รายงานการวิจัย

การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคตะวันออก

นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ

ตำแหน่งครู

วิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษ

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อรายงาน การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ
ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก
ชื่อผู้ทำรายงาน นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 2) ค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก และ 3) พัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีการศึกษา 2559 ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด 9 จังหวัดในภาคตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสระแก้ว จำนวน 361 คน และนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 127 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย การสังเคราะห์งานวิจัย และวิธีการสำรวจ โดยใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบบันทึกข้อมูล การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการประชุมวิพากษ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า

1. มโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

2. ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยรวมและรายปัจจัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่ออาชีพครู และการพัฒนาครู ตามลำดับ การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยทำนายภาพรวมได้ร้อยละ 41

3. การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่าผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และการตรวจสอบคู่มือประกอบรูปแบบพบว่า โดยรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการและเหตุผลของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจน คู่มือประกอบรูปแบบมีประโยชน์ และวัตถุประสงค์ของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสม และผลการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางรายวิชาสูงขึ้น

Title: Model Development of the Integrated Teaching Behaviors of Non-Formal and Informal Education Teachers in the East

Researcher: Miss Phanitta Kitchanasiri

Abstract

The purposes of this study were to 1) study concepts of integrated teaching, 2) search for basic factors for integrated teaching behaviors of non-formal and informal education teachers in the East and 3) develop the integrated teaching model of non-formal and informal education teachers in the East. The samples of this study were 361 non-formal and informal education teachers working at District Non-Formal and Informal Education Centers in 9 provinces of the East, namely Chantaburi, Chachoengsao, Chon Buri, Trat, Nakhon Nayok, Prachin Buri, Rayong, Samut Prakarn, and Sa kaeo, and 127 students of the upper secondary education level from Tha Takiap District Non-Formal and Informal Education Centre of the academic year 2016 through simple random sampling. The methods used for collecting data were a literature study comprising documents, text books, researcher, research synthesis, and surveys in terms of both quantity and quality. The research instruments used for collecting data were questionnaire, recording form, unstructured review, and critical meeting. Mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, Stepwise Multiple Regression Analysis, and content analysis were statistics used for analyzing data.

The results of this study were as follows:

1. The concept of Integrated teaching behaviors was the learning process that teachers organized based on learners' interest and capability through the linkage of correlated knowledge essence, including instilling virtues and values. In addition, the learners were promoted to use various skills from experiences in learning. They were as well encouraged to use aptitudes, experiences, competencies and skills in learning and also were able to apply them into creating jobs, solving problems, and their own daily lives.

2. Necessary basic factors for integrated teaching behaviors of non-formal and informal education teachers in the East as a whole and each particular factor, ranking the average from most to less were the support of teachers' working, teachers' attitudes towards integrated teaching, career qualifications, job satisfaction, teaching career and the teacher development, respectively. The support of teachers' working and career qualifications were necessary basic factors affecting towards the integrated teaching behaviors of non-formal and informal education teachers in the East which had statistically significant difference of 0.5, while the whole could be projected of 41 per cent.

3. The model development of the integrated teaching behaviors of non-formal and informal education teachers in the East showed that: The study results on the quality of integrated teaching of non-formal and informal education teachers in the East as a whole and each particular area showed that there was appropriateness at most level, ranking the average from most to less: the appropriateness, the feasibility, and the use of the model, respectively. Regarding the inspection of the model handbook, it was found that there was appropriateness as a whole and each particular area at most level, ranking the average from most to less: the principles and rationale of the model handbook were obvious and useful, as well as its purposes. The assessment of the use of the integrated teaching of non-formal and informal education teachers in the East revealed that the learners were satisfied with the integrated teaching behaviors of the teachers as a whole at most level with higher achievements in some subjects.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับคำแนะนำ คำปรึกษา การให้ความรู้ ข้อคิดเห็น ให้กำลังใจ ตลอดจนการแนะแนวทางและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความช่วยเหลือเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จากคณะผู้เชี่ยวชาญอันทรงคุณวุฒิทั้งหมดในทุกด้าน ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล กฤชคฤหาสน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ ชนะสิทธิ์ ดร.พงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์ ดร.สมบูรณ์ บูรศิริรักษ์ ดร.สุรีวัลย์ ลิ้มพิพัฒนกุล และ ดร.กุลธิดา รัตนโกศล ที่ได้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งรายงานฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อย ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยความเคารพยิ่ง

ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครู-อาจารย์ และเจ้าหน้าที่สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก โดยเฉพาะนายวราวุธ พยัคฆพงษ์ ผู้อำนวยการ อาจารย์สุรัตนา บูรณวิทย์ และนางนิยม เปลี่ยนทอง ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา ตลอดจนครูและนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งในการทดลองใช้เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อยงยุทธ กิจจนศิริ คุณแม่กองสิน กิจจนศิริ และขอขอบคุณญาติพี่น้องทุกคนผู้เป็นแรงบันดาลใจ และเป็นกำลังใจให้ผู้ศึกษามีความอดทนและมุ่งมั่นในการศึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการทำรายงานการศึกษาวิจัยด้วยดีตลอดมา

ท้ายสุดคุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงมีจากรายงานฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบทดแทนพระคุณบิดามารดาที่ได้วางรากฐานการศึกษาโดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ศึกษาได้รับการศึกษา ให้ความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และให้ทุนการศึกษาด้วยดีเสมอมา และขอมอบทดแทนพระคุณคณาจารย์ทุกท่านทั้งในอดีต และปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้ศึกษา ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

พนิตตา กิจจนศิริ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... ค
กิตติกรรมประกาศ ..... จ
สารบัญ ..... ฉ
สารบัญตาราง ..... ฎ
สารบัญแผนภูมิ ..... ณ
บทที่ 1 บทนำ 1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา 8
ขอบเขตของการศึกษา 8
นิยามศัพท์เฉพาะ 10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 13
กรอบแนวคิดในการวิจัย 14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 15
ตอนที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 16
1.1 ความเป็นมาของการสอนแบบบูรณาการ 17
1.2 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ 19
1.3 หลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ 35
1.4 ความหมายของพฤติกรรมการสอน 37
1.5 ความหมายของการสอนแบบบูรณาการ 38
1.6 ความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ 40
1.7 ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ 43
1.8 ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ 44
1.9 รูปแบบวิธีสอนแบบบูรณาการ 48
1.10 หลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ 51
1.11 การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการ 54
1.12 การวางแผนการสอนแบบบูรณาการ 56
1.13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ 67

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ตอนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรรมการสอนแบบบูรณาการ 76
2.1 การสนับสนุนการทำงานของครู 76
2.2 เจตคติต่ออาชีพครู 83
2.3 การพัฒนาครู 91
2.4 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ 102
2.5 เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ 110
2.6 ความพึงพอใจในงาน 118
ตอนที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ การวิจัยและพัฒนาและการพัฒนารูปแบบ 135
3.1 มโนทัศน์ 135
3.1.1 ความหมายของมโนทัศน์ 135
3.1.2 การเรียนรู้มโนทัศน์ 135
3.2 การวิจัยและพัฒนา 136
3.2.1 ความเป็นมาของการวิจัยและพัฒนา 136
3.2.2 ความหมายของการวิจัยและพัฒนา 138
3.2.3 ประเภทของการวิจัยและพัฒนา 139
3.2.4 ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา 140
3.3 รูปแบบ 142
3.3.1 ความหมายของรูปแบบ 142
3.3.2 องค์ประกอบของรูปแบบ 144
3.3.3 ลักษณะของรูปแบบ 144
3.3.4 รูปแบบการเรียนการสอน 145
3.3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ 146

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา.....152
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 153
ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอน แบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก.....156
ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคตะวันออก 168
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....175
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....175
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....177
ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 178
ตอนที่ 2 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอน แบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก.....189
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคตะวันออก.....234
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....244
สรุปผล 249
อภิปรายผล.....250
ข้อเสนอแนะ 271
บรรณานุกรม.....273
ภาคผนวก.....291
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....292
ภาคผนวก ข หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....298
ภาคผนวก ค คู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคตะวันออก 305

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก ง แบบสอบถามฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอน
แบบบูรณาการของครู 347
ภาคผนวก จ แบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู.....352
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู.....356
ภาคผนวก ช แบบสอบถามฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู.....359
ภาคผนวก ซ แบบสอบถามฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ.....363
ภาคผนวก ฌ แบบสอบถามฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ...367
ภาคผนวก ญ แบบสอบถามฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน 371
ภาคผนวก ฎ แบบสอบถามฉบับที่ 8 แบบประเมินคุณภาพรูปแบบพฤติกรรม
การสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 375
ภาคผนวก ฏ แบบสอบถามฉบับที่ 9 แบบประเมินคุณภาพคู่มือประกอบรูปแบบ
พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 378
ภาคผนวก ฐ แบบสอบถามฉบับที่ 10 แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษา
ต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู 381
ภาคผนวก ฑ การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบสอบถาม
ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู.....386
ภาคผนวก ฒ การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถาม
ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู.....389
ภาคผนวก ณ การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบสอบถาม
ฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู 392
ภาคผนวก ด การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถาม
ฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู 394
ภาคผนวก ต การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบสอบถาม
ฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู 396
ภาคผนวก ถ การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถาม
ฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู 398

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก ท การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบสอบถาม
ฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู 400
ภาคผนวก ธ การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถาม
ฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู 402
ภาคผนวก น การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบสอบถาม
ฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ 404
ภาคผนวก บ การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถาม
ฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ 406
ภาคผนวก ป การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบสอบถาม
ฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ.....408
ภาคผนวก ผ การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถาม
ฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ.....410
ภาคผนวก ฝ การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบสอบถาม
ฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน.....412
ภาคผนวก พ การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถาม
ฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน.....414
ภาคผนวก ฟ การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบสอบถาม
ฉบับที่ 10 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา
ต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู 416
ภาคผนวก ภ การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถาม
ฉบับที่ 10 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา
ต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู 419
ภาคผนวก ม การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ.....422

ประวัติผู้ทำการศึกษา.....431

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ตัวแปรพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 74
ตารางที่ 2 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ตัวแปรปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู 129
ตารางที่ 3 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ตัวแปรปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู 130
ตารางที่ 4 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ตัวแปรปัจจัยการพัฒนาครู 131
ตารางที่ 5 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ 132
ตารางที่ 6 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ตัวแปรปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ 133
ตารางที่ 7 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ตัวแปรปัจจัยความพึงพอใจในงาน 134
ตารางที่ 8 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 156
ตารางที่ 9 สรุปผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ จำแนกตามประเด็นสำคัญที่ศึกษา 178
ตารางที่ 10 แสดงมโนทัศน์ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 186
ตารางที่ 11 สรุปผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 189
ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครู กศน.ในภาคตะวันออกโดยภาพรวม 196
ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู (X_1) 197
ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. ในภาคตะวันออก : ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู (X_2) 200

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. ในภาคตะวันออก : ปัจจัยการพัฒนาครู (X_3).....202
ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก : ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4) 205
ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก : ปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ (X_5).....208
ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก : ปัจจัยความพึงพอใจในงาน (X_6) 210
ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอน แบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก โดยภาพรวม (Y_{total}).....213
ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรม การสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด ของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Y_1) 215
ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรม การสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และ การประยุกต์ความรู้ (Y_2) 216
ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรม การสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (Y_3) 217
ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรม การสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม (Y_4) 218

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Y_5) 219
ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (Y_6) 220
ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_7) 221
ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน (Y_8) 222
ตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของตัวแปรพยากรณ์และระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูกศน. ในภาคตะวันออก.....223
ตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์ค่า Tolerance และค่า VIF ของตัวแปรพยากรณ์.....224
ตารางที่ 30 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. ในภาคตะวันออก (Y_{total}) 225
ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Y_1) 226

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ (Y_2) 227
ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้ อย่างต่อเนื่อง (Y_3) 228
ตารางที่ 34 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และ ปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม (Y_4) 229
ตารางที่ 35 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Y_5) 230
ตารางที่ 36 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (Y_6) 231
ตารางที่ 37 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_7) 232
ตารางที่ 38 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและ นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน (Y_8) 233

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 39 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินคุณภาพโดยรวม ของรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครู กศน.ในภาคตะวันออก....237
ตารางที่ 40 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินคุณภาพโดยรวม ของคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครู กศน.ในภาคตะวันออก....238
ตารางที่ 41 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินความพึงพอใจ ของนักศึกษาต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู....239
ตารางที่ 42 คะแนนเฉลี่ยปลายภาคเรียนของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2/2559 และภาคเรียนที่ 1/2560 จำแนกตามรายวิชาที่ลงทะเบียน....243
ตารางที่ 43 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู....387
ตารางที่ 44 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู....393
ตารางที่ 45 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู....397
ตารางที่ 46 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดการพัฒนาครู....401
ตารางที่ 47 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ....405
ตารางที่ 48 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ....409
ตารางที่ 49 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดความพึงพอใจในงาน....413
ตารางที่ 50 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบประเมินความพึงพอใจ ของนักศึกษาต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู....417

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 14
แผนภูมิที่ 2 รูปแบบไตรมิติของเจตคติ (The ABC Tripartite Model) 86
แผนภูมิที่ 3 ประเภทของการวิจัยและพัฒนาเมื่อจำแนกตามระยะของการทำวิจัย 140
แผนภูมิที่ 4 สรุปการสร้างมโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 155
แผนภูมิที่ 5 สรุปการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....165
แผนภูมิที่ 6 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ.....188
แผนภูมิที่ 7 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ...195
แผนภูมิที่ 8 รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 236

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้า และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ด้วยกระบวนการศึกษาสามารถพัฒนาคนให้มีศักยภาพ มีความสามารถพัฒนาตนเองเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นได้อย่างมีความสุข และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่เข้มแข็ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนโดยกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในมาตรา 23 กำหนดให้การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา และในมาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ กับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 5-15)

การจัดการศึกษาของไทยในยุคปัจจุบันมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาฉบับแรกที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีผลให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น จะต้องมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน เน้นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้ตามธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร, 2556 : 147-148) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23 ที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นคนไทยที่มีความสมบูรณ์ตามความมุ่งหมายและหลักการ

จากสาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าวมานั้นแสดงให้เห็นได้ว่าการจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากที่สุด โดยจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง สังคม ชาติ และสังคมโลกทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการประกอบอาชีพซึ่งเป็นเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่จัดให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคลให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้คิด ปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ และสถานการณ์จริงในปัจจุบัน ด้วยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตจริงได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ทุกเวลาทุกสถานที่ และเมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สป 418/2551 สั่ง ณ วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดหลักการให้เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของบุคคล ชุมชน และสังคม นับได้ว่าเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนนอกระบบ ที่ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์

จากการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต จึงเป็นการเสริมเติมเต็มเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบแบบบูรณาการ จะช่วยให้บรรลุตามหลักการของหลักสูตร เป็นการนำสภาพปัญหา ความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เพื่อการเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551 : 15)

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนที่สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน มีการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้วิธีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ หรือความเชื่อได้ดี เมื่อได้รับการจัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นรูปแบบและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เชื่อมโยงผสมผสานช่วยให้มีการถ่ายโยงความรู้และทักษะระหว่างวิชาได้ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีคุณภาพนั้นขึ้นอยู่กับครู ผู้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา และมีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ครูจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ การที่ครูจะเป็นผู้นำทางด้านวิชาการอย่างพร้อมสรรพจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและระดับการพัฒนาของผู้เรียน สำหรับการสอนแบบบูรณาการที่ครูการศึกษานอกโรงเรียนใช้เป็นเครื่องมือในการสอนนั้น เน้นวิธีการที่หลากหลาย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ตามสภาพจริง และการเชื่อมโยงเนื้อหาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น ครูผู้สอนที่ดีมีคุณภาพ จะต้องมีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการทำงานของครูหากขาดปัจจัยสนับสนุน อาจส่งผลให้การปฏิบัติงานลดประสิทธิภาพลงไป เนื่องจากเกิดความท้อแท้ หมดกำลังใจและสิ้นหวัง

ครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่สำคัญมากที่สุดในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนที่สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และหลักการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน ดังที่ทราเวสส์ และรีวอร์ส (Travass and Revores, 1990 : 9) ให้ความหมายของการสอนแบบบูรณาการไว้ว่า เป็นวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เรียนภายในโรงเรียนกับสภาพในสังคมจริง และการจัดประสบการณ์นอกจากจะมีการจัดเตรียมโดยยึดถือความสัมพันธ์ข้างต้นแล้ว ยังต้องคำนึงความเหมาะสมของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย เช่นเดียวกับสำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 5) กล่าวว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะเป็นองค์รวมผสมผสานความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นกลุ่ม มีการเชื่อมโยงความรู้อย่างกว้างขวาง ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547 อ้างถึงใน สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558 : 102) กล่าวถึงการสอนแบบบูรณาการว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ที่มีความหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้ง รู้จริงในสิ่งที่ศึกษามา สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

หลักการแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เริ่มต้นจากนักปรัชญาการศึกษาชาวอังกฤษ ชื่อ จอห์น ล็อก (John Lock) ที่เสนอแนวคิดการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนไม่มีเวลาและกำลังที่จะศึกษาเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้หมด ดังนั้น ผู้เรียนจะสนใจแต่เฉพาะสิ่งจำเป็นและใช้บ่อยที่สุด (วิเชียร อินทรสมพันธ์, 2546 : 49) ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 นักการศึกษาชื่อดิวอี้ (Dewey) ได้เผยแพร่แนวคิดของ “กระบวนการสอน” ว่าเป็นการจัดสภาพแวดล้อมของผู้เรียนให้มีความเหมาะสม หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรัชญาการเรียนการสอนตามแนวคิดของดิวอี้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตัว มิใช่เป็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเรื่องเดียว การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นกระบวนการริเริ่มสร้างสรรค์ที่ผู้สอนต้องผสมผสานเนื้อหาสาระรายวิชาและวิธีสอนที่ประสบความสำเร็จจากที่ได้เรียนรู้ในอดีตเข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยองค์รวม (Morickel, 1998 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, บุบผา เมฆศรีทองคำ, ธีรวัฒน์ ฆะราช, 2551 : 18-19)

ดิวอี้ (Dewey) ได้นำแนวคิดของปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่ให้ความสนใจอย่างมากต่อการปฏิบัติหรือการลงมือทำ ความหมายของปรัชญานี้คือ “การนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ” และได้เสนอการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ หรือที่เรียกกันว่า “Learning by Doing” โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนได้รับอิสระในการริเริ่มความคิด และลงมือทำตามความคิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางในการจัดการ

เรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะอีกด้วย หลักสูตรการศึกษาตามปรัชญานี้จึงเน้นการปลูกฝังการฝึกฝนอบรมในเรื่องดังกล่าว โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-27) ดิวอี้มีแนวคิดว่า การศึกษา คือ ชีวิต การจัดการเรียนการสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เริ่มเกิดขึ้นในสมัยของดิวอี้ มีความเชื่อว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ และในการจัดการเรียนการสอน ควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-166)

นอกจากปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ดังกล่าวแล้วยังมีทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการที่นำมาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและบริบทอื่น ๆ ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner) ทฤษฎีการเรียนรู้ของโรเจอร์ส (Rogers) และทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของการ์ดเนอร์ (Gardner) (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168) ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการดังกล่าวได้มีนักการศึกษาหลากหลายท่าน (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 28-55 ; ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2549 : 34-70 ; นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 29-49 ; อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 27-44 ; สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-90) ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่สอดคล้องกันคือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner มีแนวคิดว่า การจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียน และใช้วิธีการที่เหมาะสม มีการใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอนทั้งแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers มีแนวคิดว่า การเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดแรงจูงใจ การจัดหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความสามารถหลายด้าน มีความรู้ในการแก้ปัญหา มีสติปัญญาที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner มีแนวคิดว่า การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับเชาวน์ปัญญาหลายด้าน

การสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้แ ละภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคิดในเชิงสหวิทยาการโดยเชื่อมโยงสาระความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน การคิดเชิงสังเคราะห์เป็นองค์รวม การพัฒนาเชาวน์ปัญญาช่วยในการเรียนรู้ โดยการบูรณาการด้านต่าง ๆ กับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ในการสอนแบบบูรณาการ ควรเน้นการพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหลายด้านไปพร้อมกัน โดยการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยองค์รวม เน้นการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด การสื่อความหมาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

งานวิจัยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เกี่ยวกับครูผู้สอน มีผู้ศึกษาไว้ดังเช่น ผลงานวิจัยของพินดา วราสุนันท์ (2547 : 120) ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ปัจจัยด้านผู้สอน ได้แก่ ความสามารถในการสอนของผู้สอน คุณลักษณะของผู้สอน และทัศนคติต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมของผู้สอน แสดงว่าปัจจัยด้านผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา กล่าวคือ หากครูมีความพร้อม ได้แก่ มีความสามารถในการสอน มีคุณลักษณะที่ดีในการสอน และมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา จะส่งผลให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาสูงขึ้น ผลงานวิจัยของปัญญา ทองนิล (2553) ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ผลงานวิจัยของศรีสมร ครุยานนท์ (2554) ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และผลงานวิจัยของโดนาห์ และสจวร์ต (Donahue and Stuart, 2008) ศึกษาพัฒนาการศึกษาครูเพื่อการบูรณาการศิลปะในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

งานวิจัยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเกี่ยวกับผู้เรียน มีผู้ศึกษาไว้หลายท่านดังเช่น ผลงานวิจัยของพระจันทร์ หมั่นบำรุง (2550) ศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร ผลงานวิจัยของจุฬารัตน์ ต่อหิรัญพฤกษ์ (2551) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้แบบสืบ

เสาะหาความรู้ ผลงานวิจัยของปิยะมาศ อาจหาญ (2554) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ผลงานวิจัยของศารทูล อารีวรวิทย์กุล (2554) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผลงานวิจัยของธีร์ธอังกูร ธนายุตกูล (2557) ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีวิกรม ด้วยกิจกรรมบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับดนตรีฮิปฮอป ผลงานวิจัยของจารีพร ผลมูล (2558) ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบ STEAM สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : กรณีศึกษา ชุมชนวังตะกอ จังหวัดชุมพร ผลงานวิจัยของเวสท์บรูค (Westbrook, 1998) ศึกษาการบูรณาการหลักสูตรแบบข้ามวิชาในเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพเรื่องความหนาแน่นและความชัน สำหรับนักเรียนเกรด 9 โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา ผลงานวิจัยของสเตนฮอสเซอร์(Steinhauser, 2000) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสอนเป็นทีมโดยครู 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลงานวิจัยของมูเพนดูกิ (Mupanduki, 2009) ศึกษาผลสำเร็จของการบูรณาการหลักสูตรทางวิชาการของเคมีและคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนียใต้ และผลงานวิจัยของโมริยามา และคณะ (Moriyama and et.al., 2013) ศึกษาการพัฒนาแบบบูรณาการการเรียนรู้ผ่าน "แบบจำลอง" ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศญี่ปุ่น

จากการศึกษางานวิจัยการเรียนการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับผู้เรียน มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการ เป็นการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนมากกว่านอกระบบโรงเรียน มีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษา หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ รายวิชา หรือกิจกรรมการเรียนรู้ และจากการสืบค้นผลงานวิจัยของหน่วยงานสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก นับตั้งแต่ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2523 (สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก, 2559 : 2) พบว่า ไม่ปรากฏผลงานวิจัยในลักษณะเช่นนี้มาก่อนและสถาบันยังขาดรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการสำหรับครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก ด้วยเหตุผลและปัญหาความสำคัญดังที่กล่าวมา ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกขึ้น ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการสอนแบบบูรณาการสำหรับครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

2. เพื่อค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

3. เพื่อพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

1. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 9 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว ปีการศึกษา 2559 จำนวน 992 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรพยากรณ์ (Predictor) ประกอบด้วย

2.1.1 การสนับสนุนการทำงานของครู

2.1.2 เจตคติต่ออาชีพครู

2.1.3 การพัฒนาครู

2.1.4 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

2.1.5 เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

2.1.6 ความพึงพอใจในงาน

2.2 ตัวแปรเกณฑ์ (Criteria) คือ พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ จำนวน 8 ด้าน ได้แก่

2.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.2.2 การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้

2.2.3 การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

2.2.4 การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม

2.2.5 การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2.2.6 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

2.2.7 การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

2.2.8 การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

1. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 188 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ด้านการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนเท่านั้น

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

3.2 ตัวแปรตาม คือ ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง แบ่งประเด็นการวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม 5) การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 6) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน 7) การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และ 8) การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

2. ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง ปัจจัยที่มีลักษณะมีความสัมพันธ์กับการสอนแบบบูรณาการในด้านที่เป็นสาเหตุ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาปัจจัย ดังนี้

2.1 การสนับสนุนการทำงานของครู หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีกับผู้เรียน โดยการสนับสนุนการทำงานของครูในด้านข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ความสามัคคีของหมู่คณะและความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน แบ่งประเด็นการวัดการสนับสนุนการทำงานของครูเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา 2) การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ 3) การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา 4) ความสามัคคีของหมู่คณะ และ 5) ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

2.2 เจตคติต่ออาชีพครู หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อของครูที่มีต่อการประกอบอาชีพครูซึ่งแสดงออกได้ทั้งในเชิงบวกที่เป็นการแสดงออกถึงความพึงพอใจ ความภูมิใจ รักและศรัทธาในอาชีพครู และในเชิงลบที่เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจ ไม่ชอบ ไม่รักในอาชีพครู แบ่งประเด็นการวัดเจตคติต่ออาชีพครู ตามองค์ประกอบของเจตคติใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ 2) ความรู้สึก และ 3) พฤติกรรม

2.3 การพัฒนาครู หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม การทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู แบ่งประเด็นการวัดการพัฒนาครูเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา 2) การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี 3) การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม การทำวิจัยในชั้นเรียน 4) การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และ 5) การจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู

2.4 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ความสามารถของครูที่ทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แบ่งประเด็นการวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร 2) ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และ 4) ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.5 เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสอนแบบบูรณาการทั้งในเชิงบวกและเชิงลบซึ่งทำให้ครูพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง แบ่งประเด็นการวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ ตามองค์ประกอบของเจตคติใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ 2) ความรู้สึก และ 3) พฤติกรรม

2.6 ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของครูที่มีต่อการทำงานในเชิงบวกเป็นความสุขที่เกิดจากการทำงาน และการได้รับผลตอบแทนตามความต้องการ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของครู จนทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ในด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน แบ่งประเด็นการวัดความพึงพอใจในงานเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 2) ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน 3) ความก้าวหน้าในการทำงาน 4) การได้รับการยอมรับนับถือ และ 5) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

3. มโนทัศน์ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ หรือภาพความคิดที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกัน อันเกิดจากการสังเกต หรือการได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้น หรือเรื่องนั้น แล้วนำลักษณะร่วมหรือมีความสัมพันธ์กัน มาจัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน หรือประมวลเรื่องเข้าด้วยกันให้เป็นข้อสรุปเพื่อง่ายต่อความเข้าใจ

4. มโนทัศน์ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ หรือภาพความคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ อันเกิดจากการสังเกตและประสบการณ์ในการเรียนรู้ แล้วนำลักษณะร่วมหรือที่มีความสัมพันธ์กัน มาประมวลเรื่องเข้าด้วยกัน โดยการสรุปความเข้าใจออกมาในรูปคำนิยามเชิงทฤษฎี คำนิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวชี้วัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

5. การพัฒนารูปแบบ หมายถึง กระบวนการสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างรูปแบบ การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ และการประเมินผลการใช้รูปแบบ

6. ความพึงพอใจของนักศึกษา หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม 5) การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 6) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน 7) การส่งเสริม การปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และ 8) การประเมิน ผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

7. ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือ ครู กศน. หมายถึง บุคลากรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ใน 9 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว

8. นักศึกษา หมายถึง บุคคลที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงลักษณะของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครู ตรวจสอบและประเมินการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก เพื่อปรับปรุงระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2. ได้ทราบถึงปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการซึ่งผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้ประกอบการกำหนดนโยบายในการปรับปรุง ส่งเสริมให้ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เหมาะสม

3. ได้ทราบถึงปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

4. ได้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก รวมทั้งได้คู่มือประกอบรูปแบบเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการของครู และเป็นแนวทางสำคัญของการศึกษาวิจัยหรือการขยายผลองค์ความรู้ต่อไปได้

5. หน่วยงานอื่น ๆ สามารถนำรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกไปประยุกต์ใช้ โดยปรับให้เข้ากับการดำเนินงานของตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

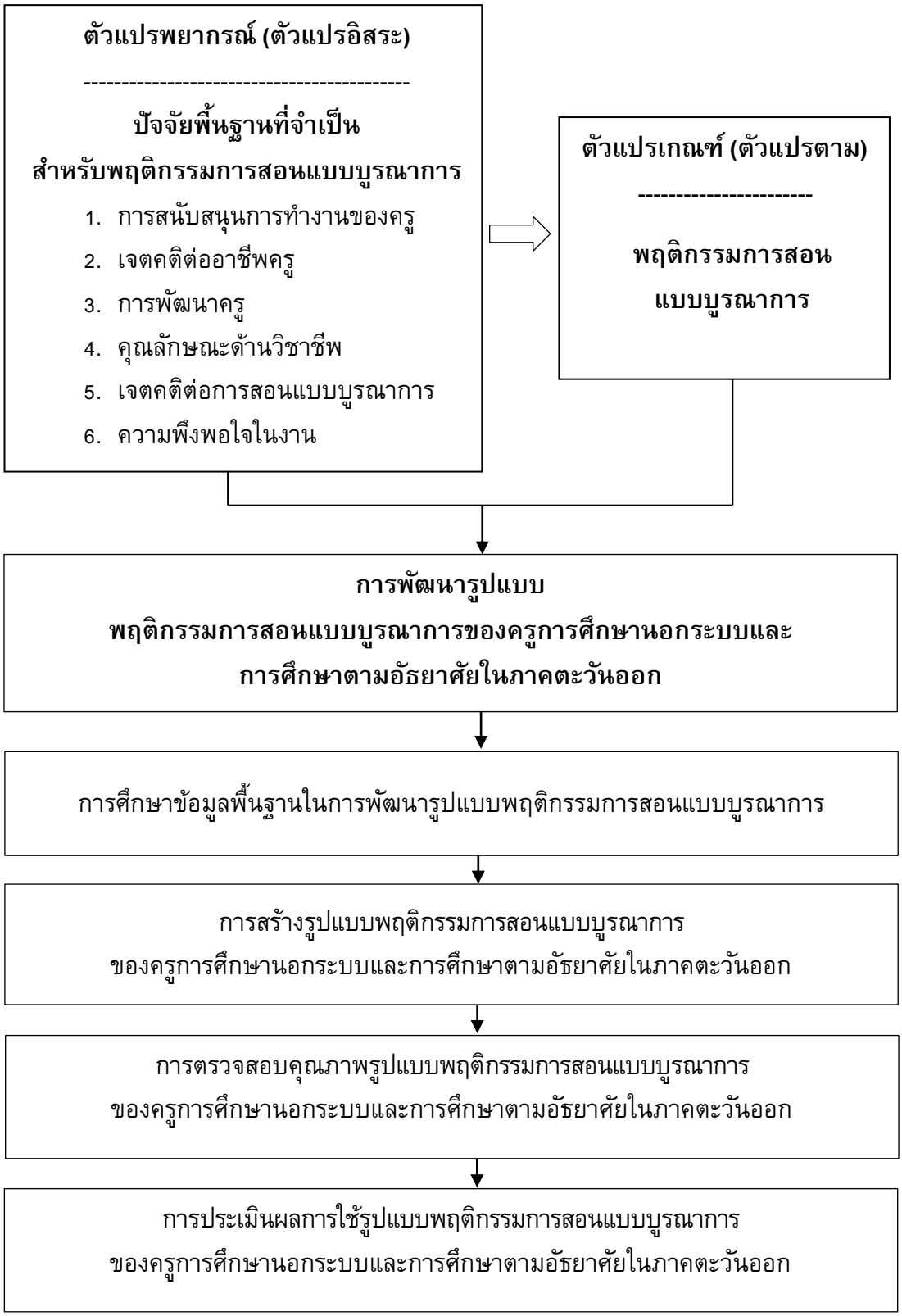

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ตอนที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

1.1 ความเป็นมาของการสอนแบบบูรณาการ

1.2 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

1.3 หลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

1.4 ความหมายของพฤติกรรมการสอน

1.5 ความหมายของการสอนแบบบูรณาการ

1.6 ความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ

1.7 ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ

1.8 ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ

1.9 รูปแบบวิธีสอนแบบบูรณาการ

1.10 หลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ

1.11 การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1.12 การวางแผนการสอนแบบบูรณาการ

1.13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

ตอนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

2.1 การสนับสนุนการทำงานของครู

2.2 เจตคติต่ออาชีพครู

2.3 การพัฒนาครู

2.4 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

2.5 เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

2.6 ความพึงพอใจในงาน

ตอนที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ การวิจัยและพัฒนา และการพัฒนารูปแบบ

3.1 มโนทัศน์

3.1.1 ความหมายของมโนทัศน์

3.1.2 การเรียนรู้มโนทัศน์

3.2 การวิจัยและพัฒนา

3.2.1 ความเป็นมาของการวิจัยและพัฒนา

3.2.2 ความหมายของการวิจัยและพัฒนา

3.2.3 ประเภทของการวิจัยและพัฒนา

3.2.4 ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา

3.3 รูปแบบ

3.3.1 ความหมายของรูปแบบ

3.3.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

3.3.3 ลักษณะของรูปแบบ

3.3.4 รูปแบบการเรียนการสอน

3.3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอน

ตอนที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

การจัดการศึกษาของไทยในยุคปัจจุบันมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาฉบับแรกที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีผลให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น จะต้องมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน เน้นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้ตามธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร, 2556 : 147-148) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองและสังคม ได้แก่ ตนเอง สังคม ชาติ และสังคมโลก รวมถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา

ของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 13-14)

1.1 ความเป็นมาของการสอนแบบบูรณาการ

แนวคิดของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เริ่มต้นจากนักปรัชญาการศึกษาชาวอังกฤษ ชื่อ จอห์นล็อก (John Lock) ที่เสนอแนวคิดการจัดการศึกษาว่า เด็กไม่มีเวลาและกำลังที่จะศึกษาเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้หมด ดังนั้นเด็กจะสนใจแต่เฉพาะสิ่งจำเป็น และใช้บ่อยที่สุด (วิเชียร อินทรสมพันธ์, 2546 : 49) ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 นักการศึกษาชื่อดิวอี้ (Dewey) ได้เผยแพร่แนวคิดของ “กระบวนการสอน” ว่า เป็นการจัดสภาพแวดล้อมของผู้เรียนให้มีความเหมาะสม หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้ตั้งโรงเรียนชื่อ “Dewey School” เมื่อ ค.ศ.1896 โดยใช้ปรัชญาการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Dewey ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตัว มิใช่เป็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเรื่องเดียว การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นกระบวนการริเริ่มสร้างสรรค์ที่ผู้สอนต้องผสมผสานเนื้อหาสาระรายวิชาและวิธีสอนที่ประสบความสำเร็จจากที่ได้เรียนรู้ในอดีตเข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยองค์รวม (Morickel, 1998 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, บุบผา เมฆศรีทองคำ, ธีรวัฒน์ ฆะราช, 2551 : 18-19)

ดิวอี้ (Dewey) ได้นำแนวคิดของปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) และมีอีกหลายชื่อคือ ปรัชญาพิพัฒนาการ ปรัชญาพัฒนาการ หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่ให้ความสนใจอย่างมากต่อการปฏิบัติหรือการลงมือทำ ความหมายของปรัชญานี้คือ “การนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ” และได้เสนอการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ หรือที่เรียกกันว่า “Learning by Doing” โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนได้รับอิสระในการริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะอีกด้วย หลักสูตรการศึกษาตามปรัชญานี้จึงเน้นการปลูกฝังการฝึกฝนอบรมในเรื่องดังกล่าว โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (Experience) และเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-27) Dewey มีแนวคิดว่า การศึกษา คือ ชีวิต การจัดการเรียนการสอน

ควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เริ่มเกิดขึ้นในสมัยของ Dewey ซึ่งมีความเชื่อว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ และในการจัดการเรียนการสอน ควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-166)

การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ซึ่งเป็นแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) ดิวอี้ (Dewey) บรูเนอร์ (Bruner) และนักวิชาการศึกษาอื่น ๆ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนแบบองค์รวม ซึ่งทฤษฎีให้ความสำคัญกับการที่ผู้เรียนจะเรียนรู้สาระสำคัญต่าง ๆ ได้ โดยลดบทบาทของการให้ผู้เรียนท่องจำ และการจดจำความรู้หรือข้อมูลที่กระจัดกระจายแยกเป็นส่วน ๆ ไปสู่การเรียนรู้สาระสำคัญอย่างมีความหมายมากขึ้น และมีการเชื่อมโยงระหว่างสาระสำคัญต่าง ๆ ในลักษณะของการบูรณาการ (อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 81)

ต่อมาแนวคิดของการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้ขยายวิวัฒนาการ โดยนักการศึกษาและครูในสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ได้ดำเนินโครงการทดลองศึกษาโดยใช้ระยะเวลา 8 ปี เรียกการทดลองนี้ว่า The 8 year Study ผลการวิจัยโครงการดังกล่าวได้นำมาเผยแพร่ในวงการศึกษาของไทยโดยนักศึกษาในยุคที่เรียกว่า การศึกษาพิพัฒนาการ (Progressive Education) โดยมีการนำหลักการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมาใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ที่วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร และสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้เผยแพร่ความคิดนี้ออกไปในปี พ.ศ. 2520 และกรมวิชาการได้พัฒนาหลักสูตรและประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 และหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2534 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ยึดแนวคิดของการบูรณาการมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งต่อมาเมื่อมีการกำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยมุ่งให้การบูรณาการมีความสำคัญมากขึ้น ทั้งนี้กำหนดให้การจัดการเรียนการสอนต้องบูรณาการทั้งความรู้คู่คุณธรรม และจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชา (วิเชียร อินทรสมพันธ์, 2546 : 49-50)

จากความเป็นมาของการสอนแบบบูรณาการ จะเห็นได้ว่าการสอนแบบบูรณาการได้เริ่มเกิดขึ้นในสมัยของดิวอี้ (Dewey) มีแนวคิดว่า การศึกษา คือ ชีวิต การจัดการเรียนการสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตัว มิใช่เป็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเรื่องเดียว การจัดการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นกระบวนการ

ริเริ่มสร้างสรรค์ที่ผู้สอนต้องผสมผสานเนื้อหาสาระรายวิชาและวิธีสอนที่ประสบความสำเร็จจากที่ได้เรียนรู้ในอดีตเข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยองค์รวม ดิวอี้มีความเชื่อว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริม และแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

1.2 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

ทฤษฎีการเรียนรู้เป็นแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถใช้อธิบายลักษณะของการเกิดการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ส่วนหลักการสอนก็คือแนวคิดที่เป็นหลักของการปฏิบัติทางการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ (ทิศนา แขมมณี, 2557 : 45) ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการที่นำมาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและบริบทอื่น ๆ ได้แก่ 1) ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) โดย Dewey นำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษา 2) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner 3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers และ 4) ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของ Gardner (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168) ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการดังกล่าวได้มีนักการศึกษาหลากหลายท่าน (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 28-55 ; ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2549 : 34-70 ; นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 29-49 ; อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 27-44 ; สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-90) สรุปได้ดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism)

ปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) บางท่านเรียกว่า ปรัชญาพิพัฒนาการ หรือปรัชญาพัฒนาการ มีต้นกำเนิดมาจากปรัชญาแม่บท คือ ปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism หรือ Experimentalism) ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากชาลส์ เอส เพียซ (Charles S. Pierce) และได้รับการเผยแพร่ให้กว้างขวางขึ้นโดยวิลเลียม เจมส์ (William James) จนได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษา และในกระบวนการทางกฎหมาย ปรัชญาปฏิบัตินิยม (Stumpf, 1994 : 383-400 ; Dewey, 1963 : 25-50)ให้ความสนใจอย่างมากต่อการปฏิบัติหรือการลงมือกระทำ ความหมายของปรัชญานี้คือ “การนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ” นักปรัชญากลุ่มนี้เห็นว่า ลำพังแต่เพียงการคิดไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการคิด ที่ดีและการกระทำที่เหมาะสม ดิวอี้ได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองและประยุกต์ใช้ในการศึกษา และได้เสนอการจัดการเรียนการสอน

แบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ หรือที่เรียกว่า “Learning by Doing” โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนได้รับอิสระในการริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะอีกด้วย หลักสูตรการศึกษาตามปรัชญานี้จึงเน้นการปลูกฝังการฝึกฝนอบรมในเรื่องดังกล่าว โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (Experience) และเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-27)

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) มีความเชื่อในด้านต่าง ๆ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 28-29) ดังนี้

1) นโยบายทางสังคม กลุ่มนี้เชื่อว่าโรงเรียนเป็นเครื่องมือของสังคมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางสังคมไปสู่อนุชนรุ่นหลัง โรงเรียนที่ดีจะต้องสอนให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมและควรนำผู้เรียนไปสู่ความสุขในชีวิตของมนุษย์ และเน้นวิธีการแบบประชาธิปไตย

2) จุดหมายการศึกษา กลุ่มนี้มีความเห็นว่าเป้าหมายสำคัญที่สุดของการศึกษาคือการสร้างสถานการณ์เพื่อความก้าวหน้าให้แก่ผู้เรียนมากที่สุด โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น

3) ผู้เรียน กลุ่มนี้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนมาก ซึ่งเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน ตลอดจนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

4) ผู้สอน ภาระหน้าที่ของผู้สอนก็คือ การแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนเช่นเดียวกับผู้เรียน ช่วยเหลือผู้เรียนในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่ผู้เรียนดำเนินการอยู่ สนับสนุนให้ผู้เรียนมีการร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขันในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

5) หลักสูตร การจัดหลักสูตรยึดเอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความยืดหยุ่นโดยขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรในลักษณะนี้อาจเรียกว่า หลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum) หรือหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Curriculum)

6) วิธีการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคำนึงถึงการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ วิธีการที่นิยมกันมากคือ การทำโครงการ การอภิปรายกลุ่ม และการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล โดยการเน้นในด้าน “คิดอย่างไร” มากกว่า “คิดอะไร” กล่าวคือ เน้นกระบวนการมากกว่าจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอน

แนวคิดการศึกษาและการจัดหลักสูตรตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2549 : 34-35 ; นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 29-31) สรุปได้ดังนี้

1) เป็นปรัชญาการศึกษาสำหรับสังคมประชาธิปไตย เชื่อในความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาของโลกได้ และช่วยแก้ปัญหาที่สังคมเผชิญอยู่ได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2) ถ้าคุณภาพของกระบวนการดี คุณภาพของผลผลิตก็ดีด้วย

3) ทฤษฎีจะมีค่าต่อเมื่อได้มีการนำไปปฏิบัติ

4) การศึกษาจะต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม อาชีพ และสติปัญญา ควบคู่กับความสนใจ ความถนัด

5) ความคิด (Ideas) จะยังไม่มีความหมายจนกว่ามันจะอยู่เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของมนุษย์

6) ความคิดเป็นเครื่องมือสำหรับกระกระทำ การที่จะได้รับผลสำเร็จจากการกระทำผู้คิดจะต้องได้รับการกระตุ้น และตรวจสอบในทุกขั้นตอนของกระบวนการในสถานการณ์เฉพาะที่เผชิญหน้าอยู่

7) เน้นความรู้ทั้งหมดที่เกี่ยวกับโลกที่มีความเปลี่ยนแปลง ศึกษาโดยมีเจตนาที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โลกมีสถานะที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีประสบการณ์ใหม่เข้ามาผสมผสานกับประสบการณ์ที่มีอยู่แล้วเรื่อย ๆ

8) นักวิทยาศาสตร์และคนทั่วไปอยู่ในสภาพที่สงสัยและท้าทายความรู้อย่างต่อเนื่องและความรู้ของมนุษย์จะต้องนำกลับมาทบทวนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้พอเพียงในการสนองตอบประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง

9) แต่ละคนต้องรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของสังคม ดังนั้น จึงต้องเป็นสมาชิกของสังคมที่มีความใส่ใจ

10) ประสบการณ์ของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ ประสบการณ์ หมายถึง ของแปลกใหม่ โอกาส ความไม่แน่นอน สิ่งที่ไม่เคยเห็นมาก่อน และความคาดหวัง ถ้าคนเรามีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเหล่านี้อย่างต่อเนื่องและใช้ความคิด จะทำให้สิ่งเหล่านี้รวมกันเป็นการกระทำ และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้

11) ความสงสัยเป็นการกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการคิด

การจัดหลักสูตรตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม

หลักสูตรไม่เพียงแต่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered) แต่จะเน้นผู้เรียนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลาง การศึกษาเป็นการเตรียมคนให้เข้าร่วมกิจกรรมการตัดสินใจของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพในวิถีทางที่พึงปรารถนา สนองศักยภาพ

ของแต่ละบุคคล โรงเรียนต้องสะท้อนชีวิตในสังคมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สำคัญ และผู้เรียนได้มีโอกาสตัดสินใจ กระบวนการประชาธิปไตยเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษา เริ่มจัดการเรียนการสอนด้วยสิ่งที่เป็นที่สนใจและเป็นปัญหาใกล้ตัวผู้เรียน และค่อย ๆ ไปสู่เรื่องที่กว้างขึ้น ไปสู่ความรู้ที่เป็นนามธรรม ความรู้เป็นทั้งของสังคมและของบุคคล วิธีสอนแบบเปิดโอกาสให้อธิบายและแสดงออกจะทำให้ผู้เรียนแสวงหาและแก้ปัญหาได้ เป็นความรับผิดชอบหลักของผู้เรียน เน้นประสบการณ์เป็นศูนย์กลาง เน้นประสบการณ์จริงของโลก เน้นประสบการณ์ที่หลากหลายและมีความเป็นพลวัตร ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้สึก และอารมณ์

แนวคิดด้านการศึกษาของ Dewey

ดิวอี้ (Dewey, 1963) เป็นนักปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) มีแนวคิดว่า การศึกษา คือ ชีวิต การจัดการเรียนการสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันและอยู่ร่วมกันในวิถีประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เริ่มเกิดขึ้นในสมัยของดิวอี้ ซึ่งมีความเชื่อว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ และในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-166)

ดิวอี้มีแนวคิดว่า การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และฝึกฝนด้วยตนเอง (Learning by Doing) ความเจริญงอกงามขึ้นอยู่กับการฝึกสติปัญญาให้เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนจะได้จากประสบการณ์ของตัวเองมากกว่าจากภายนอก เมื่อผู้เรียนฝึกสติปัญญาในการเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ จะได้รับความคิดใหม่ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับเอาชนะอุปสรรคอื่นต่อไป ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ และสามารถประยุกต์ใช้ในสังคมได้กว้างขวางขึ้น (นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 48)

การจัดหลักสูตรตามแนวคิดของดิวอี้ แนะนำการจัดหลักสูตรเกลียวที่เน้นความต่อเนื่อง การเลือกเนื้อหาวิชาต้องสอดคล้องกับการพัฒนาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น ในการเรียนวิทยาศาสตร์ นอกจากเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์แล้วยังต้องเข้าใจปัญหาของสังคมที่จะนำความรู้และประสบการณ์ด้านวิทยาศาสตร์ไปใช้ด้วย เนื้อหาประสบการณ์ในหลักสูตรจะมีทั้งแนวตั้งและแนวนอน แนวตั้งคือ การขยายความรู้สู่ระดับสูงขึ้น แนวนอนคือความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอนเป็นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ (นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 48)

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner

บรูเนอร์ (Bruner, 1963 : 1-5 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2557 : 59-66) เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจและศึกษาเรื่องของพัฒนาการทางสติปัญญาต่อเนื่องจากเพียเจต์ (Piaget) บรูเนอร์เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง บรูเนอร์เป็นนักคิดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) หรือกลุ่มความรู้ความเข้าใจ หรือกลุ่มที่เน้นกระบวนการทางปัญญาหรือความคิด นักคิดกลุ่มนี้เริ่มขยายขอบเขตของความคิดที่เน้นทางด้านพฤติกรรมออกไปสู่กระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการภายในสมอง กลุ่มนี้เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น แต่การเรียนรู้ของมนุษย์มีความซับซ้อนยิ่งไปกว่านั้น การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูล การดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง

แนวคิดด้านการศึกษาของ Bruner

บรูเนอร์ (Bruner) มีแนวคิดว่า ความงอกงามทางปัญญา หมายถึง การเพิ่มความสามารถในการสื่อสารระหว่างตนเองกับผู้อื่น การพัฒนาทางปัญญาจะเกิดขึ้นเมื่อมีความสามารถในการจัดการกับตัวเลือกหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน จัดเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง การสอนแนวคิดพื้นฐาน ควรสอนจากความคิดที่เป็นรูปธรรมไปจนถึงการใช้ความคิดที่สูงกว่า สอนโดยใช้เหตุและผลที่มาจากความคิดของผู้เรียน และสอนให้ประยุกต์ใช้ จังหวะของการพัฒนาทางปัญญาไม่สามารถเร่งได้ แต่การพัฒนาอาจไม่ต้องไปตามลำดับขั้นตอนได้ อาจสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีประสิทธิภาพในขั้นใดของการพัฒนาก็ได้ การเรียนรู้เกิดจากการสัมผัส ความจำ สัญลักษณ์ จินตนาการ นำไปสู่การสรุป เริ่มจากรูปแบบง่าย ๆ แล้วทำซ้ำต่อไปจนถึงการสร้างความคิดในระดับหลัง ๆ ที่ลึกลงไป และกว้างออกไปจากรูปแบบหรือเนื้อหาเดิม (นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 47)

การจัดหลักสูตรตามแนวคิดของบรูเนอร์ แนะนำการจัดหลักสูตรเป็นเกลียว คือจัดโครงสร้างของวิชา โดยเริ่มจากความคิดพื้นฐานไปสู่สิ่งที่ซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ และในแต่ละระดับการศึกษาจะพัฒนาความคิดพื้นฐานซ้ำ ๆ แต่ให้ลึกและกว้างออกไป จนกระทั่งผู้เรียนได้ความคิดครบทั้งหมดตามที่นักวิชาการในศาสตร์นั้นต้องรู้ เช่น ในวิชาวิทยาศาสตร์จะต้องบูรณาการกระบวนการและความคิดพื้นฐานที่นักวิทยาศาสตร์จะต้องรู้เข้าไว้ด้วยกัน และให้ผู้เรียนเริ่มเรียนกระบวนการและความคิดเหล่านี้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา ผู้เรียนจะได้เรียนเรื่องเดียวกันแต่ต่างกันที่ความลึกและความกว้างของเรื่องที่เรียน นอกจากนี้การใช้สติปัญญาของผู้เรียนจะประสบผลสำเร็จอย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพอใจ ครูควรสร้างแรงจูงใจภายนอกแล้วค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นแรงจูงใจภายใน (นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 47)

บรูเนอร์ (Bruner, 1963 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนว่า ครูสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้ โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติ ถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนและใช้วิธีการที่เหมาะสม และได้เสนอทฤษฎีของการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1) กำหนดประสบการณ์ที่จะให้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเป็นการเรียนรายบุคคลและการเรียนโดยทั่วไป

2) กำหนดวิธีการให้ผู้เรียนหาความรู้ให้เหมาะสมที่สุด ซึ่งขึ้นอยู่กับขอบข่ายของความรู้

3) กำหนดลำดับขั้นตอนในการเสนอสิ่งที่เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) มีการใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก

บรูเนอร์ (Bruner, 1963 : 1-54 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2557 : 66-68) แนวคิดที่สำคัญ ๆ ของบรูเนอร์ มีดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

1) การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ

3) การคิดแบบหยั่งรู้ เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

4) แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

5) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งได้เป็น 3 ขั้นใหญ่ ๆ คือ

-ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ คือ ขั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่าง ๆ การลงมือกระทำช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ

-ขั้นการเรียนรู้จากความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถสร้างมโนภาพในใจได้และสามารถเรียนรู้จากภาพแทนของจริงได้

-ขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม เป็นขั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้

6) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

7) การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุด คือ การให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

หลักการจัดการศึกษา/การสอน

1) กระบวนการค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีความหมายสำหรับผู้เรียน

2) การวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำก่อนการสอน

3) การจัดหลักสูตรแบบเกลียว ช่วยให้สามารถสอนเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดเดียวกันแก่ผู้เรียนทุกวัยได้ โดยต้องจัดเนื้อหาความคิดรวบยอดและวิธีสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน

4) ในการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มากเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

5) การสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน

6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

7) การสอนความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็น

8) การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers

โรเจอร์ส (Rogers, 1969) เป็นนักคิดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) หรือกลุ่มทฤษฎีแรงจูงใจ ให้ความสำคัญความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน หากบุคคลได้รับอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 49 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 : 68) กลุ่มนี้มีแนวคิดว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การที่ศักยภาพของมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ผู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้วย่อมสามารถยังมีชีวิตอยู่ได้ด้วยความรู้สึกนึกคิดที่เปี่ยมไปด้วยความภาคภูมิใจในตนเอง กระบวนการเรียนรู้เป็นไปในลักษณะของการพึ่งตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และหลักสูตรก็คือ ประมวลประสบการณ์ของชีวิตนั่นเอง (Rogers, 1969 : 299 อ้างถึงใน ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 54)

ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers เป็นทฤษฎีภายในที่ย้ำลักษณะของตัวบุคคลมากกว่าสิ่งแวดล้อม ใช้วิธีการทางอ้อม หรือผู้รับบริการเป็นจุดศูนย์กลาง โรเจอร์ส (Rogers) และมาสโลว์ (Maslow) มีแนวคิดตรงกันในเรื่องบูรณาการและศักยภาพของมนุษย์ ถ้าศักยภาพของมนุษย์ได้รับการบูรณาการหรือพัฒนาสมบูรณ์อย่างเต็มที่แล้ว ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่

อย่างสมบูรณ์ จากการสังเกตของโรเจอร์สพบว่า ผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ช่วยให้การงอกงามและพัฒนาการเป็นไปได้ง่ายขึ้น เปรียบเสมือนกับครูเป็นผู้ช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นง่ายเข้า (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 54-55)

แนวคิดด้านการศึกษาของ Rogers

โรเจอร์ส (Rogers) มีแนวคิดว่า การเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดแรงจูงใจ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้ (นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 49)

1) ความเป็นจริง ครูทำตัวตามความเป็นจริงตามธรรมชาติและแสดงความรู้สึกในขอบเขตที่เหมาะสม

2) การยอมรับและให้เกียรติผู้เรียน ครูคำนึงถึงความรู้สึกของผู้เรียน ยอมรับความคิดเห็น ไว้วางใจและสนใจ

3) ความเข้าใจ ครูมีใจเป็นกลาง ไม่มีอคติ

การจัดหลักสูตรตามแนวคิดของโรเจอร์ส แนะนำการจัดหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น กำหนดเนื้อหาไว้กว้าง ๆ ไม่ตายตัว ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เช่น จัดหลักสูตรแบบโรงเรียนซัมเมอร์ ฮิลล์ (Summer Hill) (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2549 : 70)

โรเจอร์ส (Rogers, 1969 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165) ได้นำเทคนิควิธีการให้คำปรึกษาแก่คนไข้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนในลักษณะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้มีความสามารถในหลาย ๆ ด้าน มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถกระทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเอง มีความรู้ในการแก้ปัญหา สามารถคิดวิเคราะห์ สามารถปรับตัว ยืดหยุ่น มีสติปัญญาที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งครูจะต้องเข้าใจปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน

โรเจอร์ส (Rogers, 1969 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2557 : 70) แนวคิดที่สำคัญ ๆ ของโรเจอร์ส มีดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการเป็นสำคัญ

หลักการจัดการศึกษา/การสอน

1) การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้อบอุ่น ปลอดภัย ไม่น่าหวาดกลัว น่าไว้วางใจ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

2) ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพและแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ครูจึงควรสอนแบบชี้แนะ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทางในการเรียนรู้ของตน และคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนอย่างสะดวกจนบรรลุผล

3) การจัดการเรียนการสอนควรเน้นการเรียนรู้กระบวนการเป็นสำคัญ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่บุคคลใช้ในการดำรงชีวิตและแสวงหาความรู้ต่อไป

4. ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของ Gardner

การ์ดเนอร์ (Gardner, 1983 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2557 : 85-86) จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เป็นผู้บุกเบิกทฤษฎีนี้ ในปี ค.ศ.1983 เขาได้เขียนหนังสือชื่อ “Frames of Mind : The Theory of Multiple Intelligences” ซึ่งได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง แนวคิดของเขาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับ “เชาวน์ปัญญา” เป็นอย่างมาก และกลายเป็นทฤษฎีที่กำลังมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางต่อการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนในปัจจุบัน

ทฤษฎีการเรียนรู้

แนวคิดเรื่องเชาวน์ปัญญาที่มีมาแต่ดั้งเดิมนั้น จำกัดอยู่ที่ความสามารถทางด้านภาษา ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ และการคิดเชิงตรรกะหรือเชิงเหตุผลเป็นหลัก การวัดเชาวน์ปัญญาของผู้เรียนวัดจากคะแนนที่ทำได้จากแบบทดสอบทางสติปัญญาประกอบด้วย การทดสอบความสามารถทั้ง 2 ด้านดังกล่าว คะแนนจากการวัดเชาวน์ปัญญาจะเป็นตัวกำหนดเชาวน์ปัญญาของบุคคลนั้นไปตลอด เชื่อว่าองค์ประกอบของเชาวน์ปัญญาจะไม่เปลี่ยนแปลงไปตามวัยหรือประสบการณ์มากนัก แต่เป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

การ์ดเนอร์ (Gardner, 1983 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 166) ผู้เสนอทฤษฎีพหุปัญญา ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถทางเชาวน์ปัญญาด้านต่าง ๆ ของบุคคล ได้สรุปว่าคนทุกคนมีความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหลายด้านและแตกต่างกัน สามารถนำเชาวน์ปัญญาไปใช้ในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาต่าง ๆ เชาวน์ปัญญาแต่ละด้านเป็นอิสระซึ่งกันและกัน และทุกคนสามารถพัฒนาเชาวน์ปัญญาเหล่านี้ได้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเชาวน์ปัญญาที่หลากหลายเหล่านี้ให้แก่ผู้เรียนด้วยวิธีการสอนหลายวิธี และการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับความสามารถทางเชาวน์ปัญญาด้านต่าง ๆ ของตน อีกทั้ง เป็นการพัฒนาสมองของผู้เรียนทั้ง 2 ด้านด้วย

การ์ดเนอร์ (Gardner, 1983 อ้างถึงใน อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 27-28) ให้นิยามคำว่า “เชาวน์ปัญญา (Intelligence)” ไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง รวมทั้งความสามารถในการตั้งปัญหาเพื่อจะหาคำตอบและเพิ่มพูนความรู้ การ์ดเนอร์มีความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) เชาวน์ปัญญาของบุคคลมีหลายด้าน มิได้มีแต่ความสามารถเฉพาะด้านภาษาและด้านการใช้เหตุผลและคณิตศาสตร์เท่านั้น แต่ละคนจะมีความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกันไป และมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ไม่เท่ากัน ความสามารถที่ผสมผสานกันออกมา ทำให้บุคคลแต่ละคนมีแบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

2) เชาวน์ปัญญาของแต่ละบุคคลจะไม่อยู่คงที่ในระดับที่ตนมีตอนเกิด แต่จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสม เชาวน์ปัญญาแต่ละด้านถูกควบคุมโดยสมองส่วนต่าง ๆ หากสมองส่วนใดถูกทำลาย ความสามารถในด้านที่สมองส่วนนั้นควบคุมก็จะได้รับความกระทบกระเทือนด้วย สำหรับสมองส่วนที่ไม่ถูกทำลายก็ยังทำงานปกติ เชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่ได้ทำงานแยกจากกันแต่จะทำงานอย่างผสมผสานกัน ในการกระทำอย่างหนึ่งแม้นดูเหมือนว่าใช้เชาวน์ปัญญาด้านเดียว แต่ในความเป็นจริงต้องอาศัยเชาวน์ปัญญาหลายด้านผสมผสานกัน เช่น การเล่นดนตรีนอกจากอาศัยเชาวน์ปัญญาด้านดนตรีแล้ว ยังต้องอาศัยเชาวน์ปัญญาด้านภาษา ด้านการเข้าใจผู้อื่น และด้านการเข้าใจตนเองด้วย

ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา 9 ด้านตามแนวคิดของการ์ดเนอร์ (Gardner, 1983 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 166-168 ; Gardner, 1983 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2557 : 87-89 และ Gardner, 2548 อ้างถึงใน อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 28-42) ดังนี้

1) เชาวน์ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence)

เป็นความสามารถในการใช้ทักษะทางภาษา การแสดงออก การเข้าใจถ้อยคำ และศิลปะในการสื่อสาร ผู้ที่มีความสามารถทางเชาวน์ปัญญาด้านนี้ จะเป็นคนที่ชอบการอ่าน การเขียน การพูดอภิปราย การสื่อสารกับผู้อื่น การใช้คำศัพท์ การแสดงออกของความคิด การประพันธ์ การแต่งเรื่อง มีความจำดี ชอบเล่นเกมเกี่ยวกับคำปริศนาอักษรไขว้

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาด้านนี้ เช่น การบูรณาการการอ่านเขียนในวิชาอื่น ๆ การฟัง การฝึกพูดในที่สาธารณะ การสัมภาษณ์ การโต้วาที การอภิปราย การเล่าเรื่อง การพูดในโอกาสต่าง ๆ การเขียนเรื่อง บทความ นิทาน การฝึกทักษะการเขียนโคลง กลอน คำคล้องจอง และการเขียนเชิงสร้างสรรค์

2) เชาวน์ปัญญาด้านการใช้เหตุผลและคณิตศาสต์ (Logical-Mathematical Intelligence)

เป็นความสามารถในการคิดหาเหตุและผล มีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของการกระทำ วัตถุ และความคิด มีความสามารถในการคำนวณ การพิจารณาปัญหาและการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ สามารถเข้าใจรูปแบบ และความสัมพันธ์กับสิ่งอื่น

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาด้านนี้ เช่น การบูรณาการทักษะทางคณิตศาสตร์กับวิชาอื่น ๆ การฝึกแก้ปัญหา การใช้เหตุผล การเล่นเกม การฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ การออกแบบทำการทดลอง การคิดคำนวณ การจัดหมวดหมู่ และการฝึกวิเคราะห์

3) เชาวน์ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)

เป็นความสามารถในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ การสร้างสิ่งที่สร้างสรรค์หรือจินตนาการภายในใจ การเข้าใจภาพหลายมิติ การออกแบบ การเดินเรือและสถาปัตยกรรม เป็นความสามารถในการมอง 3 มิติ การถ่ายโอนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ประสบการณ์ของตนสู่จินตนาการ เชาวน์ปัญญาด้านนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานทางทัศนศิลป์ เชาวน์ปัญญาด้านนี้ถูกควบคุมโดยสมองซีกขวา และแสดงออกทางความสามารถด้านศิลปะ

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาด้านนี้ เช่น การบูรณาการศิลปะกับวิชาอื่น ๆ การใช้สีขีดเส้นใต้ข้อความที่สำคัญ การใช้ภาพช่วยในการเรียน การเรียนรู้จากวีดิทัศน์ สไลด์ หรือภาพยนตร์ การสร้างสรรค์ภาพ การสร้างแบบรูป การคิดเป็นภาพ การใช้สัญลักษณ์กราฟิก การใช้แผนภูมิ การทำแผนผังความคิด แผนที่ และการสร้างรูปบล็อก

4) เชาวน์ปัญญาด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily-Kinesthetic Intelligence)

เป็นความสามารถในด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย การแสดงออกทางอารมณ์ ภาษาท่าทางและการออกกำลังกาย เชาวน์ปัญญาด้านนี้จะเป็นการควบคุมส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทุกส่วนให้ประสานกันได้ดี มีความยืดหยุ่น คล่องแคล่ว แข็งแรง ประสาทสัมผัสดี มีกลยุทธ์ในการวางแผนเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นการแสวงหาความรู้โดยใช้การเคลื่อนไหวร่างกาย

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาด้านนี้ เช่น การบูรณาการการเคลื่อนไหวกับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ การใช้ร่างกายเป็นสื่อในการเรียนการสอน การแสดงท่าทาง แสดงละคร แสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกม การรำหรือทำท่าทางประกอบเพลงหรือเสียงดนตรี การศึกษานอกสถานที่

5) เชาวน์ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence)

เป็นความสามารถเกี่ยวกับท่วงทำนอง จังหวะ ระดับเสียงสูงต่ำ สามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ ร้องเพลงร่วมกับผู้อื่นได้ มีความซาบซึ้งและสนุกสนานในการฟังดนตรี สามารถทำเสียงล้อเลียนเสียงดนตรีที่ฟังได้ เชาวน์ปัญญาด้านนี้ถูกควบคุมโดยสมองซีกขวาแต่ยังไม่สามารถระบุตำแหน่งที่แน่นอนได้

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาด้านนี้ เช่น การบูรณาการดนตรีในวิชาอื่น ๆ การใช้เพลงหรือดนตรีประกอบในการปฏิบัติกิจกรรม การใช้ดนตรีช่วยสร้างภาพในสมอง การเต้น การแต่งเพลง การใช้เครื่องเคาะจังหวะดนตรี และการเล่นดนตรี

6) เชาวน์ปัญญาด้านการเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal Intelligence)

เป็นความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เข้าใจในอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความเป็นผู้นำ รู้จักรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนมีทักษะของการขัดแย้งและการประนีประนอม มีความฉลาดทางอารมณ์ ผู้มีความสามารถทางด้านนี้มักเป็นผู้มีความไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น มีความเป็นมิตร ชอบช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น เชาวน์ปัญญาด้านนี้ถูกควบคุมโดยสมองส่วนหน้า

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาทางด้านนี้ เช่น การบูรณาการปัญญาทางสังคมเข้ากับวิชาอื่น ๆ การเรียนแบบร่วมมือ การทำงานกลุ่ม และการอยู่ค่ายพักแรม

7) เชาวน์ปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)

เป็นความสามารถในการรู้จักและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง เช่น ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ การรับรู้ การคิด มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ มีบุคลิกที่เข้มแข็ง จะทำอะไรมักต้องการเวลาในการคิดไตร่ตรอง และชอบที่จะคิดคนเดียว ชอบความเงียบสงบ สามารถประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองได้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี รู้จักตนเองตามความเป็นจริง เช่น มีจุดเด่นจุดด้อยในเรื่องใด รู้เท่าทันอารมณ์และความคิดของตน มีการสร้างแรงจูงใจจากภายใน

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาด้านนี้ เช่น การศึกษาอิสระ การพูดหรือเขียนบทความที่เกี่ยวกับประสบการณ์หรือเรื่องราวของชีวิตตน การทำงานเดี่ยว และการฝึกประเมินตนเอง

8) เชาวน์ปัญญาด้านการเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence)

เป็นความสามารถในการเข้าใจส่วนต่าง ๆ ของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม พืช สัตว์ และสามารถทำความรู้จัก จำแนกส่วนต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เข้าใจความสัมพันธ์ในระบบนิเวศน์ สามารถสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตได้อย่างดี ตระหนักถึงการดำรงชีวิตและอิทธิพลของธรรมชาติ รักธรรมชาติ ไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาด้านนี้ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การทำโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยมอบหมายให้ผู้เรียนสังเกตต้นไม้และจดบันทึก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนโดยการไปทัศนศึกษา การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติรอบ ๆ ตัว การมอบหมายให้ผู้เรียนดูแลสัตว์เลี้ยง หรือดูแลสวนสาธารณะ การไปศึกษาธรรมชาติ การวาดภาพ หรือถ่ายภาพธรรมชาติ

9) เชาวน์ปัญญาด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Intelligence)

การ์ดเนอร์ (Gardner, 2548 อ้างถึงใน อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 42) สรุปว่าเชาวน์ปัญญาด้านจิตวิญาณเกี่ยวเนื่องกับปรัชญาอัตนิยม (Existentialism) ซึ่งเป็นปรัชญาที่เสริมสร้างให้มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือก และมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน สอนให้มนุษย์ยึดตัวเองเป็นหลัก และการศึกษาต้องสร้างมนุษย์ให้เป็นผู้มีวินัยในตนเอง นอกจากนี้ยังเน้นเรื่องศีลธรรมและจริยธรรม โรงเรียนไม่ควรสอนโดยใช้วิธีสอนแบบเดียวหรือสอนในลักษณะเดิม ๆ ที่เรียกว่า Uniform School และไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะเชาวน์ปัญญาด้านภาษาหรือด้านการใช้เหตุผลและคณิตศาสตร์เท่านั้น แต่ควรสอนโดยให้ความสำคัญกับเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้าน และควรให้ความสำคัญกับแนวการปฏิบัติต่อไปนี้

(1) ควรสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อและเชิญชวนต่อการเรียนรู้

(2) ให้ความสำคัญกับเอกกัตบุคคล และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มและให้ผู้เรียนชั้นโตกว่า ได้มีส่วนช่วยในกิจกรรมการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ

(3) ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ

(4) ใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

(5) สร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community School)

(6) ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย

(7) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับผู้เรียน

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2553 : 168) กล่าวถึงการสอนแบบบูรณาการ ควรเน้นการพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้านเหล่านี้ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งอาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงในชีวิตประจำวันอย่างมีชีวิตชีวา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยองค์รวม เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด การสื่อความหมาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

นอกจากการ์ดเนอร์ (Gardner, 2548 อ้างถึงใน อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 42-43) จะให้ความสำคัญกับทฤษฎีพหุปัญญาแล้ว ยังได้เสนอการคิดในอนาคตไว้ 5 ข้อ โดย 3 ข้อแรกเป็นการคิดในเรื่องของความรู้และความเกี่ยวเนื่องกับเชาวน์ปัญญา ส่วนการคิด 2 ข้อสุดท้ายเกี่ยวเนื่องกับการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนี้

(1) การคิดในเชิงสหวิทยาการโดยเชื่อมโยงสาระความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน

(2) การคิดในเชิงสังเคราะห์เป็นองค์รวม

(3) การคิดในเชิงสร้างสรรค์หรือคิดนอกกรอบ และควรฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการตั้งคำถาม

(4) การเคารพนับถือ ยกย่อง ยอมรับ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้บริหาร ผู้สอนและผู้ปกครอง เป็นต้น

(5) การให้ความสำคัญกับคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการเรียนการสอน

ทฤษฎีพหุปัญญา ได้ขยายขอบเขตของความหมายของคำว่าเชาวน์ปัญญาออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้นจากเดิม ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนขยายขอบเขตอย่างกว้างขวางเช่นกัน แนวทางการนำทฤษฎีพหุปัญญามาใช้ในการเรียนการสอนมีหลากหลาย (ทิศนา แขมมณี, 2557 : 89-90) ดังนี้

1) เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่สามารถส่งเสริมเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้าน มิใช่มุ่งพัฒนาแต่เพียงเชาวน์ปัญญาด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นดังเช่นในอดีต เรามักจะมีการเน้นการพัฒนาด้านภาษาและด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะอันเป็นการพัฒนาสมองซีกซ้ายเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสพัฒนาเชาวน์ปัญญาด้านอื่น ๆ เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่มีเชาวน์ปัญญาด้านอื่นสูง จะขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาในด้านที่ตนมีความสามารถหรือถนัดเป็นพิเศษ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเชาวน์หลาย ๆ ด้าน จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพหรือความสามารถเฉพาะตนของผู้เรียนไปในตัว

2) เนื่องจากผู้เรียนมีระดับพัฒนาการในเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการในแต่ละด้านของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนที่มีเชาวน์ปัญญาด้านดนตรีสูงจะพัฒนาปัญญาด้านดนตรีของตนไปอย่างรวดเร็วต่างจากผู้เรียนคนอื่น ๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนที่มีขั้นพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งสูงควรต้องแตกต่างไปจากผู้เรียนที่มีขั้นพัฒนาการในด้านนั้นต่ำกว่า

3) เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกัน การผสมผสานของความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่เท่ากันนี้ ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน หรืออีกนัยหนึ่งเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลทำให้แต่ละคนแตกต่างกันและความแตกต่างที่หลากหลายนี้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ดังนั้น ระบบความคิดที่ว่า คนนี้โง่ ฉลาด หรือเก่งกว่าคนนั้นคนนี้จึงควรเปลี่ยนไป การสอนควรเน้นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียน ครูควรสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนค้นหาเอกลักษณ์ของตน

ภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง และเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่น รวมทั้งเห็นคุณค่าและเรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่นนี้ ผู้เรียนก็จะเรียนรู้อย่างมีความสุข มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ในขณะเดียวกันก็มีความเคารพในผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน

4) ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปจากแนวคิดเดิมที่ใช้การทดสอบเพื่อวัดความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น และที่สำคัญคือ ไม่สัมพันธ์กับบริบทที่แท้จริงที่ใช้ความสามารถนั้น ๆ ตามปกติ วิธีการประเมินผลการเรียนการสอนที่ดี ควรมีการประเมินหลาย ๆ ด้าน และในแต่ละด้านควรเป็นการประเมินในสภาพการณ์ของปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้น ๆ การประเมินจะต้องครอบคลุมความสามารถในการแก้ปัญหา หรือการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้น ๆ อีกวิธีหนึ่งคือการให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพการณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งต้องใช้เชาวน์ปัญญาหลายด้าน หรือการให้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้าน และสังเกตดูว่าผู้เรียนเลือกใช้เชาวน์ปัญญาด้านใด หรือศึกษาและใช้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านใดมากเพียงใด

อรนุช ลิมตศิริ (2553 : 43-44) กล่าวว่า ทฤษฎีพหุปัญญานับเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่งทางการศึกษา นอกจากจะต้องช่วยให้ครูเข้าใจถึงความสามารถ ความถนัดของตนแล้ว ยังช่วยให้เข้าใจถึงความสามารถหรือเชาวน์ปัญญาด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนด้วย เชาวน์ปัญญาด้านที่เด่นของผู้เรียนก็จะเป็นสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียนผู้นั้น กล่าวคือ ผู้เรียนจะเรียนได้ดีจากเชาวน์ปัญญาด้านนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรมีความหลากหลาย โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้เชาวน์ปัญญาด้านนั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเชาวน์ปัญญาที่แตกต่างกัน ครูจึงต้องหาวิธีสอนให้ได้เชาวน์ปัญญาครบทุกด้าน

ผู้สอนสามารถนำทฤษฎีพหุปัญญามาประยุกต์ใช้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1) การพัฒนาความสามารถให้กับผู้เรียน ควรเริ่มจากการพัฒนาเชาวน์ปัญญาด้านที่เด่นก่อน ซึ่งจะส่งผลให้ความสามารถด้านอื่นพัฒนาขึ้นด้วย เพราะความสามารถแต่ละด้านเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน การที่ให้ผู้เรียนพัฒนาในเชาวน์ปัญญาด้านที่เด่นก่อนจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ เกิดทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ยอมรับตนเอง และพยายามที่จะทำให้ตนเองดีขึ้น เช่น ผู้เรียนมีเชาวน์ปัญญาทางด้านร่างกาย ควรเรียนรู้จากการเคลื่อนไหวโดยอาจให้ท่องคำศัพท์ขณะที่ปรบมือให้จังหวะ หรือกระโดดตบไปด้วย

2) ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาเอกลักษณ์ของตน ภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนและเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่น รวมทั้งเห็นคุณค่าและเรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข เห็นคุณค่าของตน และเคารพผู้อื่นและอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน

3) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น จัดชมรมวิชาการ ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ ชมรมหมากรุก ชมรมยุวทูต จัดเวทีประกวดเล่นดนตรี แต่งเพลง แต่งกลอน เล่นกีฬา หรือนำผู้ที่มีความสามารถทางด้านดนตรีไปสถานีวิทยุโทรทัศน์ นำผู้ที่ชอบฟ้อนรำไปฝึกฟ้อนรำกับแม่บ้านในหมู่บ้าน ผู้ที่มีเชาวน์ปัญญาด้านภาษาและด้านการเข้าใจผู้อื่น แบ่งกลุ่มไปสัมภาษณ์ผู้ที่ตนคิดว่าเป็นนักสู้เพื่อชีวิต โดยศึกษาเทคนิคการสัมภาษณ์ก่อนออกไปสัมภาษณ์จริง และกลับมานำเสนอผลงาน เป็นต้น

4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามความสามารถ ความถนัดในการเรียนรู้ เช่น ผู้ที่มีเชาวน์ปัญญาด้านดนตรี อาจนำความรู้ที่ได้มาแต่งเป็นเพลงมีดนตรีประกอบ ผู้ที่มีเชาวน์ปัญญาด้านภาษา อาจถ่ายทอดเป็นคำกลอน หมอลำ ลิเก หรือผู้ที่มีเชาวน์ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์อาจถ่ายทอดออกมาในลักษณะรูปภาพแผนผังความคิด

5) การประเมินผลควรประเมินหลาย ๆ ด้าน นอกเหนือจากการใช้แบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถทางเชาวน์ปัญญาด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น การประเมินผลต้องครอบคลุมความสามารถในการแก้ปัญหาหรือการสร้างสรรค์งานโดยใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้น ๆ

จากทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยมที่ Dewey นำมาใช้ในการศึกษา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers และทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner มีหลักการและแนวคิดที่สอดคล้องกันหลากหลายเรื่องโดยเฉพาะการบูรณาการและการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเกิดขึ้นในสมัยของ Dewey มีแนวคิดว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ครูเป็นเพียงผู้ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ Bruner มีแนวคิดว่า การจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ครูสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติ ถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนและใช้วิธีการที่เหมาะสม มีการใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอนทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก Rogers มีแนวคิดว่า การเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดแรงจูงใจ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ การจัดหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น กำหนดเนื้อหาไว้กว้าง ๆ ไม่ตายตัว ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ในลักษณะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความสามารถ

ในหลาย ๆ ด้าน มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถกระทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเอง มีความรู้ในการแก้ปัญหา สามารถคิดวิเคราะห์ สามารถปรับตัว ยืดหยุ่น มีสติปัญญาที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งครูจะต้องเข้าใจปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน และ Gardner มีแนวคิดว่า การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้าน มีการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคิดในเชิงสหวิทยาการโดยเชื่อมโยงสาระความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน การคิดในเชิงสังเคราะห์เป็นองค์รวม การพัฒนาเชาวน์ปัญญาเพื่อช่วยในการเรียนรู้ โดยการบูรณาการด้านต่าง ๆ กับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ในการสอนแบบบูรณาการควรเน้นการพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน โดยการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยองค์รวม เน้นการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด การสื่อความหมาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

1.3 หลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 13-17) มีสาระสำคัญของหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการดังนี้

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองและสังคม ได้แก่ ตนเอง สังคม ชาติ และสังคมโลก รวมถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงาน ดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริม การดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

จากสาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าวมานั้น แสดงให้เห็นได้ว่าการจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากที่สุด โดยจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง สังคม ชาติและสังคมโลก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่จัดให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล ให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้คิด ปฏิบัติจริงจากประสบการณ์และสถานการณ์จริงในปัจจุบันด้วยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตจริงได้

ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ทุกเวลาทุกสถานที่ และเมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สป 418/2551 สั่ง ณ วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้กำหนดหลักการให้เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของบุคคล ชุมชน และสังคม นับได้ว่าเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนนอกระบบที่ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์จากการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต จึงเป็นการเสริมเติมเต็มเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบแบบบูรณาการ จะช่วยให้บรรลุตามหลักการของหลักสูตร เป็นการนำสภาพปัญหา ความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน ชุมชน สังคม เพื่อการเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551 : 15)

จากหลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหลักการและกระบวนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีมีหลากหลาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้คัดสรรที่สำคัญ ๆ ไว้ส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาและปฏิรูปการจัดการศึกษาของไทยได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นในมาตราต่าง ๆ โดยเฉพาะตั้งแต่มาตราที่ 22-30 เช่น หลักการบูรณาการ หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ หลักการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หลักการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

1.4 ความหมายของพฤติกรรมการสอน

พฤกษา สุขุมาภัย (2546 : 4) ให้ความหมายว่า เป็นการกระทำหรือการแสดงออกของครูที่เกิดขึ้นในขณะสอนและที่เกี่ยวข้องกับการสอน ในด้านลำดับขั้นของกิจกรรมในการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ในการเรียนรู้ การวัดประเมินผล ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน บุคลิกภาพและจรรยาบรรณของครู

จิตราภรณ์ พงษ์มาลี (2550 : 52) ให้ความหมายว่า เป็นการกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะสอนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกคิด ได้ฝึกปฏิบัติจริงและฝึกปรับปรุงตนเองด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่ม การใช้คำถามในการกระตุ้นและเสริมแรงให้เกิดการอยากเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตเพื่อฝึกคิดการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ การแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียน

ขวัญฤดี ธราธารกุลวัฒนา (2556 : 22) ให้ความหมายว่า เป็นความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือดำเนินการสอนในหน้าที่ครู เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เมธี สารดิษฐ์ (2557 : 21) ให้ความหมายว่า เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครูดำเนินการจัดให้กับผู้เรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดการเปลี่ยนแปลงให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน เป็นการกระทำหรือกิจกรรม ที่ครูแสดงออกในขณะปฏิบัติการสอนที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยมีการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียน การวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปในทางที่พึงประสงค์

1.5 ความหมายของการสอนแบบบูรณาการ

ทราเวสส์ และรีวอร์ส (Travass and Revores, 1990 : 9) ให้ความหมายว่า เป็นวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เรียนภายในโรงเรียนกับสภาพในสังคมจริง และการจัดประสบการณ์นอกจากจะมีการจัดเตรียมโดยยึดถือความสัมพันธ์ข้างต้นแล้ว ยังต้องคำนึงความเหมาะสมของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย

บีเน (Beane, 1991 : 9) ให้ความหมายว่า เป็นการสร้างความรู้และประสบการณ์ขึ้นใหม่ในลักษณะของการผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน

จอห์นเซน (Johnsen, 1994 : 37) ให้ความหมายว่า เป็นความพยายามที่จะหาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของหลาย ๆ วิชากับหัวข้อ ความคิดรวบยอด หรือปัญหาที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษา

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 46) ให้ความหมายว่า เป็นการนำศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกัน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นการนำเอาความรู้สาขาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกัน เน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละวิชา และเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการใช้เนื้อหาโดยตัวครู

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543 : 62) ให้ความหมายว่า เป็นการเชื่อมสานข้อความรู้หรือมวลประสบการณ์เข้าด้วยกันในหลักสูตรหรือการเรียนการสอน ซึ่งไม่เพียงแต่เสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการพัฒนาความคิดร่วมด้วย

วิเศษ ชิณวงศ์ (2544 : 28) ให้ความหมายว่า เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยมีการเชื่อมโยงผสมผสานกระบวนการสอน การสร้างคุณธรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนให้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 5) ให้ความหมายว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะเป็นองค์รวมผสมผสานความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นกลุ่ม มีการเชื่อมโยงความรู้อย่างกว้างขวาง ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

โศภนา บุญยะกลัมพ (2546 : 8) ให้ความหมายว่า เป็นการสอนซึ่งนำเอาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยใช้สาระการเรียนรู้ใดสาระการเรียนรู้หนึ่งเป็นเกณฑ์หลักแล้วขยายวงกว้างขวางออกไป เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดความสมบูรณ์ในตัวของเขาเอง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547 อ้างถึงใน สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558 : 102) ให้ความหมายว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ที่มีความหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้ง รู้จริงในสิ่งที่ศึกษามา สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

ทิศนา แขมมณี (2557 : 147) ให้ความหมายว่า เป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การสอนแบบบูรณาการ เป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของพฤติกรรมการสอนและการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เป็นการกระทำที่ครูแสดงออกในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม ให้ความสำคัญกับผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ

ประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย และสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.6 ความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ

ในชีวิตของคนเราแต่ละวันมักจะพบสิ่งต่าง ๆ มากมายหลายชนิดในเวลาเดียวกัน ประสบการณ์ต่าง ๆ หรือปัญหาทั้งหลายจะเกี่ยวข้องกันหรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทุกคนจะใช้ทักษะหลายอย่างในการเรียนรู้ประสบการณ์และการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สมองของผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกสาขาวิชา ความคิดต่าง ๆ ทักษะ เจตคติหรือความเชื่อได้ดีเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในลักษณะบูรณาการ จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นรูปแบบความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นสิ่งเดียวกัน การสอนแบบบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม มีความหมายลึกซึ้ง บรรยากาศการเรียนรู้ผ่อนคลาย ไม่รู้สึกกดดันและเอื้อต่อการเรียนรู้ของสมองทั้ง 2 ซีกได้ดี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ทั้งในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ผู้เรียนสามารถนำความรู้ต่าง ๆ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ผู้เรียนจะสามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้ง เกิดความหมายและนำไปใช้ได้ก็ต่อเมื่อความรู้และความคิดย่อย ๆ ประสานสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน จนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นรอบตัว ซึ่งมีผลให้เกิดการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาจัดระบบระเบียบใหม่เหมาะสมกับตนเป็นองค์รวมของความรู้ของตนเอง และในการสอนต้องให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเชื่อมโยงความคิดขึ้นในเนื้อหา ด้วยการใช้วิธีการหลากหลายซึ่งจะเป็นการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกกันได้โดยเด็ดขาดเช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ และฝึกทักษะหลาย ๆ ทักษะอย่างเชื่อมโยงกัน จะทำให้การเรียนรู้สอดคล้องกับชีวิตจริงและมีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 162)

การเรียนการสอนที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาแบบแยกส่วน การสอนแยกเป็นรายวิชา การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีต่าง ๆ ก็ถูกแยกไปเป็นรายวิชาเป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจแต่ละรายวิชาเป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างรายวิชาต่าง ๆ ได้ ทำให้ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตจริงได้ ประกอบกับความรู้ต่าง ๆ เพิ่มพูนมากขึ้นไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้หมด การบูรณาการเข้าด้วยกันจะช่วยลดปริมาณเนื้อหาความรู้ และการบูรณาการยังช่วยส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิด การแก้ปัญหา รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ด้วย (อลิศรา ชูชาติ, 2549 : 142-143)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 24-28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง และช่วยให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการกลวิธีต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนไปใช้ในการดำเนินชีวิต

2. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะรอบรู้ มีความรู้หลายด้าน เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม ความรู้ประสบการณ์ไม่คับแคบและเกิดการพัฒนาชีวิตทุกด้าน

3. ความรู้ที่ได้รับมีความหมายต่อชีวิตและสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง เพราะได้เรียนรู้สิ่งที่สอดคล้องกับสภาพจริง ได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม มีความรอบรู้เรื่องนั้น ๆ ซึ่งเมื่อจะใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตจริงจะต้องใช้ความรอบรู้ ความรู้ที่ได้เรียนอย่างบูรณาการกับสิ่งที่ต้องการใช้ในชีวิตจึงสอดคล้องกัน สะดวกต่อการใช้งาน

4. ช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ประหยัดเวลา การเรียนรู้ และช่วยลดภาระการสอนได้

5. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย คิดวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ และช่วยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาแนวคิดของกรมวิชาการ (2544 : 22) ; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547 : 33) และเบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2548 : 15) สรุปความสำคัญของการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ดังนี้

1. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้เรียนสามารถที่จะนำความรู้และทักษะหลากหลายวิชาร่วมกันแก้ปัญหาได้ และยังเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแต่ละรายวิชากับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านความรู้ ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดที่หลากหลายวิชาเข้าด้วยกันเกิดการถ่ายโอนความรู้ เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนในห้องเรียนกับนอกห้องเรียน

2. วิธีการแบบบูรณาการลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เนื่องจากสภาพของข้อมูลข่าวสารปัจจุบันมีจำนวนมาก จำเป็นต้องจัดระบบความรู้ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเหมาะสมมากกว่าที่จะเพิ่มเนื้อหาเข้าไปในวิชาของตน

3. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้โดยผู้เรียน (Constructivism) กระบวนการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในโลกของการเรียนรู้ยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีหลายด้านได้ เช่น ความสามารถทางภาษา คณิตศาสตร์ ความคล่องทางร่างกาย การเคลื่อนไหว

สนองตอบต่อความสามารถที่จะแสดงออก และการตอบสนองทางอารมณ์ รวมทั้งทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการจัดการความรู้

4. การบูรณาการระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนในโรงเรียนกับชีวิตประจำวันที่บ้าน เมื่อเรียนครบแล้ว ผู้เรียนมีคุณภาพดีขึ้นแสดงถึงคุณค่าของสิ่งที่เรียนอย่างแท้จริง

5. การบูรณาการระหว่างพัฒนาการความรู้กับพัฒนาการทางจิตใจ การแสวงหาความรู้ หรือการเรียนรู้แล้วลงมือปฏิบัติ มีทักษะนิสัยแล้ว ก็ต้องมีจิตนิสัยหรือคุณลักษณะแฝงอยู่ด้วย คือ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความสนใจ สุนทรียภาพ ครูต้องมีความอ่อนโยน เอื้ออาทร หวังดี และห่วงใย ผู้เรียนจึงพัฒนาการจิตใจได้ผล

อรทัย มูลคำ และคณะ (2544 : 12) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของการบูรณาการ ดังนี้

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ เพราะในปัจจุบันนี้ปริมาณความรู้มีมากขึ้นเป็นทวีคูณ รวมทั้งมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ การเรียนการสอนวิธีเดิม เช่น การบอกเล่า การบรรยาย การท่องจำ อาจไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ ผู้เรียนควรจะเป็นผู้สำรวจความสนใจของตนเองว่าในองค์ความรู้ที่หลากหลายนั้น อะไรคือสิ่งที่ตนเองสนใจอย่างแท้จริง ตนควรจะแสวงหาความรู้เพื่อตอบสนองความสนใจเหล่านั้นได้อย่างไร เพียงใดและด้วยกระบวนการเช่นไร ซึ่งแน่นอนว่ากระบวนการเรียนการสอนลักษณะนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ไม่ใช่น้อย

2. เป็นการบูรณาการระหว่างการพัฒนาการทางด้านความรู้และการพัฒนาทางจิตใจ นั่นคือให้ความสำคัญแก่จิตพิสัย คือเจตคติ ค่านิยม ความสนใจ และสุนทรียภาพแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ด้วย ไม่ใช่เน้นแต่เพียงองค์ความรู้หรือพุทธิพิสัยแต่เพียงอย่างเดียว อันที่จริงการทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งขึ้นเสียก่อนที่จะลงมือศึกษานั้นนับได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งสำหรับจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งแก่ผู้สอนและผู้เรียน

3. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ ความสัมพันธ์ของบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำข้อนี้ก็มีนัยแห่งความสำคัญและสัมพันธ์เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ในข้อที่สอง เพียงแต่เปลี่ยนจิตพิสัยเป็นทักษะพิสัยเท่านั้น

4. เป็นการบูรณาการระหว่างที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือการตระหนักถึงหลักความสำคัญแห่งคุณภาพชีวิตของผู้เรียนว่าเมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว สิ่งที่สอนในห้องเรียนจะต้องมีความหมาย และมีคุณค่าต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

5. เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ เจตคติ และการกระทำที่เหมาะสมกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง ตอบสนองต่อคุณค่าในการดำรงชีวิตของผู้เรียนแต่ละคน การบูรณาการความรู้ของวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

เพื่อตอบสนองความต้องการหรือเพื่อการตอบปัญหาที่ผู้เรียนสนใจซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ควรกระทำในขั้นตอนของการบูรณาการการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

จากความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่าง และนอกจากจะพัฒนาด้านความรู้แล้วยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจและการพัฒนาด้านทักษะของผู้เรียนควบคู่กันไป ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ลักษณะรอบรู้ มีความรู้หลายด้าน เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม และความรู้ที่ได้รับมีความหมายต่อชีวิตและสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

1.7 ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2553 : 168-169) กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชา ทำให้ผู้เรียนระลึกถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกและกว้าง ทำให้ผู้เรียนมีทัศนะกว้างไกล ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อแต่ละวิชาและทำให้มีเวลาเรียนมากขึ้น

2. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีเจตคติที่ดี เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ

4. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

5. ช่วยแก้ปัญหาด้านการขาดครูสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

6. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหาสังคมได้ดีกว่า สามารถพิจารณาปัญหา และที่มาของปัญหาอย่างกว้าง ๆ ใช้ความรู้อย่างหลากหลายมาสัมพันธ์กัน ส่งเสริมให้เกิดทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย

7. ช่วยทำให้การเรียนการสอนและการให้การศึกษามีคุณค่ามากขึ้น สามารถช่วยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระจ่างขึ้น ถูกต้องและสามารถปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ได้อีกด้วย

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ การยอมรับผู้อื่น การรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และเกิดการเรียนรู้จากการกระทำร่วมกัน

9. ช่วยส่งเสริมการพัฒนาค่านิยม และบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาวินัยในตนเอง ส่งเสริมความสามารถในการทำงานและการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน

10. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ และเกิดความสนุกสนานเพราะได้เรียนรู้หลายด้าน

นอกจากนี้ นุสรา สกลนุกรกิจ (2558 : ออนไลน์) กล่าวถึง ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบแบบบูรณาการ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจของตนเอง
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย กว้างขวางตามความพร้อมของผู้เรียน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา ได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง และผู้เรียนลงมือปฏิบัติเองโดยมีครูผู้สอนเป็นเพียงให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา
4. มีการเชื่อมเนื้อหาในวิชาเดียวกัน หรือต่างวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. มีการยืดหยุ่นเวลาเรียนได้ตามสถานการณ์
6. มีการเชื่อมโยงสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอดต่าง ๆ อย่างมีความหมาย
7. มีการใช้แหล่งความรู้ หรือแหล่งการเรียนได้อย่างหลากหลายเช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องวิทยาศาสตร์ ชุมชน ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างสัมพันธ์กันตามสภาพที่แท้จริงหรือตามความเป็นจริง
8. มีการประเมินตามสภาพจริง
9. ผู้เรียนได้ร่วมสะท้อนความคิดหรือสรุปความรู้โดยอิสระ
10. ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการคิดแก้ปัญหา และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จากประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว สรุปได้ว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อแก้ปัญหา การใช้ทักษะต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีเจตคติที่ดี ได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.8 ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ

การบูรณาการมีหลายลักษณะหลายแนวคิด แต่ละลักษณะเอื้อต่อการจัดการสอนแบบบูรณาการได้เป็นอย่างดี ในบางครั้งผู้สอนอาจบูรณาการหลายลักษณะเข้าด้วยกัน แล้วแต่แนวความคิดของผู้สอนแต่ละคนและความเหมาะสมเป็นเรื่อง ๆ ไป ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ ดังนี้ (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 171-175)

1. การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ

การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระหรือองค์ความรู้ในลักษณะของการหลอมรวมกัน โดยตั้งเป็นหน่วย (Unit) หรือหัวข้อเรื่อง (Theme) เนื้อหาสาระที่นำมาหลอมรวมกันจะมีลักษณะคล้ายกันหรือต่อเนื่องกัน แล้วเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น แผนผังความคิดแสดง Concept Mapping เชื่อมโยงมโนทัศน์ของหัวข้อความรู้

2. การบูรณาการเชิงวิธีการ

การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เข้าในการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ใช้สื่อการเรียนการสอนแบบสื่อประสม ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างสัมพันธ์กันให้มากที่สุด เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ผู้สอนสามารถบูรณาการเชิงวิธีการด้วยการใช้เทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น

1) การสนทนา ผู้สอนอาจเริ่มต้นการสอนด้วยการสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับความสามารถของคนไทย ในการประดิษฐ์งานฝีมือด้านต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเห็นในท้องถิ่นและให้ยกตัวอย่างผลงานต่าง ๆ ที่เป็นของคนไทย พร้อมทั้งบอกว่าเป็นผลงานทางด้านใด

2) การอภิปราย หลังจากผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับความสามารถและผลงานที่เป็นภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ของคนไทยแล้ว ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญาไทย” แล้วช่วยกันอภิปรายความสำคัญของภูมิปัญญาไทย การเผยแพร่ผลงาน และการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

3) การใช้คำถาม เป็นวิธีการที่ผู้สอนนิยมใช้กันมากและใช้ตลอดเวลาไม่ว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีใดก็ตาม จะมีวิธีการใช้คำถามแทรกอยู่เสมอ โดยผู้สอนอาจเป็นผู้ใช้คำถามถามผู้เรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย หรือผู้เรียนตั้งคำถามถามผู้เรียนด้วยกันเองก็ได้ เป็นการสับเปลี่ยนบทบาทในการพูด

4) การบรรยาย ผู้สอนอาจบรรยายเสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนบ้างในกรณีผู้เรียนยังได้ความรู้ไม่ครบ หรือประเด็นที่ผู้เรียนยังไม่ได้กล่าวถึง เช่น ภูมิปัญญาไทยด้านอื่น ๆ หรือตัวอย่างบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาไทยในด้านต่าง ๆ

5) การค้นคว้าและการทำงานกลุ่ม ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนร่วมกันค้นคว้าเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน และผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเภทของภูมิปัญญาไทย ลักษณะของภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยให้ทำงานเป็นกลุ่ม เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วให้ผู้เรียนจัดการกับข้อมูลเพื่อเตรียมนำเสนอต่อไป

6) การไปศึกษานอกห้องเรียน การไปศึกษานอกห้องเรียนเป็นได้หลายลักษณะ เช่น การไปค้นคว้าหาข้อมูลในห้องสมุด การไปสัมภาษณ์ผู้รู้หรือการไปค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่อยู่นอกห้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทย เพราะบางครั้งข้อมูลที่อยู่นอกห้องเรียน

อาจมีมากกว่าในห้องเรียน และเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรงแล้วนำข้อมูลมาจัดการต่อไป

7) การนำเสนอข้อมูล เมื่อผู้เรียนวางแผนและจัดการกับข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้เรียนควรวางแผนการนำเสนอข้อมูล ซึ่งสามารถนำเสนอได้หลายวิธี เช่น การรายงานในรูปแบบต่าง ๆ การจัดป้ายนิทรรศการ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร หรือการเล่นเกมโชว์ แล้วแต่ความคิดของกลุ่มผู้เรียน

3. การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้ในอดีต ผู้สอนมักเป็นผู้บอกหรือให้ความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับสิ่งที่ผู้สอนหยิบยื่นให้ แล้วแต่ความสามารถของผู้เรียนว่าจะตักตวงได้เท่าไร แต่ในปัจจุบันมีแนวความคิดเปลี่ยนไป จากการเน้นที่องค์ความรู้มาเป็นเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีการแสวงหาความรู้ และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ต้องการและกระบวนการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ติดตัวผู้เรียนไว้ใช้ได้ตลอดไป เพราะสังคมสมัยใหม่มีสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้มากมาย มีปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ผู้สอนไม่สามารถตามไปสอนได้ทุกที่หรือผู้เรียนไม่สามารถมาถามผู้สอนได้ทุกเรื่อง ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนอยู่ในใจ แต่สามารถยืดหยุ่นได้ เช่น ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้สอนอาจแนะนำให้ผู้เรียนใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด ในการได้มาซึ่งความรู้ในเรื่องที่ต้องการ เช่น

กระบวนการแสวงหาความรู้

ผู้สอนแนะนำกระบวนการแสวงหาความรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักก่อน แล้วให้ปฏิบัติโดยการหาความรู้เกี่ยวกับประวัติของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชด้านต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนสามารถหาได้ ซึ่งอาจให้หาเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคลและผู้สอนควรแนะนำวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

กระบวนการแก้ปัญหา

ในการแสวงหาความรู้นั้น ผู้เรียนอาจพบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ผู้เรียนควรรู้วิธีการแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาเฉพาะหน้า ผู้สอนควรแนะนำวิธีการแก้ปัญหาแก่ผู้เรียนให้เข้าใจ เมื่อพบปัญหาผู้เรียนจะได้ดำเนินการแก้ปัญหานั้นได้อย่างเป็นขั้นตอน

กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด

ในขั้นสุดท้ายเมื่อผู้เรียนได้ข้อมูลความรู้ตามที่ต้องการแล้ว ผู้เรียนควรรู้วิธีการจัดการกับข้อมูล เช่น การรวบรวมความรู้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า หลังจากนั้นจึงควรสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้น เพื่อที่ผู้เรียนจะได้มองเห็นภาพรวมและมี

ความเข้าใจในเรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราชอย่างถ่องแท้ทุกด้านและเป็นความรู้ที่ติดตัวผู้เรียนไปได้อีกยาวนาน

4. การบูรณาการความรู้ ความคิดกับคุณธรรม

สภาพการจัดการเรียนการสอนตามความเป็นจริงส่วนใหญ่ จุดประสงค์มักเน้นไปที่ด้านพุทธิพิสัยมากกว่าด้านจิตพิสัย บุคคลใดที่จะได้รับคำชมว่าเก่งต้องเด่นในด้านความรู้ ซึ่งเป็นค่านิยมมาแต่เดิม โดยหลักการแล้วควรให้ความสำคัญแก่ความรู้และคุณธรรมเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสดีที่ผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยบูรณาการความรู้ ความคิด และคุณธรรมเข้าด้วยกัน อาจเป็นการสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และใช้เทคนิคการสอดแทรกคุณธรรมเข้าไปโดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัว จนกระทั่งเกิดการซึมซาบเป็นธรรมชาติ เช่น การสอนเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ผู้สอนไม่ควรมุ่งสอนที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ทั้งของตนเองและผู้อื่นเท่านั้น เพราะจะทำให้ผู้เรียนคิดแต่สิ่งที่ตนพึงจะได้รับหรือพึงมีตามกฎหมาย แต่ผู้เรียนจะขาดคุณลักษณะในด้านคุณธรรม ดังนั้น ผู้สอนจึงควรสอนสอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือกัน ความเมตตากรุณาหรือการตรงต่อเวลาตามความเหมาะสม เพื่อผู้เรียนจะได้เป็น “ผู้มีความรู้คู่คุณธรรม”

5. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการปฏิบัติเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะเมื่อเวลาผ่านไปอาจลืมความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้นั้นได้ แต่ถ้าความรู้นั้นเชื่อมโยงไปกับการปฏิบัติจะทำให้ความรู้นั้นติดตัวไปยาวนานไม่ลืมง่าย เช่น การเรียนรู้เรื่องพวงมาลัยและวิธีการร้อยพวงมาลัยแบบต่าง ๆ โอกาสในการใช้พวงมาลัย วัสดุอุปกรณ์ในการร้อยพวงมาลัย ซึ่งหากเป็นการสอนแค่ความรู้ขณะเรียน ผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจได้ แต่จะไม่คงทนเพราะอาจลืมในเวลาต่อมา แต่ถ้าผู้สอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติร้อยพวงมาลัยแต่ละแบบประกอบไปด้วย จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้นไม่ลืมง่าย และขณะฝึกปฏิบัติอาจพบปัญหาต่าง ๆ ผู้เรียนก็จะสามารถคิดและใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาได้อีกด้วย

6. การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอน “ความรู้” เป็นสิ่งที่ผู้สอนทุกคนปรารถนาให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน แต่ความรู้นั้นไม่ควรเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความแปลกแยกกับชีวิตจริง เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่า และไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ แก่ตัวผู้เรียน ดังนั้น สิ่งที่สอนในสถานศึกษาควรเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับชีวิตจริงกับผู้เรียน และเป็นสิ่งที่จะช่วยเหลือผู้เรียนปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน อีกทั้งเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ มากขึ้น

เช่น การสอนเรื่องอาหาร การป้องกันโรคติดต่อ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้เมื่อเรียนรู้ในห้องเรียนแล้ว ผู้สอนควรเชื่อมโยงให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตจริง

จากลักษณะของการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอาจมีหลายลักษณะที่ผู้สอนได้ใช้อยู่แล้ว แต่ยังไม่ชัดเจนหรือยังเน้นได้ไม่มากเท่าที่ควร ฉะนั้นเมื่อทราบลักษณะของการสอนแบบบูรณาการเป็นแนวทางแล้ว ผู้สอนก็สามารถจับจุดเด่นและลักษณะของแต่ละรูปแบบขึ้นมาใช้ แล้วเน้นให้ตรงเป้าหมายก็จะสามารถทำการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมั่นใจ

1.9 รูปแบบวิธีสอนแบบบูรณาการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547) กล่าวว่า วิธีการสอนแบบบูรณาการ (The Integration Method) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ที่มีความหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งรู้จริงในสิ่งที่ศึกษามา สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งวิธีสอนแบบบูรณาการมีหลายรูปแบบ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร, 2556 : 149-151) ดังนี้

1. การสอนบูรณาการแบบหลอมรวมหรือแบบสอดแทรก (Infusion)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนคนเดียวจะสอนในเนื้อหาวิชาหนึ่งหรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่ง จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาหรือทักษะกระบวนการในสาระการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาของตน หรือเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์เดิมที่ศึกษาจากวิชาต่าง ๆ มาแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาผลงานของผู้เรียน วิธีนี้เป็นการสอนบูรณาการแบบหลอมรวมโดยผู้สอนคนเดียวแต่บูรณาการความรู้และเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมองเห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นการสอนแบบ Student – Centered

ตัวอย่าง : ผู้สอนวิชาภาษาไทย ให้ผู้เรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระที่อ่านเรื่อง การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ผู้สอนทบทวนเชื่อมโยงความรู้เรื่องอาเซียนซึ่งผู้เรียนเคยเรียนมาจากวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นเนื้อหาในการเรียน แล้วให้ผู้เรียนเขียนบรรยายแสดงความรู้สึกหรือวิเคราะห์ วิจารณ์จากเรื่องที่อ่าน ต่อจากนั้นให้ผู้เรียนส่งผลงานทำเป็นแผ่นพับโดยใช้ความรู้เชิงศิลป์ในการออกแบบการจัดทำ

2. การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมุ่งสอนในความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกันหรือลักษณะเนื้อหาสาระใกล้เคียงกันมาวางแผนจัดการเรียนรู้ร่วมกันจะทำให้เนื้อหาสาระไม่ซ้ำซ้อนกัน จากนั้นก็ไปเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของตน กำหนดภาระงานให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า จัดทำสื่อ อุปกรณ์และรายงานการศึกษาค้นคว้า กำหนดกระบวนการวัดผลและประเมินผลตามลักษณะวิชาโดย

ให้ผู้เรียนใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาจากวิชาหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนในอีกวิชาหนึ่ง เป็นรูปแบบการสอบแบบ Learner – Based Teaching

ตัวอย่าง : ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์วางแผนการสอนร่วมกันเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์จะเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญและแนวทางการดูแลรักษา ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาจะเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการลดเนื้อหาสาระที่ซ้ำซ้อนกันและทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของเรื่องที่เรียนรู้

3. การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multi-Disciplinary)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้สอนมาร่วมกันพิจารณากำหนดหัวข้อที่เป็นปัญหาในสังคม หรือปัญหาในชีวิต จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ศึกษา หรือคิดหาทางแก้ไขโดยใช้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนวางโครงการร่วมกันกำหนดเนื้อหาที่จะสอนเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อน ต่างคนต่างเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของตน รับผิดชอบในการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ การวัดผลประเมินผลของตน และกำหนดโครงงานให้ผู้เรียนปฏิบัติร่วมกันเพียงโครงงานเดียวแต่ต่างคนต่างสอน และวัดผลความสนใจ ผู้สอนจะประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากโครงงาน เป็นการป้องกันการมอบภาระงานที่ซ้ำซ้อนให้ผู้เรียนมากเกินไปการสอนแบบนี้เป็นวิธีสอนแบบ Learner – Independence หรือ Self – Directed Learner

ตัวอย่าง : คณะผู้สอนเห็นความสำคัญของเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน จึงมาร่วมมือกันจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ กำหนดผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น

- •สังคมศึกษา ความรู้เกี่ยวกับความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน
- •ภาษาไทย เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้า
- •ศิลปะ วาดภาพความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
- •สุขศึกษา ปัญหาภาวะโภชนาการของประชากรในอาเซียนที่มีผลต่อเศรษฐกิจ
- •วิทยาศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศสมาชิกอาเซียน
- •คณิตศาสตร์ การเขียนแผนภูมิแท่งเปรียบเทียบข้อมูลสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าในแต่ละประเภทของประเทศสมาชิกอาเซียน
- •ภาษาต่างประเทศ การสนทนาและเขียนโต้ตอบเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน
- •การงานอาชีพและเทคโนโลยี อาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียน

คณะผู้สอนต่างคนต่างเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนวิชาสังคมศึกษามอบหมายให้ผู้เรียนทำโครงงานตามความสนใจของผู้เรียนเกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูลของเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยแสดงถึงการนำความรู้ของทุกวิชามาบูรณาการในโครงงานนั้น ผู้สอนแต่ละคนประเมินโครงงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ตนสอนหรือตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ

4. การสอนแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา (Tran-Disciplinary)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้สอนต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาร่วมประชุมปรึกษาหารือ วางแผน และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สอนร่วมกันโดยพิจารณากำหนดหัวข้อที่เป็นปัญหาสำคัญในชีวิตและสังคมที่ผู้เรียนควรศึกษาและจำเป็นต้องช่วยกันแก้ไข ผู้เรียนและผู้สอนกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ร่วมกันโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามหัวข้อที่ตนเองถนัดและสนใจอย่างเป็นอิสระ เมื่อคณะผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันแล้วจะร่วมกันสอนเป็นคณะ ซึ่งอาจจะมีผู้สอนแกนนำคนเดียวหรือหลายคนก็ได้เป็นผู้สอนทักษะที่จำเป็น ชี้แนะประเด็นปัญหาแนวทางการศึกษาค้นคว้า การเขียนโครงงาน การพัฒนาโครงงาน การนำเสนอโครงงานในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนคณะผู้สอนเป็นผู้ให้ความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า จัดบรรยากาศ หนังสือ เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า สื่ออุปกรณ์ และให้คำแนะนำปรึกษาหารือแต่ให้อิสระในการวางแผนงานการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ให้ผู้เรียนคิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองแต่อยู่ในขอบข่ายที่กำหนด ผู้สอนทุกวิชา (ต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้) จะร่วมกันกำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนร่วมกัน การสอนบูรณาการแบบนี้ผู้เรียนจะค้นพบความรู้ หรือสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการสอนแบบ learner – Independence หรือ Self – Directed Learner

ตัวอย่าง : คณะผู้สอนทุกรายวิชานำประเด็นปัญหาการลักลอบตัดไม้หายากเพื่อการค้าของอาเซียนมาประชุมปรึกษาหารือกันโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้และทักษะที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น

- •สังคมศึกษา ปัญหาการลักลอบตัดไม้หายาก หลักธรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม
- •วิทยาศาสตร์ ภาวะโลกร้อน การลดภาวะโลกร้อน
- •ภาษาไทย การเขียนบทความ
- •ภาษาอังกฤษ การพูดรณรงค์ต่อต้านการลักลอบตัดไม้ในภูมิภาคของอาเซียน
- •ศิลปะ การวาดภาพตามจินตนาการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของอาเซียนในอนาคต
- •กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จิตสาธารณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน
- •การงานอาชีพและเทคโนโลยี การปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน

คณะผู้สอนจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน สอนเป็นคณะหรืออาจให้ผู้สอนที่เป็นแกนนำเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด มอบหมายภาระงานหรือชิ้นงานให้ผู้เรียนเขียนโครงงานตามความสนใจ ตามขอบข่ายที่กำหนด ผู้สอนร่วมมือกันกำหนดเกณฑ์การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน

จากรูปแบบการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเด่นหรือจุดเน้นของการบูรณาการมากหรือน้อย กว้างหรือแคบแตกต่างกัน ผู้สอนทุกคนจะเห็นว่าตนได้สอนแบบบูรณาการแล้ว เพียงแต่จะเป็นรูปแบบใดเท่านั้น แต่จะทำอย่างไรผู้สอนจึงจะพัฒนารูปแบบการสอนของตนให้บูรณาการมากขึ้นเป็นรูปแบบอื่นที่เพิ่มความเชื่อมโยงข้ามวิชามากขึ้น และการบูรณาการมีหลายรูปแบบก็เป็นการช่วยให้ผู้สอนได้จัดการสอนแบบบูรณาการได้มากยิ่งขึ้น

1.10 หลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ

การออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ มีนักการศึกษาเสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

สำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 17-18) ได้เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมการสอนในหลักสูตรแบบบูรณาการ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์
2. ยึดการบูรณาการวิชาเป็นสำคัญ โดยการบูรณาการทั้งภายในวิชาเดียวกันหรือระหว่างวิชาเชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้าด้วยกันให้เป็นความรู้แบบองค์รวม
3. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4. ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นสำคัญ
5. เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงานโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน โดยคำนึงถึงประสิทธิผลของงานด้วย
6. เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและการติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน
7. เน้นการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย
8. เน้นการเป็นคนดีและมีคุณค่าต่อสังคม ประเทศชาติ เห็นคุณค่าของสรรพสิ่งหรือส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

สำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 28) กล่าวว่า ครูผู้สอนมีบทบาทและหน้าที่ในการเตรียมการและดำเนินการจัดกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการดังนี้

1. ทำการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์เรื่องที่สอน ซึ่งการศึกษาหลักสูตรนั้นจะต้องศึกษาถึงการบูรณาการกับวิชาต่าง ๆ ด้วย เพื่อจะได้เนื้อหามาบูรณาการกัน
2. การเตรียมแหล่งข้อมูล ครูจะต้องเตรียมแหล่งข้อมูล ความรู้ให้พร้อมเพราะครูจะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ครูอาจเตรียมโดยทำสื่ออุปกรณ์ใบความรู้ เป็นต้น

3. การจัดทำแผนการสอน ก่อนทำการสอนทุกครั้งจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการสอนด้วยการจัดทำแผนการสอน

4. การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการสอนด้วยวิธีใดก็จะต้องมีการเตรียมสื่อและอุปกรณ์ บทบาทของครูคือการเตรียมสื่อเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การเรียนของผู้เรียน

5. เตรียมการวัดผลประเมินผล เมื่อมีการเรียนการสอนก็จะต้องมีการวัดประเมินผล ครูต้องเตรียมเครื่องมือสำหรับวัดผลประเมินผลด้วย

6. การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา ครูต้องทำตัวเสมือนพ่อแม่พี่ที่มีน้ำใจคอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียนตลอดเวลา

7. การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง ครูเป็นผู้คอยสนับสนุน และเสริมแรงให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีที่พึ่งและมีครูคอยให้กำลังใจ

8. การเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยทำเสมือนว่าตนเป็นเพียงผู้เรียนคนหนึ่งเท่านั้น

9. การเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ ครูควรให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนพฤติกรรมการเรียนและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

10. การเป็นมิตรหรือสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ครูต้องคอยเป็นมิตรคอยให้ความช่วยเหลืออย่างอบอุ่นแก่ผู้เรียน

ปัทมา ยืนยาว (2549 : 15-17) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้

1. ครูศึกษาวิธีการบูรณาการให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้

2. ครูเข้าใจหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดมาตรฐานหรือจุดประสงค์อย่างชัดเจนจนสามารถจัดกิจกรรมได้ทุกกลุ่มสาระ (กรณีสอนคนเดียว) สามารถเข้าใจกิจกรรมภายในกลุ่มสาระที่สอนเป็นอย่างดี สามารถจัดกิจกรรมได้โดยไม่ติดขัด

3. ครูศึกษาความรู้ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อจัดกิจกรรมได้ตอบสนองกับตามความต้องการของผู้เรียนได้

4. ครูวางแผนจัดกิจกรรมและกำหนดกระบวนการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

5. ครูกำหนดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการชัดเจนและหลากหลายรอบด้าน

6. ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีการบูรณาการตามหน่วยการเรียนรู้

7. ครูเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้

8. ครูให้โอกาสผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้และประเมินผล

9. ครูเน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมและเชื่อมโยงไม่แยกส่วนเนื้อหาสาระ

10. ครูเน้นการลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนเป็นผู้ทำ โดยครูคอยอำนวยความสะดวก

11. ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ได้รู้จักท้องถิ่นอย่างเป็นกระบวนการ เห็นคุณค่าความสำคัญทำให้เกิดสำนึกที่ดีต่อท้องถิ่น

12. ครูควรเชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวันให้มากที่สุด โดยการนำสภาพแวดล้อมใกล้ตัวเข้ามาผสมผสานกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

13. ครูจัดหาสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ครบถ้วน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการแสวงหาความรู้

14. ครูให้ผู้เรียนผลิตชิ้นงาน น่าชื่นชม เกิดความภูมิใจและพอใจในสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้

15. ครูให้ผู้เรียนร่วมประเมิน วิเคราะห์ผล เสนอแนะ และแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้หลังจบกระบวนการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544 : 166-167) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 163) กล่าวถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สอดคล้องกันดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

2. การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่ม ลักษณะต่าง ๆ หลากหลายในการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแท้จริงด้วยตนเอง

3. จัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมเข้าใจง่าย ตรงกับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล และส่งเสริมให้มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงจนเกิดความสามารถและทักษะที่ติดเป็นนิสัย

4. จัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกล้าคิดกล้าทำ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของตนเองต่อสาธารณชนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้เกิดในตัวผู้เรียน

5. เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้องดีงาม ให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะความถูกต้องดีงามและความเหมาะสมได้ สามารถขจัดความขัดแย้งได้ด้วยเหตุผล มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาและสามัคคี

จากหลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ โดยผู้สอนจะต้องเตรียมให้พร้อมในด้านหลักสูตรและเนื้อหา แหล่งข้อมูล แผนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

1.11 การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น จะต้องประเมินให้สอดคล้องกับการประเมินผลการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 ว่า "ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน" (สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม, 2544 : 57)

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2546 : 18) กล่าวว่า การประเมินผลที่สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบบูรณาการ ควรมีสภาพใกล้เคียงกับธรรมชาติมากที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริง ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงควรมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. สะท้อนภาพพฤติกรรม และทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในสถานการณ์จริง เป็นการแสดงออกในภาคปฏิบัติทักษะกระบวนการเรียนรู้ ผลผลิตและแฟ้มสะสมงาน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ใช้เทคนิคการประเมินผลที่หลากหลาย เนื่องจากการประเมินจากการปฏิบัติที่ผู้เรียนจะต้องลงมือทำจริง แสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมว่าทำอะไรได้บ้าง ไม่ว่าจะเป็นการประดิษฐ์ชิ้นงาน การทดลอง การเขียนรายงาน หรือการทำกิจกรรมอื่น ๆ ทุกอย่างควรเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน

3. เน้นให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยการสร้างสรรค์ผลงาน ดึงความคิดชั้นสูง ความคิดที่ซับซ้อน และการใช้ทักษะต่าง ๆ ออกมาได้ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลมาจากการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และสามารถประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

5. ใช้ข้อมูลอย่างหลากหลายเพื่อการประเมิน โดยครูผู้สอนควรรู้จักผู้เรียนทุกแง่ทุกมุม คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รับข้อมูลมาจากหลาย ๆ ทาง การกำหนดปัญหาหรืองานควรเป็นแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างคำตอบที่หลากหลาย

6. เน้นการมีส่วนร่วมในการประเมินระหว่างผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการประเมินผล จะทำให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผน การเรียนรู้ตามความต้องการของตนเองว่าเขาอยากรู้ อยากทำอะไร (โดยมีครูเป็นผู้ช่วยให้คำแนะนำ) ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและการประเมินผลนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ การใช้เทคนิควิธีการวัดและการประเมินผลที่หลากหลายจะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้มีความหมายมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ วิเศษ ชิณวงศ์ (2544 : 33) ได้กล่าวว่า ควรมีการประเมินแบบอิงการปฏิบัติ (Performance- base) และการประเมินแบบอิงสังเกต (Observation-base) ซึ่งจะช่วยให้ครูและผู้เรียนสามารถบูรณาการการเรียนการสอนกับการประเมินผลเข้าด้วยกัน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และการสอนกับการประเมินจะไม่แยกจากกัน จึงทำให้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสัมพันธ์กับชีวิตจริงมากที่สุด การประเมินตามสภาพจริงนับเป็นทางเลือกใหม่ที่จะช่วยให้สามารถประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม (2544 : 58-60) กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินการปฏิบัติวิธีหนึ่งใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายเพื่อการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนปฏิบัติภาระงานที่เหมือนปฏิบัติภาระงานในชีวิตจริง ๆ การประเมินตามสภาพจริงประกอบด้วยการประเมินการปฏิบัติในสภาพจริง เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน การประเมินตนเองและการนำเสนอผลงาน ดังนี้

1. การปฏิบัติในสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริง ออกแบบขึ้นเพื่อประเมินการปฏิบัติในสภาพจริง เช่น เมื่อเรียนเรื่องการเขียน ผู้เรียนก็ต้องเขียนให้ผู้อ่านจริงเป็นผู้อ่าน ไม่ใช่ทดสอบด้วยการสะกดคำหรือตอบคำถามเกี่ยวกับหลักการเขียน งานที่ครูกำหนดให้ทำต้องสัมพันธ์กับความเป็นจริงในชีวิต กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาการคิดวิเคราะห์ ทั้งยั้งต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถในการเรียนรู้ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนด้วย

2. เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน (Criteria)

ต้องเป็นเกณฑ์ประเมิน “แก่นแท้” ของการปฏิบัติ มากกว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่สร้างขึ้นจากผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ เป็นเกณฑ์ที่เปิดเผย รับรู้กันอยู่ในโลกของความเป็นจริง ไม่ใช่เกณฑ์ที่เป็นความลับปกปิด อย่างที่การประเมินแบบดั้งเดิมใช้อยู่ การเปิดเผยเกณฑ์จะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนรู้ว่าจะส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างไร เนื่องจากเกณฑ์เป็นเรื่องที่นำมาจากการปฏิบัติเกณฑ์จึงเป็นข้อชี้แนะสำหรับการเรียนการสอนและการประเมินที่สะท้อนให้เห็นเป้าหมายและกระบวนการศึกษาอย่างแจ่มชัด ครูจึงอยู่ในบทบาทของผู้ฝึก (Coach) ผู้เรียนอยู่ในบทบาทของผู้ปฏิบัติ (Performer) พร้อม ๆ กับเป็นผู้ประเมินตนเอง

3. การประเมินตนเอง (Self Assessment)

การประเมินตามสภาพจริงมีจุดประสงค์ ดังนี้

3.1 เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการประเมินงานของตน โดยเทียบกับมาตรฐานทั่วไปของสาธารณชน

3.2 เพื่อปรับปรุง พัฒนา ขยับขยาย หรือเปลี่ยนทิศทางในการดำเนินงาน

3.3 เพื่อริเริ่มในการวัดความก้าวหน้าของตนเองในแบบต่าง ๆ

4. การนำเสนอผลงาน

การประเมินตามสภาพจริงคาดหวังให้ผู้เรียนเสนอผลงานต่อสาธารณชน และเป็นการเสนองานด้วยปากเปล่า ซึ่งกว่าผู้เรียนจะได้ผลงานนั้นมาต้องใช้ทักษะกระบวนการมากมาย ต้องวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหา จะทำให้ผู้เรียนรู้คุณค่าของการทำงาน เป็นการเรียนรู้ที่หยั่งรากลึกและนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะต้องมีวิธีการประเมินที่หลากหลายให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความประพฤติ การปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ควรมีการประเมินแบบอิงการปฏิบัติ และการประเมินแบบอิงสังเกต ซึ่งช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถบูรณาการการเรียนการสอนกับการประเมินผลเข้าด้วยกัน และการสอนกับการประเมินจะไม่แยกจากกัน จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสัมพันธ์กับชีวิตจริงมากที่สุด การประเมินตามสภาพจริงนับเป็นทางเลือกใหม่ที่จะช่วยให้สามารถประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.12 การวางแผนการสอนแบบบูรณาการ

การสอนแบบบูรณาการแบบอื่น ๆ เป็นการสอนเฉพาะของผู้สอน ที่อาจจะวางแผนการจัดการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ตนเองสนใจ แต่ในที่นี้จะนำเสนอขั้นตอนการสอนบูรณาการแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา ซึ่งการสอนแบบนี้ ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจของตนเองอย่างอิสระ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีผู้สอนร่วมคณะด้วยหลายวิชา ในช่วงที่แนวคิดนี้เริ่มเผยแพร่มาใหม่ ๆ ผู้สอนส่วนมากยังไม่ใคร่เข้าใจนัก การที่ผู้สอนหลายวิชาต้องร่วมกันคิดวางแผนการสอนร่วมกัน การยอมรับความคิดซึ่งกันและกัน การที่จะให้คนบางคนมีวิสัยทัศน์ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ มองเห็นการณ์ไกลเหมือน ๆ กันย่อมเป็นเรื่องยาก ผู้สอนจำต้องศึกษาแนวทางการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการศึกษาค้นคว้า รักการเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เป็นคนใฝ่รู้ตลอดชีวิต และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ 3Rs & 7Cs ได้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558 : 104)

Bernie Trilling and Charles Fade (2009 : 175-177 อ้างถึงใน สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558 : 16-17) ได้กล่าวว่า ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ 3Rs & 7Cs ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มความสำเร็จให้กับผู้เรียน ดังนี้

3Rs ประกอบด้วย

- R1 : Reading (การอ่าน)
- R2 : (W)Riting (การเขียน)
- R3 : (A)Rithmetic (การคำนวณ)

7Cs ประกอบด้วย

- C1 : Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)
- C2 : Creativity and Innovation (ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)
- C3 : Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)
- C4 : Cross-cultural Understanding (ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)
- C5 : Communication, Information and Media Literacy (ทักษะการสื่อสาร ข้อมูลสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)
- C6 : Computing and Media Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร)
- C7 : Career and Learning Self-reliance (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

ในการวางแผนการสอนแบบบูรณาการ มีขั้นตอนการวางแผนการสอนแบบบูรณาการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความสอดคล้องของทักษะ 3Rs & 7Cs กับการสอนแบบบูรณาการ และแสดงตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการสอนแบบบูรณาการ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558 : 104-117) ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผนการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ 1 เลือกหาทีม Theme

คณะผู้สอนจะต้องมาร่วมกันปรึกษาหารือ กำหนดหัวข้อที่จะศึกษา (Theme) โดยพิจารณาหัวข้อที่เป็นปัญหา ควรศึกษาและหาแนวทางแก้ไข ซึ่งเป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องสามารถบูรณาการได้หลายวิชา

ขั้นที่ 2 พัฒนา Theme

คณะผู้สอนช่วยกันคิดประเด็นปัญหาและพิจารณาว่าแต่ละปัญหาเกี่ยวข้องกับวิชาใด ผู้เรียนจะสามารถศึกษาหาความรู้ และค้นคว้าได้จากที่ไหน

ขั้นที่ 3 หาแหล่งข้อมูล

คณะผู้สอนจะต้องรวบรวมเอกสารประกอบการสอน หนังสือเรียน หนังสือค้นคว้าต่าง ๆ ไว้ในห้องศูนย์วิชาการของตนเอง รวบรวมแหล่งข้อมูล เอกสารการศึกษา แนวทางการศึกษาค้นคว้าเพื่อชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียน และเสนอรายชื่อหนังสือค้นคว้าอ้างอิงให้ห้องสมุดโรงเรียนจัดซื้อจัดหามาให้เพิ่มเติม หรือเสนอแหล่งข้อมูลที่อื่น ๆ ให้ผู้เรียนค้นคว้า

ขั้นที่ 4 การสร้างกิจกรรมและวางแผนพัฒนากิจกรรม

ผู้สอนที่เป็นแกนนำต้องให้ผู้เรียนกำหนดกิจกรรมว่าต้องการทำกิจกรรมอะไร มีวัตถุประสงค์อย่างไร กิจกรรมนั้นต้องหลากหลาย ตอบสนองความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การสร้างกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมตามแผน

มอบภาระงานให้ผู้เรียนได้เข้ากลุ่ม เลือกประธาน รองประธาน เลขานุการตามความเหมาะสม ปรึกษาหารือและวางแผนทำกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจของตนอย่างอิสระ ผู้เรียนวางแผนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางหรือสอนทักษะที่จำเป็นให้ เช่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการใช้ภาษา ทักษะทางสังคม การทำโครงงาน การนำเสนอโครงงาน ฯลฯ ผู้สอนทุกคนร่วมให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนมีปัญหา ทำหน้าที่ในฐานะแหล่งความรู้และวิทยาการ

ขั้นที่ 6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

ในระหว่างที่ผู้เรียนทำการศึกษาค้นคว้า ผู้สอนจะต้องติดตามและบันทึกความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ ให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนมีปัญหา ซึ่งปัญหานั้นอาจมาจากการขาดทักษะในการศึกษาค้นคว้า การขาดทักษะในการทำงาน การขาดความรับผิดชอบหรือกระบวนการกลุ่มยังไม่สมบูรณ์ ไม่รู้แหล่งศึกษาค้นคว้า ฯลฯ ผู้สอนที่เป็นแกนหลักมีหน้าที่เติมเต็มความรู้ช่วงนี้ให้

ขั้นที่ 7 ประเมินผลกิจกรรม

เมื่อผู้เรียนดำเนินการศึกษาค้นคว้าหรือทำกิจกรรมภายในเวลาที่กำหนด ผู้เรียนต้องนำเสนอความรู้เป็นรูปรายงาน นิทรรศการ การแสดงละคร หรือการเสนอโครงงาน ฯลฯ ผู้สอนร่วมคณะจะเป็นผู้ประเมินผลกิจกรรมตามแบบประเมินตามสภาพจริง ซึ่งประเมินความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระ ความรู้ที่ผู้เรียนค้นพบ ประเมินกระบวนการกลุ่ม ประเมินทักษะทางสังคม และเมื่อผู้เรียนนำเสนอความรู้ จะประเมินการใช้ภาษา บุคลิกภาพและรูปแบบการนำเสนอ นอกจากนี้ผู้สอนอาจแนะนำผู้เรียนให้รู้จักประเมินตนเอง ประเมินผลงานของเพื่อนและยอมรับคำติชม ผู้สอนควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย เพื่อเป็นความภูมิใจในผลการศึกษาค้นคว้าของบุตรหลาน

ขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนข้อมูลกิจกรรม

ขณะที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ผู้เรียนกลุ่มอื่นจะเป็นผู้ชมผู้ฟัง จะเรียนรู้การทำงานของกลุ่มอื่น ๆ ด้วย เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลกิจกรรมซึ่งกันและกัน สำหรับกลุ่มที่มีผลงานดีเด่น ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มจะเก็บผลงานเข้าแฟ้มสะสมงานของตนเองเพื่อเป็นความภูมิใจส่วนตัว

2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1) ผู้สอนที่เป็นแกนนำเสนอภาพข่าว หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความตระหนักและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหา

2) ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ผลดีผลเสียของการกระทำนั้น

ขั้นกิจกรรม

1) ให้ผู้เรียนระดมพลังสมองช่วยกันคิดวิเคราะห์ประเด็นปัญหา และหาแนวทาง แก้ไขหรือหาวิธีศึกษาหาความรู้ โดยวิธีการเขียนแผนที่ความคิด

2) ให้ผู้เรียนที่มีความถนัด มีความสนใจร่วมกันเข้ากลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการอื่น ๆ ผู้เรียนศึกษาสภาพปัญหา กำหนดแนวทางแก้ปัญหา และวางแผนการทำงานทำกิจกรรมร่วมกัน

3) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงงานการศึกษาค้นคว้า ให้ผู้สอนที่เป็นแกนนำพิจารณาและอนุมัติโครงงาน

4) ผู้สอนแนะนำแหล่งศึกษาและวิทยาการเพิ่มเติม (จากกลุ่มวิชาที่เกี่ยวข้องซึ่งคณะผู้สอนวางแผนการทำงานร่วมกันไว้แล้ว) กำหนดระยะเวลาดำเนินงาน และระยะเวลานำเสนอโครงงาน

5) ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงานตามแผน ผู้สอนติดตามดูแล ให้คำแนะนำและประเมินกระบวนการทำงาน กระบวนการศึกษาค้นคว้า กระบวนการกลุ่ม ระหว่างดำเนินงาน

ขั้นสรุป

1) ผู้เรียนสรุปผลการศึกษาค้นคว้า และเตรียมเสนอผลงานตามเวลาที่กำหนด รูปแบบการนำเสนอโดยการทดลอง การสาธิต การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร วิพิธทัศนา บทบาทสมมติ หรือทำรายงานเป็นรูปเล่ม ผู้สอนให้คำแนะนำการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ

2) ผู้เรียนเสนอผลงาน ผู้สอนช่วยสรุปหัวข้อหรือประเด็นที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจหรือไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เรียนรับฟังและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

3) การพัฒนาผลงาน ผู้สอนประเมินผลสำเร็จของงานตามแบบประเมินตามสภาพจริง ช่วยสรุปความรู้ที่ผู้เรียนนำเสนอบางประเด็นที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ชัดเจน เนื่องจากเวลาอันจำกัด แนะนำให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมได้ และให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

3. การวิเคราะห์ความสอดคล้องของทักษะ 3Rs กับ 7Cs กับการสอนแบบบูรณาการ

การบูรณาการทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนจะสามารถฝึกและพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยกระทำได้ทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนด้วยภาพ ภาพข่าว หรือสถานการณ์ต่าง ๆ แล้วใช้การตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา (C1 : Critical Thinking and Problem Solving)

ขั้นกิจกรรม

ในขั้นนี้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมได้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ที่เป็นคำตอบที่ผู้เรียนสงสัยใคร่รู้จากประเด็นคำถามของผู้สอนตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้เรียนจะได้ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม รู้จักการทำงานร่วมกัน และผลัดกันเป็นผู้นำทีม (C3 : Collaboration, Teamwork and Leadership) รู้จักการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (C6 : Computing and Media Literacy) ในการสืบค้นข้อมูลความรู้ ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการพูด ฟัง เขียน อ่าน ผ่านเทคโนโลยี (C5 : Communication, Information and Media Literacy) โดยใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนตัดสินใจเลือกรับข้อมูลข่าวสาร และเมื่อมีปัญหาก็รู้จักแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง (C1 : Critical Thinking and Problem Solving) มีการบูรณาการความรู้ข้อมูลจากวิชาต่าง ๆ ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ย่อมทำให้ผู้เรียนได้มองภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างไกล มีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (C4 : Cross-cultural Understanding) อีกทั้งการหลอมรวมประสบการณ์ระหว่างวิชาย่อมเป็นทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ และเป็นทักษะพื้นฐานของอาชีพของผู้เรียนในอนาคต (C7 : Career and Learning Self-reliance) เพื่อเป็นทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม และเมื่อผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ที่ตนสนใจแล้ว ก็มีการเตรียมนำเสนอข้อมูลต่อกลุ่มหรือต่อชั้นเรียน ซึ่งอาจนำเสนอด้วยรูปแบบที่หลากหลาย โดยใช้ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (C2 : Creativity and Innovation) ตลอดเวลาที่ทำกิจกรรมกันนั้น ผู้เรียนย่อมเกิดทักษะสำคัญ ทั้งการอ่าน (R1 : Reading) การเขียน (R2 : (W)Riting) และการคิดคำนวณ (R3 : (A)Rithmetic)

ขั้นสรุป

ผู้เรียนย่อมได้ทักษะสำคัญและนำมาใช้ในการสรุปและนำเสนอผลงาน หลอมรวมทักษะที่ได้รับทั้ง 3Rs และ 7Cs

4. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการสอนแบบบูรณาการ

4.1 ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ : กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เรื่อง ภัยธรรมชาติ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกสาเหตุของภัยธรรมชาติชนิดต่าง ๆ และวิธีป้องกันภัยได้
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้
3. วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากภัยธรรมชาติได้
4. ลำดับเหตุการณ์การเกิดภัยธรรมชาติของไทยจากอดีตถึงปัจจุบันได้
5. อธิบายการพึ่งพาอาศัยภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจได้
6. เสนอแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีได้ เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติได้
7. วิเคราะห์คุณค่าของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องการทำดีได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูนำภาพเหตุการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติประเภทต่าง ๆ มาให้ผู้เรียนดู เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง วาตภัย ไฟป่า แผ่นดินถล่ม แผ่นดินไหว สึนามิ แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้

- ภาพเหตุการณ์นั้นเกิดจากภัยธรรมชาติประเภทใด มีความเสียหายอย่างไรบ้าง
- สาเหตุสำคัญของภัยธรรมชาติดังกล่าวเกิดจากอะไร

2. ครูอธิบายเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการระวังภัยที่เกิดจากธรรมชาติ

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

1. ผู้เรียนรวมกลุ่มกันตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5-7 คน ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ ตามหัวข้อที่กำหนด ดังนี้

- ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ
- ภูมิลักษณ์ที่มีต่อภูมิสังคมของประเทศ

2. สมาชิกในแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้สืบค้น มาอภิปรายแลกเปลี่ยนกันแล้วช่วยกันสรุปประเด็นความรู้ที่สำคัญลงในแผนผังมโนทัศน์

3. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูตรวจสอบความถูกต้องแล้วเสนอแนะเพิ่มเติม

4. ครูให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันหาภาพเหตุการณ์ภัยธรรมชาติ ที่พบเสมอในสังคมไทย มาอภิปรายร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้

- ชื่อภัยธรรมชาติ
- ลำดับเหตุการณ์ที่เคยเกิดภัยธรรมชาติดังกล่าวในประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- ผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่มีต่อประเทศไทยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
- การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้ประสบภัยในด้านเศรษฐกิจและสังคม และการพึ่งพาอาศัยกัน
- แนวทางป้องกันและแก้ไขเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ

5. ตัวแทนกลุ่มร่วมกันสรุปประเด็นการอภิปรายนำเสนอผลงานตามหัวข้อที่กำหนด สมาชิกกลุ่มผู้ฟังร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ครูตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุป เรื่อง ภัยพิบัติธรรมชาติ เป็นแผนผังมโนทัศน์ ส่งครูผู้สอนตามกำหนดเวลา ครูคัดเลือกผลงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ ติดป้ายนิเทศ

4.2 ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ : เรื่อง พลเมืองดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เป็นแกน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์การกระทำของการเป็นพลเมืองดีได้
2. วิเคราะห์ผลของการกระทำของพลเมืองดีได้
3. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้
4. บรรยายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติตนตามสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ได้
5. บอกคำศัพท์ และแต่งประโยคสั้น ๆ เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ได้
6. เขียนแผนภูมิแท่งและแผนภูมิวงกลมเปรียบเทียบจำนวนคนในการใช้สิทธิเลือกตั้งได้
7. วาดภาพประกอบคำบรรยายเกี่ยวกับการใช้สิทธิ หน้าที่และเสรีภาพได้ถูกต้องเหมาะสม
8. แต่งเพลงที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพได้ถูกต้องเหมาะสม
9. วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคที่ดีและปฏิบัติได้
10. เสนอแนวทางการประกอบอาชีพสุจริตตามหน้าที่ของพลเมืองดีได้
11. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมการเรียนรู้

สังคมศึกษา

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูเสนอข่าว/ภาพข่าว/คลิปวีดิโอ จากสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการกระที่แสดงถึงการใช้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ เช่น

•การชุมนุมบริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัด เรียกร้องให้ขึ้นราคาผลผลิตทางการเกษตร

•แม่ค้า พ่อค้า วางสินค้า และขายของบนทางเท้า

•นักเรียนกลุ่มหนึ่งเรียกร้องสิทธิในการไว้ทรงผมยาว

•ประชาชนและนักเรียนร่วมกันเดินขบวนไปตามถนนเชิญชวนให้ผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิของตน

2. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์การกระทำดังกล่าวในประเด็นต่อไปนี้

•การกระทำใดเหมาะสม อธิบายเหตุผล

•การกระทำใดไม่เหมาะสม อธิบายเหตุผล

•การกระทำดังกล่าวมีผลดีอย่างไร มีผลเสียอย่างไร อธิบายเหตุผล

3. ครูอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

1. ครูให้ผู้เรียนรวมกลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5-7 คน ร่วมกันแสวงหาความรู้เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในหัวข้อต่อไปนี้

•การใช้สิทธิและหน้าที่

•การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ

•การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง

2. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายผลงานที่แสวงหาความรู้มาในประเด็นสำคัญ แล้วหลอมรวมกันสรุปเป็นผลงานของกลุ่มและนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

3. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้นข้อมูลบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เกี่ยวกับการใช้สิทธิและหน้าที่ การใช้เสรีภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง นำมาวิเคราะห์ถึงผลของการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ แล้วเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

4. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพลเมืองดี กลุ่มละ 1 กิจกรรม โดยนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นมาบูรณาการในการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ภาษาไทย

1. ครูทบทวนความรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการแต่งประโยค และวิธีการเขียนความเรียง และอธิบายความรู้เพิ่มเติม

2. ให้ผู้เรียนเขียนเรียงความ/นิทาน/เรื่องสั้น/บทละคร เกี่ยวกับเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชาวไทย โดยนำความรู้จากการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ มาเป็นข้อมูลพื้นฐาน

3. ผู้เรียนนำเสนอผลงาน ครูตรวจสอบความถูกต้องและคัดเลือกผลงานที่มีคุณภาพดี ตามเกณฑ์ นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

4. ผู้เรียนร่วมกันเขียนบันทึก/รายงานผลของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี และวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลงานที่ครูสังคมศึกษามอบหมาย ผ่านการตรวจและรับข้อเสนอแนะจากครูภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

1. ครูนำภาพการปฏิบัติตนของชาวไทยตามสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ มาให้ผู้เรียนดู แล้วช่วยกันบรรยายเป็นประโยค Example :

- All Thai should aware to save the environment in nowadays.

2. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอ่านบทความเกี่ยวกับหน้าที่ของประชาชนชาวไทย โดยช่วยกันหาคำศัพท์สำคัญ แล้วสรุปเนื้อเรื่องในประเด็นสำคัญ

3. สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันทำแบบฝึกทักษะ เรื่อง Civic duty of Thai people แล้วให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูตรวจสอบความถูกต้อง

4. สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเขียนคำมั่นสัญญาว่า “I will be a good citizen of the country” ส่งครูผู้สอน ความยาว 5-8 บรรทัด

5. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปวิธีการแต่งประโยคบอกเล่าให้ถูกต้องตามหลัก การเขียน

คณิตศาสตร์

1. ครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สิทธิและหน้าที่ของบุคคล ในเรื่องต่อไปนี้ตามความเหมาะสม

- การเลือกตั้งประธานสีของโรงเรียน
- การเลือกตั้งประธานนักเรียน
- การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น
- การเลือกตั้งระดับประเทศ

2. ครูอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับการหาอัตราส่วนและค่าร้อยละ

3. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคำนวณการใช้สิทธิระหว่างชาย-หญิง และร้อยละของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งประธานนักเรียน

4. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนแผนภูมิแท่ง หรือแผนภูมิวงกลม เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผู้เรียนมีภูมิลำเนา ส่งครูผู้สอน

5. ครูคัดเลือกผลงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ติดป้ายนิเทศ

ทัศนศิลป์ (ศิลปะ)

1. ครูนำภาพวาดเกี่ยวกับการใช้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชาวไทยในด้านต่าง ๆ ที่สมควรยกย่องมาให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ลักษณะเด่นของภาพ ครูตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการ/หลักการวาดภาพและระบายสี

2. ผู้เรียนแต่ละคนวาดภาพความประทับใจในการกระทำของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมแสดงถึงการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทยส่งครูผู้สอน

3. ครูคัดเลือกผลงานของผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ให้นำเสนอหน้าชั้นเรียนโดยบรรยายประกอบภาพ ต่อจากนั้นนำผลงานติดป้ายนิเทศ

ดนตรีและนาฏศิลป์

1. ครูให้ผู้เรียนร้องเพลงเกี่ยวกับการใช้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชาวไทย แล้วร่วมกันวิเคราะห์สาระสำคัญของบทเพลง และข้อคิดสำคัญที่ได้จากบทเพลง

2. ครูอธิบายวิธีการ/หลักการแต่งเพลง แล้วให้สมาชิกแต่ละกลุ่มลองฝึกการแต่งเพลงง่าย ๆ ที่มีสาระเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ

3. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนโดยมีจินตลีลาประกอบเพลง สมาชิกผู้ชมผลัดกันแสดงความชื่นชม ครูตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ

สุขศึกษา

1. ครูให้ผู้เรียนดูภาพเด็กไทยที่มีรูปร่างอ้วน ผอม และได้สัดส่วน แล้วให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ทำไมเด็กในภาพนี้จึงมีรูปร่างแตกต่างกัน อธิบายเหตุผล
- บุคคลในภาพใดมีรูปร่างได้สัดส่วน อธิบายเหตุผล
- ถ้าประชากรไทยมีรูปร่างที่อ้วนมากหรือผอมมากเกินไป จะส่งผลอย่างไร อธิบายเหตุผล

2. สมาชิกแต่ละคนตรวจสอบพฤติกรรมการกินอาหารของตนในแต่ละวันว่ามีคุณค่าทางอาหารตามหลักโภชนาการหรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาตนอย่างไร ต่อจากนั้นผลัดกันเล่าพฤติกรรมการกินอาหารของตนให้เพื่อนฟัง

3. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนพัฒนาพฤติกรรมการบริโภค สมาชิกแต่ละคนนำไปปฏิบัติและบันทึกผลการปฏิบัติส่งครูตามกำหนดเวลา 1-2 เดือน ตามความเหมาะสม

4. ผู้เรียนทุกคนส่งแบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคส่งครูตามกำหนดเวลา ครูตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติตนของผู้เรียนทุกคน

5. ผู้เรียนและครูร่วมกันสรุปว่า บทบาทหน้าที่ของคนไทยที่ต้องปฏิบัติตนตามพฤติกรรมผู้บริโภค จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนชาวไทย

การงานและอาชีพ

1. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละคนไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่มีความก้าวหน้าหรือประสบความสำเร็จในอาชีพที่ผู้เรียนสนใจมาคนละ 1 อาชีพ โดยมีประเด็นคำถามที่ไปสัมภาษณ์ ดังนี้

- ท่านประกอบอาชีพอะไร
- ท่านมีแนวทางการดำเนินงานอย่างไร
- สิ่งที่ท่านมีความภาคภูมิใจในอาชีพหรือประสบความสำเร็จในอาชีพคืออะไร
- ท่านได้ปฏิบัติตนตามสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ เกี่ยวกับอาชีพของท่านอย่างไร

2. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มผลัดกันเล่าสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง ร่วมกันสรุปเป็นประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

3. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสำรวจการประกอบอาชีพสำคัญของชาวไทยตามความสนใจมา 1 อาชีพ ในประเด็นต่อไปนี้

- ความสำคัญของอาชีพ
- วิธีการดำเนินการ/การประกอบอาชีพ
- ผลของการประกอบอาชีพ
- แนวทางปรับปรุงแก้ไข

4. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และให้คำแนะนำเพิ่มเติม

วิทยาศาสตร์

1. ครูนำข่าวเกี่ยวกับการเผาป่า ตัดไม้ทำลายป่า มาให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำดังกล่าว

2. ครูให้ผู้เรียนร่วมกันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อต่อไปนี้

- ประเภททรัพยากรธรรมชาติ
- ความสำคัญ
- วิธีการอนุรักษ์

3. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์

4. ครูมอบให้ผู้เรียนร่วมกันทำโครงงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามความสนใจ เป็นการแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีในด้านการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างโครงงาน เช่น โครงงานปลูกป่าและรักษาพันธุ์ไม้ โครงการบำบัดน้ำเสีย โครงงานปลูกต้นไม้ใกล้บ้าน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปแนวทางสำคัญในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีร่วมกัน และคัดเลือกผลงานที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่และเสรีภาพมาจัดนิทรรศการ เนื่องในโอกาสวันสำคัญของโรงเรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การสอนแบบบูรณาการแต่ละแบบเป็นการสอนเฉพาะของผู้สอนที่จะวางแผนและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ตนเองสนใจ แต่ในการสอนบูรณาการแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้วางแผน การเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจของตนเอง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีผู้สอนร่วมคณะด้วยหลายวิชา การที่ผู้สอนหลายวิชาต้องร่วมกันคิดวางแผนการสอนร่วมกัน การยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการที่จะให้ผู้สอนบางคนมีวิสัยทัศน์ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ มองเห็นการณ์ไกลเหมือน ๆ กันย่อมเป็นเรื่องยาก ผู้สอนจะต้องศึกษาแนวทางการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการศึกษาค้นคว้ารักการเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่รู้ตลอดชีวิต และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ 3Rs & 7Cs ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มความสำเร็จให้กับผู้เรียน

1.13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

งานวิจัยภายในประเทศ

พินดา วราสุนันท์ (2547 : 120) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ปัจจัยด้านผู้สอน ได้แก่ ความสามารถในการสอนของผู้สอน คุณลักษณะของผู้สอน และทัศนคติต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมของผู้สอน แสดงว่าปัจจัยด้านผู้สอน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา กล่าวคือ หากครูมีความพร้อม ได้แก่ มีความสามารถในการสอน มีคุณลักษณะที่ดีในการสอน และมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา จะส่งผลให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาสูงขึ้น

พระจันทร์ หมั่นบำรุง (2550 : 95-96, 134, 139-140) ที่ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้การยอมรับรูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้อพบว่ารูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ และรูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานทางด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับมากที่สุด และคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้อพบว่าหลักการและเหตุผลมีความชัดเจน และวัตถุประสงค์ของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ครูช่วยให้นักเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น นักเรียนชอบเรียนเรื่องที่ครูสอน และนักเรียนชอบวิธีสอนของครู ตามลำดับ และเมื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการเปรียบเทียบ 2 ปีการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนในภาพรวมสูงขึ้นทั้งสองช่วงชั้น

จุฬารัตน์ ต่อหิรัญพฤกษ์ (2551 : 105-110) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้อง ห้องละ 45 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แตกต่างกัน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเน้นการสอนยึดนักเรียนเป็นสำคัญ มีการใช้ใบงานเป็นตัวกำหนดสถานการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แตกต่างกัน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จะมีสถานการณ์ใหม่ให้นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ เร้าให้เกิดความสนใจในการตอบปัญหา และได้คิดอย่างมีเหตุผล ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น เรียงลำดับความคิดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ก่อนนำไปสู่การสรุปที่ถูกต้อง และสามารถนำประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ด้วยการขยายความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น

ปัญญา ทองนิล (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนบูรณาการแบบสอดแทรกเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับนักศึกษาครู ประกอบด้วย แนวคิดการพัฒนารูปแบบ คือ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตามสภาพจริง หลักการของรูปแบบการพัฒนา เป็นหลักการที่ระบุถึงการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยบูรณาการแบบสอดแทรก สมรรถภาพการสอนเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ มีองค์ประกอบที่ต้องพัฒนา 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และอัตมโนทัศน์ กิจกรรมการพัฒนาต้องหลากหลาย และการปฏิบัติการสอนจริงจะพัฒนาสมรรถภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : 94-95) ได้ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูศูนย์การเรียนชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูศูนย์การเรียนชุมชนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกเป็นรายด้าน โดย 1) ด้านหลักสูตร มีระดับการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูศูนย์การเรียนชุมชนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีสติปัญญาในการแก้ปัญหาในชีวิตได้ เพื่อพัฒนาให้ได้ความรู้พื้นฐานสำหรับดำรงชีวิต และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยบูรณาการความรู้ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม (2) วิธีการจัดการเรียนรู้แบบพบกลุ่ม คือ พบกลุ่มสัปดาห์ละ 3 ชม. มีการติดตามและช่วยเหลือผู้เรียน โดยเพื่อน ครูผู้สอน มีการให้ผู้เรียน ศึกษาค้นคว้า งานเดี่ยว งานกลุ่ม ทำโครงงานแบบบูรณาการ จัดกระบวนการกลุ่มที่สอดแทรกกระบวนการคิดเป็น ให้ฝึกคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีระดับการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูศูนย์การเรียน ชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมและรายเรื่องอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) (2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบบูรณาการ (4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูศูนย์การเรียนชุมชน มีระดับการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากทุกรายข้อ ได้แก่ (1) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) (2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด การจำ การแก้ ปัญหาและการพัฒนา และการบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ 4) ด้านการ

วัดผลประเมินผล มีระดับการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูศูนย์การเรียนชุมชนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมและรายเรื่องอยู่ในระดับมาก

ปิยะมาศ อาจหาญ (2554 : 111-120) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 45 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์แตกต่างกันเนื่องจากมีการนำความรู้ ในสาขาวิชาชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันให้มีเนื้อหาต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน พร้อมทั้งมีการเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ มีการสร้างสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงมาให้นักเรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ นักเรียนมีการเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์สิ่งที่เรียนกับสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว เป็นการเร้าให้เกิดความสนใจในการตอบปัญหาและคิดได้อย่างมีเหตุผล

ศารทูล อารีวรวิทย์กุล (2554: 122-124) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้อง ห้องละ 45 คน โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพราะมีการจัดการเรียนรู้ตามหลักการบูรณาการ เป็นการนำความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชาชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ภายใต้การเข้าใจมโนทัศน์และหลักการ พร้อมทั้งประยุกต์ทักษะการสื่อสารและคุณภาพชีวิตเข้ามาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้เกิดความต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้นักเรียนคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา แสวงหาความรู้เป็นองค์รวม และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ในขั้นการจัดกิจกรรมมีการผสมผสานกลวิธีการสอนที่หลากหลาย มีการซักถาม การใช้สื่อประกอบการอภิปรายจากเหตุการณ์ปัจจุบัน การให้นักเรียนวางแผนในการแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาความสามารถในการบูรณาการเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ รอบตัวนักเรียน นอกจากนี้ยังใช้สถานการณ์ในชีวิต เป็นตัวเชื่อมให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหามากขึ้น นักเรียนมีความกระตือรือร้น และสนุกสนานในการทำกิจกรรม จึงส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

ธีร์ธอังกูร ธนายุตกูล (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีวิกรม ด้วยกิจกรรมบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับดนตรี ฮิปฮอป พบว่า ผู้เรียนชุดกิจกรรมบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับดนตรีฮิปฮอป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจมากขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนาน ครื้นเครง มีการเต้นพร้อมกับการวาดภาพจากการกระตุ้นของเสียงดนตรีฮิปฮอป ผ่อนคลาย ไม่เกร็ง เกิดสุนทรียะมีความเป็นตัวของตัวเองและมีความพึงพอใจที่จะทำรูปแบบผลงานของตนเอง

จารีพร ผลมูล (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบ STEAM สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : กรณีศึกษา ชุมชนวังตะกอ จังหวัดชุมพร พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 65) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) จิตสานึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผ่านเกณฑ์ระดับดี (เฉลี่ย=3.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ระดับดี (เฉลี่ย=3.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบ STEAM มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.65/78.33 อยู่ในเกณฑ์ 82.5-77.5

งานวิจัยต่างประเทศ

เวสท์บรูค (Westbrook, 1998 : 84-90) ได้ศึกษาการบูรณาการหลักสูตรแบบข้ามวิชา (Cross-Disciplinary) ในเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพเรื่องความหนาแน่นและความชันสำหรับนักเรียนเกรด 9 โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา พบว่า 1) จำนวนนักเรียน 53 % ของนักเรียนกลุ่มแรกซึ่งเรียนโดยการบูรณาการเนื้อหาระหว่างวิชาพีชคณิตกับวิทยาศาสตร์กายภาพ และ 44 % ของนักเรียนกลุ่มที่สองซึ่งเรียนเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพที่สามารถสร้างแผนภูมิมโนทัศน์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นมวล และปริมาตรของแข็งและของเหลวได้ดีเยี่ยม 2) นักเรียนกลุ่มแรกซึ่งเรียนโดยการบูรณาการเนื้อหาระหว่างวิชาพีชคณิตกับวิทยาศาสตร์กายภาพ สามารถเขียนแผนภูมิมโนทัศน์ได้สมบูรณ์และชัดเจนกว่านักเรียนกลุ่มสอง ซึ่งเรียนเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ คือ แสดงถึงแนวความคิดที่สามารถจัดกลุ่มความรู้ได้ดีกว่าและสามารถเชื่อมโยงมโนทัศน์จากเนื้อหาของทั้งวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี และสรุปได้ว่าจากขอบข่ายในการสอนที่ผ่านมาและแผนภูมิมโนทัศน์ที่สมบูรณ์ สามารถใช้ตรวจและอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่พยากรณ์กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้ด้วย

ดิกคินสันและยัง (Dickinson and Yong, 1998 : บทคัดย่อและบทสรุป) ได้ศึกษาการบูรณาการ (Integrated) สหวิทยาการ (Interdisciplinary) และการจัดการเรียนการสอนแบบยึดสาระเป็นแกน (Thematic Instruction) ไปใช้ในระดับประถมศึกษา พบว่า สามารถช่วยพัฒนาทั้งภาษาศาสตร์ เป้าหมายของวิทยาศาสตร์ และจุดประสงค์ที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานภาษาอังกฤษแห่งชาติ คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของครูในการสอนภาษาซึ่งจะช่วยพัฒนาวิทยาศาสตร์พื้นฐานทั้งในเรื่องการอ่าน การเขียน และ

กิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากวิทยาศาสตร์เป็นการเตรียมประสบการณ์ให้กับนักเรียนในการสื่อสารทั้งการพูดและการเขียน ในขณะที่ศิลปะทางภาษาเป็นเครื่องมือสำหรับการบันทึกและสื่อสารผลที่ได้จากการสืบเสาะหาความรู้

สเตนฮอสเซอร์ (Steinhauser, 2000 : 73-75 อ้างถึงใน สมควร ไข่แก้ว, 2556 : 102) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสอนเป็นทีมโดยครู 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

โดนาห์ และสจวร์ต (Donahue and Stuart, 2008 อ้างถึงใน ปัญญา ทองนิล, 2553 : 43) ได้ศึกษาพัฒนาการศึกษาครูเพื่อการบูรณาการศิลปะในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา เนื่องจากการกำหนดมาตรฐานการศึกษามุ่งเน้นการเรียนรู้ทางวิชาการ ศิลปะเป็นวิชาที่จัดเวลาสอนที่ให้ความสำคัญลดน้อยลง โดยเฉพาะการศึกษาของประเทศแคนาดา อังกฤษ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น อิสราเอล สาธารณรัฐเชค และอเมริกา มีการสอนเพื่อสอบ ตามหลักสูตรแกนกลางและมาตรฐานที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นการมุ่งเตรียมครูก่อนประจำการให้มีความรู้ความสามารถในการบูรณาการศิลปะในวิชาต่าง ๆ ได้ เริ่มต้นพัฒนานักศึกษาครูก่อนประจำการ โดยการ 1) ทำการวิเคราะห์แผนการสอนของนักศึกษาครูก่อนประจำการที่สอนสังคมศึกษาและภาษาอังกฤษ 2) จัดการเรียนการสอนนักศึกษาครู ใช้การบูรณาการศิลปะ 3) เตรียมแผนการสอนแบบบูรณาการศิลปะแล้วนำไปสอนในโรงเรียน พบว่า นักศึกษาครูก่อนประจำการสามารถบูรณาการศิลปะเข้าในการเรียนการสอนได้ เช่น การ์ตูนประวัติศาสตร์ การ์ตูนการเมือง การใช้คำถามเพื่อการวิเคราะห์ทางศิลปะ

มูเพนดูกิ (Mupanduki, 2009 : ออนไลน์) ได้ศึกษาผลสำเร็จของการบูรณาการหลักสูตรทางวิชาการของเคมีและคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนียใต้ สุ่มประชากร เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 68 คน รวมทั้งหมด 136 คน พบว่า การสอนโดยการบูรณาการระหว่างวิชาเคมีและคณิตศาสตร์ผ่านการปฏิบัติ (กลุ่มทดลอง) ประสบความสำเร็จในการสอนมากกว่าการสอนโดยใช้หลักทฤษฎีเพียงอย่างเดียว

โมริยามา และคณะ (Moriyama and et.al., 2013 : 1-9) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบบูรณาการการเรียนรู้ผ่าน "แบบจำลอง" ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศญี่ปุ่น พบว่า การออกแบบหน่วยการเรียนรู้กับกระบวนการการแก้ปัญหา การใช้ความคิดเชิงระบบ และการประยุกต์ใช้ในโลกแห่งความจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นหาและประเมินผลของการใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาทางเทคโนโลยี และใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ นำไปสู่การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการว่า “พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง”

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการครั้งนี้ มีเนื้อหาการวัดครอบคลุมพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม 5) การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 6) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน 7) การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และ 8) การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน โดยอาศัยแนวคิดจากทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ ปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ที่ Dewey นำมาใช้ในการศึกษา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers และทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 28-55, 2549 : 34-70 ; นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 29-49 ; อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 27-44 ; สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-90) ผนวกกับหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยเฉพาะตั้งแต่มาตราที่ 22-30 และแบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการที่สร้างขึ้นนี้บางส่วนได้ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 173-176)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการที่นำไปสู่การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรและเป็นประเด็นในการสร้างแบบวัด ได้ทำการคัดเลือกตัวแปรที่มีผู้ศึกษาไว้หลายท่านโดยใช้เกณฑ์ในการสังเคราะห์ตัวแปรซึ่งทั่วไปกำหนดเกณฑ์ที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรนั้นอย่างน้อย 3 คน/กลุ่ม/แนวคิดขึ้นไป (พัชรี จันทร์เพ็ง, 2553 : 30) จึงได้คัดเลือกมาเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ดังตารางที่ 1 หน้า 74-75

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ผู้แต่ง	ปี	ตัวแปร							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Dewey	1963	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
Bruner	1963	✓	✓	✓		✓		✓	
Rogers	1969	✓	✓	✓		✓		✓	
Gardner	1983	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Travass and Revores	1990	✓		✓					
Beane	1991	✓							
Westbrook	1998		✓	✓					
Mupanduki	2009		✓	✓					
Moriyama and et.al.	2013		✓	✓					
ศักดิ์ศรี ปาณะกุล นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน	2543	✓	✓	✓		✓	✓		
สำลี รักสุทธี และคณะ	2544	✓		✓		✓	✓	✓	
สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ	2544	✓	✓	✓	✓	✓			
สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม	2544								✓
วิเศษ ชิณวงศ์	2544								✓
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	2545	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	2547	✓	✓	✓	✓	✓			
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2547		✓	✓					
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา	2547		✓	✓					
ศักดิ์ศรี ปาณะกุล นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน	2549	✓	✓	✓		✓	✓		
อลิศรา ชูชาติ	2549		✓		✓				
ปัทมา ยืนยาว	2549	✓		✓		✓	✓	✓	✓
นิรมล ศตวุฒิ	2551	✓	✓	✓		✓	✓		
จุฬารัตน์ ต่อหิรัญพฤกษ์	2551	✓	✓	✓				✓	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผู้แต่ง	ปี	ตัวแปร							
		1	2	3	4	5	6	7	8
สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์	2553	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
อรนุช ลิมตศิริ	2553	✓		✓					✓
ปัญญา ทองนิล	2553	✓		✓	✓				✓
ศรีสมร ครุยานนท์	2554	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
ปิยะมาศ อาจหาญ	2554		✓	✓					
ศารทูล อารีวรวิทย์กุล	2554		✓	✓		✓		✓	
ทิศนา แขมมณี	2557	✓	✓	✓				✓	✓
ธีร์ธอังกูร ธนายุตกูล	2557					✓		✓	
นุสรา สกลนุกรกิจ	2558	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
จารีพร ผลมูล	2558		✓		✓		✓		
รวม		21	24	27	10	17	11	13	10

หมายเหตุ :

ตัวแปร 1 ➢ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

ตัวแปร 2 ➢ การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้

ตัวแปร 3 ➢ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวแปร 4 ➢ การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม

ตัวแปร 5 ➢ การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ตัวแปร 6 ➢ การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

ตัวแปร 7 ➢ การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

ตัวแปร 8 ➢ การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

ตอนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

2.1 การสนับสนุนการทำงานของครู

การสนับสนุนการทำงานของครู นับได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เนื่องด้วยการจัดการเรียนการสอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนการทำงานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการช่วยส่งเสริมให้การจัดการศึกษาบังเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการสนับสนุน การทำงาน ของครูในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ สิทธิประโยชน์ของครู ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรและการลงทุนด้านต่าง ๆ ในชุมชน สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 6-38) ดังนี้

1. มาตรา 8 ข้อ 4 ให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. มาตรา 55 ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่นสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

4. มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา

5. มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำราหนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

6. มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

7. มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริม สนับสนุนการทำงานของครู เพื่อให้ครูมีขวัญกำลังใจในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ประกอบด้วย หลักการ 10 ประการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 32)

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นการสนับสนุนส่งเสริมและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวางแผน กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้คำปรึกษาแนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับคุณลักษณะและพฤติกรรมในการทำงาน ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความคิดหรือความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ 2) เป็นผู้บริหารและผู้นำของโรงเรียน 3) มุ่งเน้นกิจกรรมด้านการเรียนการสอนและผลการปฏิบัติงานของครูในห้องเรียน

2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครู บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานภายนอกและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก คือ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านวิชาการ แหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการให้บริการด้านการจัดสภาพแวดล้อม การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การประสานความสัมพันธ์ คือ การประสานความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารต้องมีการปฏิสัมพันธ์และมนุษยสัมพันธ์อันดี

5. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร โดยการส่งเสริมให้เข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนา และทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

6. การสร้างแรงจูงใจ โดยการที่ผู้บริหารแสดงทัศนคติในทางบวกกับผู้ร่วมงาน มีความยืดหยุ่นในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นและเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่าง ๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีมงาน และสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ

7. การประเมินผล เป็นการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง และส่งเสริมการประเมินภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอก มีการนำผลการประเมินผู้เรียนมากำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อให้การประเมินเป็นระบบและครบวงจร

8. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา คือ การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ คือ การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชน และสาธารณชนทราบ ด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

10. การส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยผู้บริหารจัดหา ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้า รวมทั้งให้สอดคล้องกับยุคสังคมแห่งการเรียนรู้

เช่นเดียวกันกับ เข็มทอง ศิริแสงเลิศ (2555 : 6, 51-52) กล่าวว่า บทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามี 5 ประการ คือ เป็นผู้จัดระบบการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้สนับสนุนระบบการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้นิเทศ และเป็นผู้กำกับติดตามประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บทบาทผู้จัดระบบการจัดการเรียนรู้ ในการบริหารจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีบทบาทในการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1.1 กำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 จัดโครงสร้างการจัดระบบการเรียนรู้ให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติ ด้วยการจัดหน่วยงานเพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้

1.3 จัดบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งต่าง ๆ ตามความสามารถและความถนัด

1.4 กำหนดช่องทางในการติดต่อประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ

2. บทบาทผู้สนับสนุนการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนระบบการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

2.1 จัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 พัฒนาผู้สอนให้มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและเทคโนโลยี การวัดประเมินผล การวิจัยในชั้นเรียน

2.3 พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ให้มีความสามารถและเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพของตน

2.4 ส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน

2.5 จัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

3. บทบาทผู้อำนวยความสะดวก ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ดังนี้

3.1 จัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมและจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3.2 จัดหาแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยาการและปราชญ์ท้องถิ่นและชุมชน

3.3 จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเอื้อต่อการเรียนรู้

3.4 ประสานกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

4. บทบาทผู้นิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทเป็นผู้นิเทศการจัดการเรียนการสอนโดยการดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ดำเนินการนิเทศและสร้างความตระหนักให้แก่ผู้สอน เพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทผู้สอนมาเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และผู้จัดการเรียนรู้

4.2 วางแผนการนิเทศร่วมกับผู้สอน

4.3 จัดให้มีกิจกรรมนิเทศเพื่อพัฒนาผู้สอนตามความต้องการและความสมัครใจ

5. บทบาทผู้กำกับ ติดตาม ประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทเป็นผู้กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ

5.1 วางแผน กำกับ ติดตามประเมินผล และสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบ

5.2 กำหนดวัตถุประสงค์ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ ในการประเมินผล

5.3 ดำเนินการกำกับติดตาม และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ทิคเคิล (Tickle, 1994 : 180) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนการทำงานของครูในโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. การจัดหาและการทำข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน อุปกรณ์ วัสดุโรงเรียน ข้อแนะนำหลักสูตร ตารางสอน ปฏิทินปฏิบัติงาน หน้าที่ของครู เป็นต้น

2. การสนับสนุนการพัฒนาทีมงานโดยการประชุมเพื่อให้เข้าใจในบทบาทการรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ของทีมงาน การสร้างความสามัคคีของหมู่คณะ

3. การจัดเตรียมจัดหาทรัพยากร

4. การชักนำเพื่อให้เกิดความหวังในการพัฒนาตนเอง ทีมงาน

5. การเชื่อมโยงกับท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน

6. การสร้างความตระหนักว่าโรงเรียนเป็นชุมชน

7. การสร้างความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้

8. การดูแลคุณภาพการสอน เช่น วัตถุประสงค์ในการสอน การดำเนินการ ผลที่ได้จากการสอน การวางแผน การจัดการชั้นเรียน การปฏิบัติตามทักษะและการประเมิน

นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการทำงานของครูเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูได้ทำงานเป็นอย่างดีแล้วชุมชนก็มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนการทำงานของครูด้วยเช่นกัน ดังที่ บอร์โค และคณะ (Borko et al., 2000 : 273-274) กล่าวว่า การสนับสนุนให้กำลังใจเป็นรายบุคคล เป็นกระบวนการที่ทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ครูอาชีพได้ โดยการใช้บรรยากาศที่เป็นกันเอง และทีมงานที่เกิดขึ้นภายในองค์กร และชุมชนร่วมกัน มีการปรึกษาหารือการทำงานจะทำให้ครูมีการพัฒนาตนเองขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สอดคล้องกับสคริบเนอร์ (Scribner, 1999 : 238-239) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนให้ครูมีความสะดวกในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยให้ครูเกิดการพัฒนาในอาชีพ ทำให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นได้ เพราะการที่จะทำให้ครูมีความเป็นครูอาชีพนั้น ต้องมีการสนับสนุนทรัพยากร อำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ และการที่ครูจะพัฒนาตนเข้าสู่ครูอาชีพได้ ต้องให้ครูได้ทำงานอย่างมีส่วนร่วมและโรงเรียนต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรและโอกาส

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการทำงานของครู ดังนี้

รัสเซลและคณะ (Russell et al., 1987) พบว่า สภาพแวดล้อมของการปฏิบัติงานเป็นตัวทำนายความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชามีผลทำให้ครูมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานสอนเพิ่มขึ้น มีความพร้อม เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงตามไปด้วย

ชานน์ (Shann, 1998 : 67-73) ได้ศึกษาการสนับสนุนครูในโรงเรียนเขตเมือง พบว่า การสนับสนุนครูนั้นเรื่องเงินเดือนมิใช่ประเด็นสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูอาชีพ สิ่งสำคัญคือการให้โอกาสครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโรงเรียน โดยให้มีส่วนร่วมทั้งกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและเพื่อนครูด้วยกัน การสนับสนุนด้านทรัพยากรอย่างพอเพียงจะทำให้เกิดการเพิ่มอำนาจแก่ครูอย่างมาก และทำให้เกิดความพึงพอใจกับครูอาชีพอย่างสูงอีกด้วย

ทาทาร์ (Tatar, 1998 : 101-105) ได้ศึกษาความพึงพอใจในกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยทำการศึกษากับครูและผู้ปกครอง พบว่า การที่โรงเรียนเห็นความสำคัญของครูกับผู้ปกครอง โดยการเปิดโอกาสให้ครูและผู้ปกครองเข้ามาร่วมกันคิดในเรื่องการจัดการเรียนการสอน และผลที่ต้องการกับผู้เรียน เป็นการทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน และมีความคิดในการรับใช้สังคมมากขึ้น นอกจากนั้นพบว่า การที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองของผู้เรียนได้เข้ามาในโรงเรียน จะมีส่วนร่วมในการดูแลผู้เรียนมากขึ้น รวมทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันอยู่เสมอ ทำให้ครูเกิดความมั่นใจในการทำงาน พ่อแม่จะมีความพึงพอใจ ทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจพัฒนาผู้เรียนได้ดีขึ้น

เบนบาซาท และลิม (Benbasat and Lim, 2000 : 167-183) ได้ศึกษาการสนับสนุนกลุ่มครูด้านเทคโนโลยีข่าวสาร และเครื่องมือในการรับเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร พบว่า การสนับสนุนครูทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บอร์โค และคณะ (Borko et al., 2000 : 273-274) ได้ศึกษาการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของครู โดยใช้แบบจำลอง 3 ประการ คือ การฝึกหัดการเรียนการสอน การประเมินโดยใช้แบบจำลองที่เน้นเป้าหมายที่ผู้เรียน และการปรับบทบาทของครูในการสอนโดยเน้นเป็นผู้อำนวยการเรียนการสอนแทนการควบคุมผู้เรียน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ปัจจัยด้านสถานการณ์ ด้านบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ ส่วนการพัฒนาครูอาชีพ คือ การสนับสนุนด้านบุคคล การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการสนับสนุนด้านเวลา

นฤพนธ์ วัลลภวิสุทธิ์ (2548 : ง) ได้ศึกษาการสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า การสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางในการสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ โดยจัดอบรมให้ความรู้ ทั้งเชิงวิชาการ ปฏิบัติการ และมีการนิเทศ ติดตาม ตลอดจนประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ จัดสรรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดแหล่งเรียนรู้ และผลิตสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ

สุริยงค์ ชวนขยัน (บทคัดย่อ : 2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏ : กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่เป็นสาเหตุโดยตรงอย่างเดียวต่อคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏ ได้แก่ ปัจจัยด้านการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลเป็นสาเหตุโดยทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคลของอาจารย์ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยด้านบริหาร

สุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน โดยศึกษาลักษณะของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน พบว่า ปัจจัยและพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นการพัฒนาครู อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครู เจตคติต่ออาชีพครู และประสบการณ์ในการสอน ตามลำดับ

สุภัค ยมพุก (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษา และการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 4 พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน 2) การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู 3) การรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู

ประภารัตน์ ธิติศุภกุล (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยระดับครู การจัดการเรียนการสอนส่งผลทางบวกต่อการจัดการเรียน การสอนวิชาภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยผู้บริหาร พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่งผลทางบวกต่อผลการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้พฤติกรรมการนิเทศแบบไม่ชี้นำส่งผลทางบวกต่อการจัด การเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการทำงานของครู สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า “การสนับสนุนการทำงานของครู หมายถึง การให้ความช่วยเหลือส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีกับผู้เรียน โดยการสนับสนุนการทำงานของครูในด้านข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ความสามัคคีของหมู่คณะ และความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน”

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดการสนับสนุนการทำงานของครูครั้งนี้ เป็นแบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา 2) การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ 3) การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา 4) ความสามัคคีของหมู่คณะ และ 5) ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน โดยอาศัยแนวคิดของทิคเคิล (Tickle, 1994 : 180) เกี่ยวกับการสนับสนุนการทำงานของครูในโรงเรียน ประยุกต์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการสนับสนุนการทำงานของครู ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ สิทธิประโยชน์ของครู ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการศึกษา การลงทุน ในชุมชน สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการสนับสนุนจากองค์กร และแบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครูที่สร้างขึ้นนี้บางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 177-178)

จากความสำคัญของการสนับสนุนการทำงานของครูและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่า การสนับสนุนการทำงานของครู น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อครูได้รับการสนับสนุนการทำงานเป็นอย่างดีแล้ว ย่อมส่งผลให้ครูได้รับการพัฒนาอาชีพทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่ดีมีคุณภาพมากขึ้น

2.2 เจตคติต่ออาชีพครู

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 52-54) กล่าวว่า เจตคติหรือทัศนคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกของคน คนเราจะรู้สึกได้ก็ต่อเมื่อประสาทของเราได้สัมผัสกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นั่นคือรับรู้สิ่งนั้นก่อน ถ้าจิตเราเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูง คือเกิดความสนใจ ความซาบซึ้งพอใจ และเจตคติติดตามมา การจะวัดสิ่งใดได้ถูกต้องจะต้องรู้ว่าสิ่งนั้นหน้าตาเป็นอย่างไร เจตคติก็เหมือนกันก่อนจะวัดต้องนิยามให้ชัดเจน ฟิชบายและแอ็ชเซน (Fishbien and Ajzen, 1975) เสนอแนะว่า แนวคิดการนิยามจะมีประโยชน์มากหรือเป็นฐานที่เพียงพอในการพัฒนากระบวนการวัดผล ไม่ต้องคำนึงถึงมโนภาพของความหมายทางทฤษฎี ได้เน้นนิยามเจตคติเป็นลักษณะความรู้สึกคงเส้นคงวา ความโน้มเอียง การเรียนรู้ได้เป็นสำคัญ การจะมีเจตคติต้องมี 2 อย่าง คือ “ความรู้สึก” ซึ่งเป็นความรู้สึกที่พร้อมจะแสดงการตอบสนองออกไปแต่ยังไม่ได้แสดงออก เป็นเพียงแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความโน้มเอียงจนเกิดความศรัทธาเร่าร้อนอยู่ในใจ และ “เป้าเจตคติ” เป็นเป้าทั้งหลายที่รับความรู้สึก เช่น สิ่งของ ประชาชน สถานที่ ความคิด สถาบัน สถานการณ์ อาชีพ ฯลฯ เป้าเจตคติอาจเป็นสิ่งเดียวหรือหลายสิ่ง เป็นนามธรรมหรือรูปธรรมก็ได้ ความรู้สึกต่อเป้าเจตคติตัวใดตัวหนึ่งคุกรุ่นอยู่ในใจ จึงถือเป็นเจตคติ ออสแคมป์ (Oskamp, 1977) ได้สรุปนิยามเจตคติของผู้นิยามต่าง ๆ ได้ความว่าส่วนมากนิยามเจตคติ เน้นการเตรียมพร้อม ความพร้อมในการกระทำ ความลำเอียงทางสภาพร่างกาย ความคงทน การเรียนรู้มาแล้ว และการประเมิน

สมบูรณ์ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์ (2543 : 126) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นพฤฒิกรรมทางจิตใจที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสรุปพาดพิงจากพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออก

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2547 : 229) กล่าวว่า เจตคติเป็นกิริยาท่าทีรวมของบุคคลที่เกิดจากความพร้อม หรือความโน้มเอียงของจิตใจซึ่งแสดงออกต่อสิ่งเร้า เช่น วัตถุ สิ่งของและสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยแสดงออกมาในทางสนับสนุน ซึ่งมีความรู้สึกเห็นดีเห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้น หรือในทางต่อต้าน ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่เห็นดีไม่เห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้น ๆ

สมจิตรา เรืองศรี (2554 : 39) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึก เป็นสภาพความพร้อมทางจิตใจ ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงออกมาในลักษณะชอบ หรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นพฤติกรรมทางจิตใจที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสรุปพาดพิงจากพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออก

เจตคติดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่าเป็นความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจจะไปในทางดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคติยังไม่เป็นพฤติกรรมแต่เป็นตัวการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรม ดังนั้น เจตคติจึงเป็นคุณลักษณะของความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน ซัมเมอร์ (Summer, 1970) ได้สรุปนิยามเจตคติที่เห็นสอดคล้องกัน 4 ประการ คือ มีความโน้มเอียงที่จะตอบสนอง มีความคงทนตลอดเวลา มีความคงเส้นคงวา และมีทิศทาง

การเกิดเจตคติบางกลุ่มเชื่อว่าเจตคติเป็นลักษณะนิสัยชนิดหนึ่ง บางกลุ่มเชื่อว่าเจตคติเกิดจากผลประโยชน์ ถ้ามีผลประโยชน์ก็จะมีเจตคติทางบวก แต่ถ้าไม่มีประโยชน์ก็จะมีเจตคติทางลบ โดยมีความเชื่อตามทฤษฎีต่อไปนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 63-65)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

ข้อตกลงเบื้องต้นของทฤษฎีนี้คือ เจตคติสามารถเรียนรู้ได้เหมือนกับลักษณะอื่น ๆ ของคน คนแสวงหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเพื่อสร้างสมการเรียนรู้ เขาเรียนรู้ความรู้สึกและค่านิยมต่าง ๆ ได้จากข้อเท็จจริง เช่น เด็กเล็ก ๆ เรียนรู้ว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่ดีและเป็นเพื่อนได้ เขาเรียนรู้ว่าเขาชอบสุนัข ก็จะเรียนรู้ทั้งความรู้ความเข้าใจ และความรู้สึกของเจตคติ ซึ่งอาศัยกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสามารถนำไปใช้ในการเกิดเจตคติได้ ในการแสวงหาความรู้ของแต่ละคน และการเกิดความรู้สึก อาจจะเกิดจากกระบวนการเชื่อมสัมพันธ์ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อสิ่งเร้าปรากฏในเวลาเดียวกัน และสถานที่เดียวกัน เช่น ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์อธิบายคำว่า นาซี ด้วยท่าทางเป็นปรปักษ์ เราจะสร้างความเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคำว่านาซีกับความรู้สึกทางลบ แต่ถ้ากล่าวถึงความกล้าหาญของทหารไทยที่สร้างวีรกรรม ในการสู้ศึก ก็จะมีความรู้สึกที่ดีต่อทหารไทย ยกย่องให้เป็นวีรบุรุษ เกิดเจตคติทางบวกขึ้น ในบางครั้ง

การเรียนรู้เกิดผ่านการเสริมแรง เช่น การเรียนคณิตศาสตร์สอบได้ A แล้วรู้สึกชอบและอยากจะเรียนมากขึ้นอีก การเกิดเจตคตินอกจากจะเกิดจากการเรียนรู้โดยวิธีเชื่อมสัมพันธ์และวิธีเสริมแรงแล้ว ยังเกิดจากกระบวนการเลียนแบบ การเลียนแบบเป็นการเรียนรู้ชนิดหนึ่งจะต้องมีตัวแบบไว้ให้ คนธรรมดาชอบเลียนแบบคนอื่น ถ้าผู้นั้นเป็นคนแข็งแรงและมีความสำคัญ ตัวแบบที่สำคัญคือสถาบันครอบครัว เด็กจะเลียนแบบเจตคติของพ่อแม่ พอวัยรุ่นจะเลียนแบบเจตคติของกลุ่มเพื่อน นอกจากนั้นเขายังเรียนรู้ได้จากครู ความคิดจากหนังสือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การเสริมแรง และการเลียนแบบ เป็นกลไกสำคัญในการเรียนรู้เจตคติ ผลก็คือ ทฤษฎีการเรียนรู้เป็นตัวทำให้เกิดเจตคติขึ้นมา จากการเรียนรู้ข้อเท็จจริง ความเชื่อต่าง ๆ แล้วประเมินออกมาว่าอะไรมีความสำคัญทางบวกและอะไรเป็นทางลบ

2. ทฤษฎีแรงจูงใจ (Incentive Theory)

ทฤษฎีนี้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดเจตคติว่า เป็นกระบวนการให้น้ำหนักจากคุณและโทษของสิ่งนั้น แล้วพิจารณาตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมที่สุด เชื่อว่าสิ่งที่เรารักหรือชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น อยู่ ๆ จะเกิดรักและชอบขึ้นมานั้นเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่เรารักหรือชอบจะต้องมีคุณประโยชน์ต่อเราแน่นอน อาจจะมีสิ่งไม่ดีอยู่บ้าง แต่เมื่อพิจารณาคุณและโทษแล้ว เห็นว่าน้ำหนักคุณประโยชน์สูงกว่า เราก็จะชอบสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งนั้นมีโทษหรือไร้ประโยชน์มากกว่าก็จะไม่ชอบสิ่งนั้น การพิจารณาตัดสินใจโดยกระบวนการแบบนี้ จึงทำให้เกิดเจตคติทางบวกหรือทางลบขึ้นได้ เช่น การสูบบุหรี่การดื่มเหล้า พฤติกรรมนี้มีทั้งคุณและโทษ ปัญหาคือ ใครจะพิจารณาเห็นคุณหรือโทษมากกว่ากัน แรงกระตุ้นทางไหนจะชนะก็เกิดเจตคติดีทางนั้น คนที่ได้รับความรู้ว่าบุหรี่ เหล้าเป็นสิ่งทำให้สุขภาพเสีย เงินทองสูญเปล่า มองเห็นโทษของ 2 สิ่งนี้ ก็จะเกิดเจตคติทางลบ เป็นต้น

องค์ประกอบของเจตคติตามแนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความคิด หรือสติปัญญา (Cognitive Component) ประกอบด้วยความรู้ ความคิด และความเชื่อที่ผู้นั้นมีต่อเป้าเจตคติ ถ้าหากว่ามีความรู้หรือเกิดความเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างดีก็จะทำให้คนเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเกิด รับรู้สิ่งนั้นในทางไม่ดีหรือไม่เข้าใจก็จะทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น เช่น ถ้าครูสอนวิชาภาษาอังกฤษเข้าใจ ผู้เรียนก็จะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ แต่ถ้าเรียนแล้วไม่เข้าใจจะเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาเรียนได้ หรือมีความเชื่อว่า “คนไทยมีน้ำใจงาม” ก็จะมีเจตคติที่ดีต่อคนไทย

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) เป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ของคนใดคนหนึ่งที่มีต่อเป้าเจตคติว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น พอใจหรือไม่พอใจหลังจากรับรู้เป้าเจตคติแล้ว สามารถแสดงความรู้สึกโดยการประเมินสิ่งนั้นว่าดีหรือไม่ดี เช่น

ถ้าบรรยากาศการเรียนสนุกสนาน ไม่เครียด ครูมีความอบอุ่น เป็นกันเอง จะทำให้ ผู้เรียนชอบวิชาที่เรียน แต่ถ้าบรรยากาศเป็นไปในทางตรงกันข้าม อาจจะทำให้ผู้เรียนมีเจตคติไม่ดีต่อวิชาที่เรียนได้

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มของการจะกระทำหรือจะแสดงพฤติกรรม เจตคติเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้น ในขั้นนี้เป็นการแสดงแนวโน้มของการกระทำอยู่ในใจต่อเป้าเจตคติเท่านั้นยังไม่แสดงออกจริง เช่น รับรู้ว่าการเรียนภาษาอังกฤษมีความเข้าใจ ครูจัดกิจกรรมสนุกสนาน ไม่เครียด พอถึงชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษ ผู้เรียนก็จะอยากเข้าเรียน แต่ถ้าในทางตรงกันข้ามรับรู้ว่าภาษาอังกฤษเป็นวิชายาก เรียนแล้วไม่เข้าใจ บรรยากาศการเรียนเครียดมาก ครูดุ เรียนแล้วไม่สนุก พอถึงชั่วโมงเรียนผู้เรียนอาจจะขาดเรียนหรือฝืนใจเข้าเรียน

เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จะต้องประกอบไปด้วยทั้ง 3 องค์ประกอบนี้เสมอไป ซึ่ง Feldman (2001 : 331 อ้างถึงใน โสรฌา เครือเมฆ, 2549 : 9) ยังได้เสนอรูปแบบไตรมิติของเจตคติหรือที่เรียกว่า The ABC Tripartite Model ที่แสดงถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งสาม คือ สติปัญญา ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งสิริอร วิชชาวุธ (2544 : 199) มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบทั้งสามนี้ จะต้องมีความสอดคล้องปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังแผนภูมิที่ 2

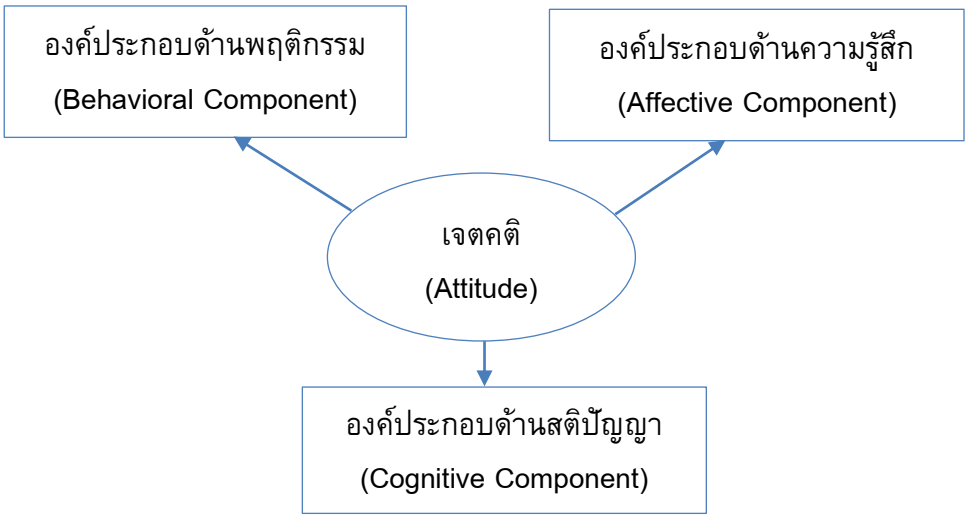

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบไตรมิติของเจตคติ (The ABC Tripartite Model)
(ที่มา : ดัดแปลงมาจาก Feldman, 2001 : 331)

การเป็นครูนั้น เป็นงานที่งดงามและทรงคุณค่า เพราะเป็นงานที่สร้างคน ครูจะเป็นผู้จุดประกายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีชีวิตชีวา ได้รับความรู้อย่างเพียงพอกับการดำรงตนในสังคม ค้นพบตนเองตามศักยภาพ ความปลอดภัยจากภยันตราย และอบายมุขที่ไม่ควรเผชิญ เพื่อจะได้เตรียมตนให้พร้อมทั้งกำลังกาย กำลังปัญญา และกำลังใจ เพื่อเติบโตเป็นกำลังที่สมบูรณ์พร้อมของสังคมสืบไป (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2545 : 3) สิ่งสำคัญประการหนึ่ง

คือ ต้องพัฒนาครูให้มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพ ควรศึกษาให้รู้ถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงความเชื่อและค่านิยมเดิม เพื่อรับค่านิยมที่สอดคล้องกับวิชาชีพของตน อันนำไปสู่เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ เจตคติมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล บุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูและได้ชื่อว่าเป็นครูที่มีคุณภาพ จึงควรจะเป็นบุคคลที่มีเจตคติที่ดี มีความรัก และศรัทธาในการประกอบอาชีพครูด้วย ดังนั้น เจตคติต่อวิชาชีพครูจึงเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอน ทั้งนี้เพราะการที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เป็นผลสำเร็จด้วยดีนั้น จะต้องมีความรู้ ทักษะ และศรัทธาต่อสิ่งนั้นเป็นอย่างดี ซึ่งศรัทธาในที่นี้หมายถึง ผลรวมของการประเมินความเชื่อที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น คือมีความรู้สึกชมชอบและผูกพันในสิ่งนั้น ๆ ความศรัทธามีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล บุคคลใดแม้จะมีความรู้ความสามารถปานใดแต่หากไม่มีเจตคติทางบวกต่อวิชาชีพครูของตนแล้ว ย่อมทำหน้าที่ในอาชีพได้ไม่ดีเท่าบุคคลที่มีเจตคติทางบวกต่อวิชาชีพครู (เกษม บุตรดี, 2548 : 65)

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2542 : 47) กล่าวว่า เจตคติที่ดีต่ออาชีพครู ครูต้องมีศรัทธาต่องานครู สนใจที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมาจากศิษย์ เพื่อนครูด้วยกัน ผู้ปกครองหรือผู้บริหารก็ตาม ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้ได้รับความสำเร็จอย่างดี นอกจากนี้ครูต้องตั้งใจพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอด้วย

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2547 : 20) กล่าวว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบบางอย่างในฐานะสมาชิกของอาชีพ การสอนเป็นหน้าที่ของครูในการปรับปรุงตนเองโดยการธำรงรักษามาตรฐานที่สูงบนความประพฤติส่วนตัวและทางวิชาชีพและโดยการเจริญงอกงามทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ครูที่รักงานของตนเองจริง ๆ มีความภูมิใจในอาชีพของตน

สุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 50) กล่าวว่า ครูที่มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพของตน ย่อมปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความสุขในการสอน และมีความพึงพอใจในการเป็นครู ซึ่งพร้อมที่จะจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย

สมเกียรติ ทานอก (2552 : 9) กล่าวว่า เจตคติต่อวิชาชีพครูเป็นอารมณ์ความรู้สึกและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาชีพครูที่อาจเป็นไปในทางที่ดี (Positive) ขัดแย้ง (Negative) หรือเป็นกลาง (Neutral) ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ครอบคลุมองค์ประกอบเจตคติต่อวิชาชีพครู

นอกจากหน้าที่ความรับผิดชอบทางวิชาชีพครูแล้ว เจตคติต่ออาชีพครูยังเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติทางวิชาชีพครู ซึ่งเป็นความรู้ของครูในเนื้อหาวิชาชีพที่จะสอน ความเข้าใจในหลักการทางจิตวิทยาและการศึกษา ความเข้าใจและความซาบซึ้งในอาชีพการสอน และคุณสมบัติส่วนตัวซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากบุคลิกภาพของครู ความสนใจ เจตคติ และความเชื่อพฤติกรรมของครูในการทำงานกับเด็กและกับคนอื่น ๆ ดังนั้น ครูจึงควรมีความรู้ในวิชา/สาขาที่ตัวเองสอน มีความเข้าใจในตัวผู้สอน มีความเข้าใจในหลักการสอน และความเข้าใจและ

ประทับใจในอาชีพครู ทั้งนี้เพราะระดับความสำเร็จของครูขึ้นอยู่กับเจตคติของเขาต่องานที่ทำเป็นอย่างมาก ครูควรตระหนักถึงค่านิยมของความสัมพันธ์ของจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และที่สำคัญยิ่ง ต้องเข้าใจถึงความสำคัญในอาชีพตนว่าเป็นงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต้องตระหนักถึงคุณค่าของการจัดระเบียบองค์การทางอาชีพของตนเองและต่อการศึกษาโดยทั่วไป

การประกอบอาชีพครูนั้น ผู้ประกอบอาชีพต้องมีคุณลักษณะด้านวิชาชีพหลายประการ ดังนั้นครูควรมีเจตคติที่ดีต่อคุณลักษณะนั้นด้วย จึงจะปฏิบัติงานอย่างมีความสุข มีความตั้งใจอย่างเต็มกำลังความสามารถ ที่จะทำงานให้ประสบผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ เจตคติที่ดีต่ออาชีพครูสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ประกอบอาชีพครูต้องมีความเสียสละ มีเมตตากรุณา และมีความอดทนอดกลั้น ครูควรมีความภูมิใจในอาชีพของตน ไม่ควรคิดว่าต่ำต้อยหรือด้อยเกียรติในสังคม

2. ผู้ประกอบอาชีพครูควรเป็นผู้รอบรู้ทันสมัย ขยัน และมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง

3. ผู้ประกอบอาชีพครูต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้เรียน รักและเอ็นดู ให้อภัยและช่วยเหลือผู้เรียนอยู่เสมอ

4. ผู้ประกอบอาชีพครูต้องมีความรู้สึกรักการสอน มีการเตรียมการสอนที่ดี มีเทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างกว้างขวางชัดเจน พร้อมทั้งมีการปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ

5. ผู้ประกอบอาชีพครูต้องมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ ถ้าผู้ประกอบอาชีพมีความตั้งใจอย่างเต็มกำลังความสามารถย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ (พื้นฐานวิชาชีพครู, 2558 : ออนไลน์)

เจตคติต่ออาชีพครูนั้นมีอิทธิพลต่อการทำงานของครู เนื่องจากเจตคติของครูเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าครูมีเจตคติต่ออาชีพครูที่ดีก็จะทำให้ครูสามารถทำงานบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่ออาชีพครู ดังนี้

ลาดิโป (Ladipo, 1985 : 2041 – A) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่ออาชีพครู ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองชิคาโก พบว่า สิ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างมากคือ ความพึงพอใจในการทำงาน ความกระตือรือร้น และความสำเร็จในชีวิต

นิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาชีพครูของครูที่สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 พบว่า เจตคติต่อวิชาชีพครูของครูที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนมีเจตคติต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับดีมากมี 4 ด้าน คือ ด้านลักษณะการเป็นครู ด้านสถานภาพวิชาชีพครู ด้านกระบวนการเรียน

การสอน และด้านการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ส่วนครูผู้สอนที่มีเจตคติต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับดีมี 2 ด้าน คือ ด้านสถานภาพของครู และด้านความมั่นคงสิทธิและเสรีภาพ

สุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน โดยศึกษาลักษณะของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน พบว่า ปัจจัยและพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นการพัฒนาครู อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครู เจตคติต่ออาชีพครู และประสบการณ์ในการสอน ตามลำดับ

ณิชากร พยุงแสนกุล (2551: 110-111) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 7 ปัจจัย ได้แก่ เจตคติต่อวิชาชีพครู (X_{10}) ลักษณะมุ่งอนาคต (X_{11}) ภาระความรับผิดชอบในครอบครัว (X_{12}) ลักษณะทางกายภาพในที่ทำงาน (X_{13}) สัมพันธภาพระหว่างข้าราชการครูกับผู้บังคับบัญชา (X_{14}) สัมพันธภาพระหว่างข้าราชการครูกับเพื่อนร่วมงาน (X_{15}) และสัมพันธภาพระหว่างข้าราชการครูกับนักเรียน (X_{16}) ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ เพศ : หญิง (X_1) และอายุ (X_3) และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 7 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างข้าราชการครูกับนักเรียน (X_{16}) สัมพันธภาพระหว่างข้าราชการครูกับผู้บังคับบัญชา (X_{14}) เจตคติต่อวิชาชีพครู (X_{10}) ลักษณะมุ่งอนาคต (X_{11}) อายุ (X_3) อายุราชการ (X_7) และสัมพันธภาพระหว่างข้าราชการครูกับเพื่อนร่วมงาน (X_{15}) ซึ่งทั้ง 7 ปัจจัยนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอนได้ร้อยละ 48.8

นพดล แสนขวา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า 1) คุณภาพการสอนของครูอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู มี 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน บุคลิกภาพของครู เจตคติต่อวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาที่สอน ความสามารถทางวิชาการ การใช้ สื่อการเรียนการสอน และบรรยากาศในห้องเรียน 2)โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการสอนของครู คือ บุคลิกภาพของครู เจตคติต่อวิชาที่สอน ความสามารถทางวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอน และบรรยากาศในห้องเรียน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการสอนของครู คือ ประสบการณ์ในการสอนและเจตคติต่อวิชาชีพครู

ระพินทร์ โพธิ์ศรี (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับเจตคติต่ออาชีพครู ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่ออาชีพครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2555 พบว่า โดยรวมนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มีเจตคติต่ออาชีพครูในระดับดีมาก นักศึกษาครูทั้ง 7 สาขาวิชาเอกมีเจตคติต่ออาชีพครูแตกต่างกัน ระดับเจตคติต่ออาชีพครูระหว่างวิชาเอกและชั้นปีมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับเจตคติต่ออาชีพครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 มี 5 ปัจจัย เรียงตามลำดับดังนี้ กระแสความนิยมเรียนครู เกรดเฉลี่ยม.ปลาย ชื่อเสียงคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ความมั่นคงในอาชีพครู และอาชีพผู้ปกครอง

พัศนีย์ นันตา, ชุลี ปัญจะผลินกุล และเพ็ญนภา สุขาภิรมย์ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของคณาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พบว่า 1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านความเป็นผู้ใฝ่รู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อวิชาชีพ และมนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ปัจจัยด้านความสามารถในการวิเคราะห์ เจตคติต่อวิชาชีพ และความเป็นผู้ใฝ่รู้สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ร้อยละ 58.5

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่ออาชีพครูดังกล่าว สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า “เจตคติต่ออาชีพครู หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อของครูที่มีต่อการประกอบอาชีพครูซึ่งแสดงออกได้ทั้งในเชิงบวกที่เป็นการแสดงออกถึงความพึงพอใจ ความภูมิใจ รักและศรัทธาในอาชีพครู และในเชิงลบที่เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจ ไม่ชอบ ไม่รักในอาชีพครู ประกอบด้วยเจตคติต่ออาชีพครูในด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม”

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติต่ออาชีพครูครั้งนี้ เป็นแบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) ความรู้สึก และ 3) พฤติกรรม โดยอาศัยแนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ที่กล่าวถึง องค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย 3 ประการ คือ ด้านความรู้ความคิดหรือสติปัญญา ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ และด้านพฤติกรรม และแบบวัดเจตคติต่ออาชีพครูที่สร้างขึ้นนี้บางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 179-180)

จากความสำคัญของเจตคติต่ออาชีพครูและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่า เจตคติต่ออาชีพครู น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เนื่องจากครูที่มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพของตนก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจในงานที่ทำอยู่ ย่อมทำให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นไปอย่างมีความสุขและมีความตั้งใจเต็มใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดี และในทางตรงกันข้าม หากผู้ประกอบอาชีพครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่ออาชีพครูเสียแล้วก็จะไม่พึงพอใจในงานที่ทำ เกิดความทุกข์กับการทำงาน ซึ่งยังผลให้การทำหน้าที่นั้นไม่ประสบผลสำเร็จ

2.3 การพัฒนาครู

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องนั้น ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของคน ซึ่งจะต้องปรับตัวให้มีความรู้เท่าทันกระแสของความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จึงจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข การศึกษานับว่ามีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีความรอบรู้และสามารถนำไปใช้ในการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างสันติสุข บุคคลผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาก็คือครู ครูที่มีคุณภาพจึงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ “ครู คือ ผู้ที่กำหนดอนาคตของคนในชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง คนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพ และมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้” (รุ่ง แก้วแดง, 2540 : 134) ดังนั้น ครูที่เก่ง ดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จะเกิดขึ้นได้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูโดยกำหนดให้มีการพัฒนาครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 6-32) ดังนี้

1. มาตรา 8 ข้อ 4 ให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

3. มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา

4. มาตรา 56 การผลิตและพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ยังได้มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่มีมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพครู คุรุสภา ซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ได้มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูไว้ 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน และมาตรฐานด้านทัศนคติ เพื่อให้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับอาชีพครู ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพครูด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และด้านการปฏิบัติงาน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550 : 8-43) มีดังนี้

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

1.1 มาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าหรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภา รับรอง โดยมีความรู้ ดังต่อไปนี้

1.1.1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู

1.1.2 การพัฒนาหลักสูตร

1.1.3 การจัดการเรียนรู้

1.1.4 จิตวิทยาสำหรับครู

1.1.5 การวัดและประเมินผลการศึกษา

1.1.6 การบริหารจัดการในห้องเรียน

1.1.7 การวิจัยทางการศึกษา

1.1.8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

1.1.9 ความเป็นครู

1.2 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังนี้

1.2.1 การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน

1.2.2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน

2.1 มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ

2.2 มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน

2.3 มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

2.4 มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง

2.5 มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

2.6 มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน

2.7 มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ

2.8 มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

2.9 มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์

2.10 มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน

2.11 มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

2.12 มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์

จะเห็นได้ว่ามาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และมาตรฐานการปฏิบัติงาน เป็นหัวใจของการเป็นครูวิชาชีพที่มีคุณภาพ เนื่องจากมาตรฐานดังกล่าวเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเอง การพัฒนาตนเองเป็นการเปิดรับความรู้ความคิดใหม่ ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานแบบใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาตนเองให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การเป็นครูต้องมีการฝึกฝน มีมาตรฐานของหลักสูตร มีการประเมินผล มีระยะเวลาและการกระทำที่เหมาะสม รู้เรื่องงานของครู และเข้าใจการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมของโรงเรียน และมีความรู้ความสามารถด้านหลักสูตรที่เหมาะสม โดยมีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมพื้นฐาน และความคิดรวบยอดที่เกิดจากการฝึกหัดเพื่อให้เกิดคุณลักษณะครูที่ดี (Scribner, 1999 : 240-241) ครูเป็นผู้ที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างเต็มเปี่ยมในสิ่งที่เป็นวิชาชีพซึ่งเป็นผลจากการเรียน การฝึกหัดมาอย่างดี การพัฒนาครู คือการทำให้ครูมีความเข้าใจอย่าง

ชัดเจนและมีความสามารถมากขึ้นในกระบวนการที่ครูเข้าไปเกี่ยวข้อง เพื่อให้ครูสามารถอำนวยการสอนอย่างเหมาะสม (Calderhead and Shorrock, 1997 : 5)

ดาลิน (Dalin, 1993 : 149-150) กล่าวว่า การพัฒนาครู เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูมีพฤติกรรมการสอนตามเป้าหมายที่กำหนด การดำเนินการในการพัฒนาครูเป็นยุทธศาสตร์สำคัญมากที่ทุกโรงเรียนต้องจัดกระทำ และถือว่าเป็นงานประจำ

เบียร์เรนส์ (Beerens, 2000 : 20) กล่าวว่า การพัฒนาครู เป็นการให้ครูได้พัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน พัฒนางานได้อย่างอิสระ การปฏิบัติตามแนวคิดนิยมของสังคมและการมีจรรยาบรรณในการเอาใจใส่การทำงาน และในการปฏิบัติงานในโรงเรียน แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดสำหรับครู คือ การให้โอกาสครูได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2541 : 83) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร เป็นการดำเนินการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผลให้ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งการพัฒนาครูเป็นกระบวนการที่จะสร้างเสริมความรู้และเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะอุปนิสัย ทัศนคติ วิธีการทำงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน

พนัส หันนาคินทร์ (2548 : 132) กล่าวว่า การพัฒนาครู เป็นการฝึกฝนและการให้การศึกษา การฝึกฝนนั้นเน้นถึงกระบวนการที่จะเพิ่มความถนัด ทักษะ และความสามารถเฉพาะอย่างในการปฏิบัติงาน ส่วนการศึกษานั้นเราควรเล็งถึงความหมายที่เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจ หรือเจตคติของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพของงานได้ดีขึ้น การพัฒนาครูจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องอย่างไม่มีวันจบสิ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพูนและปรับปรุงคุณภาพผู้ปฏิบัติงานที่ปรารถนาจะได้รับความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานนั้น อันถือได้ว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องเอาใจใส่เรื่องการพัฒนาครูอย่างเต็มที่ด้วย

ยนต์ ชุ่มจิต (2550 : 1) กล่าวว่า การพัฒนาครู เป็นการดำเนินงานที่พยายามจะสร้างเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการสอนและการทำงาน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงาน รวมถึงการมีบุคลิกภาพและคุณธรรมของความเป็นครูที่ดีด้วย

พรพิพัฒน์ ซื่อสัตย์ (2555 : 69) กล่าวว่า การพัฒนาครู เป็นการหาวิธีในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ แนวคิด ทักษะ บุคลิกภาพ วิสัยทัศน์ ความชำนาญ ที่สำคัญคือประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อให้ครูได้มีโอกาสปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหน่วยงานและศักยภาพของตัวครูเอง ให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน ครูมีขวัญและกำลังใจดี มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า การพัฒนาครู เป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ตัวครูและหน่วยงาน นอกจากนี้การพัฒนาครูควรมุ่งเน้นที่จะพัฒนาทัศนคติของครูให้เป็นไปในทางที่ดี มีขวัญกำลังใจในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในอาชีพ และมีความคิดที่จะปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

วิน เชื้อโพธิ์หัก (2537 : 20-22) กล่าวถึงวิธีการพัฒนาครูสถานศึกษาโดยสรุป คือ

1. การปฐมนิเทศ เป็นการแนะนำครูที่เข้าปฏิบัติหน้าที่ใหม่ หรือครูเก่าที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ใหม่ ให้รู้จักงานที่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี

2. การสอนงาน ช่วยให้ครูมีประสบการณ์ รู้จักวิธีปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง

3. การส่งไปศึกษาดูงาน เป็นการส่งครูไปดูงานในองค์การ หรือหน่วยงานอื่นเพื่อดูการปฏิบัติงานซักถามปัญหาด้วยตนเองอันก่อให้เกิดความรู้ในงานที่ตนต้องการศึกษา

4. การศึกษาต่อ เป็นการพัฒนาครูที่ดีวิธีหนึ่ง มีโอกาสไปศึกษาหาความรู้ทักษะที่เกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ และเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่ศึกษาด้วยกัน

5. การมอบอำนาจให้รับผิดชอบสูงขึ้น เป็นการศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อสามารถตัดสินใจในการทำหน้าที่ที่รับผิดชอบได้

6. การสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่ ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้งานมากขึ้น ประสานความสัมพันธ์ ทำให้งานมีความต่อเนื่องที่ดี

7. การให้หน้าที่ผู้ช่วย เป็นการฝึกให้เรียนรู้งานในตำแหน่งที่สูงขึ้น ได้รับคำแนะนำจากหัวหน้า รู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง

8. การให้การรักษาการ ผู้ทำหน้าที่รักษาการแทน ความรับผิดชอบและปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นงานในตำแหน่งหน้าที่ของผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้น

9. การให้เข้าร่วมประชุมในโอกาสต่าง ๆ มีโอกาสฟังคำอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองกับผู้เข้าร่วมประชุม

10. การจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงาน ทำให้ครูมีความรู้แนวคิดใหม่ ๆ ในการทำงาน ทราบถึงความเคลื่อนไหวในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานจะทันสมัยเสมอ

11. การฝึกงานระหว่างอบรม การศึกษาอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ มักมีการฝึกงานอยู่ด้วย ทำให้ครูได้เรียนรู้งาน ทำให้เกิดทักษะเบื้องต้นที่ดี งานที่ฝึกมักจะตรงกับงานที่ปฏิบัติ

12. การสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาครูจะได้รับความรู้ ได้แนวคิดใหม่ เจตคติและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากการจัดหรือการเข้าร่วมกิจกรรม

13. การฝึกอบรม เป็นกระบวนการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน

สคริบเนอร์ (Scribner,1999 : 245) ได้เสนอสิ่งที่ครูต้องพัฒนา ดังนี้

1. ความรู้ในเนื้อหา

2. ทักษะความเป็นครู โดยเฉพาะทักษะด้านการสอนเพื่อเกิดผลต่อเด็กโดยตรง

3. การจัดการห้องเรียนที่ท้าทาย

4. การศึกษาช่องว่างในความรู้ของนักเรียน

เบียร์เรนส์ (Beerens, 2000 : 20-30) กล่าวถึงการพัฒนาครูว่า แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดสำหรับครู คือ การให้โอกาสครูได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนี้

1. การจัดสร้างองค์กรที่เป็นแบบครูอาชีพ

2. มีการสื่อสารแบบเพื่อนร่วมงาน

3. การให้โอกาสเข้าอบรมสัมมนา

4. การให้โอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี และมีการประเมินเพื่อให้ทราบการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

5. ส่งเสริมการทำวิจัยและติดตามผลอย่างใกล้ชิด

6. จัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

7. การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาครู เช่น ห้องพัก เอกสารค้นคว้า บรรยากาศการมีส่วนร่วม

8. ให้ความเป็นธรรมในการตอบแทนรางวัลและลงโทษ

9. จัดเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการหาแนวทางการพัฒนาครู (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546 : 42-43) สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการในการพัฒนาของครูเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาครู

2. ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น โดยการส่งไปอบรมสัมมนา ดูงาน ศึกษาต่อ โดยหาวิธีการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูสนใจต่อการพัฒนาตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

3. ส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4. ให้มีการประชุม การกำหนดกลุ่มบุคคล เป้าหมายในการเป็นครู โดยส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาตามความต้องการ ซึ่งแตกต่างไปตามลักษณะวิชาชีพ และลักษณะของงานที่ปฏิบัติ โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน ที่จะต้องพัฒนา

5. จัดงบประมาณให้กับครู ไปพัฒนาตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือการให้กู้ยืมเงินไปอบรมต่อโดยไม่คิดดอกเบี้ย เพื่อให้สร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ รวมทั้งมีสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจและการให้ขวัญกำลังใจของผู้บริหารทุกระดับ

6. ส่งเสริมให้ครู ทำการวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาหลักสูตร และผู้เรียน

7. จัดแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ มีหนังสือ เอกสารทางวิชาการ ไว้สำหรับครู

8. สนับสนุนให้ครูใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

9. มีการประสานแผนพัฒนาครูอาจารย์กับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

10. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งในด้านสถานที่ และเวลา

11. มีการประสานงานที่ดี สื่อนโยบาย และวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในเรื่องที่จะพัฒนางานการเรียนการสอน โดยให้การยอมรับ ให้ขวัญ กำลังใจ รวมทั้งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจากบุคลากรในสถานศึกษา

12. ศึกษาวิธีการและรูปแบบการพัฒนาครูจากเอกสาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์หรือหน่วยงานทางการศึกษา มาเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์

13. ประเมินผลโครงการพัฒนาครูตามแผนพัฒนา และนำมาปรับปรุงวางแผนเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

สรุปได้ว่า การพัฒนาครู มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งการพัฒนาครูของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปเพื่อเพิ่มความสามารถของครู เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และสนองความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาตนเองของครูก็มีความสำคัญ การพัฒนาตนเอง เป็นความพยายามของบุคคลในการหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ตนเองมีความสามารถทำงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ดังนี้

ใจนวล พรหมมณี (2550: 95) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู คือ การพัฒนาตนเอง ความผูกพันต่อองค์กร การรับรู้ความสามารถของตนเอง และแรงจูงใจในการทำงาน โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิตยา กัณณิกาภรณ์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัย ได้แก่ การรับรู้ในความสามารถของตนเอง ความทะเยอทะยาน เจตคติต่ออาชีพครู และการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษา กับการพัฒนาตนเองตามแนวจรรยาบรรณวิชาชีพครู ทั้ง 3 ด้าน มีค่าเท่ากับ 0.299 (Wilks's Lambda) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยดังกล่าวกับการพัฒนาตนเองตามแนวจรรยาบรรณวิชาชีพครูในแต่ละด้าน มีค่าเท่ากับ 0.651, 0.721 และ 0.764 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ค่าน้ำหนักความสำคัญของกลุ่มตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูในแต่ละด้าน พบว่า ตัวแปรการรับรู้ในความสามารถของตนเอง ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ในด้านวิชาชีพ ด้านวิสัยทัศน์และด้านบุคลิกภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรความทะเยอทะยาน และตัวแปรการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ในด้านวิชาชีพ และด้านวิสัยทัศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ.05 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรเจตคติต่ออาชีพครู ส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง ตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ในด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วินัย แต่งแก้ว (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดการศึกษาเทียบเท่า เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า 1) ครูการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดการศึกษาเทียบเท่าเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ (1) ด้านความก้าวหน้า ความมั่นคงในการทำงาน (2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (3) ด้านบุคลิกภาพ และ (4) ด้านวิชาการ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดการศึกษาเทียบเท่าเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามตัวแปรต้น พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ของครูการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้ (1) ครูที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาครูด้านคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างจากครูที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านศึกษาศาสตร์และวุฒิการศึกษาอื่น ๆ (2) ครูที่รับผิดชอบการสอน จำนวน 1 หมวดวิชา มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาครูในด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความก้าวหน้า ความมั่นคงในการทำงาน แตกต่างจากครูที่รับผิดชอบมากกว่า 1 หมวดวิชา (3) ครูที่เคยฝึกอบรมด้านครูการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาครู ด้านคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างจากครูที่ไม่เคยฝึกอบรม (4) ครูที่ปฏิบัติงานในเขตจังหวัดที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาครู ด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ แตกต่างกัน (5) ครูที่มีภูมิลำเนาไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน มีความคิดเห็น

ต่อแนวทางการพัฒนาครูด้านวิชาการ ด้านความก้าวหน้า ความมั่นคงในการทำงาน แตกต่างจากครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน

เข็มเพชร ประดับศรี (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า 1) ด้านการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ด้านการพัฒนาครูโดยกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านการฝึกอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้านการพัฒนาครูโดยกระบวนการบริหาร และด้านการพัฒนาครูโดยตนเอง 2) ด้านการฝึกอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การจัดแผนงานหรือโครงการการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครู และการนำผลจากการฝึกอบรมไปใช้พัฒนาการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนการสอน ตามลำดับ 3) ด้านการศึกษาดูงานนอกสถานที่ โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูเข้ารับการศึกษาอบรม ณ สถาบันฝึกอบรมหรือหน่วยงานต่าง ๆ การสนับสนุนให้ครูศึกษาดูงานด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและนำมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนให้ครูศึกษาดูงานในสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่น ตามลำดับ 4) ด้านการพัฒนาครูโดยกระบวนการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การให้ความรู้ ความเข้าใจงานในหน้าที่ก่อนให้ครูรับตำแหน่งใหม่ การประชุมชี้แจงการปฏิบัติงานแก่ครูเป็นระยะ ๆ และการให้คำปรึกษาหารือ เมื่อประสบปัญหาในการทำงานได้ตลอดเวลาตามลำดับ 5) ด้านการพัฒนาครูโดยตนเอง โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง การจัดให้มีการทำงานเป็นทีม ปลุกจิตสำนึกการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน และการจัดให้มีการประเมินความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ และเลื่อนเงินเดือน ตามลำดับ 6) ด้านการพัฒนาครูโดยกระบวนการบริหาร โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การให้ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา และการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ และ 7) เปรียบเทียบการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรพิพัฒน์ ซื่อสัตย์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก พบว่า 1) ในภาพรวมของสภาพการปฏิบัติงานและความต้องการที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปัญหา พบว่า ด้านการให้บริการเรียนรู้มีระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุน กิจกรรมสังคม วัฒนธรรมประเพณีด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานครู กศน. ตำบล ประกอบด้วย (1) ด้านการวางแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงาน และการประสานข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดอบรมการวิเคราะห์หลักสูตร จัดอบรมวิทยาการและทักษะใหม่ ๆ (2) ด้านการให้บริการเรียนรู้ ได้แก่ การกำหนดสื่อที่จำเป็น และการจัดอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (3) ด้านสนับสนุนกิจกรรมสังคม วัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ การบูรณาการกิจกรรม การศึกษาดูงานภูมิปัญญา (4) ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการจัดสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

วีระพันธ์ มาทมูล (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1) แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรเชิงสาเหตุส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า มี 3 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านการเพิ่มศักยภาพครู ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู และด้านการสนับสนุนการทำงานของครู 2) รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยประกอบด้วยกิจกรรมในการพัฒนา จำนวน 14 กิจกรรม คือ (1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (2) การศึกษาดูงาน (3) การประชุมทบทวนความรู้นำเสนอผลการพัฒนางาน (4) การประเมินผล (5) การสรุปผล (6) การรู้จักตัวเอง (7) บทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอน (8) บทบาทสมมติ “ครูและนักเรียน” (9) การประชุมชี้แจง (10) การวางแผน (11) การปฏิบัติตามแผน (12) วิธีการเสริมความรู้ (13) ประเมินผล และ (14) สรุปผล

พรทิพย์ เอี่ยมประเสริฐ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) สมรรถนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครูปฐมวัย พบว่า ครูปฐมวัย มีสมรรถนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครูปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวิเคราะห์หลักสูตรและผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การวัดผล

ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามลำดับ 2) ปัจจัยการพัฒนาครู พบว่า การพัฒนาครูภายในสถานศึกษามีระดับการปฏิบัติในระดับมาก มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ การพัฒนาครูภายนอกสถานศึกษา ตามลำดับ 3) ปัจจัยองค์กร พบว่า ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน มีระดับการปฏิบัติในระดับมาก มีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ตามลำดับ 4) ปัจจัยการพัฒนาครูและปัจจัยองค์กรส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของครูปฐมวัย โดยร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 60.60 โดยปัจจัยการพัฒนาครูมีอำนาจการพยากรณ์สูงสุด รองลงมา คือ ปัจจัยองค์กร ตามลำดับ

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า “การพัฒนาครู หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม การทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู”

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดการพัฒนาครูครั้งนี้ เป็นแบบวัดการพัฒนาครูจำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา 2) การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี 3) การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้าง นวัตกรรม การทำวิจัยในชั้นเรียน 4) การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรและ 5) การจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู โดยอาศัยแนวคิดของวิน เชื้อโพธิ์หัก (2537 : 20-22) ; เบียร์เรนส์ (Beerens, 2000 : 20-30) ; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546 : 42-43) เกี่ยวกับการพัฒนาครู ประยุกต์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการพัฒนาครู ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ สิทธิประโยชน์ของครู ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการศึกษา การลงทุนด้านต่าง ๆ ในชุมชน สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการสนับสนุนจากองค์กร และแบบวัดการพัฒนาครูที่สร้างขึ้นนี้บางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 181-183)

จากความสำคัญของการพัฒนาครูและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาครูน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ด้วยเหตุที่ว่าการจัดการศึกษา จะต้องยึดหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดให้มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

2.4 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 81 บัญญัติให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติและพัฒนาวิชาชีพครู และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 7 มีเจตนารมณ์ที่จะให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพนี้จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของสังคม อันส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก เยาวชนและประชาชนโดยรวมในอนาคต โดยกำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษามีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลและการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 30-32) ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเรียนการสอน บุคลิกภาพและความสามารถของครูผู้สอน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และความสามารถของครูผู้สอนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปทำนายหรือคาดหมายคุณภาพนักเรียนได้โดยตรง ครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถสูงย่อมมีความชำนาญในการจัดกิจกรรมและจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่ถาวรติดตัว ซึ่งนำไปสู่ผลการเรียนอย่างแท้จริง การเพิ่มพูนคุณภาพครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (โกวิท ประวาลพฤกษ์, 2541 : 58)

วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงในสังคม เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์คุณลักษณะของวิชาชีพชั้นสูงดังที่กูเท็ก (Gutek, 1988 : 382-384) และวิจิตร ศรีสอ้าน (2535 : 823-824) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของวิชาชีพครูว่า เป็นวิชาชีพพิเศษที่สังคมยอมรับสาขาหนึ่งทั้งนี้พิจารณาจากเกณฑ์วิชาชีพครู ดังนี้

1. วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพที่เป็นกิจกรรมที่ใช้วิถีทางแห่งปัญญาใช้วิชาความรู้เฉพาะด้านการสอน ก็เป็นกิจกรรมทางปัญญา เป็นการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม ทักษะต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียน ครูต้องใช้ศาสตร์และศิลป์แห่งวิชาชีพ อันเป็นวิทยาการเฉพาะด้าน

2. การประกอบวิชาชีพครู เป็นกิจกรรมที่ให้บริการแก่สังคมที่เฉพาะเจาะจง การสอนเป็นการให้บริการแก่สังคม เพื่อพัฒนาสมาชิกใหม่ในสังคมให้ดำรงตนอยู่ได้ เป็นกิจกรรมสำคัญที่เป็นรากฐานของสังคม เป็นวิชาชีพหลักที่เป็นแหล่งกำเนิดของอาชีพต่าง ๆ ในสังคม

3. การประกอบวิชาชีพครูอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีทางวิทยาการของศาสตร์แต่ละสาขาที่ประยุกต์มาเป็นการปฏิบัติ การสอนเป็นการผสมสานวิทยาการมากมายทั้งปรัชญาการศึกษา ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา หลักการสอน การประเมินผลการศึกษา เป็นต้น

4. การเข้าสู่วงการวิชาชีพครู ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องเตรียมตัวในการศึกษาวิชาชีพจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย เป็นระยะเวลาที่มากพอสมควร และใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนอบรมในสถาบันผลิตครูไม่น้อยกว่า 4 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษาออกไปทำการสอนได้

5. วิชาชีพแต่ละสาขาจะกำหนดมาตรฐานวิชาชีพขึ้นมีจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อควบคุมความประพฤติและการปฏิบัติตน ตลอดจนมาตรฐานและคุณภาพในการประกอบวิชาชีพของมวลสมาชิก

6. ผู้ประกอบวิชาชีพครู มีเอกสิทธิ์และเสรีภาพทางวิชาชีพ มีเอกสิทธิ์ในการตกลงใจและตัดสินใจที่จะใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา มีเอกสิทธิ์ในการกำหนดวิธีสอน และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดในหลักสูตร

7. สมาชิกแห่งวิชาชีพมีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ ที่เป็นอิสระในการควบคุมจรรยาบรรณ มาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ และสามารถลงโทษสมาชิก ตลอดจนส่งเสริมความก้าวหน้าของวิชาชีพ

สาโรช บัวศรี (2524 : 30-32) กล่าวถึงแนวคิดใหม่ของอาชีพครูว่า วิชาครูหรืออาชีพครู เป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) ที่ต้องมีการฝึกหัดเพื่อให้ครูมีคุณลักษณะที่ดี โดยลักษณะต่าง ๆ จะเกิดจากคำถามว่า ครูควรรู้อะไรได้บ้าง แต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. ครูควรรู้อะไรบ้าง ได้แก่

1.1 วิชาเพื่อความเสรี (Liberal Education) เป็นวิชาสามัญ

1.2 วิชาเพื่อไว้ใช้สอน (Teaching Fields) ที่เรียกว่า วิชาเอก และวิชาโท

1.3 วิชาชีพสำหรับครู (Professional Education) คือ วิชาการศึกษา ได้แก่

1.3.1 ศึกษาศาสตร์ทางสารัตถะ (Educational Foundations and Content)

1.3.2 การศึกษาศาสตร์ทางวิทยวิธี ได้แก่ วิธีการวิจัยทางการศึกษา การวัดผลการศึกษา การวางแผนการศึกษา เป็นต้น

2. ครูควรรู้อะไรบ้าง มีมาตรฐานกว้าง ๆ 5 ประการ คือ

2.1 เกี่ยวกับการสอน

2.2 เกี่ยวกับการอบรม การแนะแนว และการปกครองผู้เรียน

2.3 เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา

2.4 เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพอันดี และความร่วมมือกับชุมชน

2.5 เกี่ยวกับการเป็นครูชั้นวิชาชีพ

พาร์คเคย์ และสแตนฟอร์ด (Parkay and Stanford, 1992 : 20-21) กล่าวถึงความรู้และความสามารถของครูในกระบวนการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

ความรู้และทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องตนเองและผู้เรียน

2. ความรู้เรื่องวิชาที่สอน

3. ความรู้เรื่องทฤษฎีการศึกษาและการวิจัย

4. ทักษะในการสอนและเทคนิคในการสอน

5. ทักษะในการปฏิสัมพันธ์

ความสามารถของครู ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. วิเคราะห์และเข้าใจในความสามารถของนักเรียน พื้นฐานทางวัฒนธรรม ความสำเร็จ และความต้องการของผู้เรียน

2. ออกแบบการสอนตามความต้องการของผู้เรียน ให้มีความเหมาะสมทั้งในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ เนื้อเรื่อง

3. มีวิธีการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวก หรืออำนวยการ หรือบริการเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดี

4. จัดการชั้นเรียนเพื่อให้เกิดการสนับสนุนผลการเรียนการสอนได้

5. อบรมผู้เรียนให้มีความประพฤติดี และสามารถสร้างสรรค์บรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน

6. จัดการสื่อสารในห้องเรียนให้เร้าใจ เป็นวิชาการ เกิดความรู้สึกที่ดี

7. ประเมินผลการเรียนเพื่อให้เกิดผลดีกับผู้เรียน

สุรชาติ สังข์รุ่ง, (2537 : 53-54) ได้วิเคราะห์คุณลักษณะครูที่ดีเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านส่วนตัว คือ มีบุคลิกภาพดี กริยาวาจาสุภาพ แต่งกายสะอาด มีอารมณ์มั่นคง มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น มีความเป็นมิตรกับผู้เรียน ผู้บริหาร เพื่อนครู และผู้ปกครองได้ดี มีความสามารถปรับตัวเข้ากับผู้เรียน อดทนอดกลั้นต่องานที่มีความยากลำบาก เป็นคนกล้ามีความเป็นตัวของตัวเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ มีเหตุผล ให้ความร่วมมือ มีสุขภาพดี รู้จักกาลเทศะ น่ารัก น่าเคารพ

2. คุณลักษณะด้านวิชาการ คือ มีสติปัญญาดี มีความรู้ในวิชาที่สอนดี มีความรู้ในวิชาสามัญ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ และหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เป็นนิจ ชอบอ่านหนังสือ ทำงานอย่างเป็นระบบ

3. คุณลักษณะทางด้านวิชาชีพ คือ มีความรัก ความศรัทธาและความผูกพันต่อวิชาชีพ มีความรักความเมตตาผู้เรียน รับรู้ปัญหา ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ มีความรับผิดชอบตั้งใจ มีความสุขกับการสอน มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอธิบายและตอบคำถามได้อย่างชัดเจน มีวัฒนธรรมและเป็นผู้นำทางด้านวัฒนธรรมชุมชน ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ มีระเบียบวินัย เคารพกติกา สามารถทำงานอย่างเป็นอิสระ มีความยุติธรรมและปราศจากความลำเอียง

4. คุณลักษณะด้านสมรรถนะและประสิทธิภาพในการสอน คือ สอนดี สอนเข้าใจแจ่มแจ้ง ใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน รู้จักปรับปรุงเทคนิคการสอน แสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน บันทึกการสอน ใช้สื่อการเรียนการสอน และรู้จักดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์เหลือใช้มาเป็นสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ประเมินผลการเรียนตามวัตถุประสงค์และใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงการเรียนการสอน มีความสามารถในการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศของชั้นเรียน จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และความคิดเสมอ จัดทำแผนการสอน

แมกซ์อินเนอร์เนย์ และแมกซ์อินเนอร์เนย์ (McInerney and McInerney, 1998 : 9-16) กล่าวถึงทักษะสำคัญในการสอนที่มีประสิทธิผล สรุปได้ดังนี้

1. สามารถนำเสนอความรู้ได้อย่างเหมาะสม
2. มีทักษะในการจัดการที่เป็นประโยชน์และเหมาะสม
3. สามารถใช้คำถามกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล
4. สามารถจัดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม
5. มีการสอนเพื่อให้เกิดผลการเรียนอย่างแท้จริง
6. มีการใช้ยุทธศาสตร์การจูงใจที่เหมาะสม
7. มีการสังเกต และการประเมินการเรียนของผู้เรียน
8. มีวิธีการสื่อสารที่ดี เหมาะสม รู้สึกสนุกและอบอุ่น

จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ ควรเป็นดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 1-25)

1. มีความรู้ความเข้าใจว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (มาตรา 4)

2. มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการศึกษา ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบ และการประกันคุณภาพ (มาตรา 4)

3. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6)

4. มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนัก และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝัง ให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีสิ่งต่อไปนี้ (มาตรา 7)

4.1 จิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.2 รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ

4.3 เคารพกฎหมาย มีความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4.4 มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

4.5 รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ

4.6 ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

4.7 ส่งเสริมและมีส่วนร่วมด้านกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล

4.8 อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

4.9 มีความสามารถในการประกอบอาชีพสุจริต รู้จักพึ่งตนเอง

4.10 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

5. เป็นผู้สามารถจัดการศึกษาโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) ยอมรับและสามารถจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมจากบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (มาตรา 9)

6. มีความสามารถในการทำให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดตามความจำเป็น (มาตรา 9) (มาตรา 58)

7. มีความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน (มาตรา 30) และสามารถพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (มาตรา 8)

8. มีความรู้ความเข้าใจในการจัดโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งผู้ด้อยโอกาส โดยให้มีโอกาสและคุณภาพทัดเทียมกัน (มาตรา 10)

9. มีความรู้ ความคิด และตระหนักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22)

10. มีความรู้ ความคิด และสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทั้งความรู้ ความคิด คุณธรรม และบูรณาการ (มาตรา 23)

11. มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (มาตรา 24)

12. มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและสามารถประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กันไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม (มาตรา 26)

13. มีความสามารถในการจัดทำสาระหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 27) โดยให้หลากหลาย เหมาะสมกับวัย และศักยภาพ สาระหลักสูตรให้มีทั้งวิชาการ วิชาชีพ เพื่อมุ่งพัฒนาตนให้สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และการรับผิดชอบต่อสังคม (มาตรา 28)

14. มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน (มาตรา 29)

15. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการประกันคุณภาพ ทั้งภายนอกและภายใน สามารถดำเนินการตามแนวทางการประกันคุณภาพ การตรวจสอบ การรายงาน การให้ข้อมูลในการตรวจสอบมีความรับผิดชอบ รับสภาพเพื่อการแก้ไขปรับปรุง (มาตรา 47-50)

16. สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพวิชาชีพครู และจรรยาบรรณวิชาชีพตามที่องค์กรวิชาชีพครู (มาตรา 53) และองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู (มาตรา 54) กำหนดได้

17. พึงพอใจในฐานะทางสังคม และวิชาชีพ (มาตรา 55)

18. มีความสามารถในการนำทรัพยากรบุคคลในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (มาตรา 57)

19. มีความสามารถใช้ ผลิต การพัฒนา การดูแลรักษา สื่อเทคโนโลยีการศึกษา (มาตรา 65)

20. สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (มาตรา 66)

สรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อร่วมมือกันในการจัดการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ดังนี้

ไวท์ (White, 1989 : 2537-A อ้างถึงใน ศรีสมร ครุยานนท์, 2554 : 52) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานและคุณลักษณะของครูที่มีความมุ่งมั่นกับการสอนในสหรัฐอเมริกา พบว่า คุณลักษณะมาตรฐานของครูมี 5 ลักษณะ คือ มีความมั่นใจ มีความรู้ดี มีประสบการณ์และมีทักษะการทำงาน มีทัศนคติที่ดี และมีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2547 : 4-5) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน และผู้เรียนเกี่ยวกับสมรรถภาพและคุณลักษณะของครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล (ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา) พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนมีสมรถภาพและคุณภาพในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี และเมื่อพิจารณาสมรรถภาพและคุณลักษณะของครูรายข้อ พบว่า อยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่ รู้เป้าหมายของหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถประเมินโรงเรียนได้ตามจริง สามารถจัดการเรียนการสอนตามแผนในกรณีจำนวนผู้เรียนมากกว่าเกณฑ์ที่ได้ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ควบคุมอารมณ์ได้ดี เป็นแบบอย่างที่ดีด้านบุคลิกภาพรัก และเอื้ออาทรผู้เรียน

สุริยงค์ ชวนขยัน (บทคัดย่อ : 2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏ : กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่เป็นสาเหตุโดยตรงอย่างเดียวต่อคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ได้แก่ ปัจจัยด้านการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลเป็นสาเหตุโดยทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคลของอาจารย์ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยด้านบริหาร

ทริสก้า (Triska, 2007 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวัดภาวะผู้นำของครู (Measuring Teacher Leadership) โดยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ภาวะผู้นำของครูประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 25 ตัวบ่งชี้ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสัมพันธ์ของผู้เรียน การเริ่มต้นและความเสี่ยง ความเชื่อถือ ความร่วมมือ และความเป็นผู้นำแบบเดิม และปรากฏข้อค้นพบ คือ องค์ประกอบด้านความร่วมมือ คือส่วนที่มองเห็นและเป็นตัวบ่งชี้ที่เชื่อถือได้ของสถานศึกษาที่ชัดเจนที่สุด

สุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน โดยศึกษาลักษณะของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน พบว่า ปัจจัยและพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นการพัฒนาครู อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครู เจตคติต่ออาชีพครู และประสบการณ์ในการสอนตามลำดับ

สุเทพ ธรรมะตระกูล และอนุวัติ คูณแก้ว (2555 : 1) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูยุคใหม่ พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) ของคุณลักษณะของครูยุคใหม่ ได้จำนวนองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการสอน ด้านอารมณ์ และด้านความรู้ความสามารถ และ 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second order confirmatory analysis) ของคุณลักษณะของครูยุคใหม่ พบว่า โมเดลการวิจัยสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการสอน ด้านอารมณ์ และด้านความรู้ความสามารถ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 0.92 0.90 0.85 และ 0.78 ตามลำดับ

วันเพ็ญ นันทะศรี (2559 : 155) ได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ด้านความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านบุคลิกภาพของครู และด้านทักษะและเทคนิคการสอนแนวใหม่ ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ปัจจัยคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ปัจจัยด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู ปัจจัยด้านการยอมรับต่อองค์กร ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง และปัจจัยด้านภูมิหลังของนักศึกษา ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า “คุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ความสามารถของครูที่ทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา”

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพครั้งนี้ เป็นแบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร 2) ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และ 4) ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยอาศัยแนวคิดของสาโรช บัวศรี (2524 : 30-32) ; พาร์คเคย์ และสแตนฟอร์ด (Parkay and Stanford, 1992 : 20-21) และสุรชาติ สังข์รุ่ง (2537 : 53-54) เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประยุกต์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 7 ที่มีเจตนารมณ์ที่จะให้วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพนี้จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของสังคม อันส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก เยาวชนและประชาชนโดยรวมในอนาคต และแบบวัด

คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ที่สร้างขึ้นนี้บางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 184-185)

จากความสำคัญของคุณลักษณะด้านวิชาชีพและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่า คุณลักษณะด้านวิชาชีพ น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เนื่องจากว่า ถ้าครูมีคุณลักษณะด้านวิชาชีพที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลให้พฤติกรรมการสอนมีประสิทธิภาพ

2.5 เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 52-54) กล่าวว่า เจตคติหรือทัศนคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกของคน คนเราจะรู้สึกได้ก็ต่อเมื่อประสาทของเราได้สัมผัสกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นั่นคือรับรู้สิ่งนั้นก่อน ถ้าจิตเราเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูง คือเกิดความสนใจ ความซาบซึ้งพอใจ และเจตคติติดตามมา การจะวัดสิ่งใดได้ถูกต้องจะต้องรู้ว่าสิ่งนั้นหน้าตาเป็นอย่างไร เจตคติก็เหมือนกันก่อนจะวัดต้องนิยามให้ชัดเจน

สมบูรณ์ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์ (2543 : 126) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นพฤฒิกรรมทางจิตใจที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสรุปพาดพิงจากพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออก

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545 : 138) กล่าวว่า เจตคติเป็นสภาวะความพร้อมทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึกและแนวโน้มของพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของและสถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และสภาวะความพร้อมทางจิตนี้จะต้องอยู่นานพอสมควร

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (2546 : 25) กล่าวว่า เจตคติเป็นแนวโน้มของคน ๆ หนึ่งที่มีต่อสิ่งเร้าบางเรื่อง รวมทั้งผลรวมของความรู้สึก อคติ ความกลัว ความคิดและความรู้สึกอื่น ๆ ที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ และมีความสัมพันธ์กับความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ที่ปลูกฝังอยู่ก่อนแล้ว

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2547 : 229) กล่าวว่า เจตคติเป็นกิริยาท่าทีรวมของบุคคลที่เกิดจากความพร้อม หรือความโน้มเอียงของจิตใจซึ่งแสดงออกต่อสิ่งเร้า เช่น วัตถุ สิ่งของและสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยแสดงออกมาในทางสนับสนุน ซึ่งมีความรู้สึกเห็นดีเห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้น หรือในทางต่อต้าน ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่เห็นดีไม่เห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้น ๆ

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2548 : 68) กล่าวว่า เจตคติหรือทัศนคติ เป็นการประเมินหรือการตัดสินเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบในวัตถุ คน หรือเหตุการณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนคนหนึ่งเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง หรือเป็นท่าทีหรือแนวโน้มของบุคคลที่แสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นบุคคล กลุ่มคน ความคิด หรือสิ่งของก็ได้ โดยมีความรู้สึกหรือความเชื่อเป็นพื้นฐาน

สมจิตรา เรืองศรี (2554 : 39) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึก เป็นสภาพความพร้อมทางจิตใจ ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงออกมาในลักษณะชอบ หรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นพฤติกรรมทางจิตใจที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสรุปพาดพิงจากพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออก

สรุปได้ว่า เจตคติเป็นความรู้สึก ความเชื่อ ความรู้ ความคิดของบุคคลที่มีต่อบุคคล สถานการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความรู้สึก ความเชื่อ ความรู้ ความคิดของตน

การเกิดเจตคติบางกลุ่มเชื่อว่าเจตคติเป็นลักษณะนิสัยชนิดหนึ่ง บางกลุ่มเชื่อว่าเจตคติเกิดจากผลประโยชน์ ถ้ามีผลประโยชน์ก็จะมีเจตคติทางบวก แต่ถ้าไม่มีประโยชน์ก็จะมีเจตคติทางลบ โดยมีความเชื่อตามทฤษฎีต่อไปนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 63-65)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

ข้อตกลงเบื้องต้นของทฤษฎีนี้คือ เจตคติสามารถเรียนรู้ได้เหมือนกับลักษณะอื่น ๆ ของคน คนแสวงหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเพื่อสร้างสมการเรียนรู้ เขาเรียนรู้ความรู้สึกและค่านิยมต่าง ๆ ได้จากข้อเท็จจริง เช่น เด็กเล็ก ๆ เรียนรู้ว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่ดีและเป็นเพื่อนได้ เขาเรียนรู้ว่าเขาชอบสุนัข ก็จะเรียนรู้ทั้งความรู้ความเข้าใจ และความรู้สึกของเจตคติ ซึ่งอาศัยกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสามารถนำไปใช้ในการเกิดเจตคติได้ ในการแสวงหาความรู้ของแต่ละคน และการเกิดความรู้สึก อาจจะเกิดจากกระบวนการเชื่อมสัมพันธ์ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อสิ่งเร้าปรากฏในเวลาเดียวกัน และสถานที่เดียวกัน เช่น ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์อธิบายคำว่า นาซี ด้วยท่าทางเป็นปรปักษ์ เราจะสร้างความเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคำว่านาซีกับความรู้สึกทางลบ แต่ถ้ากล่าวถึงความกล้าหาญของทหารไทยที่สร้างวีรกรรม ในการสู้ศึก ก็จะมีความรู้สึกที่ดีต่อทหารไทย ยกย่องให้เป็นวีรบุรุษ เกิดเจตคติทางบวกขึ้น ในบางครั้งการเรียนรู้เกิดผ่านการเสริมแรง เช่น การเรียนคณิตศาสตร์สอบได้ A แล้วรู้สึกชอบและอยากจะเรียนมากขึ้นอีก การเกิดเจตคตินอกจากจะเกิดจากการเรียนรู้โดยวิธีเชื่อมสัมพันธ์และวิธีเสริมแรงแล้ว ยังเกิดจากกระบวนการเลียนแบบ การเลียนแบบเป็นการเรียนรู้ชนิดหนึ่งจะต้องมีตัวแบบไว้ให้ คนธรรมดาชอบเลียนแบบคนอื่น ถ้าผู้นั้นเป็นคนแข็งแรงและมีความสำคัญ ตัวแบบที่สำคัญคือสถาบันครอบครัว เด็กจะเลียนแบบเจตคติของพ่อแม่ พอวัยรุ่นจะเลียนแบบเจตคติของกลุ่มเพื่อน นอกจากนั้นเขายังเรียนรู้ได้จากครู ความคิดจากหนังสือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การเสริมแรง และการเลียนแบบ เป็นกลไกสำคัญในการเรียนรู้เจตคติ ผลก็คือ ทฤษฎีการเรียนรู้เป็นตัวทำให้เกิดเจตคติขึ้นมา จากการเรียนรู้ข้อเท็จจริง ความเชื่อต่าง ๆ แล้วประเมินออกมาว่าอะไรมีความสำคัญทางบวกและอะไรเป็นทางลบ

2. ทฤษฎีแรงจูงใจ (Incentive Theory)

ทฤษฎีนี้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดเจตคติว่า เป็นกระบวนการให้น้ำหนักจากคุณและโทษของสิ่งนั้น แล้วพิจารณาตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมที่สุด เชื่อว่าสิ่งที่เรารักหรือชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น อยู่ ๆ จะเกิดรักและชอบขึ้นมานั้นเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่เรารักหรือชอบจะต้องมีคุณประโยชน์ต่อเราแน่นอน อาจจะมีสิ่งไม่ดีอยู่บ้าง แต่เมื่อพิจารณาคุณและโทษแล้ว เห็นว่าน้ำหนักคุณประโยชน์สูงกว่า เราก็จะชอบสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งนั้นมีโทษหรือไร้ประโยชน์มากกว่าก็จะไม่ชอบสิ่งนั้น การพิจารณาตัดสินใจโดยกระบวนการแบบนี้ จึงทำให้เกิดเจตคติทางบวกหรือทางลบขึ้นได้ เช่น การสูบบุหรี่การดื่มเหล้า พฤติกรรมนี้มีทั้งคุณและโทษ ปัญหาคือ ใครจะพิจารณาเห็นคุณหรือโทษมากกว่ากัน แรงกระตุ้นทางไหนจะชนะก็เกิดเจตคติดีทางนั้น คนที่ได้รับความรู้ว่าบุหรี่ เหล้าเป็นสิ่งทำให้สุขภาพเสีย เงินทองสูญเปล่า มองเห็นโทษของ 2 สิ่งนี้ ก็จะเกิดเจตคติทางลบ เป็นต้น

องค์ประกอบของเจตคติตามแนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความคิดหรือสติปัญญา (Cognitive Component) ประกอบด้วยความรู้ ความคิด และความเชื่อที่ผู้นั้นมีต่อเป้าเจตคติ ถ้าหากว่ามีความรู้หรือเกิดความเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างดีก็จะทำให้คนเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเกิด รับรู้สิ่งนั้นในทางไม่ดีหรือไม่เข้าใจก็จะทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น เช่น ถ้าครูสอนวิชาภาษาอังกฤษเข้าใจ ผู้เรียนก็จะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ แต่ถ้าเรียนแล้วไม่เข้าใจจะเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาเรียนได้ หรือมีความเชื่อว่า “คนไทยมีน้ำใจงาม” ก็จะมีเจตคติที่ดีต่อคนไทย

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) เป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ของคนใดคนหนึ่งที่มีต่อเป้าเจตคติว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น พอใจหรือไม่พอใจหลังจากรับรู้เป้าเจตคติแล้ว สามารถแสดงความรู้สึกโดยการประเมินสิ่งนั้นว่าดีหรือไม่ดี เช่น ถ้าบรรยากาศการเรียนสนุกสนาน ไม่เครียด ครูมีความอบอุ่น เป็นกันเอง จะทำให้ ผู้เรียนชอบวิชาที่เรียน แต่ถ้าบรรยากาศเป็นไปในทางตรงกันข้าม อาจจะทำให้ผู้เรียนมีเจตคติไม่ดีต่อวิชาที่เรียนได้

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มของการจะกระทำหรือจะแสดงพฤติกรรม เจตคติเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้น ในขั้นนี้เป็นการแสดงแนวโน้มของการกระทำอยู่ในใจต่อเป้าเจตคติเท่านั้นยังไม่แสดงออกจริง เช่น รับรู้ว่าการเรียนภาษาอังกฤษมีความเข้าใจ ครูจัดกิจกรรมสนุกสนาน ไม่เครียด พอถึงชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษ ผู้เรียนก็จะอยากเข้าเรียน แต่ถ้าในทางตรงกันข้ามรับรู้ว่าภาษาอังกฤษเป็นวิชายากเรียนแล้วไม่เข้าใจ บรรยากาศการเรียนเครียดมาก ครูดุ เรียนแล้วไม่สนุก พอถึงชั่วโมงเรียนผู้เรียนอาจจะขาดเรียนหรือฝืนใจเข้าเรียน

การที่บุคคลจะเกิดเจตคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น ไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบ บุคคลนั้นจะต้องผสมผสานคุณลักษณะย่อยหลายอย่าง เช่น การรับรู้ การประเมินค่า ความสนใจ คุณลักษณะเหล่านี้จะรวมตัวกันขึ้นเป็นความรู้สึกและเจตคติของบุคคลเหล่านั้น แต่องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดเจตคติขึ้นได้มี 3 องค์ประกอบ (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2542 : 10) ดังนี้

1. ความรู้ (Cognition Component) หมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อเป้าหมายเจตคติ เช่น เจตคติต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ สิ่งสำคัญประกอบด้วย ความเชื่อที่ได้ประเมินค่าแล้วว่าน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือ ดีหรือไม่ดี และยังรวมไปถึงความเชื่อในใจว่าควรจะมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างไร ต่อเป้าหมายเจตคตินั้น จึงจะเหมาะสมที่สุด ซึ่งการรู้และแนวโน้มพฤติกรรม จึงมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

2. ความรู้สึก (Feeling Component) หมายถึง อารมณ์ที่มีต่อเป้าหมาย เป้าหมายจะถูกมองด้วยอารมณ์ชอบหรือไม่ชอบ ถูกใจหรือไม่ถูกใจ ส่วนประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกทำให้บุคคลเกิดความดื้อดึงยึดมั่น ซึ่งอาจกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาตอบโต้ได้ หากมีสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกมากระทบ เช่น ถ้ารู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางไม่ดี ก็จะไม่ชอบหรือพอใจสิ่งนั้น

3. แนวโน้มพฤติกรรม (Action Tendency Component) หมายถึง ความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเจตคติ ซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบของการยอมรับ และไม่ยอมรับในพฤติกรรมการปฏิบัติเช่นนั้น เช่น ถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อเป้าหมาย เขาจะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมสนับสนุนเป้าหมายนั้น ถ้าบุคคลมีเจตคติในทางลบต่อเป้าหมาย เขาก็จะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมทำลายหรือทำร้ายเป้าหมายนั้นเช่นกัน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543 : 79-80) กล่าวว่า เจตคติมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านความรู้สึก (Affective Component) การที่บุคคลจะมีเจตคติอย่างไร เช่น ชอบหรือไม่ชอบ อะไรก็ตาม จะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ ความรู้สึก เพราะความรู้สึกจะบ่งชี้ว่าชอบหรือไม่ชอบ เช่น ความรู้สึกชอบเป็นนักกีฬา หรือไม่ชอบเป็นนักกีฬา เป็นต้น

2. ด้านความรู้ (Cognitive Component) บุคคลจะมีเจตคติอย่างไรจะต้องอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ว่าเคยรู้จักหรือเคยรับรู้มาก่อน มิฉะนั้นบุคคลไม่อาจจะกำหนดความรู้สึกหรือท่าทีว่าชอบหรือไม่ชอบได้ เช่น บุคคลที่จะบอกว่าชอบเป็นนักกีฬาหรือไม่ชอบเป็นนักกีฬานั้น จะต้องทราบเสียก่อนว่า นักกีฬามีบทบาทอย่างไร มีรายได้อย่างไร และจะก้าวหน้าเพียงใด มิฉะนั้นไม่อาจบอกถึงเจตคติของตนได้

3. ด้านพฤติกรรม (Behavior Component) บุคคลจะมีเจตคติอย่างไร ให้สังเกตจากการกระทำหรือพฤติกรรม ถึงแม้ว่าพฤติกรรมจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของเจตคติ แต่ยังมีความสำคัญน้อยกว่าความรู้สึก เช่น ยกมือไหว้ และกล่าวคำสวัสดี แต่ในความรู้สึกจริง ๆ นั้นอาจมิได้เลื่อมใสศรัทธาเลยก็ได้

จากที่กล่าวมาแสดงได้ว่า เจตคติมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Component) ด้านความรู้สึก (Affective Component) และด้านพฤติกรรม (Behavior Component) ดังนั้น สรุปได้ว่า เจตคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น เจตคติต่อการสอนหรือเจตคติต่อการทำงาน มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ซึ่งบุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้หรือประสบการณ์ที่เคยมีมาก่อนแล้วก่อให้เกิดเป็นความเชื่อว่าสิ่งนั้นน่าเชื่อ ดีหรือไม่ดี และควรจะมีพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นอย่างไร ด้านความรู้สึก เป็นความรู้สึกทางอารมณ์ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นทำให้แสดงพฤติกรรมโต้ตอบต่อสิ่งนั้นตามความรู้สึกของตนได้ และด้านพฤติกรรม ซึ่งเมื่อบุคคลมีความรู้ มีความรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใด ๆ ทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบ บุคคลนั้นก็มีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นที่สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง

พัชรา ทิพยทัศน์ (2559, ออนไลน์) กล่าวว่า เจตคติ มีคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัวบุคคล การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่าจะมีประสบการณ์ที่เหมือนกันก็เป็นเจตคติที่แตกต่างกันได้ ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น

2. เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในจิตใจมากกว่าภายนอกที่สังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนอง มีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคลว่า ชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ และเกี่ยวข้องกับอารมณ์ด้วย

3. เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมินคือลักษณะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือประเมินว่าชอบ พอใจ เห็นด้วย ก็เป็นทิศทางในทางที่ดีเรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าประเมินออกมาในทางไม่ดี เช่น ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็มีทิศทางในทางลบ เจตคติทางลบไม่ได้หมายความว่า ไม่ควรมีเจตคตินั้นเป็นเพียงความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

4. เจตคติมีความเข้ม คือ มีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วยอย่างมากก็แสดงว่ามีความเข้มสูง ถ้าไม่ชอบเลยหรือเกลียดที่สุดก็แสดงว่ามีความเข้มสูงไปอีกทางหนึ่ง

5. เจตคติมีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่น และมีส่วนกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใด ทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก

6. เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจ ซึ่งหากไม่ได้แสดงออก ก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติอย่างไรในเรื่องนั้น เจตคติเป็นพฤติกรรมภายนอกแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นยังมีสาเหตุอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย

7. เจตคติต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกจะต้องตรงกัน เพราะก่อนแสดงออกนั้นก็จะปรับปรุงให้เหมาะกับสภาพของสังคม แล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

เจตคติ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำงานอย่างยิ่ง เนื่องจากถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานให้เกิดผลดี กล่าวโดยสรุปคือ ถ้าทราบเจตคติของบุคคลว่าเขามีเจตคติต่อสิ่งใดไปในทิศทางใด ก็จะสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นได้ ซึ่งพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นมักจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเจตคติที่มีอยู่ ดังนั้นครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษาจึงควรมีเจตคติที่ดีต่อการสอน ซึ่งจะทำให้เขาแสดงพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้ดีมีประสิทธิภาพ

ดังที่เทรนดิส (Traindis, 1971 : 143 อ้างถึงใน นพดล แสนขวา, 2552 : 23) กล่าวว่า การเป็นครูที่ดีนั้นไม่ใช่ว่าต้องเป็นผู้มีความรู้ดีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัวประกอบหลายอย่าง เช่น ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์และเจตคติ โดยเฉพาะผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพทำให้เชื่อว่าเขาต้องทำงานได้ดีมีคุณภาพ ครูที่มีความรู้แต่หากขาดเจตคติต่อการสอนแล้วย่อมจะเป็นครูที่ดีไม่ได้ ทั้งนี้เพราะระดับความมุ่งหมาย ท่าทีและความตั้งใจในการทำงานขึ้นอยู่กับเจตคติ เนื่องจากเจตคติสามารถเสริมสร้างหรือหักล้างแรงขับ(Drive) แรงจูงใจ(Motive) ในการปฏิบัติงานของบุคคลได้ เชื่อได้ว่า เจตคติเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการปฏิบัติงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ ดังนี้

พินดา วราสุนันท์ (2547 : 120) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ปัจจัยด้านผู้สอน ได้แก่ ความสามารถในการสอนของผู้สอน คุณลักษณะของผู้สอน และทัศนคติต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมของผู้สอน แสดงว่าปัจจัยด้านผู้สอน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา กล่าวคือ หากครูมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา จะส่งผลให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาสูงขึ้น

สุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน โดยศึกษาลักษณะของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน พบว่า ปัจจัยและพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นการพัฒนาครู อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครู เจตคติต่ออาชีพครู และประสบการณ์ในการสอน ตามลำดับ

สุวิชา บัวผุด (2550 : 76-77) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบในการทำงานของข้าราชการครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 7 ปัจจัย ได้แก่ สถานภาพสมรส : โสด (X_4) สถานภาพสมรส : หม้าย (X_6) บุคลิกภาพ (X_{10}) ทัศนคติต่อการทำงาน (X_{11}) ภาระความรับผิดชอบต่อครอบครัว (X_{12}) สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บริหารโรงเรียน (X_{16}) และความร่วมมือในการทำงานของเพื่อนร่วมงาน (X_{17}) 2) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความรับผิดชอบในการทำงานของข้าราชการครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 4 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ทัศนคติต่อการทำงาน (X_{11}) บุคลิกภาพ (X_{10}) อายุ (X_3) และความร่วมมือในการทำงานของเพื่อนร่วมงาน (X_{17}) ปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความรับผิดชอบในการทำงานของข้าราชการครูได้ร้อยละ 76.10

นิเลาะ แวอุเซ็ง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ เจตคติต่อวิชาชีพ เจตคติต่อวิชาที่สอน คุณลักษณะของความเป็นครู ความสามารถทางวิชาการ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่าอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของรายวิชา การกำหนดเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและการวัดและการประเมินผล พบว่าอยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของความเป็นครู ความสามารถทางวิชาการ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์

ระหว่างครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 70.9 โดยมีปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด

นพดล แสนขวา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า 1) คุณภาพการสอนของครูอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู มี 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน บุคลิกภาพของครู เจตคติต่อวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาที่สอน ความสามารถทางวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอน และบรรยากาศในห้องเรียน 2)โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3)ปัจจัย เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการสอนของครู คือ บุคลิกภาพของครู เจตคติต่อวิชาที่สอน ความสามารถทางวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอน และบรรยากาศในห้องเรียน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการสอนของครู คือ ประสบการณ์ในการสอนและเจตคติต่อวิชาชีพครู

ณัฐวดี วังสินธ์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 : การวิเคราะห์เส้นทาง พบว่า เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นตัวแปรเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

บุญเลี้ยง เป็งทอง (2554 : 78) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอแก่หางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ปัจจัยด้านความเป็นผู้ใฝ่รู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้านการได้รับนิเทศ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ และด้านมนุษย์สัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พัศนีย์ นันตา, ชุลี ปัญจะผลินกุล และเพ็ญนภา สุขาภิรมย์ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของคณาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พบว่า ปัจจัยด้านความเป็นผู้ใฝ่รู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อวิชาชีพ และมนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านความสามารถในการวิเคราะห์ เจตคติต่อวิชาชีพ และความเป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ร้อยละ 58.5

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า “เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสอนแบบบูรณาการทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งทำให้ครูพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง ประกอบด้วยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการในด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม”

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการครั้งนี้ เป็นแบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) ความรู้สึก และ 3) พฤติกรรม โดยอาศัยแนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ที่กล่าวถึง องค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย 3 ประการ คือ ด้านความรู้ความคิดหรือสติปัญญา ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ และด้านพฤติกรรม และแบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการที่สร้างขึ้นนี้บางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 186-187)

จากความสำคัญของเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่า เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เนื่องจากเมื่อครูมีเจตคติที่ดีต่อการสอนแบบบูรณาการ ทำให้ดำเนินการสอนได้อย่างถูกต้องและเกิดผลดี เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการที่ดี นอกจากจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจในงานอีกทางหนึ่งด้วย

2.6 ความพึงพอใจในงาน

ความพึงพอใจ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

มอร์ส (Morse, 1953 : 27) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งใดก็ตามที่สามารถลดความตึงเครียดให้น้อยลง และความตึงเครียดนี้เป็นผลจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์ต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้อง เมื่อใดความต้องการได้รับการตอบสนองความตึงเครียดก็จะน้อยลงหรือหมดไป ทำให้เกิดความพึงพอใจขึ้นได้

วอลเลอร์สเตน (Wallerstein, 1971 : 256) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนได้ว่ามีหรือไม่มี จากการสังเกตพฤติกรรมของคนเท่านั้น การที่จะทำให้คนเกิดความพึงพอใจ จะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุแห่งความพึงพอใจนั้น

กู๊ด (Good, 1973 : 320) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นระดับความรู้สึกพอใจ ซึ่งเป็นผลจากความสนใจและทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ การศึกษาความพึงพอใจจะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นต้นเหตุแห่งความพึงพอใจนั้น

หลุย จำปาเทศ (2533 : 8) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความต้องการได้บรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะมีความสุข สังเกตได้จากสายตา คำพูด การแสดงออก ความพึงพอใจจะลดความเครียดที่มีอยู่ แต่ถ้าเมื่อใดความพึงพอใจนั้นไม่สามารถบรรลุได้ ความพึงพอใจที่มีอยู่ก็ไม่มีการลดเวลาที่นานออกไป อาจทำให้ความเครียดนั้นยิ่งเพิ่มขึ้นได้เสมอหรือเรียกว่าอารมณ์สะสม ในทางตรงกันข้ามในหลาย ๆ คนที่มีความต้องการ วุฒิภาวะจะเป็นตัวช่วยลดความเครียดได้เช่นกัน ทั้ง ๆ ที่เวลาผ่านไปจะเห็นได้ว่า เมื่อคนบรรลุความต้องการแล้ว ความพึงพอใจ ก็จะเกิดขึ้นแต่มิได้หมายความว่าเขาจะพอใจตลอดไป เมื่อเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่ง ความพึงพอใจ ก็จะลดลงหรือหมดความหมายไปในที่สุด

ธานินทร์ ศิลป์จารุ (2552 : 449) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับสิ่งที่ต้องการ หรือบรรลุจุดหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง หรืออาจหมายถึงความรู้สึกดังกล่าวที่ดีของบุคคลที่ได้รับการตอบสนอง เมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในสิ่งที่ต้องการและคาดหวัง ความพึงพอใจเป็นความชอบของแต่ละบุคคล ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน อาจจะเนื่องจากพื้นฐานการศึกษาทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

บุญชู ศรีเวียงยา (2553 : 89) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่ดี หรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคล ซึ่งมักเกิดจากได้รับการตอบสนองตามที่ตนเองต้องการก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีในสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากความต้องการที่ตนเองไม่ได้รับการตอบสนอง ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อความต้องการของตนเองอย่างดี หรือบรรลุจุดหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้นหากความต้องการหรือจุดหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้น การที่ผู้เรียนมีภาวะของสภาพจิตใจที่มีความสุขในการเรียนรู้ หรือมีความพึงพอใจในการเรียนรู้จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่สำคัญในการนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ

ความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ทำ ความรู้สึกที่ดีนี้จะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีความตั้งใจ กระตือรือร้น มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

บุญมั่น ธนาศุภวัฒน์ (2537 : 158) กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานเป็นเจตคติในทางบวกของบุคคลที่มีต่องานหรือกิจกรรมที่เขาทำซึ่งเป็นผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อ

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ ความพึงพอใจในงานจึงมีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การเป็นอย่างมากที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและนำความสำเร็จตามเป้าหมายมาสู่องค์การ

ชรัช ปานสุวรรณ (2540 : 20) กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกโดยรวมของบุคคลที่มีต่องานในทางบวก ความสุขของบุคคลอันเกิดจากการปฏิบัติงานได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจทำให้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีขวัญ กำลังใจ มีทัศนคติที่ดีมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานนั้น ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิผล

กรีนเบิร์กและบารอน (Greenberg and Baron, 2000 : 181) กล่าวว่า ความพึงพอใจในงาน เป็นปฏิกิริยาตอบสนองด้านอารมณ์ในเชิงประเมินต่องาน ลักษณะความพึงพอใจในงานบุคคลอาจมีความพึงพอใจในงานแต่ละด้าน ซึ่งอาจสอดคล้องหรือต่างกันก็ได้ บุคคลอาจมีความพึงพอใจค่าตอบแทนที่ได้จากการทำงาน แต่ไม่พึงพอใจต่อหัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงาน สภาวะความพึงพอใจในงานของบุคคลมีลักษณะค่อนข้างคงที่ตามประสบการณ์ในการทำงานและความคาดหวังของบุคคล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 122) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

มยุเรศ ฮาดวิเศษ (2544 : 25-26) กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงานมี 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. งาน เป็นองค์ประกอบแรกที่ทำให้คนเกิดความพึงพอใจหรือไม่พอใจ หมายความว่าบุคคลนั้นชอบงานหรือไม่ ถ้าชอบและมีความสนใจอยู่ด้วยก็จะมีความพอใจในงานสูง นอกจากนี้ลักษณะงาน ทำให้อยากทำงานมากขึ้น รวมทั้งระดับความยากง่ายของงานต้องมีความเหมาะสมกับผู้ที่ทำงานด้วย ไม่ใช่ยากหรือง่ายเกินไป จำนวนงานก็ต้องพอดีกับเวลาและความสามารถของบุคคล และถ้างานนั้นส่งเสริมให้ผู้ทำมีโอกาสประสบความสำเร็จสามารถควบคุมกระบวนการและสถิติการทำงานของตนได้ก็จะทำให้เกิดความอยากทำงานเพิ่มมากขึ้น

2. ค่าตอบแทน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะค่าตอบแทนเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้ปฏิบัติงานจะสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบำบัดความต้องการของตนได้ อัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสมก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพึงพอใจได้

3. ความก้าวหน้าในการทำงาน โอกาสในการเลื่อนขั้น หรือเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ความยุติธรรมและหลักในการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของ

ผู้ปฏิบัติงานมาก เพราะในการทำงานทุกคนมักมีความคาดหวังว่าอาจได้รับการพิจารณาจากผู้บังคับบัญชาให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น

4. การได้รับการยอมรับนับถือ การยอมรับจากผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานก็เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น การได้รับการยกย่องและประกาศเกียรติคุณเมื่อบุคคลทำงานสำเร็จ ควรให้การสนับสนุนให้บุคคลได้แสดงความสามารถและทำให้สำเร็จด้วยดี

5. ผลประโยชน์เกื้อกูล บำเหน็จบำนาญตอบแทน การให้สวัสดิการรักษาพยาบาล การให้มีวันหยุดงานและได้รับค่าตอบแทนระหว่างลาพักร้อน เป็นสิ่งที่บุคคลคาดหวังว่าจะได้รับจากการทำงานและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงานได้

6. สภาพการทำงาน ชั่วโมงการทำงาน ช่วงเวลาพัก เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน อุณหภูมิ อากาศถ่ายเท ทำเลที่ตั้ง และการจัดสภาพในห้องทำงาน มีส่วนทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกอยากทำงาน เป็นผลให้เกิดความพึงพอใจในงานได้

7. หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชา รูปแบบการนิเทศงาน การใช้เทคนิคในการนิเทศงานของผู้บังคับบัญชา ความมีมนุษย์สัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชา และทักษะในการบริหารงานของผู้บังคับบัญชาจะมีผลทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจได้

8. ผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมงานที่มีความรู้ความสามารถ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีไมตรีอันดีต่อกันจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจอยากที่จะทำงานได้

9. องค์การและการจัดการ นโยบายและการจัดการ หรือการบริหารภายในองค์การเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง การที่องค์การวางนโยบายที่แน่นอนเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ หรือเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้ปฏิบัติงานนำมาคิดตัดสินใจและทำให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

กิลเมอร์ (Gilmer, 1971: 280-283) สรุปองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในงานไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. ลักษณะของงานที่ทำ (Intrinsic Aspects of the Job) องค์ประกอบนี้สัมพันธ์กับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ หากได้ทำงานตามที่เขาถนัดก็จะเกิดความพอใจ

2. การนิเทศงาน (Supervision) มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้ทำงานมีความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจต่องานได้ และการนิเทศงานที่ไม่ดีอาจเป็นสาเหตุอันดับหนึ่งที่ทำให้เกิดการขาดงานและลาออกจากงานได้ ในเรื่องนี้เขาพบว่า ผู้หญิงมีความรู้สึกต่อองค์ประกอบนี้มากกว่าผู้ชาย

3. ความมั่นคงในงาน (Security) ความมั่นคงในการทำงาน การได้ทำงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ การได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา คนที่มีความรู้น้อยหรือขาดความรู้ย่อมเห็นว่าความมั่นคงในงานมีความสำคัญสำหรับเขามาก แต่คนที่มีความรู้สูงจะรู้สึกว่าไม่มีความสำคัญมากนัก และในคนที่มีอายุมากขึ้นจะมีความต้องการความมั่นคงปลอดภัยสูงขึ้น

4. เพื่อนร่วมงานและการดำเนินงานภายใน (Company and Management) เป็นความพอใจต่อเพื่อนร่วมงาน ชื่อเสียงและการดำเนินงานภายในของสถาบัน ผู้ที่มีอายุมากจะมีความต้องการเกี่ยวกับเรื่องนี้สูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

5. สภาพการทำงาน (Working Condition) ได้แก่ แสง เสียง อากาศ ห้องอาหาร ห้องน้ำ ชั่วโมงการทำงาน มีงานวิจัยหลายเรื่องที่แสดงว่าสภาพการทำงานมีความสำคัญสำหรับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ส่วนชั่วโมงการทำงานมีความสำคัญต่อผู้ชายมากกว่าลักษณะอื่น ๆ ของสภาพการทำงาน และในระหว่างผู้หญิงด้วยกัน โดยเฉพาะผู้ที่แต่งงานแล้วจะเห็นว่าชั่วโมงการทำงานมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

6. ค่าจ้าง (Wages) มักจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจมากกว่าความพึงพอใจ ผู้ชายจะเห็นค่าจ้างเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าผู้หญิง และผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงงานจะเห็นว่า ค่าจ้างมีความสำคัญสำหรับเขามากกว่าผู้ที่ปฏิบัติงานในสำนักงาน หรือหน่วยงานรัฐบาล

7. ความก้าวหน้าในการทำงาน (Advancement) เช่น การได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น การได้รับสิ่งตอบแทนจากความสามารถในการทำงาน จากงานวิจัยหลายเรื่องสรุปว่า การไม่มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานย่อมก่อให้เกิดความไม่ชอบงาน ผู้ชายมีความต้องการเรื่องนี้สูงกว่าผู้หญิง และเมื่อมีอายุมากขึ้นความต้องการเกี่ยวกับเรื่องนี้จะลดลง

8. ลักษณะทางสังคม (Social Aspect of the Job) เกี่ยวข้องกับความต้องการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือการให้สังคมยอมรับตน ก่อให้เกิดทั้งความพึงพอใจและความไม่พอใจ ถ้างานใดปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขก็จะเกิดความพึงพอใจในงานนั้น องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับอายุและระดับงาน ผู้หญิงจะเห็นว่าองค์ประกอบนี้สำคัญกว่าผู้ชาย

9. การติดต่อสื่อสาร (Communication) ได้แก่ การรับ-ส่งข้อสนเทศ คำสั่ง การทำรายงาน การติดต่อทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน องค์ประกอบนี้มีความสำคัญมากสำหรับผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง

10. ผลตอบแทนที่ได้จากการทำงาน (Benefits) ได้แก่ เงินบำเหน็จตอบแทนเมื่อออกจากงาน การบริหารและการรักษาพยาบาล สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย วันหยุดพักผ่อนต่าง ๆ

จากคำจำกัดความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจในงานมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกในทางที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่ทำ เป็นความสุขที่เกิดจากการทำงานแล้วเกิดผลเป็นที่น่าพึงพอใจและความพึงพอใจนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ลักษณะงานที่ทำ ค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ผลประโยชน์เกื้อกูล ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นความรู้สึกโดยรวมของบุคคลที่มีต่องานที่ทำในทางบวก โดยมีผลมาจากองค์ประกอบหลายด้านที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลมีความกระตือรือร้น มีขวัญกำลังใจ มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในงานมีอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน แต่ที่นิยมนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องความพึงพอใจในงานมี 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) และทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two Factors Theory) ดังนี้

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) ศึกษาแรงจูงใจโดยมีความเชื่อเป็นหลักการเบื้องต้น 3 ประการ (Maslow, 1970 : 69) ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ และความต้องการนี้จะมีอยู่ในตัวมนุษย์ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อมนุษย์สมใจในความต้องการอย่างหนึ่งแล้ว ก็ยังมีความต้องการต่อไป

2. อิทธิพลใด ๆ จะมีต่อมนุษย์ ต่อเมื่อมนุษย์กำลังอยู่ในความต้องการลำดับนั้น ๆ เท่านั้น หากความต้องการในลำดับนั้นได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ

3. ความต้องการของมนุษย์จะมีลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง เมื่อความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ความต้องการลำดับสูงขึ้นไปก็จะตามมา

นอกจากนี้ Maslow ได้อธิบายเรื่องความต้องการซึ่งมีความสำคัญต่อมนุษย์มากที่สุด ซึ่งกำหนดไว้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับการดำรงชีวิต ร่างกายจะต้องได้รับการตอบสนองภายในระยะเวลาสม่ำเสมอ ถ้าร่างกายอยู่ไม่ได้แล้วชีวิตก็ดำรงอยู่ไม่ได้ ได้แก่ อาหาร อากาศ น้ำดื่ม เครื่องนุ่มห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทางเพศ

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safely Needs) เมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการความปลอดภัยก็จะเข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมของมนุษย์ มีความปรารถนาที่จะได้รับความคุ้มครองจากภัยอันตราย เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม การปลดออก ไล่ออก

3. ความต้องการทางสังคม (Social or Belonging) เมื่อความต้องการ 2 ประการแรกได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะมีความต้องการในระดับสูงขึ้น ความต้องการทางสังคม หมายถึงความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งทางสังคม และได้รับการยอมรับความรักจากเพื่อนร่วมงาน องค์กรตอบสนองความต้องการของบุคลากรด้วยการให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น ความคิดที่ได้รับการยอมรับควรจะมีการยกย่องชมเชย

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem or Egoistic Needs) ความต้องการอยากเด่นในสังคม รวมถึงความเชื่อมั่นในตนเอง ความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถ และรวมถึงความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั้งหลาย

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด (Self Realization or Self Actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุด เป็นความต้องการพิเศษ ซึ่งคนธรรมดาส่วนมาก

นึกอยากจะเป็น นึกอยากจะได้แต่ไม่สามารถเสาะหาได้ การที่บุคคลใดบรรลุถึงความต้องการในขั้นนี้ก็ได้รับการยกย่องเป็นบุคคลพิเศษไป

จากทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโล (Maslow) สรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ต่ำไปสู่ขั้นสูง เมื่อความต้องการลำดับแรกได้รับการตอบสนองจนเกิดความพอใจแล้ว ความต้องการขั้นต่อไปก็จะเกิดขึ้นอีก และเมื่อมนุษย์มีความสมใจในความต้องการนั้นแล้ว ก็จะยังคงมีความต้องการอย่างอื่นต่อไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด

ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์สเบอร์ก (Herzberg's Two-Factors Theory)

เฮอร์สเบอร์ก, มัวเซอร์ และซินเดอร์แมน (Herzberg, Mausner and Snyderman, 1959 : 2,29,91) ได้ร่วมกันทำวิจัยโดยวิธีสัมภาษณ์วิศวกรและนักบัญชี จำนวน 200 คน จากบริษัทต่าง ๆ ในเมืองพิทสเบิร์ก มลรัฐเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อหาคำตอบว่าประสบการณ์จากการทำงานแบบใดที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี เมื่อได้คำตอบแล้ว เฮิร์ซเบิร์กและคณะได้นำมาวิเคราะห์และจัดเรียงลำดับโดยแบ่งเป็นสองปัจจัย คือ ปัจจัยจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และปัจจัยค้ำจุนเป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน

ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ซึ่งเฮอร์ซเบิร์กและคณะ ได้อธิบายมีรายละเอียด (Herzberg, Mausner and Snyderman, 1959 : 113-115) ดังนี้

ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) มี 6 ประการ ดังนี้

1. ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลทำงานตามความสามารถแห่งสติปัญญาได้อย่างอิสระ จนได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดี เกิดความรู้สึกภูมิใจและปลาบปลื้มในผลสำเร็จแห่งงานนั้น

2. การยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อน จากผู้มาขอรับคำปรึกษา หรือจากบุคคลในองค์กร ในรูปแบบของการยกย่องชมเชย แสดงความยินดี การให้กำลังใจ หรือการยอมรับในความสามารถ

3. ลักษณะของงาน (Work Itself) หมายถึง งานที่น่าสนใจ ท้าทาย ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือเป็นงานที่สามารถทำได้โดยลำพังเพียงผู้เดียว

4. ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความพึงพอใจที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานและมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่

5. ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึง ผลหรือการมองเห็นการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพของบุคคลในสถานที่ทำงาน เช่น การได้รับการเลื่อนตำแหน่งและการมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

6. โอกาสที่จะได้รับความเจริญรุ่งเรือง (Possibility of Growth) หมายถึง โอกาสที่จะได้รับการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งและประสบกับความสำเร็จ

ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) มี 10 ประการ ดังนี้

1. นโยบายและการบริหารงาน (Company Policy and Administration) หมายถึง การจัดการ การบริหารงานขององค์กรซึ่งสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรนั้น

2. การปกครองบังคับบัญชา (Supervision-Technical) หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงาน ความยุติธรรมในการบริหาร

3. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Interpersonal Relations-Supervisor) หมายถึง การติดต่อระหว่างบุคคลกับผู้บังคับบัญชาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกัน และเข้าใจซึ่งกันและกัน

4. สภาพการปฏิบัติงาน (Working Conditions) หมายถึง สภาพทางกายภาพของงาน แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมถึงลักษณะสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ

5. เงินเดือน (Salary) หมายถึง รายได้ ค่าจ้างประจำเดือนที่เป็นธรรมซึ่งบุคคลได้รับอันเป็นผลตอบแทนจากการทำงานของบุคคลนั้น หากบุคคลได้รับเงินเดือนที่เป็นธรรมจะส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิต มีความพึงพอใจในงานที่ทำและมีผลต่อความภักดีกับบริษัท

6. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relations - Peers) หมายถึง การติดต่อระหว่างบุคคลกับเพื่อนร่วมงานที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกันและเข้าใจซึ่งกันและกัน

7. ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal Life) หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือไม่ดีในชีวิตส่วนตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการทำงาน

8. ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (Interpersonal Relations-Subordinates) หมายถึง การที่บุคคลต่างระดับสามารถทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

9. สถานภาพของอาชีพ (Status) หมายถึง อาชีพนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี

10. ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน (Job Security) หมายถึง ความรู้สึกของบุคลากรที่มีต่อความมั่นคงในงาน ความยั่งยืนในอาชีพหรือความมั่นคงขององค์กร

จากแนวคิดทฤษฎีของเฮิร์ซเบิร์กและคณะ สรุปได้ว่า ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรง ซึ่งจะทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ปัจจัยจูงใจจะสร้างความพึงพอใจให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า และโอกาสที่จะได้รับความรุ่งเรือง ส่วนปัจจัยค้ำจุนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการทำงานที่กำหนดไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ นโยบายและการบริหารงาน การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สภาพการปฏิบัติงาน เงินเดือน ความสัมพันธ์กับ

เพื่อนร่วมงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา สถานภาพของอาชีพ และความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงาน ดังนี้

สุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน โดยศึกษาลักษณะของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน พบว่า ปัจจัยและพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นการพัฒนาครู อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่อการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครู เจตคติต่ออาชีพครู และประสบการณ์ในการสอน ตามลำดับ

อรพิน เทพจอมใจ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุรกันดาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 2 พบว่า ความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความรักในงาน รองลงมา คือ ด้านความสำเร็จ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง ส่วนด้านปัจจัยค้ำจุนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านตำแหน่งหน้าที่ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านการนิเทศ ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านฐานะทางสังคม

เย็นตะวัน แสงวิเศษ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ในภาพรวมมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 10 ด้าน พบว่า ทุกด้านมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จในการทำงาน กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านเงินเดือนสวัสดิการและเงินรางวัล ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการทำงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ และภูมิลำเนาเดิมที่แตกต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา อายุราชการ และเงินเดือนที่แตกต่าง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรศิลป์ ศรีเรืองไร (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถม ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า 1) ด้านความสำเร็จในการทำงาน มีปัจจัยในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ พบว่า มีปัจจัยในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านความรับผิดชอบ พบว่า มีปัจจัยในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 4) ด้านความก้าวหน้า พบว่า มีปัจจัยในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

จันทร์แรม พุทธนุกูล (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่า บุคลากรมีระดับความพึงพอใจปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนประเภทบุคลากรที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภัทรา ภมร (2554 : ก-ข) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนภาษาอังกฤษของครูช่วงชั้นที่ 1-2 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า 1) ปัจจัยที่สัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนภาษาอังกฤษของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การใช้สื่อการสอนของครู แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เจตคติของครูต่อนักเรียน บุคลิกภาพของครู และสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนภาระงานอื่นของครูมีความสันพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนภาษาอังกฤษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนภาษาอังกฤษของครู ได้แก่ การใช้สื่อการสอนของครู เจตคติของครูต่อนักเรียน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการสอนภาษาอังกฤษได้ร้อยละ 54.70

ธิดารัตน์ โสภา (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอนตามการรับรู้ของครูวิทยาลัยเทคโนโลยีวิศวกรรมบริหารธุรกิจ พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจการปฏิบัติงานโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านค่าตอบแทน ด้านโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่ และด้านบทบาท/ปฏิสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านความร่วมมือและการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงานดังกล่าว สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า “ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของครูที่มีต่อการทำงานในเชิงบวกเป็นความสุขที่เกิดจากการทำงานและการได้รับผลตอบแทนตามความต้องการ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของครู จนทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ในด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน”

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความพึงพอใจในงานครั้งนี้ เป็นแบบวัดความพึงพอใจในงานจำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 2) ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน 3) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 4) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และ 5) ด้านความสัมพันธ์ กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัย (Herzberg’s Two-Factors Theory) ที่กล่าวถึง ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน (Herzberg, Mausner and Snyderman, 1959 : 113-115) แนวคิดองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในงานของกิลเมอร์ (Gilmer, 1971: 280-283) และมยุเรศ ฮาดวิเศษ (2544 : 25-26) แบบวัดความพึงพอใจในงานที่สร้างขึ้นนี้บางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 188-189)

จากความสำคัญของความพึงพอใจในงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจในงาน น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เนื่องด้วยเมื่อบุคคลมีความรู้สึกในทางบวกต่อการทำงาน ก็จะทำให้มีความสุขไปกับการทำงาน มีความตั้งใจ กระตือรือร้น มีกำลังใจอันจะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนหรือประสิทธิภาพการสอนของครูนั้น มีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกัน ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอน ความพึงพอใจในงาน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสามารถทางวิชาการ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การนิเทศภายใน การจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ มนุษย์สัมพันธ์ของครู บุคลิกภาพของครู เจตคติของครูต่อนักเรียน ความสามารถทางวิชาการ การใช้สื่อการสอนของครู ความเป็นผู้ใฝ่รู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ เป็นต้น สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการคัดเลือกตัวแปรที่มีผู้ศึกษาไว้หลายท่านโดยใช้เกณฑ์ในการสังเคราะห์ตัวแปรซึ่งทั่วไปกำหนดเกณฑ์ที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรนั้นอย่างน้อย 3 คน/กลุ่ม/แนวคิดขึ้นไป (พัชรี จันทร์เพ็ง, 2553 : 30) จึงได้คัดเลือกนำมาเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู ปัจจัยการพัฒนาครู ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ และปัจจัยความพึงพอใจในงาน ดังตารางที่ 2-7 หน้า 129-134

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู

ผู้แต่ง	**ปี**	ตัวแปร				
		1	**2**	**3**	**4**	**5**
Russell et al.	1987		✓	✓	✓	
Tickle	1994	✓	✓	✓	✓	✓
Shann	1998	✓	✓	✓	✓	✓
Tatar	1998	✓			✓	✓
Scribner	1999	✓	✓	✓	✓	✓
Benbasat and Lim	2000	✓		✓		
Borko et al.	2000	✓	✓	✓	✓	✓
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	2545	✓	✓	✓	✓	✓
กระทรวงศึกษาธิการ	2545	✓	✓	✓	✓	✓
นฤพนธ์ วัลลภวิสุทธิ์	2548	✓	✓	✓		
สุริยงค์ ชวนขยัน	2548	✓	✓			
สุภาพ เต็มรัตน์	2550	✓	✓	✓	✓	✓
เข็มทอง ศิริมาแสง	2555	✓	✓	✓	✓	✓
สุภัค ยมพุก	2557	✓	✓	✓	✓	✓
ประภารัตน์ ธิติศุภกุล	2559	✓	✓			
รวม		14	13	12	11	10

หมายเหตุ :

ตัวแปร 1 ➢ ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา

ตัวแปร 2 ➢ การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้

ตัวแปร 3 ➢ การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา

ตัวแปร 4 ➢ ความสามัคคีของหมู่คณะ

ตัวแปร 5 ➢ ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู

ผู้แต่ง	**ปี**	ตัวแปร		
		1	**2**	**3**
Rosenberg and Hovland	1960	✓	✓	✓
Fishbien and Ajzen	1975	✓	✓	✓
Oskamp	1977	✓	✓	✓
Ladipo	1985	✓	✓	✓
Feldman	2001	✓	✓	✓
ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ	2543	✓	✓	✓
สมบูรณ์ สุริยวงศ์ สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์	2543	✓	✓	✓
สิริอร วิชชาวุธ	2544	✓	✓	✓
บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์	2547	✓	✓	✓
เกษม บุตรดี	2548	✓	✓	✓
นิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์	2550	✓	✓	✓
สุภาพ เต็มรัตน์	2550	✓	✓	✓
ณิชากร พยุงแสนกุล	2551	✓	✓	✓
นพดล แสนขวา	2552	✓	✓	✓
สมเกียติ ทานอก	2552	✓	✓	✓
สมจิตรา เรืองศรี	2554	✓	✓	✓
ระพินทร์ โพธิ์ศรี	2555	✓	✓	✓
พัศนีย์ นันตา ชุลี ปัญจะผลินกุล และเพ็ญนภา สุขาภิรมย์	2556	✓	✓	✓
รวม		18	18	18

หมายเหตุ :

ตัวแปร 1 ➢ ความรู้

ตัวแปร 2 ➢ ความรู้สึก

ตัวแปร 3 ➢ พฤติกรรม

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัยการพัฒนาครู

ผู้แต่ง	ปี	ตัวแปร				
		1	2	3	4	5
Dalin	1993	✓	✓	✓	✓	
Calderhead and Shorrock	1997		✓	✓		
Scribner	1999		✓	✓		✓
Beerens	2000	✓	✓	✓	✓	✓
วิน เชื้อโพธิ์หัก	2537	✓	✓	✓	✓	✓
สมาน รังสิโยกฤษฎ์	2541	✓	✓	✓	✓	✓
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	2545	✓	✓	✓	✓	✓
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	2546	✓	✓	✓	✓	✓
พนัส หันนาคินทร์	2548	✓	✓	✓	✓	✓
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา	2550	✓	✓	✓	✓	✓
ยนต์ ชุ่มจิต	2550		✓	✓	✓	
ใจนวล พรหมมณี	2550		✓			✓
สุภาพ เต็มรัตน์	2550	✓	✓	✓	✓	✓
นิตยา กัณณิกาภรณ์	2553	✓	✓		✓	
วินัย แต่งแก้ว	2553		✓	✓		
เข็มเพชร ประดับศรี	2554	✓	✓	✓	✓	✓
พรพิพัฒน์ ซื่อสัตย์	2555	✓	✓	✓	✓	✓
วีระพันธ์ มาทมูล	2558	✓	✓	✓	✓	✓
พรทิพย์ เอี่ยมประเสริฐ	2558	✓	✓	✓		
รวม		14	19	17	14	13

หมายเหตุ :

ตัวแปร 1 ➢ การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา

ตัวแปร 2 ➢ การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี

ตัวแปร 3 ➢ การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม การทำวิจัยในชั้นเรียน

ตัวแปร 4 ➢ การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร

ตัวแปร 5 ➢ การจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู

ตารางที่ 5 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

ผู้แต่ง	ปี	ตัวแปร			
		1	2	3	4
Gutek	1988	✓	✓	✓	✓
White	1989	✓	✓		
Parkay and Stanford	1992	✓	✓	✓	✓
McInerney and McInerney	1998	✓	✓		
Triska	2007	✓	✓	✓	✓
สาโรช บัวศรี	2524	✓	✓	✓	✓
วิจิตร ศรีสอ้าน	2535	✓	✓	✓	✓
สุรชาติ สังข์รุ่ง	2537	✓	✓		✓
โกวิท ประวาลพฤกษ์	2541	✓	✓		
กระทรวงศึกษาธิการ	2542	✓	✓	✓	✓
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	2545	✓	✓	✓	✓
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	2547	✓	✓		
สุริยงค์ ชวนขยัน	2548	✓	✓		
สุภาพ เต็มรัตน์	2550	✓	✓	✓	✓
สุเทพ ธรรมะตระกูล และอนุวัติ คูณแก้ว	2555	✓	✓	✓	
วันเพ็ญ นันทะศรี	2559	✓	✓	✓	✓
รวม		16	16	10	10

หมายเหตุ :

ตัวแปร 1 ➢ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร

ตัวแปร 2 ➢ ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ตัวแปร 3 ➢ ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ตัวแปร 4 ➢ ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 6 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัย เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

ผู้แต่ง	**ปี**	ตัวแปร		
		1	**2**	**3**
Rosenberg and Hovland	1960	✓	✓	✓
Traindis	1971	✓	✓	✓
ธีรวุฒิ เอกะกุล	2542	✓	✓	✓
ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ	2543	✓	✓	✓
สมบูรณ์ สุริยวงศ์ สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์	2543	✓	✓	✓
สงวน สุทธิเลิศอรุณ	2543	✓	✓	✓
ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร	2545	✓	✓	✓
อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท	2546	✓	✓	✓
บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์	2547	✓	✓	✓
พินดา วราสุนันท์	2547	✓	✓	✓
รังสรรค์ ประเสริฐศรี	2548	✓	✓	✓
สุภาพ เต็มรัตน์	2550	✓	✓	✓
นิเลาะ แวอุเซ็ง	2551	✓	✓	✓
นพดล แสนขวา	2552	✓	✓	✓
ณัฐวดี วังสินธ์	2553	✓	✓	✓
สมจิตรา เรืองศรี	2554	✓	✓	✓
บุญเลี้ยง เป็งทอง	2554	✓	✓	✓
พัศนีย์ นันตา ชุลี ปัญจะผลินกุล และเพ็ญนภา สุขาภิรมย์	2556	✓	✓	✓
พัชรา ทิพยทัศน์	2559	✓	✓	✓
รวม		19	19	19

หมายเหตุ :

ตัวแปร 1 ➢ ความรู้

ตัวแปร 2 ➢ ความรู้สึก

ตัวแปร 3 ➢ พฤติกรรม

ตารางที่ 7 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัยความพึงพอใจในงาน

ผู้แต่ง	**ปี**	ตัวแปร				
		1	**2**	**3**	**4**	**5**
Herzberg, Mausner and Snyderman	1959	✓	✓	✓	✓	✓
Maslow	1970			✓	✓	
Gilmer	1971	✓	✓	✓	✓	✓
Greenberg and Baron	2000	✓	✓	✓	✓	✓
บุญมั่น ธนาศุภวัฒน์	2537	✓	✓	✓	✓	✓
ชรัช ปานสุวรรณ	2540	✓	✓	✓	✓	✓
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์	2544	✓	✓	✓	✓	✓
มยุเรศ ฮาดวิเศษ	2544	✓	✓	✓	✓	✓
สุภาพ เต็มรัตน์	2550	✓	✓	✓	✓	✓
อรพิน เทพจอมใจ	2553	✓	✓	✓	✓	✓
เย็นตะวัน แสงวิเศษ	2553	✓	✓	✓	✓	✓
พรศิลป์ ศรีเรืองไร	2553	✓	✓	✓	✓	
จันทร์แรม พุทธนุกูล	2554	✓	✓	✓	✓	✓
สุภัทรา ภมร	2554	✓	✓	✓	✓	✓
ธิดารัตน์ โสภา	2556	✓	✓	✓	✓	✓
รวม		14	14	15	15	13

หมายเหตุ :

ตัวแปร 1 ➢ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ

ตัวแปร 2 ➢ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

ตัวแปร 3 ➢ ความก้าวหน้าในการทำงาน

ตัวแปร 4 ➢ การได้รับการยอมรับนับถือ

ตัวแปร 5 ➢ ความสัมพันธ์ กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

ตอนที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ การวิจัยและพัฒนา และการพัฒนารูปแบบ

3.1 มโนทัศน์

3.1.1 ความหมายของมโนทัศน์

มโนทัศน์ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Concept" ซึ่งมีคำในภาษาไทยคำอื่นที่ใช้ในความหมายเดียวกัน เช่น ความคิดรวบยอด มโนคติ มโนมติ มโนภาพ หรือสังกัป เป็นต้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้คำว่า มโนทัศน์ มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973 : 124) ให้ความหมายว่า เป็น 1) ความคิดหรือสัญลักษณ์ของส่วนประกอบ หรือลักษณะร่วมที่สามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มเป็นพวกได้ 2) สัญลักษณ์เชิงความคิดทั่วไป หรือเชิงนามธรรมเกี่ยวกับสถานการณ์ กิจการหรือวัตถุ 3) ความรู้สึกนึกคิด ความเห็น ความคิดเห็นหรือภาพความคิด

เอเรนส์ (Arends, 1994 : 299) ให้ความหมายว่า เป็นความเข้าใจความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา และสามารถบอกความเหมือนหรือความต่างของสิ่งนั้น ๆ

คลาสไมเออร์ (Klausmeiern, 1985 : 275 อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่,2537 : 175) ให้ความหมายว่า เป็นสิ่งที่ทำให้เราทราบคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ เหตุการณ์ หรือกระบวนการ ซึ่งทำให้แยกสิ่งต่าง ๆ ออกจากสิ่งอื่นได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถโยงเข้ากับกลุ่มของประเภทเดียวกันได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 175) ให้ความหมายว่า เป็นลักษณะร่วมของวัตถุ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ลักษณะร่วม ลักษณะนิยมของคุณสมบัติและธรรมชาติ

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 174) ความคิด ความเข้าใจที่สรุปเกี่ยวกับการจัดกลุ่ม สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดจากการสังเกต หรือการได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น แล้วใช้คุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น มโนทัศน์จะทำให้เราสามารถจำแนกสิ่งใหม่ ๆ และเข้าใจได้รวดเร็วตามประสบการณ์ของเราที่ผ่านมา

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า มโนทัศน์ เป็นความคิด ความเข้าใจ หรือภาพความคิดที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันอันเกิดจากการสังเกต หรือการได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น แล้วนำลักษณะร่วมหรือมีความสัมพันธ์กันมาจัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน หรือประมวลเรื่องเข้าด้วยกันให้เป็นข้อสรุปเพื่อง่ายต่อความเข้าใจ

3.1.2 การเรียนรู้มโนทัศน์

การเรียนรู้มโนทัศน์เป็นสิ่งสำคัญและมีประโยชน์ ถ้าเรียนรู้มโนทัศน์ใดแล้วย่อมสามารถนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในโอกาสอื่น ๆ ได้เรื่อย ๆ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547 : 10) ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงการเรียนรู้มโนทัศน์ดังนี้

ออซูเบล (Ausubel, 1968 : 517 อ้างถึงใน แสงเดือน อาตมียนันท์, 2557 : 53) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้มโนทัศน์อาจแบ่งได้ 2 อย่าง คือ

1. การสร้างมโนทัศน์ (Concept Formation) หมายถึง การเรียนรู้มโนทัศน์จากประสบการณ์ของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้โดยการค้นพบ หรือใช้วิธีการอุปมาน (Inductive Process) เช่น เด็กที่เรียนรู้มโนทัศน์ของเครื่องใช้ชีวิตประจำวัน หมวกและรองเท้า โดยมีประสบการณ์ว่า ถ้าจะออกไปข้างนอกจะต้องสวมหมวกที่ศีรษะ สวมรองเท้าที่เท้า เป็นต้น

2. การแตกย่อยของมโนทัศน์ (Concept Assimilation) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้มโนทัศน์แบบอุปมาน (Deductive Process) โดยทราบคำจำกัดความของมโนทัศน์พร้อมกับตัวอย่างของมโนทัศน์และคุณลักษณะวิกฤติของมโนทัศน์นั้น เด็กโตและผู้ใหญ่ใช้กระบวนการนี้

นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์ (2537 : 55-56) กล่าวว่า คนเราจะเรียนรู้มโนทัศน์ไม่ได้เลยถ้าไม่มีประสบการณ์ ดังนั้น บุคคลที่มีประสบการณ์ต่างกันย่อมมีมโนทัศน์ของสิ่งเดียวกันต่างกัน โดยการเรียนรู้มโนทัศน์จะเริ่มขึ้นเมื่ออินทรีย์ (Organism) ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า (Stimuli) ก็จะเกิดการเรียนรู้ (Sensation) และการตีความ (Meaning) ในตอนนี้ผู้เรียนจะเกิดการรับรู้อย่างมีความหมาย (Perception) แล้วเก็บความรู้นี้ไว้ในความทรงจำ (Memory) ต่อมาเมื่อได้รับสิ่งเร้าใหม่ก็จะเกิดการรับรู้เปรียบเทียบภาพของสิ่งเร้าใหม่กับสิ่งเร้าเดิม ซึ่งผู้เรียนอาจจะแยกแยะไม่ออกในระยะแรก แต่ถ้าผู้สอนบอกสิ่งเร้าใหม่คืออะไร ในที่สุดผู้เรียนก็จะสามารถแยกแยะความแตกต่าง (Discrimination) ระหว่างสิ่งเร้าเดิมกับสิ่งเร้าใหม่ทันที และยังได้รับการรับรู้ที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งเร้าใหม่ไว้ในความทรงจำอีกด้วย ต่อมาเมื่อผู้เรียนได้รับสิ่งเร้าอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นชนิดเดียวกับสิ่งเร้าแรก แต่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น อาจจะมีสีหรือขนาดรูปร่างต่างกัน เมื่อผู้สอนบอกว่าสิ่งเร้านี้เป็นชนิดเดียวกับสิ่งเร้าแรก ผู้เรียนก็จะสามารถสรุปมโนทัศน์ของสิ่งเร้าแรกได้

จากการเรียนรู้มโนทัศน์ดังกล่าว สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้มโนทัศน์นั้น ผู้เรียนต้องมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น เพื่อนำไปสู่การศึกษาเรื่องใหม่ ๆ จำแนกออกเป็นการสร้างมโนทัศน์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้มโนทัศน์จากประสบการณ์ของการเรียนรู้โดยการค้นพบหรือใช้วิธีการอุปมาน และกระบวนการเรียนรู้มโนทัศน์แบบอุปมาน โดยทราบคำจำกัดความของมโนทัศน์พร้อมกับตัวอย่างของมโนทัศน์และคุณลักษณะวิกฤติของมโนทัศน์นั้น

3.2 การวิจัยและพัฒนา

3.2.1 ความเป็นมาของการวิจัยและพัฒนา

ประมาณปี ค.ศ. 1960 นักวิจัยในทวีปยุโรปและอเมริกา ได้ริเริ่มใช้เทคนิคการวิจัยรูปแบบใหม่ โดยผสมผสานกระบวนการสรรค์สร้างองค์ความรู้ด้วยการทำวิจัยประเภทต่าง ๆ เช่น การวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงทดลองเข้ากับกระบวนการพัฒนา และได้เรียกชื่อเทคนิคการวิจัยประเภทนี้ว่า “การวิจัยและพัฒนา” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Research

and Development" หรือนิยมเรียกกันว่า "R & D" ในระยะแรกการวิจัยและพัฒนาได้นำมาใช้สรรค์สร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ใหม่ ๆ ทางการทหารขึ้น โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 จากนั้นในตอนต้นของช่วงปี ค.ศ. 1970-1980 แนวคิดและวิธีการเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาที่กระทำในวงจำกัดได้ขยายมาสู่วงการธุรกิจและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของประเทศเหล่านั้น โดยมีคณะนักวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อาศัยเทคนิคการวิจัยและพัฒนาในการคิดค้นนวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์โมเดลใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มสมรรถนะของการแข่งขันในการผลิตและการค้า ดังจะเห็นได้จากการคิดค้นของ Thomas Edison ที่ได้ทำวิจัยและพัฒนาเพื่อคิดค้นเทคโนโลยีที่เป็นต้นแบบสมัยใหม่ในเวลานั้น คือ หลอดไฟฟ้าและสิ่งประดิษฐ์อื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจและการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาและของโลกนับตั้งแต่นั้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การวิจัยและพัฒนา มีบทบาทสำคัญและขยายวงกว้างในเกือบทุกวิชาชีพ และได้ขยายมาสู่ประเทศในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะญี่ปุ่นและเกาหลี หน่วยงานสำคัญระหว่างประเทศที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการวิจัยและพัฒนาขึ้นอย่างกว้างขวาง ณ ประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียและทวีปอื่น ๆ ทั่วโลก คือ องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development : OECD) ซึ่งก่อตั้งขึ้น ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี ค.ศ.1960 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและทางวิชาการ โดยมีศูนย์การพัฒนา (Development Center) เป็นกลไกของ OECD ด้านการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางด้านการพัฒนาระหว่างบรรดาประเทศสมาชิก (อนุมาน ลีละศร, 2540 ; Takakura, 1990 ; Anchor, 2001 : 1414-1415)

สำหรับการวิจัยและพัฒนาในประเทศไทย ได้เริ่มประมาณช่วงต้นปีพ.ศ. 2513-2523 หลังจากได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาวิจัยแห่งชาติในปี พ.ศ. 2502 และปี พ.ศ. 2507 รวมทั้งการจัดตั้งกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2522 หน่วยงานด้านการวิจัยและพัฒนาที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ และ/หรือสังกัดในกระทรวงดังกล่าวนี้ เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้กำหนดนโยบายและแผนงานด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศขึ้น โดยอิงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแต่ละช่วงปี ถึงแม้ว่าการวิจัยและพัฒนาที่เกิดขึ้นระยะแรกจะมีบทบาทในการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมของประเทศเป็นหลัก แต่ก็ได้มีการนำเทคนิคการวิจัยประเภทนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์มากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะการวิจัย

และพัฒนาบุคลากรที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2548)

3.2.2 ความหมายของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนามีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

เกย์ (Gay, 1976 : 8) ให้ความหมายว่า เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับใช้ในโรงเรียน ซึ่งผลิตภัณฑ์จากการวิจัยและพัฒนายังรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ของครูที่ใช้ในการฝึกอบรมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้ การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม สื่อการสอนและระบบ การจัดการวิจัยและพัฒนาจะครอบคลุม ถึงการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะของผู้เรียนและระยะเวลาในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากการวิจัยและพัฒนาจะเป็นไปตามรายละเอียดความต้องการ

บอร์ก และ กอลล์ (Borg and Gall, 1989 : 781 – 782) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการ พัฒนา และนำมาซึ่งเหตุผลของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา โดยผลิตภัณฑ์นี้จะไม่ได้หมายถึง เฉพาะตำรา ฟิล์มสไลด์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงวิธีการและโปรแกรมการศึกษา จุดเน้นของการพัฒนาคือ การพัฒนาโปรแกรมที่จะทำให้เกิดระบบการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาอุปกรณ์ และการฝึกอบรมบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน

ภคชาติ พุทธิปกรณ์ (2550 : 9) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการพัฒนาและการตรวจสอบความถูกต้องของผลิตภัณฑ์ และระเบียบวิธีทางการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบในการวิจัยและพัฒนาคือ วัตถุประสงค์ บุคลากร และระยะเวลาในการทำการวิจัย ผลของการพัฒนาจะถูกทดสอบ และหาประสิทธิภาพจนอยู่ในระดับมาตรฐานที่กำหนด

องอาจ นัยพัฒน์ (2554 : 232) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้หรือความเข้าใจในแง่มุมใหม่ ๆ เกี่ยวกับผลผลิต กระบวนการ และการบริการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ แล้วประยุกต์ความรู้หรือความเข้าใจที่ได้จากการแสวงหาไปสร้างสรรค์หรือปรับปรุงให้เกิดผลผลิต กระบวนการ และการบริการแบบใหม่ขึ้น ซึ่งมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ต้องการจำเป็นของบุคคล ตลาด หรือองค์กรใด ๆ มากยิ่งขึ้น

นันทวัน แย้มบาง (2555 : 8) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการในการสร้างและพัฒนาสื่อ หรือผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนและการฝึกอบรมอย่างมีระบบ

รัตนชนก เมืองเชียงหวาน (2558 : 60) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ซึ่งใช้พัฒนารูปแบบการทำงาน หรือวิธีการทำงาน เพื่อสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การวิจัยและพัฒนา เป็นกระบวนการในการสร้างและพัฒนาเกี่ยวกับผลผลิต กระบวนการ การบริการ สื่อ หรือผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาที่มีวิธีการและขั้นตอนในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลของการพัฒนาจะถูกทดสอบ และหาประสิทธิภาพจนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

3.2.3 ประเภทของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา มีนักวิชาการจากหลายสาขาวิชาและอาชีพ (Takakura, 1990 ; Krajewski and Ritzman, 2002 ; สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยหรือ TDRI, 2534 อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2554 : 234-235) จำแนกการวิจัยและพัฒนาตามระยะของการดำเนินงานได้ 3 ประเภท ดังนี้

1) การวิจัยพื้นฐานหรือการวิจัยบริสุทธิ์ (Basic or Pure Research) เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความรู้ความเข้าใจเชิงธรรมชาติด้วยแง่มุมใหม่ ๆ ในแต่ละสาขาวิชา โดยอาศัยวิธีการแสวงหาที่ได้มาซึ่งความรู้หรือความเข้าใจดังกล่าวตามวิธีวิทยา (Methodology) ของการศึกษาค้นคว้าที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและเชื่อถือได้ หรือคณะบุคคลสาขาวิชานั้นกำหนดไว้หรือยอมรับ ดังนั้น ความรู้หรือความเข้าใจใหม่ที่ได้ คือ “หัวใจ” ของการวิจัยและพัฒนา และไม่ค่อยให้ความสนใจว่าจะมีใครเป็นผู้นำความรู้หรือความเข้าใจจากการแสวงหาที่ได้ไปใช้ทำอะไรและอย่างไรบ้าง จุดเน้นสำคัญอยู่ตรงที่เป็นการ “ต่อยอด” เพิ่มพูนองค์ความรู้หรือขยายพรมแดนแห่งความเข้าใจใหม่ ๆ โดยเฉพาะที่แสดงในรูปแนวคิดทฤษฎีในสาขาวิชาด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์หรือด้านอื่น ๆ ให้กว้างไกลออกไปสู่ชุมชนทางวิชาการ

2) การวิจัยประยุกต์ (Applied Research) เป็นการวิจัยที่มุ่งก่อให้เกิดผลทางด้านการปฏิบัติ โดยนำความรู้หรือความเข้าใจที่แสวงหาหรือสรรค์สร้างขึ้นมาใหม่ทำการศึกษาวิจัยต่อในเชิงประยุกต์ โดยมุ่งหวังที่จะนำไปใช้พัฒนาการปฏิบัติงานหรือปรับปรุงแก้ไขปัญหา ให้ความสนใจในเรื่องประโยชน์ใช้สอยที่ได้จากการวิจัยและพัฒนามากกว่าการสร้างความรู้หรือความเข้าใจในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มุ่งเน้นการสร้างสรรค์ผลผลิตในรูปผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ พัฒนากระบวนการดำเนินงานใหม่ตลอดจนแสวงหาระบบและวิธีการบริการใหม่ โดยอาศัยการวิจัยเป็นฐานสำหรับการพัฒนา

3) การวิจัยพัฒนา (Development Research) เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการ “แปรเปลี่ยน” ความรู้หรือความเข้าใจที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งได้มาจากการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ ให้อยู่ในรูปผลผลิต กระบวนการ หรือการบริการที่พัฒนาขึ้นใหม่ หรือปรับปรุง “โฉมใหม่” ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จากที่มีอยู่เดิมแล้วก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้ในทางปฏิบัติจริง ๆ รวมทั้งมีคุณค่าตามการรับรู้และประเมินของผู้ต้องการใช้และมีมูลค่าในเชิงพาณิชย์ ผลลัพธ์ที่ออกมาของการวิจัยและพัฒนาประเภทนี้ สามารถนำไปใช้ลงมือดำเนินงาน

ได้ทันที ซึ่งแตกต่างไปจากผลลัพธ์ของการวิจัยและพัฒนา 2 ประเภทแรก ที่จะต้องรอคอยเวลายาวนานก่อนที่ให้ผลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้จริง

จากรูปแบบการวิจัยและพัฒนาทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมา จะพบว่ามีลักษณะเกี่ยวพันกันค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายละเอียดจะพบว่ามีความแตกต่างกันในประเด็นสำคัญที่สามารถสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 3

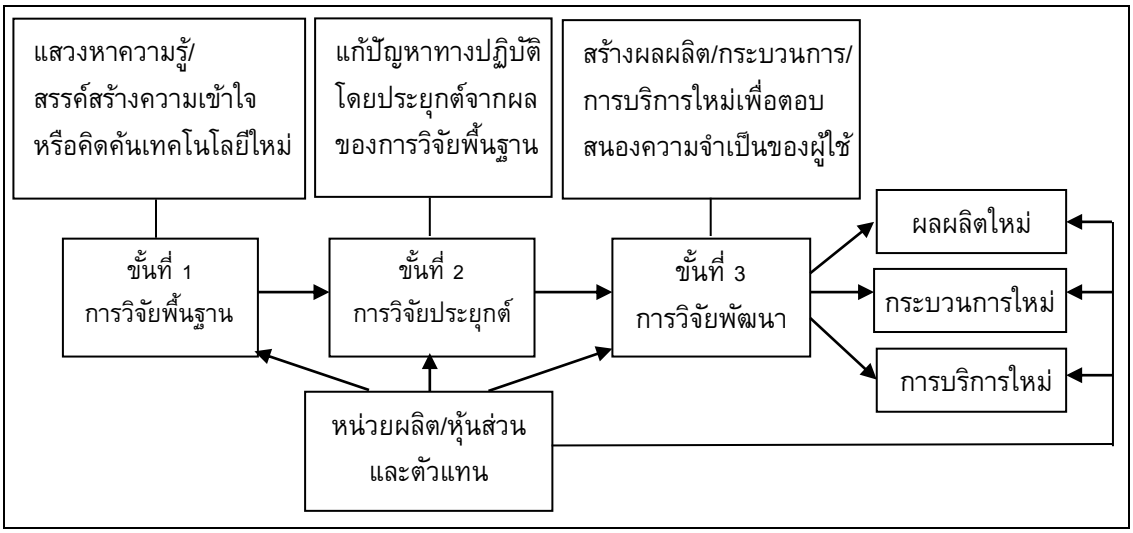

แผนภูมิที่ 3 ประเภทของการวิจัยและพัฒนาเมื่อจำแนกตามระยะของการทำวิจัย
(ที่มา : ดัดแปลงมาจาก Krajewski & Ritzman, 2002 : 211)

3.2.4 ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา

ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาตามแนวของ Borg and Gall (1989 : 785-795 อ้างถึงใน รัตนชนก เมืองเชียงหวาน : 2558, 60-62) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลและผลงานวิจัย

ขั้นรวบรวมข้อมูลและผลงานวิจัยซึ่งจะครอบคลุมการประเมินความต้องการ การสำรวจตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิจัยขนาดเล็ก และการเตรียมรายงาน หลังจากผู้วิจัยตัดสินใจแล้วว่า ควรจะพัฒนานวัตกรรมอะไร เพื่อความมั่นใจว่าผู้วิจัยมีกรอบทฤษฎี และผลการวิจัยเพียงพอที่จะชี้แนะแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมที่สนใจ ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม นอกจากนี้บางครั้งอาจจะได้ข้อมูลมาโดยการสังเกตภาคสนามในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมที่ต้องการจะสร้างขึ้นถ้ามีความจำเป็น หรืออาจจะต้องมีการทำวิจัยขนาดเล็กเพื่อหาคำตอบ ซึ่งงานวิจัยและทฤษฎีที่มีอยู่ไม่สามารถตอบได้ในการทำศึกษาตามที่กล่าวมานั้น มีจุดประสงค์เพื่อจะนำความรู้เหล่านั้นมาพัฒนานวัตกรรม เมื่อรวบรวมข้อมูลได้ครบตามที่ต้องการแล้วจึงดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการวิจัยและพัฒนา

จุดสำคัญของการวางแผนพัฒนานวัตกรรม คือ การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของการพัฒนานวัตกรรม เช่น วัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่เขียนในรูปผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เป็นต้น ถ้าเป็นไปได้ควรที่จะเขียนวัตถุประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม กำหนดวิธีการที่จะพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนทรัพยากรที่ต้องการ เพื่อการพัฒนานวัตกรรม ทั้งในด้านกำลังคน งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และระยะเวลา

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบของนวัตกรรมเบื้องต้น

การพัฒนารูปแบบของนวัตกรรมเบื้องต้น ประกอบด้วย การเตรียมการผลิต กระบวนการผลิต และการประเมินผล หลักการสำคัญของขั้นตอนนี้ คือ ต้องกำหนดโครงสร้างนวัตกรรมเพื่อให้ได้ผลย้อนกลับจากการทดสอบภาคสนามให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้ครั้งที่ 1

การทดลองใช้กลุ่มเล็กเป็นการทดลองเบื้องต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ผลการประเมินเบื้องต้นของนวัตกรรม ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสอบถาม เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก เช่น โรงเรียน 1-3 โรง เด็กนักเรียน 6-12 คน เป็นต้น สิ่งสำคัญ คือ การสร้างสถานการณ์ทดลองให้มีความคล้ายคลึงกับสถานการณ์จริงที่จะนำผลิตภัณฑ์ที่เสร็จสมบูรณ์แล้วไปใช้ ถ้าสถานการณ์การทดลองมีความแตกต่างไปจากสถานการณ์จริงแล้ว ผู้วิจัยจะประสบปัญหาเรื่องการสรุปอ้างอิงผลการทดลองจากสภาพหนึ่งไปยังอีกสภาพหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงนวัตกรรมครั้งที่ 1

เป็นการทบทวนปรับปรุงนวัตกรรม อันเป็นผลมาจากการทดลองใช้ครั้งที่ 1 ในกลุ่มเล็กของขั้นตอนที่ 4 เพื่อพร้อมที่จะนำไปทดลองกลุ่มใหญ่ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การทดลองใช้ครั้งที่ 2

เป็นการนำนวัตกรรมไปทดลองกับกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ทำการทดสอบกับโรงเรียนจำนวน 5-15 โรง มีกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 30-100 คน เป็นต้น

การประเมินผล ใช้การทดสอบก่อนและหลังใช้นวัตกรรม (Pre-test และ Post-test) นำผลที่ได้จากการประเมิน โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ หรือกลุ่มควบคุมที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์หลักของการทดลองใช้นวัตกรรมในกลุ่มใหญ่ คือ ต้องการจะบ่งชี้ว่า นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่เขียนอย่างชัดแจ้งในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ระเบียบวิจัยเชิงประเมินในการทดลองกลุ่มใหญ่นิยมใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง

ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงนวัตกรรมครั้งที่ 2

หลังการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มขนาดใหญ่แล้ว นำมาปรับปรุงแก้ไขผลิตภัณฑ์อีกครั้ง เพื่อให้ได้ผลดีและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้มากขึ้น ก่อนที่จะนำไปทดลองภาคสนามขนาดใหญ่ในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 8 การทดลองใช้ครั้งที่ 3

หลังจากปรับปรุงรูปแบบนวัตกรรมจนมีความมั่นใจในด้านคุณภาพ ผู้วิจัยเห็นสมควรนำรูปแบบไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบความพร้อมสู่การปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้ต้องใช้กลุ่มทดลองที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เช่น นำไปใช้ในโรงเรียน 10-13 โรง นักเรียน 40-200 คน เป็นต้น

การประเมินผล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 9 การปรับปรุงนวัตกรรมครั้งที่ 3

เป็นการปรับปรุงนวัตกรรม โดยใช้ผลจากการทดสอบภาคสนามปฏิบัติการมาเป็นเกณฑ์ในการปรับปรุงแล้วจึงนำนวัตกรรมที่ได้นั้นไปเผยแพร่

ขั้นตอนที่ 10 การนำนวัตกรรมไปใช้และการเผยแพร่

เป็นการเสนอนวัตกรรมต่อที่ประชุมวิชาการและตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร หรืออาจจะมีการเผยแพร่โดยวิธีอื่น เช่น การเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลที่ได้จากการวิจัย เผยแพร่ไปในวงกว้าง และเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปทุกระดับชั้น

จากขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาตามแนวของบอร์กและกอล (Borg and Gall, 1989 : 785-795) สรุปได้ว่า ในการสร้างต้นแบบนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนาจะต้องตรวจสอบและปรับปรุงต้นแบบนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องในลักษณะของ R & D ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (R_1 : Research) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (D_1 : Development) : การพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (R_2 : Research) : การทดลอง

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (D_2 : Development) : การประเมินผลและปรับปรุง

3.3 รูปแบบ

3.3.1 ความหมายของรูปแบบ (Model)

นักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติที่เป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ที่รวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม

สเตนเนอร์ (Steiner, 1988) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นสิ่งของสิ่งหนึ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งของอีกสิ่งหนึ่งซึ่งจำแนกความหมายออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) รูปแบบเชิงกายภาพ เป็นแบบจำลองที่ออกแบบมาจากของจริง ที่สร้างออกแบบไว้เพื่อใช้เป็นต้นแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 2) รูปแบบเชิงมโนทัศน์ มี 2 ลักษณะ คือ รูปแบบเชิงความคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว และรูปแบบเชิงความคิดเพื่อสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แบบจำลองสร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายทฤษฎี

Husen and Postlethwaite (1994 : 3865) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นโครงสร้างที่ถูกนำเสนอเพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์การหยั่งรู้ ด้วยวิธีการอุปมาอุมัย หรือได้มาจากทฤษฎี รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

บุญชม ศรีสะอาด (2531) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ตัวแปร ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

ปัญญา ทองนิล (2553 : 25) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นระบบหรือโครงสร้างที่เกิดจากทฤษฎี ประสบการณ์ การคาดการณ์ นำเสนอในรูปของข้อความหรือแผนผัง

รัตนะ บัวสนธ์ (2556 : 12) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นภาพร่างที่แสดงถึงองค์ประกอบ ขั้นตอนการดำเนินงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออีกความหมายหนึ่งก็คือ ภาพย่อของทฤษฎีหนึ่ง ๆ ที่เขียนออกมาในลักษณะเป็นรูปธรรมเพื่อให้ง่ายแก่ความเข้าใจ

ทิศนา แขมมณี (2557 : 220) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม แผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย เช่นเดียวกันกับสมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปมัย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ได้ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า รูปแบบ เป็นระบบหรือโครงสร้างที่เกิดจากความคิด การคาดการณ์ ประสบการณ์ ทฤษฎีหรือหลักการต่าง ๆ โดยนำเสนอในรูปของข้อความ คำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม แผนภูมิ แผนภาพ เป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลักการ แนวคิด องค์ประกอบ ชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถใช้รูปแบบอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ปัจจัยหรือตัวแปรที่มีในระบบหรืออธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบต่าง ๆ จากการศึกษานิยามความหมายของรูปแบบ ผู้ศึกษาได้นำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบของการวิจัยในครั้งนี้

3.3.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

นักการศึกษาได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบ (Keeves, 1997 : 386-387 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2557 : 220) ดังนี้

1) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้

2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้

3) รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

4) รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationships)

จากประเด็นองค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าว สามารถขยายความองค์ประกอบของรูปแบบเพิ่มเติมให้เห็นถึงองค์ประกอบของรูปแบบให้ชัดเจนยิ่งขึ้น รูปแบบจะต้องมีการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบว่า เป็นไปตามที่ทำนายผลไว้หรือไม่ มีองค์ประกอบปัญหา และความจำเป็นของรูปแบบที่จัดทำขึ้น เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น หรือปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษา และอธิบายเรื่องกำลังศึกษามีองค์ประกอบที่เกิดจากใช้รูปแบบนี้ จะช่วยสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา และองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง เพื่อช่วยให้การสืบเสาะความรู้บรรลุผล

3.3.3 ลักษณะของรูปแบบ

รูปแบบ (Model) ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป ดังนี้ (Kaplan, 1964 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2557 : 220-222)

1) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะที่ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางสูตรคณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

4) รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

5) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์/ปัญหาใด ๆ รูปแบบด้านศึกษาศาสตร์มักจะเป็นแบบนี้เป็นส่วนใหญ่

จากลักษณะของรูปแบบดังกล่าว จะเห็นได้ว่า รูปแบบมีหลายแบบหรือหลายลักษณะ รูปแบบทางด้านศึกษาศาสตร์มักจะเป็นรูปแบบเชิงสาเหตุ ซึ่งเป็นความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์นั้น ๆ

3.3.4 รูปแบบการเรียนการสอน

ทิศนา แขมมณี (2557 : 221-223) กล่าวถึง รูปแบบการเรียนการสอนมีความหมาย ในลักษณะเดียวกันกับระบบการเรียนการสอน ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามปรัชญา ทฤษฎี หลักการ หรือความเชื่อ โดยครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของระบบนั้นและได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ ทดสอบถึงประสิทธิภาพของระบบนั้นมาแล้ว แต่ตามความหมายโดยทั่วไป นักการศึกษานิยมใช้คำว่า “ระบบ” ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการศึกษาหรือการเรียนการสอนในภาพรวม และนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบที่ย่อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีการสอน” นั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงนิยามได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๆ ดังนี้

1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น ๆ

2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

3) มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ

4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนกับระบบการเรียนการสอนมีความหมายเหมือนกัน แต่ใช้ต่างกันในแง่ของระบบใหญ่และระบบย่อย ระบบการจัดการเรียนการสอนนิยมใช้กับระบบใหญ่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการเรียน

การสอนภาพรวม ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนนิยมใช้กับระบบที่ย่อยกว่า เป็นสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ ประกอบด้วย กระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

3.3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ

งานวิจัยภายในประเทศ

พระจันทร์ หมั่นบำรุง (2550 : 95-96, 134, 139-140) ที่ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้การยอมรับรูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้อพบว่ารูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ และรูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานทางด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับมากที่สุด และคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้อพบว่าหลักการและเหตุผลมีความชัดเจน และวัตถุประสงค์ของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ครูช่วยให้นักเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น นักเรียนชอบเรียนเรื่องที่ครูสอน และนักเรียนชอบวิธีสอนของครู ตามลำดับ และเมื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการเปรียบเทียบ 2 ปีการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนในภาพรวมสูงขึ้นทั้งสองช่วงชั้น

นายสุรพล บุญลือ (2550 : 85-86) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ห้องเรียนเสมือนจริงแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในระดับอุดมศึกษา พบว่า 1) การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ห้องเรียนเสมือนจริง แบบใช้ปัญหาเป็นหลักในระดับอุดมศึกษา ได้ขั้นตอนรูปแบบจำนวน 13 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การกำหนดเป้าหมายในการเรียนการสอน (2) การวิเคราะห์ผู้เรียน (3) การออกแบบเนื้อหาบทเรียน (4) การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (5) การเตรียมความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน (6) การกำหนดบทบาทผู้สอน (7) การสร้างแรงจูงใจในการเรียน (8) การดำเนิน

การเรียนการสอน (9) กิจกรรมเสริมทักษะ (10) ควบคุมกระบวนการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักใช้ FILA Model (11) กำหนดช่วงเวลาทดสอบ (12) การประเมินผลการเรียน (การประเมินตามสภาพจริง) (13) ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุง ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก และผลการหาประสิทธิภาพของห้องเรียนเสมือนจริงที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2)=83.15/81.17 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลของการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนจากห้องเรียนเสมือนจริงแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก พบว่า มีผลการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่เรียนจากห้องเรียนปกติโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักศึกษาที่เรียนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในระดับอุดมศึกษา มีความคงทนในการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน และ 4) นักศึกษาที่เรียนผ่านห้องเรียนเสมือนจริง มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนด้วยห้องเรียนเสมือนจริงแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในระดับอุดมศึกษาอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

กิ่งเพชร ส่งเสริม (2552 : 348-350) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1) การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล 2) การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา ในเรื่อง (2.1) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เป็นเด็กปกติ พบว่า มีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองและมีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (2.2) การประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครู ผู้บริหาร นักเรียนและผู้ปกครอง มีความ พึงพอใจต่อรูปแบบในแต่ละด้านและรวมอยู่ในระดับมาก และ (2.3) การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของรูปแบบทุกข้อความและโดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด

ปัญญา ทองนิล (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนบูรณาการแบบสอดแทรกเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับนักศึกษาครู ประกอบด้วย แนวคิดการพัฒนารูปแบบ คือ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตามสภาพจริง หลักการของรูปแบบการพัฒนา เป็นหลักการที่ระบุถึงการพัฒนา

สมรรถภาพการสอนโดยบูรณาการแบบสอดแทรก สมรรถภาพการสอนเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ มีองค์ประกอบที่ต้องพัฒนา 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และอัตมโนทัศน์ กิจกรรมการพัฒนาต้องหลากหลาย และการปฏิบัติการสอนจริงจะพัฒนาสมรรถภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล (2554 : 191-224) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนของนิสิตที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาการสอนคณิตศาสตร์ พบว่า 1) รูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนของนิสิตที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาการสอนคณิตศาสตร์ มีชื่อเรียกว่า รูปแบบการดูแลให้ปรึกษาแนะนำ พีพีเอ็มอี (PPME Mentoring Model) ประกอบด้วย องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และองค์ประกอบเชิงระบบสนับสนุน รูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย กระบวนการ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 คือ ระยะเตรียมการหรือระยะเตรียมความพร้อม (Preparing Phase= P) ระยะที่ 2 คือ ระยะวางแผนการดูแลให้คำปรึกษา (Planning Phase= P) ระยะที่ 3 คือ ระยะดำเนินการดูแลให้คำปรึกษา (Mentoring Phase= M) ประกอบด้วย การดำเนินการดังนี้ (1) การประชุมก่อนการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Preconference) (2) การสังเกต และการเก็บรวบรวมข้อมูล (Observation and Data Gathering) (3) การร่วมกันวิเคราะห์ ข้อมูลและสะท้อนความคิดและการปฏิบัติ (Collaborative Reflection and Analysis) (4) การประชุมหลังการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Post Conference) ระยะที่ 4 คือ ระยะการประเมินผลการดูแลให้คำปรึกษา (Evaluating Phase= E) ซึ่งรูปแบบการดูให้คำปรึกษาแนะนำที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพโดยการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญชาญ จำนวน 7 ท่าน 2) ผลของการใช้รูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำพีพีเอ็มอีที่พัฒนาขึ้น พบว่า ระดับความพึงพอใจของอาจารย์นิเทศต่อรูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ความคิดเห็นของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาการสอนคณิตศาสตร์ ต่อการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และพิจารณาผลการเรียนของนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนโดยนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาการสอนคณิตศาสตร์ในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

นันทวัน เรืองอร่าม (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน พบว่า 1) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ บทบาทหน้าที่ กลุ่มเป้าหมาย การประกันคุณภาพ โครงสร้างการดำเนินงาน กระบวนการทำงาน และการติดตามและประเมินผล 2) ประสิทธิภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยการประเมินจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้รับบริการมีความคิดเห็นว่ากิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการในศูนย์ฯ

ตอบสนองต่อความต้องการและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด และคณะทำงานศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การตัดสินใจในการดำเนินงานและการจัดกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการในศูนย์ฯ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยการประเมินจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้รับบริการได้รับทักษะและความรู้ที่ตรงกับความต้องการของตนเอง ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้รับบริการด้วยกันเอง 3) ผลการประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินให้มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

อังสุรีย์ พันธ์แก้ว (2557 : 256-267) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ CLICK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตกผลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนในสาขาการศึกษาปฐมวัย นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบพึ่งพา ขาดทักษะกระบวนการคิดและขาดทักษะในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง 2) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CLICK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตกผลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหา ขั้นนำมาสู่ปฏิบัติการเรียนรู้ ขั้นร่วมมือบูรณาการ ขั้นสร้างสรรค์ชิ้นงาน และขั้นทำการแลกเปลี่ยนความรู้ 3) ความสามารถในการตกผลึกทางปัญญาของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CLICK โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนที่ไม่ได้สังกัดโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ที่ปฏิบัติการสอนนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ชั้นปีที่ 4 จำนวน 3 ท่าน หลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CLICK มีค่าเฉลี่ย ของคะแนนความเหมาะสมตั้งแต่ 4.10 – 4.50 ถือว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีคุณภาพเหมาะสม

นงเยาว์ สมพิทยานุรักษ์ (2559 : 181-185) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนแนะเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูพยาบาล พบว่า 1) การพัฒนารูปแบบการสอนแนะมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (2) การออกแบบและการพัฒนารูปแบบการสอนแนะ (3) การประเมินคุณภาพรูปแบบการสอนแนะ (4) การนำรูปแบบการสอนแนะไปใช้และการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนแนะ และ (5) การประเมินและการปรับปรุง 2) รูปแบบการสอนแนะ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ (1) ระยะก่อนการสอนแนะ เป็นระยะการเตรียมความพร้อมของครูพยาบาลเกี่ยวกับการสอนแนะ ได้แก่ ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการสอนแนะ การทำแผนการสอนแนะ (2) ระยะการสอนแนะมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน การตั้งเป้าหมาย การร่วมกันอภิปราย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผล โดยใช้ 6 เทคนิค คือ การสะท้อนการคิด การแก้ปัญหาร่วมกัน การโต้ตอบซึ่งกันและกัน การฟังอย่างมี

ประสิทธิภาพ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการตั้งคำถาม และ (3) ระยะหลังการสอนแนะ เป็นระยะการประเมินผลและการปรับปรุง 3) สมรรถนะครูพยาบาลภายหลังจากที่ได้รับการพัฒนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สมรรถนะนักศึกษาภายหลังจากที่ได้รับการสอนแนะจากครูที่ผ่านการพัฒนาสมรรถนะ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และความพึงพอใจของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮาร์ดเลย์ (Hadley : 1998 อ้างถึงใน สุรพล บุญลือ, 2550 : 51) ได้ศึกษาการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนของผู้สอน โดยศึกษาปฏิสัมพันธ์ในการมีส่วนร่วมในการใช้ e-Mail ห้องสนทนาและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับแหล่งข้อมูล พบว่า e-Mail ใช้ในการสนับสนุนการตอบคำถามและเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นมีความเข้ากันได้ดีขึ้น ลดความเกรงกลัวของผู้เรียนที่มีต่อผู้สอน ห้องสนทนาช่วยขยายขอบเขตในการสนทนาโต้ตอบ และขอบเขตของข้อคำถามช่วยลดข้อจำกัดในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเรียน และความล่าช้าในการสนทนาส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับแหล่งข้อมูลจาก WWW ช่วยเพิ่มความสนใจ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ทุกเวลา

จานัสซิวสกี้ และโมเลนดา (Januszewski and Molenda, 2008 อ้างถึงใน ธนกร ขันทเขตต์, 2558: 65) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ University of Central Florida พบว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานจำเป็นต้องมีการวางแผนและการสนับสนุนที่ดี ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี การพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น การมีผู้ช่วยในการพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนจากผู้เรียน มีการประเมินผลหลังและระหว่างการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาและคณะมีความพึงพอใจมากในหลักสูตร และได้ผลลัพธ์จากการเรียนรู้แบบ Blended Learning สูงกว่าการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) และแบบการเรียน Online เต็มรูปแบบ พบว่า ความต้องการของนักศึกษาที่จะเข้าเรียนแบบ Blended Learning มีความต้องการที่สูงมาก เนื่องจากการเรียนการสอนดังกล่าวมีความสะดวกและยืดหยุ่นมาก ผลการศึกษาหลักสูตรแบบผสมผสาน พบว่า มีศักยภาพในการเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียน ในขณะเดียวกันก็ลดอัตราจำนวนการเรียนแบบออนไลน์เต็มรูปแบบ และยังพบว่า ผู้เรียนในหลักสูตรดังกล่าวประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับการเรียนรู้ที่เน้นเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง

คาสสัน (Casson, 2009) ได้ศึกษาคุณภาพของการประเมินโปรแกรมการศึกษานอกสถานที่ที่โรงเรียนออนตาริโอ พบว่า ประเภทของการประเมินช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสื่อสารระหว่างกัน ช่วยพัฒนาความมั่นใจของผู้เรียน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังพบว่า วิธีการประเมินโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ถูกนำใช้ประโยชน์ในโปรแกรมการศึกษานอกสถานที่ และยังช่วยให้เกิดการค้นพบรูปแบบที่จะให้ครูพัฒนาเกี่ยวกับการประเมินในชั้นเรียนได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ การวิจัยและพัฒนา และการพัฒนารูปแบบดังกล่าว สรุปได้ว่า

มโนทัศน์ เป็นความคิด ความเข้าใจ หรือภาพความคิดที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันอันเกิดจากการสังเกต หรือการได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น แล้วนำลักษณะร่วมหรือมีความสัมพันธ์กัน มาจัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน หรือประมวลเรื่องเข้าด้วยกันให้เป็นข้อสรุปเพื่อง่ายต่อความเข้าใจ

การวิจัยและพัฒนา เป็นกระบวนการในการสร้างและพัฒนาเกี่ยวกับผลผลิต กระบวนการ การบริการ สื่อ หรือผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาที่มีวิธีการและขั้นตอนในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลของการพัฒนาจะถูกทดสอบ และหาประสิทธิภาพจนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด สรุปขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาในการสร้างต้นแบบนวัตกรรม จะต้องตรวจสอบ และปรับปรุงต้นแบบนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องในลักษณะของ R & D ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (R_1 : Research) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (D_1 : Development) : การพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (R_2 : Research) : การทดลอง

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (D_2 : Development) : การประเมินผลและปรับปรุง

รูปแบบ เป็นระบบหรือโครงสร้างที่เกิดจากความคิด การคาดการณ์ ประสบการณ์ ทฤษฎีหรือหลักการต่าง ๆ โดยนำเสนอในรูปของข้อความ คำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม แผนภูมิ แผนภาพ เป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลักการ แนวคิด องค์ประกอบ ชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถใช้รูปแบบอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ปัจจัยหรือตัวแปรที่มีในระบบหรืออธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบต่าง ๆ

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบดังกล่าว สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า “การพัฒนารูปแบบ หมายถึง กระบวนการสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างรูปแบบ 3) การตรวจคุณภาพรูปแบบ และ 4) การประเมินผลการใช้รูปแบบ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำความรู้ข้างต้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของการวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการศึกษา

การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีขั้นตอนดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.1 การศึกษาระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.2 การศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.3 การศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ดังนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

3.2 การสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

3.3 การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

3.4 การประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

รายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

1. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

2. การศึกษาเอกสารที่คัดเลือก

2.1 เอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จำนวน 23 คน/กลุ่ม/แนวคิด

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 เรื่อง

3. เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีการเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบคุณค่าของวรรณกรรม ใช้เกณฑ์ดังนี้ (จิตราภา กุณฑลบุตร, 2550 : 84-85 ; พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2551 : 254 ; กวินธร เสถียร, 2552 และพัชรี จันทร์เพ็ง, 2553 : 23)

3.1 เอกสารมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังทำวิจัยโดยตรง

3.2 ผู้เรียบเรียงหรือผู้จัดทำเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เรียบเรียงหรือมีคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญในสาระนั้น ๆ

3.3 เอกสารตำรามีเนื้อหา ทฤษฎี และหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในปัจจุบัน พิจารณาจากปีที่พิมพ์หรือมีการปรับปรุงเนื้อหาในหนังสือ

3.4 เนื้อหาในเอกสารมีความทันสมัย โดยเฉพาะงานวิจัยควรเป็นงานวิจัยใหม่ ๆ ที่ดำเนินการแล้วเสร็จไม่เกินระยะเวลา 5-10 ปี

3.5 ความน่าเชื่อถือของประเภทเอกสาร มีการพิมพ์เผยแพร่ ระบุชื่อผู้เรียบเรียง วันเดือนปีที่ตีพิมพ์ และความน่าเชื่อถือของสถานที่ตีพิมพ์ โรงพิมพ์

3.6 ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์ ได้แก่ ความทันสมัยของวันเดือนปีที่เผยแพร่หรือปรับปรุงเว็บไซต์ วัตถุประสงค์การเผยแพร่ หน่วยงานที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์

3.7 แหล่งตั้งต้นของข้อมูลเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

3.8 การระบุแหล่งอ้างอิงข้อมูลและวิธีเขียนอ้างอิงที่เป็นมาตรฐาน

นอกจากพิจารณาจากเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาได้คัดเลือกจาก

3.9 เอกสารที่มีเนื้อหาตรงกับเรื่องที่ทำวิจัย มีความทันสมัย อธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ มีการพิมพ์เผยแพร่และระบุแหล่งที่มาเพื่อตรวจสอบและอ้างอิงได้ ส่วนใหญ่ผู้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากสื่อเอกสารหนังสือ ตำราเรียน รองลงมาเป็นเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ทุติยภูมิ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูลออนไลน์ สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และฐานข้อมูล CD-Roms ตามลำดับ โดยทำการสืบค้นในช่วงระยะเวลาปีที่ทำการวิจัย

3.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้คัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัยที่ปรากฏในฐานข้อมูลงานวิจัย ThaiLIS เป็นแหล่งค้นคว้าฐานข้อมูลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ในประเทศ และ ERIC เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลวารสารวิชาการทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ ที่ได้รับการยอมรับ เชื่อถือได้ โดยทำการสืบค้นในช่วงระยะเวลาปีที่ทำการวิจัย

4. ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหามีดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2555 : 146-148)

4.1 ตั้งกฎเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกเอกสารและหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์

4.2 วางเค้าโครงของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์

4.3 คำนึงถึงบริบทของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์

4.4 วิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏในเอกสารมากกว่ากระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่

4.5 สรุปใจความ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป

วิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์มี 3 วิธี ดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2555 : 131-142)

5.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ใช้กับการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้มา

5.2 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ใช้การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ หรือขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป

5.3 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) ใช้วิธีการเปรียบเทียบในการวิเคราะห์ซึ่งนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

6. เกณฑ์ที่ใช้ในการสังเคราะห์ตัวแปร

การสังเคราะห์ตัวแปรเพื่อคัดเลือกเป็นตัวแปรในการวิจัย กำหนดเกณฑ์ที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรนั้นอย่างน้อย 3 คน/กลุ่ม/แนวคิดขึ้นไป (พัชรี จันทร์เพ็ง, 2553 : 30)

7. การสร้างมโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

7.1 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

7.2 คัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการตามเกณฑ์ที่กำหนดในข้อ 3

7.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากข้อ 7.2 เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่เหมาะสมกับบริบทงานวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดในข้อ 6

7.4 กำหนดคำนิยามเชิงทฤษฎีของตัวแปรในการวิจัย

7.5 กำหนดคำนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย

7.6 กำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมของตัวแปรในการวิจัย

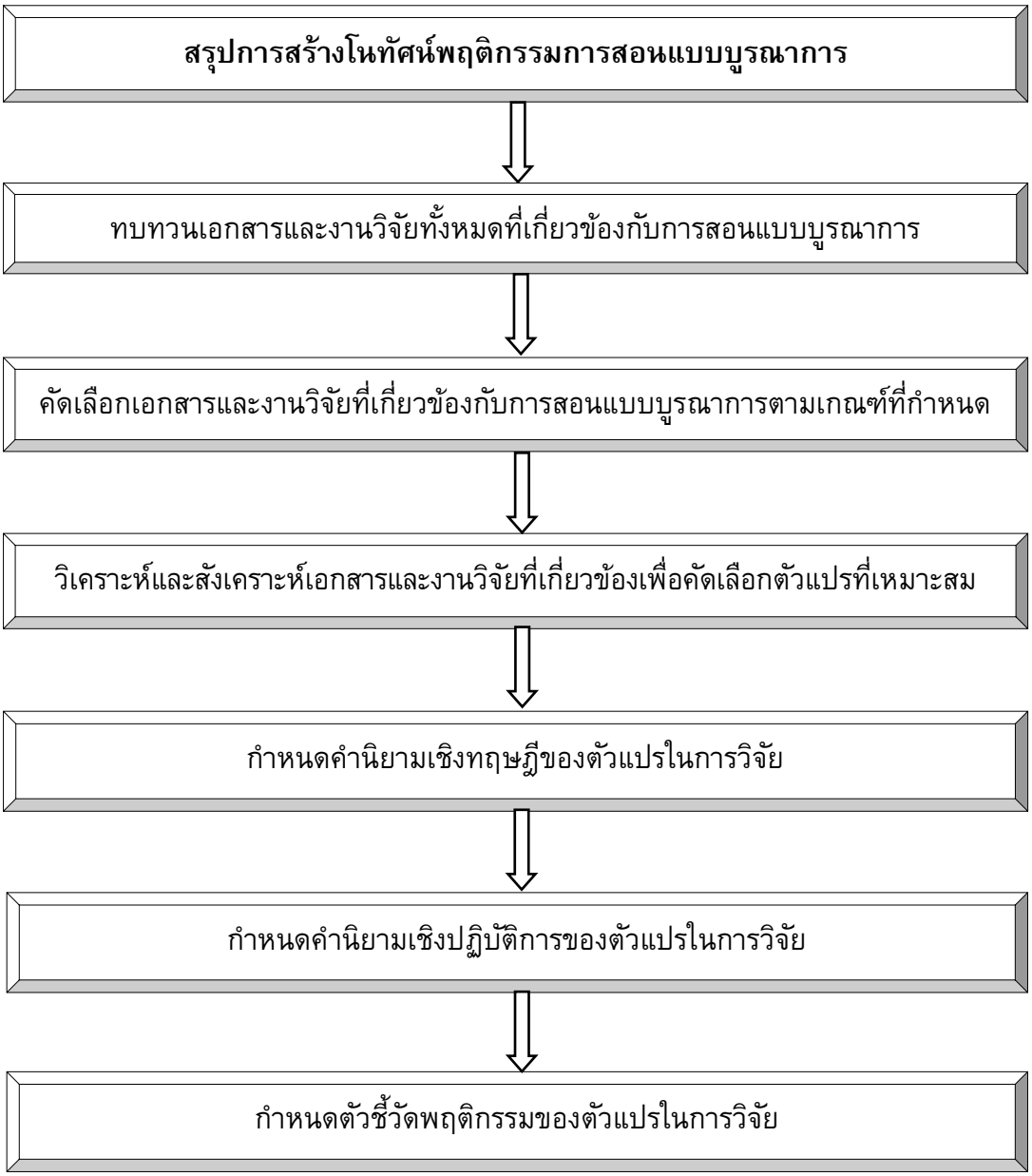

แผนภูมิที่ 4 สรุปการสร้างมโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

1.2 เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 9 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว ปีการศึกษา 2559 จำนวน 992 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 9 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว ปีการศึกษา 2559 จำนวน 361 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทุกจังหวัด ใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan ,1970 : 607-610 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2555 : 179)

ตารางที่ 8 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัด	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. จันทบุรี	99	36
2. ฉะเชิงเทรา	185	67
3. ชลบุรี	186	68
4. ตราด	56	20
5. นครนายก	52	19
6. ปราจีนบุรี	101	37
7. ระยอง	115	42
8. สมุทรปราการ	76	28
9. สระแก้ว	122	44
รวม 9 จังหวัด	**992**	**361**

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ และความพึงพอใจในงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะตัวแปร และสร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร ได้แบบสอบถาม จำนวน 7 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของการศึกษาครั้งนี้ได้สร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) และบางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 173-176) โดยอาศัยแนวคิดจากทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ ปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ที่ Dewey นำมาใช้ในการศึกษา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers และทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 28-55 ; ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2549 : 34-70 ; นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 29-49 ; อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 27-44 ; สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-90) ผนวกกับหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยเฉพาะตั้งแต่มาตราที่ 22-30 แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) มีจำนวน 35 ข้อ แบ่งเป็น 8 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 6 ข้อ

ด้านที่ 2 การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 4 การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม จำนวน 3 ข้อ

ด้านที่ 5 การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 6 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน จำนวน 5 ข้อ

ด้านที่ 7 การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจำนวน 5 ข้อ

ด้านที่ 8 การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน จำนวน 4 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดการสนับสนุนการทำงานของครูครั้งนี้ ได้สร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) และบางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 177-178) โดยอาศัยแนวคิด ของทิคเคิล (Tickle, 1994 : 180) เกี่ยวกับการสนับสนุนการทำงานของครูในโรงเรียน ประยุกต์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการสนับสนุนการทำงานของครูทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ สิทธิประโยชน์ของครู ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการศึกษา การลงทุนในชุมชน สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) มีจำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 2 การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 3 การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 7 ข้อ

ด้านที่ 4 ความสามัคคีของหมู่คณะ จำนวน 5 ข้อ

ด้านที่ 5 ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน จำนวน 5 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติต่ออาชีพครูครั้งนี้ ได้สร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) และบางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 179-180) โดยอาศัยแนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย 3 ประการ คือ ด้านความรู้ความคิด หรือสติปัญญา ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ และด้านพฤติกรรม แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) จำนวน 17 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ (Negative) จำนวน 8 ข้อ รวมจำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 ความรู้ จำนวน 10 ข้อ

ด้านที่ 2 ความรู้สึก จำนวน 7 ข้อ

ด้านที่ 3 พฤติกรรม จำนวน 8 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดการพัฒนาครูครั้งนี้ ได้สร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) และบางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 181-183) โดยอาศัยแนวคิดของวิน เชื้อโพธิ์หัก (2537 : 20-22) ; เบียร์เรนส์ (Beerens, 2000 : 20-30) ; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546 : 42-43) เกี่ยวกับการพัฒนาครู ประยุกต์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการพัฒนาครู ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ สิทธิประโยชน์ของครู แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) มีจำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 2 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี จำนวน 6 ข้อ

ด้านที่ 3 ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 5 ข้อ

ด้านที่ 4 การจัดทำโครงการส่งเสริม พัฒนาบุคลากร จำนวน 6 ข้อ

ด้านที่ 5 การจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู จำนวน 4 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพครั้งนี้ ได้สร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) และบางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 184-185) โดยอาศัยแนวคิดของสาโรช บัวศรี (2524 : 30-32) ; พาร์คเคย์ และสแตนฟอร์ด (Parkay and Stanford, 1992 : 20-21) และสุรชาติ สังข์รุ่ง (2537 : 53-54) เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประยุกต์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 7 ที่มีเจตนารมณ์ที่จะให้วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพชั้นสูง แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) มีจำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร จำนวน 9 ข้อ

ด้านที่ 2 ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ จำนวน 11 ข้อ

ด้านที่ 3 ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 3 ข้อ

ด้านที่ 4 ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำนวน 2 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการครั้งนี้ ได้สร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) และบางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 186-187) โดยอาศัยแนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย 3 ประการ คือ ด้านความรู้ความคิดหรือสติปัญญา ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ และด้านพฤติกรรม แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) จำนวน 16 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงลบ (Negative) จำนวน 9 ข้อ รวมจำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 ความรู้ จำนวน 9 ข้อ

ด้านที่ 2 ความรู้สึก จำนวน 6 ข้อ

ด้านที่ 3 พฤติกรรม จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความพึงพอใจในงานครั้งนี้ ได้สร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) และบางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 188-189) โดยอาศัยแนวคิดของทฤษฎีสองปัจจัย(Herzberg's Two-Factors Theory) ที่กล่าวถึง ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน (Herzberg, Mausner and Snyderman, 1959 : 113-115) แนวคิดองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในงานของกิลเมอร์ (Gilmer, 1971: 280-283) และมยุเรศ ฮาดวิเศษ (2544 : 25-26) แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) มีจำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ จำนวน 5 ข้อ

ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน จำนวน 6 ข้อ

ด้านที่ 3 ความก้าวหน้าในการทำงาน จำนวน 3 ข้อ

ด้านที่ 4 การได้รับการยอมรับนับถือ จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 5 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน จำนวน 7 ข้อ

3.2 เกณฑ์กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินและการแปลความหมาย

เกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมิน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550 : 77) ดังนี้

ข้อคำถามเชิงบวก		ข้อคำถามเชิงลบ	
ค่าน้ำหนักคะแนน	**ระดับ**	**ค่าน้ำหนักคะแนน**	**ระดับ**
5	มากที่สุด	1	มากที่สุด
4	มาก	2	มาก
3	ปานกลาง	3	ปานกลาง
2	น้อย	4	น้อย
1	น้อยที่สุด	5	น้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981 อ้างถึงใน จิราพร นราศรี, 2550 : 136 ; ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552 : 111) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
1.00 – 1.49	น้อยที่สุด
1.50 – 2.49	น้อย
2.50 – 3.49	ปานกลาง
3.50 – 4.49	มาก
4.50 – 5.00	มากที่สุด

เกณฑ์ในการยอมรับครั้งนี้ ต้องมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ

โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทั้ง 7 ฉบับ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สำนวนภาษา และหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดตามที่กำหนดไว้ในนิยาม ด้วยการใช้วิธีวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าดัชนีความเที่ยงตรง IOC (Item Objective Congruence Index) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์คะแนนและประเมินผล ดังนี้ +1 = สอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ -1 = ไม่สอดคล้อง และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าวัดได้สอดคล้องกัน (ไพโรจน์ ตีรณธนากุล และคณะ, 2546 : 158-160 ; สุวิมล ติรกานันท์, 2551 : 165) คณะผู้เชี่ยวชาญอันทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน จบการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ด้านการสอน 7 ปีขึ้นไป ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและนวัตกรรมการศึกษา :

(1) รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย

-หัวหน้าหลักสูตรนวัตกรรมการสื่อสารมวลชนและอาจารย์ประจำ สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์และนวัตกรรมสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

-Ph.D. (International Communication) Macquarie University, Australia

-Certificate of Journalism and Mass Communication Kent State University, Ohio, USA

-M.A. (Communication and Cultural Studies) The University of Western Sydney, Nepean, Australia

-ปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา :

(2) ดร.พงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์

-อาจารย์ (เกษียณอายุ) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

-ปริญญาเอก สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

-ปริญญาโท สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

-ปริญญาโท สาขา Management Information System มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

(3) ดร.สุรีวัลย์ ลิ้มพิพัฒนกุล

-รักษาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมมาตรฐานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงาน กศน.

-ปริญญาเอก สาขาวิชาการอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

-ปริญญาโท สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(4) ดร.กุลธิดา รัตนโกศล

-ครูเชี่ยวชาญ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สำนักงาน กศน.

-ปริญญาเอก สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

-(The 2014 Fall Semester) Conducing studies and research as a part of the Doctorate in Education “Andragogy program” Lindenwood University, St.Charles, Missouri, USA

-ปริญญาโท สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล :

(5) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล กฤชคฤหาสน์

-หัวหน้าภาควิชาการประเมินและการวิจัยและอาจารย์ประจำ ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

-ปริญญาเอก สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

-Certificate of Practice in Teacher Education AUT University New Zealand

-Certificate of Psychological Measurement : Basic and Applications Illinois State University, Chicago, USA

-ปริญญาโท สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

(6) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ ชนะสิทธิ์

-คณบดี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

-ปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

-ปริญญาโท สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา :

(7) ดร.สมบูรณ์ บูรศิริรักษ์

-อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

-ปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

-ปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของรูปแบบการตอบสนองของแต่ละข้อคำถามในแบบสอบถามทั้ง 7 ฉบับ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item–Objective Congruence Index) ของข้อคำถามในฉบับที่ 1-7 ทุกข้อ มีค่าเท่ากับ 1.00 (รายละเอียดการวิเคราะห์ค่า IOC ฉบับที่ 1 ภาคผนวก ฑ : 386, ฉบับที่ 2 ภาคผนวก ณ : 392, ฉบับที่ 3 ภาคผนวก ต : 396, ฉบับที่ 4 ภาคผนวก ท : 400, ฉบับที่ 5 ภาคผนวก น : 404, ฉบับที่ 6 ภาคผนวก ป : 408 และฉบับที่ 7 ภาคผนวก ฝ : 412)

2) การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) รายข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือแต่ละฉบับ โดยการนำแบบสอบถามทั้ง 7 ฉบับ ไปทดลองใช้กับครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าอำนาจจำแนก (Corrected Item - Total Correlation) ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป เป็นข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก ใช้ได้ และนำไปหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาซ (Cronbach's Coefficient Alpha) (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553 : 147) พบว่า

ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู
มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.219-0.664
มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.920 (ภาคผนวก ฒ : 389)

ฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู
มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.328-0.894
มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.956 (ภาคผนวก ด : 394)

ฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู
มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.285-0.717
มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.904 (ภาคผนวก ถ : 398)

ฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู
มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.400-0.892
มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.965 (ภาคผนวก ธ : 402)

ฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ
มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.366-0.762
มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953 (ภาคผนวก บ : 406)

ฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ
มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.215-0.732
มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.861 (ภาคผนวก ผ : 410)

ฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน
มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.248-0.792
มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.913 (ภาคผนวก พ : 414)

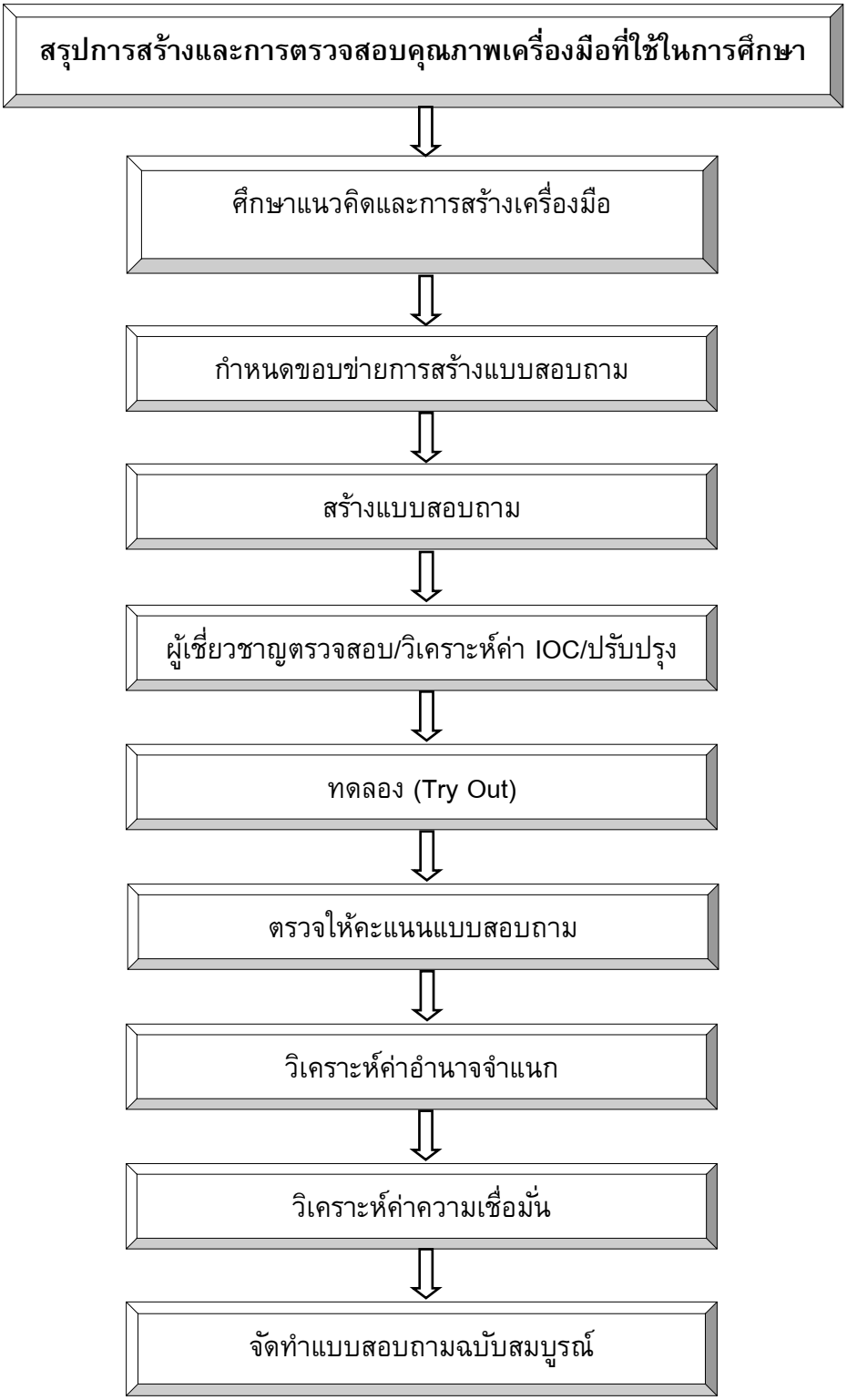

แผนภูมิที่ 5 สรุปการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลกับสำนักงาน กศน. จังหวัด 9 แห่งในภาคตะวันออกในเบื้องต้น

4.2 ส่งแบบสอบถามให้สำนักงาน กศน. จังหวัด 9 แห่งในภาคตะวันออก ในวันที่ 10 มิถุนายน 2559

4.3 รับแบบสอบถามกลับด้วยตนเองและได้รับกลับคืน ระหว่างวันที่ 7 - 8 กรกฎาคม 2559 จำนวน 361 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัส ให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ และบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1) วิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่

(1) การสนับสนุนการทำงานของครู

(2) เจตคติต่ออาชีพครู

(3) การพัฒนาครู

(4) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

(5) เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

(6) ความพึงพอใจในงาน

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนโดยแบ่งค่าเฉลี่ยเป็นช่วง ๆ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981 อ้างถึงใน จิราพร นราศรี, 2550 : 136 ; ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552 : 111) แต่ละช่วงมีความหมาย ดังนี้

4.50-5.00	หมายถึง	ครู กศน. มีความเห็นต่อปัจจัยนั้น ๆ มีผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ อยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง	ครู กศน. มีความเห็นต่อปัจจัยนั้น ๆ มีผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ อยู่ในระดับมาก

2.50-3.49 หมายถึง ครู กศน. มีความเห็นต่อปัจจัยนั้น ๆ มีผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ อยู่ในระดับปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง ครู กศน. มีความเห็นต่อปัจจัยนั้น ๆ มีผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.49 หมายถึง ครู กศน. มีความเห็นต่อปัจจัยนั้น ๆ มีผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำนวน 8 ด้าน ได้แก่

(1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้

(3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม

(5) การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

(6) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

(7) การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

(8) การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน โดยแบ่งค่าเฉลี่ยเป็นช่วง ๆ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981 อ้างถึงใน จิราพร นราศรี, 2550 : 136 ; ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552 : 111) แต่ละช่วงมีความหมาย ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง ครู กศน. มีความเห็นต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง ครู กศน. มีความเห็นต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับมาก

2.50-3.49 หมายถึง ครู กศน. มีความเห็นต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง ครู กศน. มีความเห็นต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.49 หมายถึง ครู กศน. มีความเห็นต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยแบ่งค่าเป็นช่วง ๆ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2544 : 316) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $\leq$ 30 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.31–0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71–1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง

4) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในรูปคะแนนดิบและรูปคะแนนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

1.1 วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

2) เพื่อศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ

3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบและคู่มือประกอบรูปแบบ

1.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ ได้แก่

1) ข้อมูลจากสื่อ เอกสาร หลักฐาน ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกต การสัมภาษณ์ การนิเทศ และการประชุม

3) ข้อมูลจาการสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับครูผู้สอนสถานศึกษา กศน. อำเภอ ใน 9 จังหวัดเขตภาคตะวันออก โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กศน.อำเภอ ใน 9 จังหวัดเขตภาคตะวันออก

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ในวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของประเด็นการสนทนาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ บริบทของสถานศึกษา ปัญหา และความต้องการของครูผู้สอนและผู้เรียน ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลจากสื่อ เอกสาร หลักฐาน ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกต สัมภาษณ์ การนิเทศ การประชุม และ 3) ข้อมูลจาการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นแบบพรรณนาความ และสังเคราะห์แนวคิด เพื่อสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ ได้แก่

1) ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นที่ 1 : การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

2) ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (ตัวแปรเกณฑ์) และตอนที่ 2 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก (ตัวแปรพยากรณ์)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นที่ 1 : การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ และข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (ตัวแปรเกณฑ์) และตอนที่ 2 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก (ตัวแปรพยากรณ์)

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันมาเชื่อมโยงระหว่างกันเพื่อสร้างเป็นรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

3.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ ใช้วิธีการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ในด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ รวมถึงความเหมาะสมของคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยเป็นคณะผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม จำนวน 7 คน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 7 ปี

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมโดยรวมของรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก และแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ซึ่งแบบสอบถามการประเมินความคิดเห็นที่สร้างขึ้นบางส่วนปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของนันทวัน เรืองอร่าม (2554 : 174) โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) การหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) สำนวนภาษา และหาดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดตามที่กำหนดไว้ ด้วยการใช้วิธีวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าดัชนีความเที่ยงตรง IOC (Item Objective Congruence Index) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์คะแนนและประเมินผล ดังนี้ +1 = สอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ -1 = ไม่สอดคล้อง และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่า วัดได้สอดคล้องกัน (ไพโรจน์ ตีรณธนากุล และคณะ, 2546 : 158-160 ; สุวิมล ติรกานันท์, 2551 : 165)
เกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมิน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550 : 77) ดังนี้

ค่าน้ำหนักคะแนน	**ระดับการประเมิน**
1	น้อยที่สุด
2	น้อย
3	ปานกลาง
4	มาก
5	มากที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981 อ้างถึงใน จิราพร นราศรี, 2550 : 136 ; ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552 : 111) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
1.00 – 1.49	น้อยที่สุด
1.50 – 2.49	น้อย
2.50 – 3.49	ปานกลาง
3.50 – 4.49	มาก
4.50 – 5.00	มากที่สุด

เกณฑ์ในการยอมรับครั้งนี้ ต้องมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเมินความคิดเห็น และเก็บข้อมูลกลับคืนด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

4.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ เป็นการเลือกสถานศึกษาแบบเจาะจง โดยทำการศึกษา กรณีศึกษา : กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก และมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 188 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 127 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan ,1970 : 607-610 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2555 : 179)

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) เป็นแบบสอบถามชุดเดียวกับแบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูฉบับที่ 1 โดยปรับข้อความ ลดจำนวนข้อ และเรียงลำดับด้านใหม่ เพื่อความเหมาะสมกับการตอบของผู้เรียน เป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) มีจำนวน 34 ข้อ แบ่งเป็น 8 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 2 การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม จำนวน 3 ข้อ

ด้านที่ 3 การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 6 ข้อ

ด้านที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 6 การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข จำนวน 5 ข้อ

ด้านที่ 7 การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ

ด้านที่ 8 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน จำนวน 4 ข้อ

1) เกณฑ์กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินและการแปลความหมาย

เกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมิน ดังนี้

(ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550 : 77)

ข้อคำถามเชิงบวก		**ข้อคำถามเชิงลบ**	
ค่าน้ำหนักคะแนน	**ระดับ**	**ค่าน้ำหนักคะแนน**	**ระดับ**
5	มากที่สุด	1	มากที่สุด
4	มาก	2	มาก
3	ปานกลาง	3	ปานกลาง
2	น้อย	4	น้อย
1	น้อยที่สุด	5	น้อยที่สุด

2) เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981 อ้างถึงใน จิราพร นราศรี, 2550 : 136 ; ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552 : 111) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
1.00 – 1.49	น้อยที่สุด
1.50 – 2.49	น้อย
2.50 – 3.49	ปานกลาง
3.50 – 4.49	มาก
4.50 – 5.00	มากที่สุด

เกณฑ์ในการยอมรับครั้งนี้ ต้องมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

4.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ

โดยการนำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สำนวนภาษา และหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดตามที่กำหนดไว้ ด้วยการใช้วิธีวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าดัชนีความเที่ยงตรง IOC (Item Objective Congruence Index) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์คะแนนและประเมินผล ดังนี้ +1 = สอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ -1 = ไม่สอดคล้อง และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่า วัดได้สอดคล้องกัน (ไพโรจน์ ตีรณธนากุล และคณะ, 2546 : 158-160 ; สุวิมล ติรกานันท์, 2551 : 165)

ผลการพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของรูปแบบการตอบสนองของแต่ละข้อคำถามในแบบสอบถาม พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item–Objective Congruence Index) ของข้อคำถามของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 1.00 (ภาคผนวก ฟ : 416)

2) การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) รายข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าอำนาจจำแนก (Corrected Item - Total Correlation) ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป เป็นข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกใช้ได้ และนำไปหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาซ (Cronbach's Coefficient Alpha) (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553 : 147) พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.210-0.887 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.915 (ภาคผนวก ภ : 419)

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจ และได้รับความอนุเคราะห์จากสถานศึกษาส่งแบบรายงานค่าสถิติคะแนนสอบปลายภาคแยกตามระดับชั้นและรายวิชาที่ลงทะเบียน ของ กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\overline{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	การทดสอบโดยใช้ค่า t-test
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-distribution)
SS	แทน	ผลบวกของคะแนนเบี่ยงเบนแต่ละตัวยกกำลังสอง
MS	แทน	ค่าความแปรปรวน
df	แทน	องศาแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นในการทดสอบสมมติฐาน (Probability)
*	แทน	การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
R^2	แทน	สัมประสิทธิ์การทำนาย/การตัดสินใจ
a	แทน	ค่าคงที่ของการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ
b	แทน	สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
P	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติ
SE.b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์
SE.est	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์
Tolerance	แทน	ค่าความคงที่ในการยอมรับ
VIF	แทน	ค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน

X_1	แทน	การสนับสนุนการทำงานของครู
X_2	แทน	เจตคติต่ออาชีพครู
X_3	แทน	การพัฒนาครู
X_4	แทน	คุณลักษณะด้านวิชาชีพ
X_5	แทน	เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ
X_6	แทน	ความพึงพอใจในงาน
Y_1	แทน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
Y_2	แทน	การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้
Y_3	แทน	การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
Y_4	แทน	การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม
Y_5	แทน	การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
Y_6	แทน	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน
Y_7	แทน	การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข
Y_8	แทน	การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน
Y_{total}	แทน	พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ(โดยรวม)
$\hat{Y}$	แทน	สมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบ
$\hat{Z}$	แทน	สมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนมาตรฐาน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ผลการศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในรูปคะแนนดิบและรูปคะแนนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

3.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ผลการศึกษา

3.2 ผลการสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก
โดยการสังเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษา

3.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.4 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เพื่อนำไปสู่การกำหนดคำนิยามเชิงทฤษฎี คำนิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวชี้วัดพฤติกรรม เพื่อเป็นประเด็นในการสร้างแบบวัด โดยอาศัยทฤษฎี หลักการ และแนวคิดต่าง ๆ สามารถสรุปผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการตามประเด็นสำคัญที่ศึกษา ได้ดังนี้

ตารางที่ 9 สรุปผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ จำแนกตามประเด็นสำคัญที่ศึกษา

1. ความเป็นมาของการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
•วิเชียร อินทรสมพันธ์ (2546) •Morickel (1998) •นงลักษณ์ วิรัชชัย, บุบผา เมฆศรีทองคำ และ ธีรวัฒน์ ฆะราช (2551) •อรนุช ลิมตศิริ (2553) •สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2553) •ทิศนา แขมมณี (2557)	การสอนแบบบูรณาการ เริ่มเกิดขึ้นในสมัยของดิวอี้ (Dewey) มีแนวคิดว่า การศึกษาคือชีวิต การจัดการเรียนการสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตัว มิใช่เป็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องใดเรื่องเดียว การจัดการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นกระบวนการริเริ่มสร้างสรรค์ที่ผู้สอนต้องผสมผสานเนื้อหาสาระรายวิชาและวิธีสอนที่ประสบความสำเร็จจากที่ได้เรียนรู้ในอดีตเข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยองค์รวม ดิวอี้เชื่อว่าคนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป วิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้สอนเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริม และแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ตารางที่ 9 (ต่อ)

2. ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
◆Dewey (1963) ◆Bruner (1963) ◆Rogers (1969) ◆Gardner (1983, 2548) ◆ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และ ระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน (2543) ◆ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และ ระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน (2549) ◆นิรมล ศตวุฒิ (2551) ◆อรนุช ลิมตศิริ (2553) ◆สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2553) ◆ทิศนา แขมมณี (2557)	ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการที่คัดสรรมา มีหลักการและแนวคิดที่สอดคล้องกันหลากหลายเรื่องโดยเฉพาะการบูรณาการและการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ 1. ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) โดย Dewey ได้นำแนวคิดมาใช้ในการศึกษา มีแนวคิดว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้สอนเป็นเพียงผู้ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner มีแนวคิดว่า การจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียน และใช้วิธีการที่เหมาะสม มีการใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอนทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก 3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers มีแนวคิดว่า การเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดแรงจูงใจ การจัดหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความสามารถหลายด้าน มีความรู้ในการแก้ปัญหา มีสติปัญญาที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ

ตารางที่ 9 (ต่อ)

2. ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ (ต่อ)	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
⇧	4. ทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (Theory of Multiple Intelligences) มีแนวคิดว่า การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับเชาวน์ปัญญาหลายด้าน การสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย มีการคิดในเชิงสหวิทยาการโดยเชื่อมโยงสาระความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน การคิดเชิงสังเคราะห์เป็นองค์รวม การพัฒนาเชาวน์ปัญญาช่วยในการเรียนรู้ โดยการบูรณาการด้านต่าง ๆ กับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ในการสอนแบบบูรณาการ ควรเน้นการพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหลายด้านไปพร้อม ๆ กัน โดยการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยองค์รวม เน้นการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด การสื่อความหมาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
3. หลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
• สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) • สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551)	หลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้คัดสรรไว้ส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาและปฏิรูปการจัดการศึกษาของไทยได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ในมาตราที่ 22-30 เช่น หลักการบูรณาการ หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ หลักการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หลักการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

4. ความหมายของพฤติกรรมการสอน	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
•พฤกษา สุขุมาภัย (2546) •จิตราภรณ์ พงษ์มาลี (2550) •ขวัญฤดี ธราธารกุลวัฒนา(2556) •เมธี สารดิษฐ์ (2557)	พฤติกรรมการสอน เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ผู้สอนแสดงออกในขณะปฏิบัติการสอนที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยมีการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียน การวัด และประเมินผลเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปในทางที่พึงประสงค์
5. ความหมายของการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
•Travass and Revores (1990) •Beane (1991),Johnsen (1994) •วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) •กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543) •วิเศษ ชิณวงศ์ (2544) •สำลี รักสุทธี และคณะ (2544) •โศภนา บุญยะกลัมพ (2546) •สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547) •ทิศนา แขมมณี (2557) •สุคนธ์ สินธพานนท์ (2558)	การสอนแบบบูรณาการ เป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
6. ความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
•กรมวิชาการ (2544) •อรทัย มูลคำ และคณะ (2544) •สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) •สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547) •เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2548) •อลิศรา ชูชาติ (2549) •สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2553)	การสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่าง และนอกจากจะพัฒนาด้านความรู้แล้วยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจและการพัฒนาด้านทักษะของผู้เรียนควบคู่กันไป ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ลักษณะรอบรู้ มีความรู้หลากหลายด้าน เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม และความรู้ที่ได้รับมีความหมายต่อชีวิตและสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

ตารางที่ 9 (ต่อ)

7. ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
•สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2553) •นุสรา สกลนุกรกิจ (2558)	เป็นการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อแก้ปัญหา การใช้ทักษะต่าง ๆ ช่วยให้ ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีเจตคติที่ดี ได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
8. ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
•สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2553)	ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการมีหลายลักษณะได้แก่ การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ การบูรณาการเชิงวิธีการ การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการความรู้ความคิดกับคุณธรรม การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของผู้เรียน มีหลายลักษณะที่ผู้สอนได้ใช้อยู่แล้ว ผู้สอนสามารถจับจุดเด่นและลักษณะแต่ละรูปแบบขึ้นมาใช้ให้ตรงเป้าหมายก็จะสามารถทำการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมั่นใจ
9. รูปแบบวิธีสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
•สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547) •สุคนธ์ สินธพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร (2556)	รูปแบบวิธีสอนแบบบูรณาการมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การสอนบูรณาการแบบหลอมรวมหรือแบบสอดแทรก การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ การสอนแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา แต่ละแบบมีลักษณะเด่นหรือจุดเน้นของการบูรณาการมาก-น้อย กว้าง-แคบแตกต่างกัน ผู้สอนอาจจะเห็นว่าตนเองได้สอนแบบบูรณาการแล้ว แต่จะทำอย่างไรจึงจะพัฒนารูปแบบการสอนของตนเองให้บูรณาการเป็นรูปแบบอื่นที่เพิ่มความเชื่อมโยงข้ามวิชาได้มากขึ้น

ตารางที่ 9 (ต่อ)

10. หลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
◆สำลี รักสุทธี และคณะ (2544) ◆สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544) ◆สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547) ◆ปัทมา ยืนยาว (2549)	หลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ โดยผู้สอนจะต้องเตรียมให้พร้อมในด้านหลักสูตรและเนื้อหา แหล่งข้อมูล แผนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
11. การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
◆สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม (2544) ◆วิเศษ ชิณวงศ์ (2544) ◆สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2546)	การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะต้องมีวิธีการประเมินที่หลากหลายให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความประพฤติ การปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ควรมีการประเมินแบบอิงการปฏิบัติและการประเมินแบบอิงสังเกต จะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียน สามารถบูรณาการการเรียนการสอนกับการประเมินผลเข้าด้วยกัน การสอนกับการประเมินจะไม่แยกจากกัน จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสัมพันธ์กับชีวิตจริงมากที่สุด การประเมินตามสภาพจริงนับเป็นทางเลือกใหม่ที่จะช่วยให้สามารถประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 9 (ต่อ)

12. การวางแผนการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้แต่ง	สรุปการสังเคราะห์เอกสาร
◆Bernie Trilling and Charles Fade (2009) ◆สุคนธ์ สินธพานนท์ (2558)	การวางแผนการสอนแบบบูรณาการแต่ละแบบ เป็นการสอนเฉพาะของผู้สอนที่จะวางแผนและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ตนสนใจ ในการสอนบูรณาการแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การที่มีผู้สอนร่วมคณะในหลายวิชาที่จะต้องร่วมกันคิดวางแผนการสอนร่วมกัน การยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การยอมรับสิ่งใหม่ ๆ การมองเห็นการณ์ไกลเหมือนกันย่อมเป็นเรื่องยาก ผู้สอนจะต้องศึกษาแนวทางการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการศึกษาค้นคว้า รักการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันจะเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่รู้ตลอดชีวิต และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ 3Rs & 7Cs ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ที่เพิ่มความสำเร็จให้กับผู้เรียน

ตารางที่ 9 (ต่อ)

13. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ	
ผู้วิจัย	สรุปลักษณะงานวิจัย
Westbrook (ปี ค.ศ.1998)	ศึกษาการบูรณาการหลักสูตรแบบข้ามวิชา เนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ-พีชคณิต
Dickinson and Yong (ปี ค.ศ. 1998)	ศึกษาการบูรณาการ สหวิทยาการ และการจัดการเรียนการสอนแบบยึดสาระเป็นแกน ในระดับประถมศึกษา
Steinhauser (ปี ค.ศ. 2000)	ศึกษาการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ อังกฤษ สังคม และวิทยาศาสตร์
พระจันทร์ หมั่นบำรุง (ปี พ.ศ. 2550)	ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก
Donahue and Stuart (ปี ค.ศ. 2008)	ศึกษาพัฒนาการศึกษาครูเพื่อการบูรณาการศิลปะในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา
จุฬารัตน์ ต่อหิรัญพฤกษ์ (ปี พ.ศ. 2551)	ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์/ความสามารถการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับแบบสืบเสาะหาความรู้
Mupanduki (ปี ค.ศ. 2009)	ศึกษาผลสำเร็จของการบูรณาการระหว่างวิชาเคมีและคณิตศาสตร์
ปัญญา ทองนิล (ปี พ.ศ. 2553)	ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
ศรีสมร ครุยานนท์ (ปี พ.ศ. 2554)	ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ปิยะมาศ อาจหาญ (ปี พ.ศ. 2554)	ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์/ความสามารถการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับแบบสืบเสาะหาความรู้
ศารทูล อารีวรวิทย์กุล (ปี พ.ศ. 2554)	ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์/การคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับแบบร่วมมือ
Moriyama and et.al. (ปี ค.ศ. 2013)	ศึกษาการพัฒนาแบบบูรณาการเรียนรู้ผ่าน "แบบจำลอง" ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ธีร์อังกูร ธนายุตกูล (ปี พ.ศ. 2557)	ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ด้วยกิจกรรมบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับดนตรี ฮิปฮอป
จารีพร ผลมูล (ปี พ.ศ. 2558)	ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบ STEM สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : กรณีศึกษาชุมชนวังตะกอ ชุมพร
จากงานวิจัยข้างต้นพบว่า ลักษณะงานวิจัยมีความหลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการ ส่วนใหญ่เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในระบบโรงเรียน มีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษา หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ รายวิชา และกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำมาศึกษา	

ตารางที่ 10 แสดงมโนทัศน์ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ			
แนวคิดทฤษฎี	**นิยามเชิงทฤษฎี**	**นิยามเชิงปฏิบัติการ**	**ตัวชี้วัดพฤติกรรม**
ปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ -ปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) โดย Dewey นำแนวคิดมาใช้ในการศึกษา -ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ของ Bruner -ทฤษฎีการเรียนรู้ ของ Rogers -ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของ Gardner -หลักการและแนวทางการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตราที่ 22-30	เป็นการกระทำที่ครูแสดงออกในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ ประสบการณ์ที่มีความหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยการเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง	1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2. การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ 3. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4. การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม

ตารางที่ 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ			
แนวคิดทฤษฎี	**นิยามเชิงทฤษฎี**	**นิยามเชิงปฏิบัติการ**	**ตัวชี้วัดพฤติกรรม**
⇧	⇧	⇧	5. การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 6. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน 7. การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข 8. การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

จากการสรุปผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการที่จำแนกตามประเด็นสำคัญที่ศึกษา (ตารางที่ 9 หน้า 178-185) และการแสดงมโนทัศน์ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (ตารางที่ 10 หน้า 186-187) สรุปเป็นผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ดังแผนภูมิที่ 6

แนวคิดทฤษฎี

-ปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) โดย Dewey นำแนวคิดมาใช้ในการศึกษา
-ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner
-ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers
-ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของ Gardner
-หลักการและแนวทางจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

↓

พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยการ เชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

↓

1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้
3. ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม
5. ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
6. ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน
7. ด้านการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข
8. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

แผนภูมิที่ 6 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ตอนที่ 2 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.1 ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ตารางที่ 11 สรุปผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

1. การสนับสนุนการทำงานของครู
• **แนวคิดทฤษฎี** - แนวคิดของทิคเคิล (Tickle, 1994 : 180) ; สคริบเนอร์ (Scribner, 1999 : 238-239) และบอร์โค และคณะ (Borko et al., 2000 : 273-274) มีแนวคิดที่สอดคล้องกัน สรุปการสนับสนุนการทำงานของครู ได้แก่ การจัดหาและการทำข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน การสนับสนุนการพัฒนาทีมงาน การจัดหาทรัพยากร การชักนำเพื่อให้เกิดความหวังในการพัฒนาตนเองและทีมงาน การดูแลคุณภาพการสอน การเชื่อมโยงกับท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างความตระหนักว่าโรงเรียนเป็นชุมชนและเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ การสนับสนุนให้กำลังใจ การใช้บรรยากาศที่เป็นกันเอง การร่วมกันปรึกษาหารือในการทำงาน และความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน - พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการสนับสนุนการทำงานของครู ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ สิทธิประโยชน์ของครู ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการศึกษา การลงทุน ในชุมชน องค์การ สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา • **นิยามเชิงปฏิบัติการ** ➢ การสนับสนุนการทำงานของครู หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีกับผู้เรียน โดยการสนับสนุนการทำงานของครูในด้านข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ความสามัคคีของหมู่คณะ และความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน • **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** จำนวน 10 เรื่อง • **ตัวชี้วัดพฤติกรรม** ในการวัดการสนับสนุนการทำงานของครู 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา 2) ด้านการสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ 3) ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา 4) ด้านความสามัคคีของหมู่คณะ 5) ด้านความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

ตารางที่ 11 (ต่อ)

2. เจตคติต่ออาชีพครู
• **แนวคิดทฤษฎี** - แนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ที่แบ่งองค์ประกอบเจตคติเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความคิดหรือสติปัญญา (Cognitive Component) ➢ เป็นการรับรู้ของครูเกี่ยวกับการประกอบอาชีพครู รวมทั้งความเชื่อที่มีต่อผู้ประกอบอาชีพครู ว่าดีหรือไม่ดี มีประโยชน์หรือมีโทษ มากน้อยเพียงใด 2) ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) ➢ เป็นความรู้สึกของครูในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อการที่ตนหรือผู้อื่นประกอบอาชีพครู 3) ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ➢ เป็นความโน้มเอียงหรือความพร้อมที่ครูจะยึดมั่นในการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตน พร้อมที่จะสนับสนุน ส่งเสริมช่วยเหลือบุคคลอื่นที่จะประกอบอาชีพ หรือในทางขัดขวาง ไม่เห็นด้วยกับการประกอบอาชีพครู • **นิยามเชิงปฏิบัติการ** ➢ เจตคติต่ออาชีพครู หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อของครูที่มีต่อการประกอบอาชีพครูซึ่งแสดงออกได้ทั้งในเชิงบวกที่เป็นการแสดงออกถึงความพึงพอใจ ความภูมิใจ รักและศรัทธาในอาชีพครู และในเชิงลบที่เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจ ไม่ชอบ ไม่รักในอาชีพครู ประกอบด้วยเจตคติต่ออาชีพครูในด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม • **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** จำนวน 7 เรื่อง • **ตัวชี้วัดพฤติกรรม** ในการวัดเจตคติต่ออาชีพครู 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านความรู้สึก 3) ด้านพฤติกรรม

ตารางที่ 11 (ต่อ)

3. การพัฒนาครู
• **แนวคิดทฤษฎี** - แนวคิดของวิน เชื้อโพธิ์หัก (2537 : 20-22) ; เบียร์เรนส์ (Beerens, 2000 : 20-30) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546 : 42-43) มีแนวคิดการพัฒนาครูที่สอดคล้องกันสรุปได้ว่า เป็นการให้ครูได้พัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน พัฒนางานได้อย่างอิสระ โดยการจัดสร้างองค์กรที่เป็นแบบครูอาชีพ การสื่อสารแบบเพื่อนร่วมงาน การปฐมนิเทศ การสอนงาน การส่งไปดูงาน การให้โอกาสเข้าอบรม ประชุม สัมมนา ศึกษาต่อ การให้โอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี การส่งเสริมการทำวิจัยและการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาครู การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาครู เช่น ห้องเรียน ห้องพัก เอกสารค้นคว้า การมีส่วนร่วม การให้ความเป็นธรรมในการตอบแทนรางวัลและลงโทษ และการจัดเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาตนเอง - พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการพัฒนาครู ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ สิทธิประโยชน์ของครู ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการศึกษา การลงทุนด้านต่าง ๆ ในชุมชน สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการสนับสนุนจากองค์กร • **นิยามเชิงปฏิบัติการ** ➢ การพัฒนาครู หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม การทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู • **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** จำนวน 7 เรื่อง • **ตัวชี้วัดพฤติกรรม** ในการวัดการพัฒนาครู 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา 2) ด้านการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี 3) ด้านการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน 4) ด้านการจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร 5) ด้านการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู

ตารางที่ 11 (ต่อ)

4. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ
• **แนวคิดทฤษฎี** - แนวคิดของสาโรช บัวศรี (2524 : 30-32) ; พาร์คเคย์ และสแตนฟอร์ด (Parkay and Stanford, 1992 : 20-21) และสุรชาติ สังข์รุ่ง (2537 : 53-54) มีแนวคิดที่สอดคล้องกัน สรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เนื้อหาวิชา ทฤษฎีการศึกษาและการวิจัย ทักษะในการสอนและเทคนิคในการสอน ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ วิเคราะห์และเข้าใจในความสามารถของผู้เรียน พื้นฐานทางวัฒนธรรม ความสำเร็จและความต้องการของผู้เรียน สามารถออกแบบการสอนตามความต้องการของผู้เรียน มีวิธีการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน อบรมผู้เรียนให้มีความประพฤติดี และสร้างสรรค์บรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย การประเมินผลการเรียนเพื่อให้เกิดผลดีกับผู้เรียน ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อร่วมมือกันในการจัดการศึกษา - พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 7 ที่มีเจตนารมณ์ที่จะให้วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพนี้ จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก เยาวชนและประชาชนโดยรวมในอนาคต • **นิยามเชิงปฏิบัติการ** ➢ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ความสามารถของครูที่ทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา • **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** จำนวน 7 เรื่อง • **ตัวชี้วัดพฤติกรรม** ในการวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร 2) ด้านความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ด้านความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 4) ด้านความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 11 (ต่อ)

5. เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ
• **แนวคิดทฤษฎี** - แนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ที่แบ่งองค์ประกอบเจตคติเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความคิดหรือสติปัญญา (Cognitive Component) ➢ เป็นการรับรู้ของครูเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งความเชื่อที่มีต่อการสอนแบบบูรณาการทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ 2) ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) ➢ เป็นความรู้สึกของครูในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อการสอนแบบบูรณาการ 3) ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ➢ เป็นความโน้มเอียงซึ่งทำให้ครูพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง พร้อมที่จะปฏิบัติ สนับสนุน ส่งเสริมช่วยเหลือผู้เรียน หรือในทางขัดขวางไม่เห็นด้วยกับการสอนแบบบูรณาการ • **นิยามเชิงปฏิบัติการ** ➢ เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสอนแบบบูรณาการทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งทำให้ครูพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง ประกอบด้วย เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการในด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม • **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** จำนวน 8 เรื่อง • **ตัวชี้วัดพฤติกรรม** ในการวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านความรู้สึก 3) ด้านพฤติกรรม

ตารางที่ 11 (ต่อ)

6. ความพึงพอใจในงาน
• **แนวคิดทฤษฎี** - แนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์กและคณะ(Herzberg, Mausner and Snyderman, 1959 : 113-115) ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า โอกาสที่จะได้รับความรุ่งเรือง และปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการทำงานที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ นโยบายและการบริหารงาน การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สภาพการปฏิบัติงาน เงินเดือน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา สถานภาพของอาชีพ และความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน - แนวคิดองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในงานของกิลเมอร์ (Gilmer, 1971: 280-283) และมยุเรศ ฮาดวิเศษ (2544 : 25-26) มีแนวคิดที่สอดคล้องกัน สรุปองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในงาน ได้แก่ ลักษณะของงานที่ทำ การนิเทศงาน ความมั่นคงในงาน ค่าจ้าง สภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงานและการดำเนินงานภายใน ความก้าวหน้าในการทำงาน ลักษณะทางสังคม การติดต่อสื่อสาร และการได้รับการยอมรับนับถือ • **นิยามเชิงปฏิบัติการ** ➢ ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของครูที่มีต่อการทำงานในเชิงบวก เป็นความสุขที่เกิดจากการทำงานและการได้รับผลตอบแทนตามความต้องการ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของครู จนทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ในด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านการ ได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน • **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** จำนวน 7 เรื่อง • **ตัวชี้วัดพฤติกรรม** ในการวัดความพึงพอใจในงาน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 2) ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน 3) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 4) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 5) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

จากการสรุปผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (ตารางที่ 11 หน้า 189-194) สรุปเป็นผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการดังแผนภูมิที่ 7

ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

1. ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู

1) ข้อความข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา 2) การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ 3) การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา 4) ความสามัคคีของหมู่คณะ 5) ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

2. ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู

1) ความรู้ 2) ความรู้สึก 3) พฤติกรรม

3. ปัจจัยการพัฒนาครู

1) การให้โอกาสเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา 2) การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี 3) การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรมและการทำวิจัยในชั้นเรียน 4) การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร 5) การจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู

4. ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

1) ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร 2) ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 4) ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

5. ปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

1) ความรู้ 2) ความรู้สึก 3) พฤติกรรม

6. ปัจจัยความพึงพอใจในงาน

1) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 2) ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน 3) ความก้าวหน้าในการทำงาน 4) การได้รับการยอมรับนับถือ 5) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

แผนภูมิที่ 7 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังตารางที่ 12-18

(ชื่อตารางและการแปลผล ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้ชื่อย่อ ครู กศน.)

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออกโดยภาพรวม

ปัจจัยที่	ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	4.06	0.53	มาก	1
2	เจตคติต่ออาชีพครู (X_2)	3.84	0.32	มาก	5
3	การพัฒนาครู (X_3)	3.81	0.65	มาก	6
4	คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	3.88	0.43	มาก	3
5	เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ (X_5)	3.89	0.42	มาก	2
6	ความพึงพอใจในงาน (X_6)	3.87	0.52	มาก	4
	รวม 6 ตัวแปร ($X_1 – X_6$)	**3.89**	**0.33**	**มาก**	

จากตารางที่ 12 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. ในภาคตะวันออกโดยภาพรวม 6 ปัจจัยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.33) และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.53) เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.42) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ($\overline{X}$ = 3.88, S.D. = 0.43) ความพึงพอใจในงาน ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.52) เจตคติต่ออาชีพครู ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = 0.32) และการพัฒนาครู ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)

ข้อที่	การสนับสนุนการทำงานของครู (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 1 ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา	**4.07**	**0.63**	**มาก**	❹
1	การแจ้งข้อมูลข่าวสาร นโยบายที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและรวดเร็วทันกับเหตุการณ์	4.20	0.76	มาก	6
2	การจัดทำเอกสารหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน	4.07	0.76	มาก	15
3	วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ	4.06	0.76	มาก	16
4	มีหนังสือ เอกสาร ตำรา คู่มือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ครูได้ศึกษาอย่างพอเพียง	3.96	0.83	มาก	18
	ด้านที่ 2 การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้	**4.17**	**0.63**	**มาก**	❷
5	ส่งเสริมให้ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานสอนอย่างเต็มที่	4.12	0.77	มาก	11
6	มีการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนอย่างชัดเจน	4.17	0.73	มาก	7
7	ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	4.28	0.75	มาก	3
8	มีการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน	4.12	0.78	มาก	12

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อที่	การสนับสนุนการทำงานของครู (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 3 การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา	**3.86**	**0.71**	มาก	❺
9	ส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมและผลิตสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน	3.94	0.85	มาก	19
10	ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.97	0.85	มาก	17
11	การจัดหาและบริการสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	3.75	0.97	มาก	23
12	มีระบบสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัยและรวดเร็ว	3.89	0.91	มาก	22
13	มีคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการสืบค้นข้อมูล	3.66	1.07	มาก	25
14	มีอาคาร ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการทำงาน	3.72	1.01	มาก	24
15	เพื่อนร่วมงานให้ความเชื่อถือและไว้วางใจท่านในด้านการปฏิบัติงานสอน	4.10	0.71	มาก	13
	ด้านที่ 4 ความสามัคคีของหมู่คณะ	**4.12**	**0.61**	**มาก**	❸
16	ผู้บังคับบัญชาให้ความร่วมมือและสนับสนุนการทำงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ	4.26	0.74	มาก	4
17	การได้รับคำปรึกษาและร่วมกันแก้ไขปัญหาในการทำงานจากเพื่อนร่วมงาน	4.16	0.77	มาก	9
18	เมื่อท่านประสบปัญหาทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวท่านสามารถปรึกษากับผู้บังคับบัญชาได้	3.94	0.92	มาก	20
19	บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	4.10	0.88	มาก	14
20	การได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา	4.14	0.69	มาก	10

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อที่	การสนับสนุนการทำงานของครู (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 5 ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน	**4.19**	**0.59**	มาก	❶
21	สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน	4.16	0.73	มาก	8
22	สถานศึกษามีสื่อการเรียนรู้สำหรับให้บริการแก่ชุมชนอย่างเพียงพอ	3.93	0.84	มาก	21
23	สถานศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	4.34	0.70	มาก	2
24	ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของครูและผู้เรียน	4.35	0.69	มาก	1
25	ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา	4.22	0.69	มาก	5
	รวม 5 ด้าน	**4.06**	**0.53**	**มาก**	

จากตารางที่ 13 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ในปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.53) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.59) การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.63) ความสามัคคีของหมู่คณะ ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.61) ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.07, S.D. = 0.63) และการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก
: ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู (X_2)

ข้อที่	เจตคติต่ออาชีพครู (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 1 ความรู้	**3.84**	**0.39**	**มาก**	❷
1	อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติสูงในสังคม	4.66	0.52	มากที่สุด	2
2	อาชีพครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ	4.71	1.47	มากที่สุด	1
3	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ได้รับการเคารพยกย่องจากบุคคลทั่วไปในฐานะผู้นำแห่งปัญญา	4.58	0.58	มากที่สุด	5
4	อาชีพครูเป็นอาชีพที่สังคมให้การยอมรับมากกว่าอาชีพอื่น	4.39	0.67	มาก	10
5	อาชีพครูเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ	4.52	0.59	มากที่สุด	8
6	อาชีพครูเป็นอาชีพของคนที่เรียนไม่เก่ง	3.35	1.28	ปานกลาง	20
7	อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้มั่นคง	3.52	0.99	มาก	18
8	อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีวิต	2.38	1.10	น้อย	23
9	ผู้ประกอบอาชีพครูได้รับเงินเดือนไม่คุ้มค่ากับการปฏิบัติงานสอน	2.42	1.12	น้อย	22
10	อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและยั่งยืน	3.87	0.88	มาก	14
	ด้านที่ 2 ความรู้สึก	**3.75**	**0.39**	**มาก**	❸
11	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องมีความเสียสละอุทิศเวลาให้กับงานสอน	4.65	0.56	มากที่สุด	3
12	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องอดทนและเหน็ดเหนื่อยอย่างยิ่ง	1.39	0.61	น้อยที่สุด	25
13	ข้าพเจ้ารู้สึกเชื่อมั่น รักและศรัทธาในอาชีพครู	4.61	0.64	มากที่สุด	4
14	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่ด้อยกว่าอาชีพอื่น	3.69	1.24	มาก	16
15	ผู้ประกอบอาชีพครูต้องเป็นผู้กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีงาม	4.53	0.67	มากที่สุด	7

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อที่	เจตคติต่ออาชีพครู (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
16	ผู้ประกอบอาชีพครูเป็นบุคคลที่เคร่งเครียดอยู่เสมอ	2.78	1.16	ปานกลาง	24
17	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องมีคุณธรรมจรรยาบรรณสูง	4.57	0.69	มากที่สุด	6
	ด้านที่ 3 พฤติกรรม	**3.91**	**0.43**	**มาก**	❶
18	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ข้าพเจ้าจะไม่สนับสนุนให้ญาติพี่น้องประกอบอาชีพนี้	3.55	1.26	มาก	17
19	อาชีพครูเป็นอาชีพที่คนทั่วไปดูหมิ่นดูแคลนว่ามีรายได้ต่ำ	3.46	1.19	ปานกลาง	19
20	ผู้ประกอบอาชีพครูมีโอกาสประกอบอาชีพเสริมได้ง่าย	3.01	1.10	ปานกลาง	21
21	อาชีพครูเป็นอาชีพที่สามารถสร้างเสริมความเจริญให้แก่สังคม	4.47	0.64	มาก	9
22	งานในหน้าที่ครูทำให้ข้าพเจ้าได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่	4.35	0.65	มาก	12
23	อาชีพครูมีโอกาสก้าวหน้าในการศึกษาต่อมากกว่าอาชีพอื่น	3.78	0.89	มาก	15
24	ในการปฏิบัติงานสอนข้าพเจ้าทำตามที่ได้รับมอบหมายในแต่ละปีอย่างมีประสิทธิภาพ	4.30	0.61	มาก	13
25	ผู้ที่ประกอบอาชีพครูต้องเป็นบุคคลที่รักการสอนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี	4.38	0.65	มาก	11
	รวม	**3.84**	**0.32**	**มาก**	

จากตารางที่ 14 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ในปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = 0.32) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พฤติกรรม ($\overline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.43) ความรู้ ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = 0.39) และความรู้สึก ($\overline{X}$ = 3.75, S.D. = 0.39) ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก
: ปัจจัยการพัฒนาครู (X_3)

ข้อที่	การพัฒนาครู (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 1 การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา	**3.75**	**0.84**	**มาก**	❹
1	การเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา ทางวิชาการที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น	4.09	0.87	มาก	3
2	การเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา	3.43	1.11	ปานกลาง	24
3	การเข้าร่วมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับ การเรียนการสอนแบบบูรณาการ	3.69	1.04	มาก	20
4	สถานศึกษาได้จัดอบรมสัมมนาภายใน สถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็น	3.79	0.96	มาก	17
	ด้านที่ 2 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้าน ความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี	**3.84**	**0.71**	**มาก**	❷
5	การให้ครูศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาการเรียนสอนอย่างต่อเนื่อง	3.62	0.95	มาก	22
6	การให้ครูค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา	3.92	0.83	มาก	9
7	การพัฒนาความรู้ ความสามารถเพื่อการ พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ	4.06	0.81	มาก	4
8	การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ เพื่อให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ	3.81	0.91	มาก	16
9	การให้ครูเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายทางไกล	3.65	0.98	มาก	21
10	การให้ครูพัฒนาตนเองให้มีความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอน	3.98	0.76	มาก	6

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อที่	การพัฒนาครู (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 3 ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน	**3.77**	**0.73**	**มาก**	❸
11	การให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	3.94	0.85	มาก	8
12	ส่งเสริมให้ครูพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้	3.78	0.88	มาก	18
13	ส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.85	0.86	มาก	14
14	สถานศึกษายกย่องและให้รางวัลสำหรับครูที่ตั้งใจทุ่มเทและอุทิศเวลาเพื่องานในวิชาชีพ	3.47	1.14	มาก	23
15	การให้ครูศึกษาค้นคว้า ทดลอง ปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ	3.83	0.82	มาก	15
	ด้านที่ 4 การจัดทำโครงการส่งเสริม พัฒนาบุคลากร	**3.96**	**0.69**	มาก	❶
16	สถานศึกษามีโครงการพัฒนาความรู้ความสามารถและเสริมประสบการณ์แก่ครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	3.86	0.89	มาก	13
17	ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร	3.96	0.82	มาก	7
18	ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้	3.86	0.88	มาก	12
19	การให้ครูสามารถปรับปรุงเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้	3.89	0.83	มาก	11
20	ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนการเรียนรู้	4.11	0.78	มาก	1
21	ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้	4.09	0.74	มาก	2

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อที่	การพัฒนาครู (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 5 การจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การพัฒนาครู	**3.64**	**0.83**	**มาก**	❺
22	สถานศึกษานำครูไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	3.75	1.17	มาก	19
23	สถานศึกษาจัดสรรเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาครู	2.89	1.34	ปานกลาง	25
24	สถานศึกษาจัดมุมหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสารซึ่งกันและกัน	3.90	0.95	มาก	10
25	สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความรู้กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกระบบ	4.02	0.86	มาก	5
	รวม	**3.81**	**0.65**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 15 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ในปัจจัยการพัฒนาครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = 0.65) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดทำโครงการส่งเสริม พัฒนาบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.96, S.D. = 0.69) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = 0.71) ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 0.73) การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ($\overline{X}$ = 3.75, S.D. = 0.84) และการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู ($\overline{X}$ = 3.64, S.D. = 0.83) ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก
: ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)

ข้อที่	คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร	**3.89**	**0.49**	**มาก**	❷
1	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับหลักการจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา	3.88	0.64	มาก	12
2	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ	3.90	0.62	มาก	11
3	ท่านสามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น	3.81	0.66	มาก	18
4	ท่านสามารถวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้	3.92	0.56	มาก	10
5	ท่านสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบได้	3.98	0.55	มาก	7
6	ท่านสามารถจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้	4.04	0.59	มาก	2
7	ท่านรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.83	0.66	มาก	16
8	ท่านสามารถพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเลือกเพิ่มเติมได้	3.78	0.72	มาก	21
9	ท่านสามารถสร้างสื่อของรายวิชาตามหลักสูตรได้	3.83	0.67	มาก	17
	ด้านที่ 2 ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ	**3.88**	**0.44**	**มาก**	❸
10	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน	3.78	0.66	มาก	20
11	ท่านมีความรู้ในเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง	3.72	0.61	มาก	24

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ข้อที่	คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
12	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.86	0.63	มาก	13
13	ท่านสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลก่อนทำการสอนได้	3.94	0.62	มาก	9
14	ท่านสามารถใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ	3.96	0.62	มาก	8
15	ท่านสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ด้วยตนเองได้	3.99	0.54	มาก	5
16	ท่านมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น	4.00	0.59	มาก	4
17	ท่านมีความรู้ในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้	3.75	0.60	มาก	23
18	ท่านสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชาที่สอน	3.84	0.61	มาก	14
19	ท่านมีความรู้วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง	3.99	0.58	มาก	6
20	ท่านสามารถสร้างเครื่องมือในการประเมินผลตามสภาพจริง	3.83	0.62	มาก	15
	ด้านที่ 3 ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	**3.76**	**0.59**	**มาก**	❹
21	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.71	0.66	มาก	25
22	ท่านสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้	3.79	0.67	มาก	19
23	ท่านสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนได้	3.77	0.63	มาก	22

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ข้อที่	คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 4 ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	**4.09**	**0.56**	**มาก**	❶
24	ท่านมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน	4.15	0.63	มาก	1
25	ท่านมีความสามารถในการให้ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	4.03	0.65	มาก	3
	รวม	**3.88**	**0.43**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 16 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ในปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88, S.D. = 0.43) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.56) ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.49) ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ($\overline{X}$ = 3.88, S.D. = 0.44) และความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.76, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก
: ปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ (X_5)

ข้อที่	เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 1 ความรู้	**4.19**	**0.41**	**มาก**	❶
1	การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง	4.34	0.52	มาก	3
2	เชื่อว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน	4.46	0.53	มาก	1
3	วิธีการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.31	0.59	มาก	6
4	การสอนแบบบูรณาการตอบสนองความสามารถในหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน	4.17	0.59	มาก	11
5	การสอนแบบบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	4.18	0.60	มาก	10
6	ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ดูแล จัดหาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน	4.14	0.68	มาก	13
7	การประเมินผลตามสภาพจริงสามารถวัดผลได้ตรงตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน	4.16	0.56	มาก	12
8	การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการประเมินผลขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.18	0.54	มาก	9
9	การสอบข้อเขียนมีความเที่ยงตรงกว่าการประเมินคุณภาพผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น	3.75	0.81	มาก	16
	ด้านที่ 2 ความรู้สึก	**3.52**	**0.77**	**มาก**	❸
10	รู้สึกไม่ชอบเมื่อได้ยินคำว่า "การสอนแบบบูรณาการ"	3.27	1.02	ปานกลาง	24
11	รู้สึกตึงเครียดเมื่อจะต้องสอนแบบบูรณาการ	3.36	1.05	ปานกลาง	20
12	การที่ต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ	3.68	1.12	มาก	18
13	ผู้เรียนมีความคิดเห็นแตกต่างมากเกินไปอาจทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้	3.12	1.06	ปานกลาง	25

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อที่	เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
14	รู้สึกอารมณ์ไม่ดีอยู่เสมอเมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน	3.72	1.15	มาก	17
15	รู้สึกสบายใจเมื่อสอนให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	3.97	0.92	มาก	14
	ด้านที่ 3 พฤติกรรม	**3.86**	**0.51**	**มาก**	❷
16	การสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้สอนไม่เป็นตัวของตัวเอง	3.37	1.14	ปานกลาง	19
17	การสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีการที่ทำได้ยาก	3.30	1.06	ปานกลาง	21
18	การสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของเนื้อหาสาระหรือวิชาการต่าง ๆ ตามที่ครูต้องการ	3.28	1.03	ปานกลาง	23
19	ผู้เรียนสามารถคิด ทำ และแสดงออกได้มากเมื่อครูจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	3.87	0.78	มาก	15
20	ผู้เป็นครูต้องประเมินผลผู้เรียนอย่างยุติธรรม	4.29	0.63	มาก	7
21	ผู้เป็นครูต้องไม่ประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย	3.29	1.04	ปานกลาง	22
22	ผู้เป็นครูต้องมีคุณธรรมในการประเมินผลผู้เรียน	4.37	0.65	มาก	2
23	ครูต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.33	0.62	มาก	4
24	ครูเป็นผู้ที่สนใจหาความรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	4.32	0.57	มาก	5
25	ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพิจารณาความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน	4.20	0.61	มาก	8
	รวม	**3.89**	**0.42**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 17 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ในปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.42) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.41) พฤติกรรม ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.51) และความรู้สึก ($\overline{X}$ = 3.52, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก
: ปัจจัยความพึงพอใจในงาน (X_6)

ข้อที่	ความพึงพอใจในงาน (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 1 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	**3.92**	**0.61**	**มาก**	❷
1	การได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ	3.97	0.71	มาก	10
2	ปริมาณงานในความรับผิดชอบมีความเหมาะสมกับตำแหน่งและความสามารถ	3.76	0.89	มาก	20
3	การมีโอกาสในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองอย่างอิสระ	3.80	0.82	มาก	18
4	การมีโอกาสได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน	3.96	0.76	มาก	11
5	การได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ	4.09	0.65	มาก	4
	ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	**4.09**	**0.51**	**มาก**	❶
6	การได้ปฏิบัติงานที่มีระเบียบแบบแผนแน่นอนและชัดเจน	3.99	0.73	มาก	8
7	การปฏิบัติงานที่รับผิดชอบเป็นผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ	4.09	0.65	มาก	3
8	การปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมาย	4.14	0.64	มาก	2
9	การปฏิบัติงานเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	4.07	0.67	มาก	6
10	ท่านมีความชื่นชอบและภาคภูมิใจในผลของการปฏิบัติงานของตนเอง	4.19	0.63	มาก	1
11	การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี	4.08	0.61	มาก	5

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ข้อที่	ความพึงพอใจในงาน (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	ด้านที่ 3 ความก้าวหน้าในการทำงาน	**3.74**	**0.69**	**มาก**	❹
12	การได้รับการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ	3.95	0.71	มาก	12
13	การมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นตามความรู้ความสามารถในการทำงาน	3.39	1.07	มาก	24
14	การมีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน	3.87	0.77	มาก	17
	ด้านที่ 4 การได้รับการยอมรับนับถือ	**3.89**	**0.58**	**มาก**	❸
15	ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานยอมรับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของท่าน	3.93	0.68	มาก	13
16	ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานให้การยอมรับการเสนอความคิดเห็นของท่าน	3.91	0.66	มาก	16
17	ผลการปฏิบัติงานของท่านเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน	3.92	0.61	มาก	14
18	การได้รับคำยกย่องชมเชยในผลสำเร็จของงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน	3.78	0.75	มาก	19
	ด้านที่ 5 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน	**3.69**	**0.78**	**มาก**	❺
19	ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือเมื่อท่านมีปัญหาในการทำงาน	3.98	0.79	มาก	9
20	การได้รับความร่วมมือและสนับสนุนการทำงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน	4.03	0.78	มาก	7
21	ผู้บังคับบัญชาเอาใจใส่และดูแลในการปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน	3.92	0.95	มาก	15

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ข้อที่	ความพึงพอใจในงาน (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
22	การได้รับเงินเดือนที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และเพียงพอต่อการดำรงชีพ	3.55	0.94	มาก	21
23	การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนมีความเป็นธรรมและโปร่งใส	3.55	1.05	มาก	22
24	การมีโอกาสเลื่อนเงินเดือนที่สูงขึ้นตามความสามารถในการทำงาน	3.47	1.11	ปานกลาง	23
25	การได้รับสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากสถานศึกษาอย่างเหมาะสม	3.29	1.13	ปานกลาง	25
	รวม	**3.87**	**0.52**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 18 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ในปัจจัยความพึงพอใจในงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.51) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ($\overline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.61) การได้รับการยอมรับนับถือ ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.58) ความก้าวหน้าในการทำงาน ($\overline{X}$ = 3.74, S.D. = 0.69) และความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ($\overline{X}$ = 3.69, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

2.3 ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังตารางที่ 19-27

(ชื่อตารางและการแปลผล ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้ชื่อย่อ ครู กศน.)

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก โดยภาพรวม (Y_{total})

ด้านที่	พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (n=361)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1 (Y_1)	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.11	0.57	มาก	4
2 (Y_2)	การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้	4.15	0.59	มาก	3
3 (Y_3)	การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง	4.29	0.55	มาก	1
4 (Y_4)	การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม	4.24	0.57	มาก	2
5 (Y_5)	การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.01	0.60	มาก	7
6 (Y_6)	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสาน ความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน	3.92	0.61	มาก	8
7 (Y_7)	การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข	4.05	0.56	มาก	6
8 (Y_8)	การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน	4.08	0.59	มาก	5
รวม (Y_{total})		**4.09**	**0.47**	**มาก**	

จากตารางที่ 19 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.55) ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.57) ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ ($\overline{X}$ = 4.15, S.D. = 0.59) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ($\overline{X}$ = 4.11, S.D. = 0.57) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. = 0.59) ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.56) ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = 0.60) และด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสาน ความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ($\overline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Y_1)

ข้อที่	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Y_1) (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้	4.03	0.79	มาก	5
2	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.30	0.67	มาก	1
3	ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคน	4.04	0.84	มาก	4
4	จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการและสภาพของผู้เรียน	4.08	0.77	มาก	3
5	ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ	4.02	0.77	มาก	6
6	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน	4.22	0.70	มาก	2
รวม		**4.11**	**0.57**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 20 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11, S.D. = 0.57) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.67) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.70) จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการและสภาพของผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. = 0.77) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคน ($\overline{X}$ = 4.04, S.D. = 0.84) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.03, S.D. = 0.79) และออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ (Y_2)

ข้อที่	ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ (Y_2) (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาร่วมกัน	4.20	0.70	มาก	3
2	กำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากคิด อยากทดลอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง	3.92	0.77	มาก	4
3	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.23	0.71	มาก	2
4	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้	4.23	0.70	มาก	1
รวม		**4.15**	**0.59**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 21 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.70) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.71) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาร่วมกัน ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.70) และกำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากคิด อยากทดลอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 3.92, S.D.= 0.77) ตามลำดับ

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (Y_3)

ข้อที่	ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (Y_3) (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.29	0.68	มาก	2
2	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง	4.28	0.67	มาก	3
3	ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบอย่างอิสระ	4.34	0.70	มาก	1
4	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง	4.26	0.69	มาก	4
รวม		**4.29**	**0.55**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 22 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.55) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบอย่างอิสระ ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.70) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.68) จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.67) และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม (Y_4)

ข้อที่	ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม (Y_4) (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.17	0.71	มาก	3
2	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นระบบกลุ่ม	4.27	0.69	มาก	2
3	พัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัยในตนเองแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้	4.28	0.67	มาก	1
รวม		**4.24**	**0.57**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 23 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. ในภาคตะวันออก ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงามโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.57) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัยในตนเองแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.67) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นระบบกลุ่ม ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.69) และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Y_5)

ข้อที่	ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Y_5) (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	จัดบรรยากาศ สื่อ กิจกรรม และสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.07	0.69	มาก	2
2	ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ	3.95	0.82	มาก	4
3	ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างสร้างสรรค์	3.95	0.75	มาก	3
4	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล	4.08	0.69	มาก	1
รวม		**4.01**	**0.60**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 24 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = 0.60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. = 0.69) จัดบรรยากาศ สื่อ กิจกรรม และสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.07, S.D. = 0.69) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างสร้างสรรค์ ($\overline{X}$ = 3.95, S.D. = 0.75) และใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ ($\overline{X}$ = 3.95, S.D. = 0.82) ตามลำดับ

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (Y_6)

ข้อที่	ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (Y_6) (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.22	0.69	มาก	1
2	จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงทั้งในและนอกสถานที่เรียน	4.15	0.71	มาก	2
3	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.80	0.87	มาก	3
4	ให้ชุมชน ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้	3.66	0.89	มาก	5
5	ปรับเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น	3.76	0.81	มาก	4
รวม		**3.92**	**0.61**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 25 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับ ตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.69) จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงทั้งในและนอกสถานที่เรียน ($\overline{X}$ = 4.15, S.D. = 0.71) นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.87) ปรับเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.76, S.D. = 0.81) และให้ชุมชน ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.66, S.D. = 0.89) ตามลำดับ

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. ในภาคตะวันออก : ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_7)

ข้อที่	ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_7) (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	จัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย	4.19	0.68	มาก	2
2	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถที่หลากหลาย	4.23	0.68	มาก	1
3	ให้ผลย้อนกลับ ข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมการเรียน หรือการนำเสนอผลงานของผู้เรียน	3.92	0.74	มาก	4
4	เสริมแรงจูงใจทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล	4.01	0.83	มาก	3
5	ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	3.90	0.74	มาก	5
รวม		**4.05**	**0.56**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 26 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.56) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถที่หลากหลาย ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.68) จัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.68) เสริมแรงจูงใจทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = 0.83) ให้ผลย้อนกลับ ข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมการเรียน หรือการนำเสนอผลงานของผู้เรียน ($\overline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.74) และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน (Y_8)

ข้อที่	ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน (Y_8) (n=361)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	วัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย	3.98	0.73	มาก	4
2	ทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง	4.18	0.69	มาก	1
3	ดำเนินการวัดและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนขณะผู้เรียนทำกิจกรรม	4.12	0.72	มาก	2
4	นำผลการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	4.05	0.70	มาก	3
รวม		**4.08**	**0.59**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 27 พบว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.69) ดำเนินการวัดและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนขณะผู้เรียนทำกิจกรรม ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.72) นำผลการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.70) และวัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ($\overline{X}$ = 3.98, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

2.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังตารางที่ 28-38

ตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของตัวแปรพยากรณ์และระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. ในภาคตะวันออก (n=361)

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_{total}
X_1	1														
X_2	.27**	1													
X_3	.59**	.24**	1												
X_4	.42**	.23**	.56**	1											
X_5	.16**	.52**	.13*	.23**	1										
X_6	.49**	.22**	.54**	.56**	.16**	1									
Y_1	.44**	.20**	.33**	.32**	.16**	.26**	1								
Y_2	.45**	.23**	.31**	.31**	.17**	.25**	.76**	1							
Y_3	.45**	.24**	.32**	.27**	.18**	.26**	.63**	.72**	1						
Y_4	.51**	.25**	.39**	.31**	.17**	.31**	.56**	.70**	.76**	1					
Y_5	.49**	.13*	.39**	.37**	.09	.35**	.55**	.61**	.55**	.66**	1				
Y_6	.52**	.08	.47**	.39**	.06	.35**	.51**	.54**	.57**	.58**	.64**	1			
Y_7	.55**	.12*	.39**	.32**	.14**	.30**	.54**	.54**	.59**	.60**	.63**	.68**	1		
Y_8	.55**	.09	.39**	.35**	.07	.29**	.49**	.49**	.50**	.54**	.53**	.56**	.72**	1	
Y_{total}	.62**	.20**	.47**	.41**	.16**	.37**	.80**	.83**	.81**	.81**	.79**	.80**	83**	.75**	1

*p <.05

จากตารางที่ 28 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของตัวแปรพยากรณ์ทุกตัว ประกอบด้วย การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1) เจตคติต่ออาชีพครู (X_2) การพัฒนาครู (X_3) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4) เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ (X_5) และความพึงพอใจในงาน (X_6) และระหว่างตัวแปรพยากรณ์ กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการโดยรวม (Y_{total}) พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวต่างมีความสัมพันธ์กันเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์ค่า Tolerance และค่า VIF ของตัวแปรพยากรณ์

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**Tolerance**	**VIF**
1. การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	.825	1.212
2. เจตคติต่ออาชีพครู (X_2)	.928	1.078
3. การพัฒนาครู (X_3)	.648	1.542
4. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	.825	1.212
5. เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ (X_5)	.975	1.025
6. ความพึงพอใจในงาน (X_6)	.753	1.327

จากตารางที่ 29 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันน้อยเนื่องจากข้อมูลชุดนี้มีค่า Tolerance มากกว่า .10 และค่า VIF มีค่าไม่เกิน 10 ตามที่กำหนดไว้ แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity (โดยทั่วไปกำหนดค่า Tolerance ไม่ต่ำกว่า .10 และค่า VIF ต้องไม่เกิน 10) จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอย

ตารางที่ 30 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออกโดยรวม (Y_{total})

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.368	0.189		7.231	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.480	0.040	0.542	12.141	0.000
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	0.200	0.048	0.186	4.175	0.000
R = 0.64	**R^2 = 0.41**	**SEE. = 0.36**	**F = 125.666**	**Sig.F = 0.000**	

จากตารางที่ 30 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.41 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออกโดยรวม และสามารถทำนายได้ร้อยละ 41 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_{total} = 1.368 + 0.480\ (X_1) + 0.200\ (X_4)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_{total} = 0.542\ (Zx_1) + 0.186\ (Zx_4)$$

ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Y_1)

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.668	0.265		6.284	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.405	0.055	0.376	7.307	0.000
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	0.206	0.067	0.158	3.058	0.002
R = 0.47	**R^2 = 0.22**	**SEE. = 0.50**	**F = 49.376**	**Sig.F = 0.000**	

จากตารางที่ 31 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.22 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถทำนายได้ร้อยละ 22 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_1 = 1.668 + 0.405\,(X_1) + 0.206\,(X_4)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_1 = 0.376\,(Zx_1) + 0.158\,(Zx_4)$$

ตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ (Y_2)

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.592	0.275		5.786	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.433	0.058	0.387	7.531	0.000
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	0.204	0.070	0.151	2.933	0.004
R = 0.47	**R^2 = 0.22**	**SEE. = 0.52**	**F = 50.807**	**Sig.F = 0.000**	

จากตารางที่ 32 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.22 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ และสามารถทำนายได้ร้อยละ 22 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_2 = 1.592 + 0.433\,(X_1) + 0.204\,(X_4)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_2 = 0.387\,(Zx_1) + 0.151\,(Zx_4)$$

ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (Y_3)

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.681	0.328		5.127	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.435	0.050	0.419	8.643	0.000
เจตคติต่ออาชีพครู (X_2)	0.220	0.082	0.129	2.669	0.008
R = 0.47	**R^2 = 0.22**	**SEE. = 0.48**	**F = 50.775**		**Sig.F = 0.000**

จากตารางที่ 33 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู และเจตคติต่ออาชีพครู เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.22 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และเจตคติต่ออาชีพครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถทำนายได้ร้อยละ 22 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_3 = 1.681 + 0.435\,(X_1) + 0.220\,(X_2)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_3 = 0.419\,(Zx_1) + 0.129\,(Zx_2)$$

ตารางที่ 34 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และ ปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม (Y_4)

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.261	0.330		3.816	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.454	0.061	0.417	7.398	0.000
เจตคติต่ออาชีพครู (X_2)	0.197	0.083	0.110	2.362	0.019
การพัฒนาครู (X_3)	0.099	0.049	0.112	2.007	0.046
R = 0.53	**R^2 = 0.29**	**SEE. = 0.49**	**F = 47.334**		**Sig.F = 0.000**

จากตารางที่ 34 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู และการพัฒนาครู เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.29 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู และการพัฒนาครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม และสามารถทำนายได้ร้อยละ 29 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_4 = 1.261 + 0.454\ (X_1) + 0.197\ (X_2) + 0.099\ (X_3)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_4 = 0.417\ (Zx_1) + 0.110\ (Zx_2) + 0.112\ (Zx_3)$$

ตารางที่ 35 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Y_5)

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.018	0.271		3.751	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.472	0.057	0.412	8.328	0.000
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	0.277	0.069	0.199	4.027	0.000
R = 0.53	**R^2 = 0.28**	**SEE. = 0.51**	**F = 68.91**	**Sig.F = 0.000**	

จากตารางที่ 35 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.28 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถทำนายได้ร้อยละ 28 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_5 = 1.018 + 0.472\,(X_1) + 0.277\,(X_4)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_5 = 0.412\,(Zx_1) + 0.199\,(Zx_4)$$

ตารางที่ 36 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (Y_6)

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.413	0.364		3.880	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.438	0.063	0.380	6.954	0.000
การพัฒนาครู (X_3)	0.169	0.055	0.181	3.053	0.002
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	0.219	0.074	0.157	2.967	0.003
เจตคติต่ออาชีพครู (X_2)	-0.201	0.085	-0.106	-2.352	0.019
R = 0.58	**R^2 = 0.34**	**SEE. = 0.49**	**F = 45.37**	**Sig.F = 0.000**	

จากตารางที่ 36 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ และเจตคติต่ออาชีพครู เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.34 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ และเจตคติต่ออาชีพครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน และสามารถทำนายได้ร้อยละ 34 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_6 = 1.413 + 0.438\,(X_1) + 0.169\,(X_3) + 0.219\,(X_4) - 0.201\,(X_2)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_6 = 0.380\,(Zx_1) + 0.181\,(Zx_3) + 0.157\,(Zx_4) - 0.106\,(Zx_2)$$

ตารางที่ 37 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_7)

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.325	0.241		5.487	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.560	0.051	0.524	11.088	0.000
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	0.146	0.061	0.113	2.383	0.018
R = 0.59	**R^2 = 0.34**	**SEE. = 0.46**	**F = 62.282**	**Sig.F = 0.000**	

จากตารางที่ 37 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.34 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และสามารถทำนายได้ร้อยละ 34 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_7 = 1.325 + 0.560\,(X_1) + 0.146\,(X_4)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_7 = 0.524\,(Zx_1) + 0.113\,(Zx_4)$$

ตารางที่ 38 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก : ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และ นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน (Y_8)

ตัวแปรพยากรณ์ (n=361)	**b**	**SE.b**	**β**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	1.246	0.274		4.538	0.000
การสนับสนุนการทำงานของครู (X_1)	0.575	0.054	0.511	10.629	0.000
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (X_4)	0.193	0.065	0.142	2.979	0.003
R = 0.58	**R^2 = 0.34**	**SEE. = 0.48**	**F = 60.087**	**Sig.F = 0.000**	

จากตารางที่ 38 พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.34 แสดงว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน.ในภาคตะวันออก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน และสามารถทำนายได้ร้อยละ 34 โดยเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_8 = 1.246 + 0.575\,(X_1) + 0.193\,(X_4)$$

สมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}y_8 = 0.511\,(Zx_1) + 0.142\,(Zx_4)$$

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

3.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

3.1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผลงานวิจัย รายงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนการลงพื้นที่สังเกตการเรียนการสอน การนิเทศ การประชุม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ครูผู้สอนสถานศึกษา กศน.อำเภอใน 9 จังหวัดเขตภาคตะวันออก พบว่า ผู้สอนใช้วิธีการสอนที่มีความหลากหลาย และจัดกิจกรรมการสอนที่มีรูปแบบต่าง ๆ กัน ผู้สอนส่วนใหญ่สอนทุกวิชาในแต่ละระดับ กิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละวิชาไม่ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม หรือนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้ไม่มากนัก ได้ข้อคิดโดยการนำรูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการมาใช้ให้มากขึ้น

3.1.2 การศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ

ในการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการครั้งนี้ ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากสื่อ เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ จากนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ (Kaplan, 1964 ; Good, 1973 ; Steiner, 1988 ; Husen and Postlethwaite , 1994 ; Keeves, 1997 ; Hadley, 1998 ; Januszewski and Molenda, 2008 ; Casson, 2009 ; บุญชม ศรีสะอาด, 2531 ; พระจันทร์ หมั่นบำรุง, 2550 ; นายสุรพล บุญลือ, 2550 ; กิ่งเพชร ส่งเสริม, 2552 ; ปัญญา ทองนิล, 2553 ; กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล, 2554 ; นันทวัน เรืองอร่าม, 2554 ; รัตนะ บัวสนธ์, 2556 ; อังสุรีย์ พันธ์แก้ว, 2557 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 และนงเยาว์ สมพิทยานุรักษ์, 2559) สรุปแนวคิดได้ว่า รูปแบบเป็นระบบหรือโครงสร้างที่เกิดจากความคิด การคาดการณ์ ประสบการณ์ ทฤษฎีหรือหลักการต่าง ๆ โดยนำเสนอในรูปของข้อความ คำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม แผนภูมิ แผนภาพ เป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลักการ แนวคิด องค์ประกอบ ชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถใช้รูปแบบอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ปัจจัยหรือตัวแปรที่มีในระบบหรืออธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบต่าง ๆ

3.1.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบและคู่มือประกอบรูปแบบ

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบและคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการสอบถามและสัมภาษณ์คณะผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม จำนวน 7 คน จบการศึกษาระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ในการสอน 7 ปีขึ้นไป โดยนำแนวคิดจากผลการศึกษาข้อ 3.1.1 - 3.1.3 ผนวกกับข้อค้นพบจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (ตัวแปรเกณฑ์) และตอนที่ 2 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของ

ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก (ตัวแปรพยากรณ์) ซึ่งเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยนำมาใช้เป็นรูปแบบอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พร้อมนำเสนอทฤษฎี หลักการและแนวคิดรูปแบบในรูปของแผนภูมิประกอบคำอธิบาย สรุปได้ดังนี้

-ทฤษฎี หลักการและแนวคิดรูปแบบ ➢ พบว่าหลักการของรูปแบบการสอนแบบบูรณาการ มุ่งเน้นให้ความรู้ที่ลึกซึ้ง ผู้เรียนมีบทบาทและประสบการณ์ตรง สามารถเรียนรู้จากการกระทำที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของการรับรู้ กระบวนการจัดกระทำข้อมูล การใช้ความคิดและการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวไปสู่วิถีชีวิตจริง การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะบูรณาการหรือเป็นสหวิทยาการ คือเป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานศาสตร์หลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์สูงสุดในการประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน

พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

-วัตถุประสงค์ของรูปแบบและคู่มือประกอบรูปแบบ ➢ เพื่อให้ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการและใช้เป็นแนวทางในการจัดการสอนแบบบูรณาการได้อย่างเหมาะสม โดยศึกษาคู่มือประกอบรูปแบบเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการมากขึ้น

3.2 ผลการสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาในข้อ 3.1.3 นำมาสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยเสนอรูปแบบและคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการที่จัดทำต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและความเหมาะสมของคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แบบสอบถาม ตามแผนภูมิที่ 8

1) ผลการสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ดังนี้

มโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ปัจจัยภายนอก	ปัจจัยภายใน
❶ การสนับสนุนการทำงานของครู	❶ เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ
❷ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ	❷ ความพึงพอใจในงาน
❸ การพัฒนาครู	❸ เจตคติต่ออาชีพครู

พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ
❶ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
❷ ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม
❸ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้
❹ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
❺ ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน
❻ ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข
❼ จัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
❽ จัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

แผนภูมิที่ 8 รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2) ผลการสร้างคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก (ภาคผนวก ค : 305-346)

3.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

1) ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน

ตารางที่ 39 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินคุณภาพโดยรวมของรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ข้อที่	ประเด็นการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
	ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ	4.38	0.41	มาก
1	รูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานสอนแบบบูรณาการ	4.43	0.54	มาก
2	รูปแบบมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการของสถานศึกษา	4.43	0.54	มาก
3	รูปแบบมีความเหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติได้	4.29	0.49	มาก
	ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ	4.05	0.52	มาก
4	รูปแบบเป็นที่ยอมรับได้	4.29	0.49	มาก
5	รูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้	4.00	0.58	มาก
6	ความเป็นไปได้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำรูปแบบนี้ไปใช้	3.86	0.69	มาก
	ด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ	3.90	0.42	มาก
7	รูปแบบมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา	4.14	0.38	มาก
8	สถานศึกษามีความมั่นใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเมื่อนำรูปแบบไปใช้ในการจัดการเรียนรู้	3.71	0.76	มาก
9	ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานตามรูปแบบจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.86	0.38	มาก
	รวมทั้ง 3 ด้าน	4.11	0.40	มาก

จากตารางที่ 39 พบว่า รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11, S.D. = 0.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.41) ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.52) และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.42) ตามลำดับ

2) ผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน

ตารางที่ 40 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินคุณภาพโดยรวมของคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ข้อที่	ประเด็นการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1	หลักการและเหตุผลของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจน	4.43	0.54	มาก
2	วัตถุประสงค์ของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสม	4.14	0.38	มาก
3	เนื้อหาที่นำเสนอในคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจน	3.86	0.38	มาก
4	เนื้อหาที่นำเสนอในคู่มือประกอบรูปแบบมีความครอบคลุม	3.86	0.38	มาก
5	การเรียงลำดับเนื้อหามีความเหมาะสม	4.00	0.00	มาก
6	การจัดรูปแบบการพิมพ์มีความเหมาะสม	3.86	0.38	มาก
7	ภาษาที่ใช้ในคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสม	4.00	0.00	มาก
8	คู่มือประกอบรูปแบบมีประโยชน์	4.29	0.49	มาก
9	คู่มือประกอบรูปแบบอ่านเข้าใจง่าย	3.86	0.38	มาก
10	คู่มือประกอบรูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้	4.00	0.00	มาก
	รวม	4.03	0.95	**มาก**

จากตารางที่ 40 พบว่า คู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03, S.D. = 0.95) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการและเหตุผลของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.54) คู่มือประกอบรูปแบบมีประโยชน์ ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.49) และวัตถุประสงค์ของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.38) ตามลำดับ

3.4 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

1) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู : กรณีศึกษา กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเมินโดยผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 127 คน

ตารางที่ 41 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู

ข้อที่	ประเด็นการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	1. ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง	**4.24**	**0.47**	**มาก**	❷
1	ครูให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบได้อย่างอิสระ	4.23	0.58	มาก	11
2	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.28	0.54	มาก	10
3	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง	4.42	0.79	มาก	5
4	ครูสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง	4.03	0.49	มาก	22
	2. ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม	**4.28**	**0.59**	**มาก**	❶
5	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอดแทรกค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม และความมีวินัยให้แก่ผู้เรียน	4.57	0.57	มากที่สุด	2
6	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม	4.17	0.87	มาก	15
7	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.09	0.62	มาก	18

ตารางที่ 41 (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็นการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	3. ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้	**4.16**	**0.41**	**มาก**	**❺**
8	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้	4.31	0.54	มาก	8
9	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.41	0.53	มาก	6
10	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาร่วมกัน	3.94	0.57	มาก	28
11	ครูกำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้อยากคิด อยากทดลอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง	3.96	0.65	มาก	27
	4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	**4.02**	**0.62**	**มาก**	**❼**
12	ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.50	0.70	มากที่สุด	4
13	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน	4.09	0.67	มาก	19
14	ครูจัดเนื้อหาการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดและความต้องการของผู้เรียน	3.88	0.76	มาก	31
15	ครูศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนแต่ละคน	3.83	0.99	มาก	33
16	ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้	3.90	0.50	มาก	30
17	ครูออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ	3.94	0.74	มาก	29

ตารางที่ 41 (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็นการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	5. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูล ในการพัฒนาผู้เรียน	**4.19**	**0.47**	**มาก**	❹
18	ครูประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง	4.54	0.50	มากที่สุด	3
19	ครูวัดและประเมินผลพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมของผู้เรียน	4.13	0.56	มาก	16
20	ครูนำผลการประเมินผลมาใช้พัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	4.03	0.58	มาก	23
21	ครูวัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย	4.04	0.77	มาก	21
	6. ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการ ชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข	**4.19**	**0.27**	**มาก**	❸
22	ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถที่หลากหลาย	4.29	0.63	มาก	9
23	ครูจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข	4.17	0.48	มาก	14
24	ครูชมเชยหรือให้รางวัลผู้เรียนเพื่อเสริมแรงจูงใจทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น	4.31	0.47	มาก	7
25	ครูให้ข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้หรือการนำเสนอผลงานของผู้เรียน	4.18	0.61	มาก	12
26	ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน	4.01	0.58	มาก	24
	7. ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	**3.99**	**0.39**	**มาก**	❽
27	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล	4.05	0.47	มาก	20
28	ครูจัดบรรยากาศ สื่อ กิจกรรม และสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.13	0.63	มาก	17
29	ครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์	3.98	0.61	มาก	25
30	ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม	3.84	0.46	มาก	32

ตารางที่ 41 (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็นการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	8. ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสาน ความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน	**4.12**	**0.54**	**มาก**	❻
31	ครูให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.60	0.67	มากที่สุด	1
32	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากสภาพจริงทั้งในและนอกสถานที่เรียน	4.18	0.66	มาก	13
33	ครูนำผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.97	0.63	มาก	26
34	ครูให้ครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้	3.72	0.89	มาก	34
	รวมทั้ง 8 ด้าน	**4.14**	**0.35**	**มาก**	

จากตารางที่ 41 พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.59) ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.47) ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.27) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.47) ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.41) ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.54) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = 0.62) และด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.99, S.D. = 0.39) ตามลำดับ

2) ผลการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคะแนนเฉลี่ยปลายภาค ของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำแนกตามระดับชั้นและรายวิชา : กรณีศึกษา กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 42 คะแนนเฉลี่ยปลายภาคเรียนของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2/2559 และภาคเรียนที่ 1/2560 จำแนกตามรายวิชาที่ลงทะเบียน

วิชา	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย			
	ภาคเรียนที่ 2/2559		ภาคเรียนที่ 1/2560	
	เข้าสอบ	คะแนนเฉลี่ย	เข้าสอบ	คะแนนเฉลี่ย
เศรษฐกิจพอเพียง	3	20.67	2	23.00*
สุขศึกษา พลศึกษา	1	23.00	2	23.50*
ศิลปศึกษา	97	17.98	1	18.00*
ทักษะการเรียนรู้	123	21.02	2	13.50
คณิตศาสตร์	3	13.67	2	13.00
ภาษาอังกฤษเพื่อชีวิตและสังคม	7	9.86	136	11.72*
ภาษาไทย	4	20.00	133	20.95*
วิทยาศาสตร์	3	14.67	2	11.50
สังคมศึกษา	3	11.33	3	13.33*
ศาสนาและหน้าที่พลเมือง	1	22.00	4	17.50
การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม	2	20.00	2	22.50*
ช่องทางการขยายอาชีพ	128	18.64	5	20.60*
ทักษะการขยายอาชีพ	4	17.00	132	18.18*
พัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง	2	14.00	3	16.33*

ที่มา : รายงานค่าสถิติคะแนนสอบปลายภาคแยกตามรายวิชาที่ลงทะเบียน กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560

จากตารางที่ 42 พบว่า ผู้เข้าสอบแต่ละรายวิชาของแต่ละภาคเรียนจะมีจำนวนที่ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนตามภาคเรียนนั้น ๆ และคะแนนเฉลี่ยเป็นคะแนนเฉลี่ยวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียนที่ออกข้อสอบโดยส่วนกลาง สำนักงาน กศน. ที่จัดสอบพร้อมกันทั่วประเทศ และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมจะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาส่วนใหญ่สูงขึ้น

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 2) ค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก และ 3) พัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ดังนี้

1. การศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

โดยการศึกษาเอกสารที่คัดเลือกจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จำนวน 23 คน/กลุ่ม/แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 เรื่อง

1.1 กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังทำวิจัยโดยตรง ผู้เรียบเรียงหรือผู้จัดทำเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เรียบเรียงหรือมีคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญในสาระนั้น ๆ เอกสารตำรามีเนื้อหา ทฤษฎี และหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในปัจจุบัน พิจารณาจากปีที่พิมพ์หรือมีการปรับปรุงเนื้อหาในหนังสือ เนื้อหาในเอกสารมีความทันสมัย โดยเฉพาะงานวิจัยควรเป็นงานวิจัยใหม่ ๆ ที่ดำเนินการแล้วเสร็จไม่เกินระยะเวลา 5-10 ปี ความน่าเชื่อถือของประเภทเอกสาร มีการพิมพ์เผยแพร่ ระบุชื่อผู้เรียบเรียง วันเดือนปีที่ตีพิมพ์ และความน่าเชื่อถือของสถานที่ตีพิมพ์ โรงพิมพ์ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์ ได้แก่ ความทันสมัยของวันเดือนปีที่เผยแพร่หรือปรับปรุงเว็บไซต์ วัตถุประสงค์การเผยแพร่ หน่วยงานที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์ แหล่งตั้งต้นของข้อมูลเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การระบุแหล่งอ้างอิงข้อมูลและวิธีเขียนอ้างอิงที่เป็นมาตรฐาน

นอกจากพิจารณาจากเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาได้คัดเลือกจากเอกสารที่มีเนื้อหาตรงกับเรื่องที่ทำวิจัย มีความทันสมัย อธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ มีการพิมพ์เผยแพร่และระบุแหล่งที่มาเพื่อตรวจสอบและอ้างอิงได้ ส่วนใหญ่ผู้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากสื่อเอกสารหนังสือ ตำราเรียน รองลงมาเป็นเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ทุติยภูมิ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูลออนไลน์ สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และฐานข้อมูล CD-Roms ตามลำดับ โดยทำการสืบค้นในช่วงระยะเวลาปีที่ทำการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้คัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัยที่ปรากฏในฐานข้อมูลงานวิจัย ThaiLIS เป็นแหล่งค้นคว้าฐานข้อมูลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ในประเทศ และ ERIC เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูล

วารสารวิชาการทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับ เชื่อถือได้ โดยทำการสืบค้นในช่วงระยะเวลาปีที่ทำการวิจัย

1.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย การตั้งกฎเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกเอกสารและหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์ การวางเค้าโครงของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ การคำนึงถึงบริบทของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ การวิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏในเอกสารมากกว่ากระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ และการสรุปใจความ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ประกอบด้วย การวิเคราะห์แบบอุปนัยใช้กับการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้มา การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล ใช้การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดหรือขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูลใช้วิธีการเปรียบเทียบในการวิเคราะห์ซึ่งนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

1.4 เกณฑ์ที่ใช้ในการสังเคราะห์ตัวแปรเพื่อคัดเลือกเป็นตัวแปรในการวิจัย กำหนดเกณฑ์ที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรนั้นอย่างน้อย 3 คน/กลุ่ม/แนวคิดขึ้นไป

1.5 ขั้นตอนในการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การทบทวนเอกสารและงานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการตามเกณฑ์ การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อคัดเลือกตัวแปรที่เหมาะสมกับบริบทงานวิจัย การกำหนดคำนิยามเชิงทฤษฎีของตัวแปรในการวิจัย การกำหนดคำนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย และการกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมของตัวแปรในการวิจัย

2. การค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 9 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว ปีการศึกษา 2559 จำนวน 992 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 9 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว ปีการศึกษา 2559 จำนวน 361 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทุกจังหวัด ใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert’s Method) ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ จำนวน 35 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน จำนวน 25 ข้อ

1) การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC)

(2) การวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามรายข้อด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item - Total Correlation) และวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาซ (Cronbach's Coefficient Alpha)

2) การวิเคราะห์ระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4) การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในรูปคะแนนดิบและรูปคะแนนมาตรฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานงานกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด 9 จังหวัดในภาคตะวันออก แล้วส่งเครื่องมือไปทางไปรษณีย์ รับเครื่องมือกลับด้วยตนเองและได้รับกลับคืน แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ของเครื่องมือ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ

3. การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ ได้แก่ ข้อมูลจากสื่อ เอกสาร หลักฐาน ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกต การสัมภาษณ์ การนิเทศ และการประชุม

ข้อมูลจากการสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับครูผู้สอนสถานศึกษา กศน.อำเภอ ใน 9 จังหวัดเขตภาคตะวันออก โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบบันทึกข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กศน.อำเภอ ในจังหวัดภาคตะวันออก

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของประเด็นการสนทนาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ บริบทของสถานศึกษา ปัญหา และความต้องการของครูผู้สอน และผู้เรียน ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลจากสื่อ เอกสาร หลักฐาน ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกต สัมภาษณ์ การนิเทศ การประชุม และ 3) ข้อมูลจากการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนาความและการสังเคราะห์แนวคิด เพื่อสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ เป็นข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นที่ 1 : การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการและข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (ตัวแปรเกณฑ์) และตอนที่ 2 ผลการค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก (ตัวแปรพยากรณ์) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันมาเชื่อมโยงระหว่างกันเพื่อสร้างเป็นรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ ใช้วิธีการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกในด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ รวมถึงความเหมาะสมของคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยคณะผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม 7 คน จบการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ด้านการสอน 7 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) ดังนี้

ฉบับที่ 8 แบบประเมินคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก จำนวน 9 ข้อ

ฉบับที่ 9 แบบประเมินคุณภาพคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก จำนวน 10 ข้อ

การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC)

การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก และคู่มือประกอบรูปแบบ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ เป็นการเลือกสถานศึกษาแบบเจาะจง โดยทำการศึกษาเป็นกรณีศึกษา : กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก และมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 188 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 127 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) ดังนี้

ฉบับที่ 10 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของครู จำนวน 34 ข้อ

แบบรายงานค่าสถิติคะแนนสอบปลายภาคแยกตามรายวิชาที่ลงทะเบียน กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560

1) การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC)

(2) การวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามรายข้อด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item - Total Correlation) และวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาซ (Cronbach's Coefficient Alpha)

2) การวิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจ แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ของเครื่องมือ จากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ และได้รับความอนุเคราะห์จากสถานศึกษาส่งแบบรายงานค่าสถิติคะแนนสอบปลายภาค แยกตามระดับชั้นและรายวิชาที่ลงทะเบียนของ กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560

สรุปผล

ผู้ศึกษาขอสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตามลำดับดังนี้

1. มโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

2. ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยรวมและรายปัจจัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่ออาชีพครู และการพัฒนาครู ตามลำดับ การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทำนายภาพรวมได้ร้อยละ 41

3. การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และการตรวจสอบคู่มือประกอบรูปแบบ พบว่า โดยรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการและเหตุผลของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจน คู่มือประกอบรูปแบบมีประโยชน์ และวัตถุประสงค์ของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสม และผลการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางรายวิชาสูงขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

1. การศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

จากผลการศึกษาพบว่า มโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหาและใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ศึกษาได้นำหลักการ แนวคิด และทฤษฎีมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างมโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ 1) ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) โดย Dewey นำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษา 2) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner 3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers และ 4) ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของ Gardner (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168) ได้มีนักการศึกษาหลากหลายท่านกล่าวไว้สอดคล้องกัน (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 28-55 ; ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2549 : 34-70 ; นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 29-49 ; อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 27-44 ; สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-90) สรุปแนวคิดได้ดังนี้

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) โดย Dewey (1963) ได้นำมาใช้ในการศึกษา มีแนวคิดว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้สอนเป็นเพียงผู้ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner (1963) มีแนวคิดว่า การจัด การเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียน และใช้วิธีการที่เหมาะสม มีการใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอนทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers (1969) มีแนวคิดว่า การเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดแรงจูงใจ การจัดหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความสามารถหลายด้าน มีความรู้ในการแก้ปัญหา มีสติปัญญาที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (1983, 2548) มีแนวคิดว่า การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับเชาวน์ปัญญาหลายด้าน การสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคิดในเชิงสหวิทยาการโดยเชื่อมโยงสาระความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน การคิดเชิงสังเคราะห์เป็นองค์รวม การพัฒนาเชาวน์ปัญญาช่วยในการเรียนรู้ โดยการบูรณาการด้านต่าง ๆ กับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ในการสอนแบบบูรณาการ ควรเน้นการพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหลายด้านไปพร้อมกัน โดยการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยองค์รวม เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด การสื่อความหมาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้คัดสรรไว้ส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาและปฏิรูปการจัดการศึกษาของไทยได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ในมาตราที่ 22-30 เช่น หลักการบูรณาการ หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ หลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หลักการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุน

ผลการศึกษาของศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : 94-95) ที่ทำการศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีสติปัญญาในการแก้ปัญหาในชีวิตได้ เพื่อพัฒนาให้ได้ความรู้พื้นฐานสำหรับดำรงชีวิต และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยบูรณาการความรู้ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม วิธีการจัดการเรียนรู้มีการติดตามและช่วยเหลือผู้เรียน โดยเพื่อน ครูผู้สอน มีการให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า งานเดี่ยว งานกลุ่ม ทำโครงงาน แบบบูรณาการ จัดกระบวนการกลุ่มที่สอดแทรกกระบวนการคิดเป็น ให้ฝึกคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด การจำ การแก้ปัญหาและการพัฒนา และการบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

2. การค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.1 การศึกษาระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายปัจจัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่ออาชีพครู และการพัฒนาครู ตามลำดับ ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112, บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน โดยศึกษาลักษณะของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน พบว่า ปัจจัยและพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นการพัฒนาครูอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงที่สุด คือ การสนับสนุนการทำงานของครู รองลงมาได้แก่ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครู เจตคติต่ออาชีพครู และประสบการณ์ในการสอน ตามลำดับ โดยแต่ละปัจจัยนั้นสามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

การสนับสนุนการทำงานของครู

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ความสามัคคีของหมู่คณะ ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา และการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า การสนับสนุนการทำงานจะช่วยส่งเสริมให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงานให้บังเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการทำงานของครูที่ได้รับการสนับสนุนทั้งจากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน และองค์กรในชุมชนล้วนมีส่วนสำคัญที่ทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี ดังที่ บอร์โค และคณะ (Borko et al., 2000 : 273-274) กล่าวว่า การสนับสนุนให้กำลังใจเป็นรายบุคคลเป็นกระบวนการที่ทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ครูอาชีพได้ โดยการใช้บรรยากาศที่เป็นกันเอง และทีมงานที่เกิดขึ้นภายในองค์กร และชุมชนร่วมกัน มีการปรึกษาหารือการทำงานจะทำให้ครูมีการพัฒนาตนเองขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สอดคล้องกับสคริบเนอร์ (Scribner, 1999 : 238-239) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนให้ครูมีความสะดวกในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยให้ครูเกิดการพัฒนาในอาชีพ ทำให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นได้ เพราะการที่จะทำให้ครูมีความเป็นครูอาชีพนั้น ต้องมีการสนับสนุนทรัพยากร อำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ และการที่ครูจะพัฒนาตนเข้าสู่ครูอาชีพได้ต้องให้ครูได้ทำงานอย่างมีส่วนร่วม และโรงเรียนต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรและโอกาส ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของชานน์ (Shann, 1998 : 67-73) ที่ทำการศึกษาการสนับสนุนครูในโรงเรียนเขตเมือง พบว่า การสนับสนุนครูนั้นเรื่องเงินเดือนมิใช่ประเด็นสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูอาชีพ สิ่งสำคัญคือการให้โอกาสครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโรงเรียน โดยให้มีส่วนร่วมทั้งกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและเพื่อนครูด้วยกัน การสนับสนุนด้านทรัพยากรอย่างพอเพียงจะทำให้เกิดการเพิ่มอำนาจแก่ครูอย่างมากและทำให้เกิดความพึงพอใจกับครูอาชีพอย่างสูงอีกด้วย สอดคล้องกับเบนบาซาท และลิม (Benbasat and Lim, 2000 : 167-183) ที่ทำการศึกษาการสนับสนุนกลุ่มครูด้านเทคโนโลยีข่าวสาร และเครื่องมือในการรับเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร พบว่า การสนับสนุนครูทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับนฤพนธ์ วัลลภวิสุทธิ์ (2548 : ง) ที่ทำการศึกษาการสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า การสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางในการสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ โดยจัดอบรมให้ความรู้ทั้งเชิงวิชาการ ปฏิบัติการ และมีการนิเทศ ติดตาม ตลอดจนประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ผู้บริหารต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ จัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดแหล่งเรียนรู้ และผลิตสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ สอดคล้องกับสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครูอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสุภัค ยมพุก (2557 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาการบริหารสถานศึกษา และการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 4 พบว่า การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู และการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู

เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ พฤติกรรม และความรู้สึก เหตุที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีความรู้ดีย่อมส่งผลให้บุคคลมีความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมตามความรู้ที่มีไปในทางที่ถูกต้องดีงามตามหลักการ เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายและทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่กระทำนั้น ซึ่งผู้ศึกษาได้นำองค์ประกอบของเจตคติตามแนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ซึ่งบุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้หรือประสบการณ์ที่เคยมีมาก่อนแล้วก่อให้เกิดเป็นความเชื่อว่าสิ่งนั้นน่าเชื่อ ดีหรือไม่ดี และควรจะมีพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นอย่างไร ด้านความรู้สึก เป็นความรู้สึกทางอารมณ์ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นทำให้แสดงพฤติกรรมโต้ตอบต่อสิ่งนั้นตามความรู้สึกของตนได้ และด้านพฤติกรรม ซึ่งเมื่อบุคคลมีความรู้ มีความรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใด ๆ ทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบ บุคคลนั้นก็มีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นที่สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง ดังนั้น เจตคติ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำงานอย่างยิ่ง เนื่องจากถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานให้เกิดผลดี ถ้าทราบเจตคติของบุคคลว่าเขามีเจตคติต่อสิ่งใดไปในทิศทางใด ก็จะสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นได้ ซึ่งพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นมักจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเจตคติที่มีอยู่ ครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษาจึงควรมีเจตคติที่ดีต่อการสอน ซึ่งจะทำให้เขาแสดงพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้ดีมีประสิทธิภาพ ดังที่เทรนดิส (Traindis, 1971 : 143 อ้างถึงใน นพดล แสนขวา, 2552 : 23) กล่าวว่า การเป็นครูที่ดีนั้นไม่ใช่ว่าต้องเป็นผู้มีความรู้ดีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัวประกอบหลายอย่าง เช่น ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์และเจตคติ เป็นต้น โดยเฉพาะผู้ที่มี

ทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำให้เชื่อว่าเขาต้องทำงานได้ดีมีคุณภาพ ครูที่มีความรู้แต่หากขาดเจตคติต่อการสอนแล้วย่อมจะเป็นครูที่ดีไม่ได้ ทั้งนี้เพราะระดับความมุ่งหมาย ท่าทีและความตั้งใจในการทำงานขึ้นอยู่กับเจตคติ เนื่องจากเจตคติสามารถเสริมสร้างหรือหักล้างแรงขับ (Drive) แรงจูงใจ (Motive) ในการปฏิบัติงานของบุคคลได้ เชื่อได้ว่า เจตคติเป็นเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการปฏิบัติ ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยเจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับนิเลาะ แวอุเซ็ง (2551 : บทคัดย่อ) ที่ทำการ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ได้แก่ เจตคติต่อวิชาที่สอน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับนพดล แสนขวา (2552 : บทคัดย่อ) ที่ทำการ ศึกษาโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า คุณภาพการสอนของครูอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู มี 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการสอน บุคลิกภาพของครู เจตคติต่อวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาที่สอน ความสามารถทางวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอน และบรรยากาศในห้องเรียน

คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ และความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามลำดับ เหตุที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีคุณลักษณะด้านวิชาชีพในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 1-25) ที่กำหนดไว้ว่า ครูเป็นผู้สามารถจัดการศึกษาโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) ยอมรับและสามารถจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมจากบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (มาตรา 9) มีความสามารถในการจัดทำสาระหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 27) โดยให้หลากหลาย เหมาะสมกับวัย และศักยภาพ สาระหลักสูตรให้มีทั้งวิชาการ วิชาชีพ เพื่อมุ่งพัฒนาตนให้สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และการรับผิดชอบ

ต่อสังคม (มาตรา 28) และมีความรู้ ความคิด และสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทั้งความรู้ ความคิด คุณธรรม และบูรณาการ (มาตรา 23) ดังที่พาร์คเคย์ และสแตนฟอร์ด (Parkay and Stanford, 1992 : 20-21) กล่าวถึง ความรู้ และทักษะความสามารถของครูในกระบวนการจัดการเรียนการสอนว่า จะต้องมีความรู้เรื่องตนเองและผู้เรียน เรื่องวิชาที่สอน เรื่องทฤษฎีการศึกษาและการวิจัย มีทักษะในการสอนและเทคนิคในการสอน และมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ และที่สุรชาติ สังข์รุ่ง, (2537 : 53-54) ได้วิเคราะห์คุณลักษณะครูที่ดีเป็น 4 ลักษณะ คือ มีคุณลักษณะด้านส่วนตัว คุณลักษณะด้านวิชาการ คุณลักษณะทางด้านวิชาชีพ และคุณลักษณะด้านสมรรถนะและประสิทธิภาพในการสอน ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสุเทพ ธรรมะตระกูล และอนุวัติ คูณแก้ว (2555 : 1) ที่ทำการศึกษาคุณลักษณะของครูยุคใหม่ พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) ของคุณลักษณะของครูยุคใหม่ ได้จำนวนองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการสอน ด้านอารมณ์ และด้านความรู้ความสามารถ และสอดคล้องกับวันเพ็ญ นันทะศรี (2559 : 155) ที่ทำการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ด้านความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านบุคลิกภาพของครู และด้านทักษะและเทคนิคการสอนแนวใหม่ ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ความพึงพอใจในงาน

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความพึงพอใจในงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในการทำงาน และความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน เมื่อครูมีความพึงพอใจกับความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในการทำงาน และความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานก็ย่อมส่งผลให้ครูมีความกระตือรือร้น มีความตั้งใจ มีความสุข มีความขยันขันแข็งในการทำงานอย่างเต็มใจ เต็มความรู้ความสามารถทำให้การปฏิบัติงานบังเกิดผลดี มีความสำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของเฮอร์สเบอร์ก, มัวเซอร์ และซินเดอร์แมน (Herzberg, Mausner and Snyderman, 1959 : 2,29,91) ที่กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรง ซึ่งจะทำให้

เกิดความพึงพอใจในงาน ปัจจัยจูงใจจะสร้างความพึงพอใจให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า และโอกาสที่จะได้รับความรุ่งเรือง ส่วนปัจจัยค้ำจุนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการทำงานที่กำหนดไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ นโยบายและการบริหารงาน การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สภาพการปฏิบัติงาน เงินเดือน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา สถานภาพของอาชีพ และความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ดังที่ชรัช ปานสุวรรณ (2540 : 20) กล่าวถึงความพึงพอใจในงานว่าเป็นความรู้สึกโดยรวมของบุคคลที่มีต่องานในทางบวก ความสุขของบุคคลอันเกิดจากการปฏิบัติงานได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจทำให้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีขวัญ กำลังใจ มีทัศนคติที่ดี มีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานนั้น ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิผล เช่นเดียวกับปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 122) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ รวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยความพึงพอใจในงาน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับอรพิน เทพจอมใจ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุรกันดาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 2 พบว่า ความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความรักในงาน รองลงมา คือ ด้านความสำเร็จ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง สอดคล้องกับเย็นตะวัน แสงวิเศษ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ในภาพรวมมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ คือ ความรับผิดชอบ ความสำเร็จในการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การปกครองบังคับบัญชา สภาพแวดล้อมในการทำงาน และเงินเดือนสวัสดิการและเงินรางวัล ตามลำดับ และสอดคล้องกับจันทร์แรม พุทธนุกูล (2554 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่า บุคลากรมีระดับความพึงพอใจปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนอยู่ในระดับมาก

เจตคติต่ออาชีพครู

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พฤติกรรม ความรู้ และความรู้สึก ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า ผู้ที่เป็นครูถ้ามีเจตคติทีดีต่ออาชีพครูแล้วจะมีความรักความศรัทธาในอาชีพครูก่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะทำงานในอาชีพตนด้วยความตั้งใจเต็มใจสุดกำลังความสามารถอันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนของครูเปี่ยมไปด้วยคุณภาพมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่ออาชีพครูแล้วครูย่อมไม่มีกำลังกาย กำลังใจที่จะปฏิบัติงานให้ดีขึ้นได้ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำองค์ประกอบของเจตคติตามแนวคิดของโรเซ็นเบิร์กและโฮพแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ซึ่งสิริอร วิชชาวุธ (2544 : 199) มีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบทั้งสามนี้ จะต้องมีความสอดคล้องปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังเช่นเกษม บุตรดี (2548 : 65) กล่าวว่า การที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เป็นผลสำเร็จด้วยดีนั้นจะต้องมีความรู้ ทักษะ และศรัทธาต่อสิ่งนั้นเป็นอย่างดี ซึ่งศรัทธาในที่นี้ หมายถึงผลรวมของการประเมินความเชื่อที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น คือมีความรู้สึกชมชอบและผูกพันในสิ่งนั้น ๆ ความศรัทธานี้มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล บุคคลใดแม้จะมีความรู้ความสามารถปานใดแต่หากไม่มีเจตคติทางบวกต่อวิชาชีพครูของตนแล้ว ย่อมทำหน้าที่ของตน ในอาชีพนั้น ๆ ได้ไม่ดีเท่าบุคคลที่มีเจตคติทางบวกต่อวิชาชีพครู เช่นเดียวกับสมเกียรติ ทานอก (2552 : 9) ที่กล่าวว่า เจตคติต่อวิชาชีพครู เป็นอารมณ์ความรู้สึกและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาชีพครูที่อาจเป็นไปในทางที่ดี ขัดแย้งหรือเป็นกลาง ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจาก การเรียนรู้และประสบการณ์ที่ครอบคลุม องค์ประกอบเจตคติต่อวิชาชีพครู ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับนิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาชีพครูของครูที่สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 พบว่า เจตคติต่อวิชาชีพครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนมีเจตคติต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับดีมากมี 4 ด้าน คือ ลักษณะการเป็นครู สถานภาพวิชาชีพครู กระบวนการเรียนการสอน และการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ส่วนครูผู้สอนที่มีเจตคติต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับดีมี 2 ด้าน คือ สถานภาพของครู และความมั่นคงสิทธิและเสรีภาพ และสอดคล้องกับระพินทร์ โพธิ์ศรี (2555 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาระดับเจตคติต่ออาชีพครู

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่ออาชีพครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2555 พบว่า โดยรวมนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มีเจตคติต่ออาชีพครูในระดับดีมาก

การพัฒนาครู

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการพัฒนาครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา และการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครูตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาครูมีความสำคัญและจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดไป ตราบใดที่โลกยังคงหมุนเวียนเปลี่ยนไปอย่างไม่มีวันหยุดนิ่ง ความรู้ใหม่ ๆ ที่หลากหลายเกิดขึ้นอยู่เสมอ และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ของข้อมูลข่าวสารที่พรั่งพรูมาจากทั่วทุกสารทิศของโลกที่กว้างใหญ่ แต่ด้วยความล้ำหน้าของช่องทางในการสื่อสารจึงทำให้ดูว่าโลกแคบลง เฉกเช่นเดียวกันกับครูที่ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อที่ครูจะได้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดีอย่างรอบด้านในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดียิ่ง ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 6-32) ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครู ที่กำหนดให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (มาตรา 8) ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ (มาตรา 52) ดังที่เบียร์เรนส์ (Beerens, 2000 : 20-30) กล่าวถึงการพัฒนาครูว่า แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดสำหรับครู คือ การให้โอกาสครูได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ โดยการจัดสร้างองค์กรที่เป็นแบบครูอาชีพ การสื่อสารแบบเพื่อนร่วมงาน การให้โอกาสเข้าอบรมสัมมนา การให้โอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี และมีการประเมินเพื่อให้ทราบการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การส่งเสริมการทำวิจัยและติดตามผลอย่างใกล้ชิด การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาครู เอกสารค้นคว้า บรรยากาศการมีส่วนร่วม การให้ความเป็นธรรมในการตอบแทนรางวัลและลงโทษ และการจัดเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับพรพิพัฒน์ ซื่อสัตย์ (2555 : 69) กล่าวว่า การพัฒนาครู เป็นการหาวิธี

ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ แนวคิด ทักษะ บุคลิกภาพ วิสัยทัศน์ ความชำนาญ ประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อให้ครูได้มีโอกาสปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหน่วยงานและศักยภาพของตัวครู ให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน ครูมีขวัญกำลังใจ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาครั้งนี้มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของวินัย แต่งแก้ว (2553 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกโรงเรียน ในการจัดการศึกษาเทียบเท่า เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ครูการศึกษานอกโรงเรียน มีระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาครูโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความก้าวหน้า ความมั่นคงในการทำงาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิชาการ สอดคล้องกับเข็มเพชร ประดับศรี (2554 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า การพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ด้านการพัฒนาครูโดยกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านการฝึกอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้านการพัฒนาครูโดยกระบวนการบริหาร และด้านการพัฒนาครูโดยตนเอง และสอดคล้องกับพรพิพัฒน์ ซื่อสัตย์ (2555 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก พบว่า ในภาพรวมของสภาพการปฏิบัติงานและความต้องการที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก

2.2 การศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ที่ดิวอี้ (Dewey, 1963 : 25-50 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-27) ให้

ความสนใจอย่างมากต่อการปฏิบัติหรือการลงมือกระทำ ความหมายของปรัชญานี้คือ “การนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ” มีความเห็นว่า ลำพังแต่เพียงการคิดไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการคิดที่ดีและการกระทำที่เหมาะสม ดิวอี้ได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองและประยุกต์ใช้ในการศึกษา และได้เสนอการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ หรือที่เรียกว่า “Learning by Doing” โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนได้รับอิสระในการริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิด การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ เรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของบรูเนอร์ (Bruner, 1963 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนว่า ครูสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้ โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติ ถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนและใช้วิธีการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดของโรเจอร์ส (Rogers, 1969 อ้างถึงใน นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 49) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดแรงจูงใจเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ครูมีระดับการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามลำดับ การศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก แต่ละด้านสามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบอย่างอิสระ รองลงมา คือ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และ

เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่าครูให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดจึงจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบอย่างอิสระ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษาเอื้ออำนวยการจัดกระบวนการเรียนรู้เท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการดังที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 13-17) มาตรา 24 ข้อ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงาน ดำเนินการจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ พัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัยในตนเองแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นระบบกลุ่ม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นไม่ได้มุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และความเป็นคนดีมีคุณธรรมควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุข ดังที่สำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 17-18) ได้เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบบูรณาการ โดยจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เน้นการเป็นคนดีและมีคุณค่าต่อสังคม ประเทศชาติ เห็นคุณค่าของสรรพสิ่งหรือส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ซึ่งสอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544 : 166-167) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 163) กล่าวถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการบูรณาการ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่มลักษณะต่าง ๆ หลากหลายในการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแท้จริงด้วยตนเอง เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้องดีงาม ให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะความถูกต้องดีงามและความเหมาะสมได้ สามารถขจัดความขัดแย้งได้ด้วยเหตุผล มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาและสามัคคี

ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาร่วมกัน และกำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากคิด อยากทดลอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่าในสภาพการณ์ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการปฏิรูประบบการเรียนการสอนแนวใหม่ที่ครูไม่เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ แต่เป็นครูที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน และการเรียนการสอนแบบบูรณาการก็เป็นวิธีการหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหา รู้จักคิดวิเคราะห์ปัญหานั้น ๆ เพื่อค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : 94-95) ที่ทำการศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนชุมชนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ระดับปฏิบัติการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด การจำ การแก้ปัญหาและการพัฒนา อยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการและสภาพของผู้เรียน ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า ผู้เรียนแต่ละคนนั้นจะมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ความถนัด ความสนใจ เจตคติ แรงจูงใจทางสังคม ค่านิยม รสนิยม ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาอบรม การกระทำ และด้านอายุ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวนี้มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลทั้งสิ้น ดังนั้น ครูจึงมีความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โดยจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้เรียนในสิ่ง

ที่ตนเองสนใจ ก็จะเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย และทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับปัทมา ยืนยาว (2549 : 15-17) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ดี ครูจะต้องศึกษาความรู้ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อจัดกิจกรรมได้ตอบสนองกับตามความต้องการของผู้เรียนได้

ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง รองลงมา ได้แก่ ดำเนินการวัดและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนขณะผู้เรียนทำกิจกรรม นำผลการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และวัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีหลากหลายรูปแบบวิธีการ ดังนั้น ครูจึงต้องมีการวัดและประเมินผลโดยใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลายให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความประพฤติ การปฏิบัติจริงที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละกิจกรรม วัดและประเมินผลตามสภาพจริงในขณะที่ผู้เรียนทำกิจกรรม ผลของการวัดและประเมินผลนั้น จะสะท้อนให้ครูได้ทราบถึงการจัดการเรียนการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เพียงใด และผู้เรียนก็จะได้ทราบถึงศักยภาพของตนเองว่ามีความสามารถในการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อนำผลนั้นมาพัฒนาการสอนของครูและพัฒนาผู้เรียนต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2546 : 18) กล่าวว่า การประเมินผลที่สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบบูรณาการ ควรมีสภาพใกล้เคียงกับธรรมชาติมากที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริง ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : 94-95) ที่ทำการศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ด้านการวัดผลประเมินผล มีระดับการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูโดยรวมและรายเรื่องอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง

ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถที่หลากหลาย รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย เสริมแรง

จูงใจทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล ให้ผลย้อนกลับ ข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมการเรียน หรือการนำเสนอผลงานของผู้เรียน และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า ครูมีหลักจิตวิทยาที่จะสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ ใส่ใจ ในการเรียนรู้มากขึ้น การสร้างความสัมพันธ์ทางบวกนั้นจะเป็นผลดีต่อผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกอบอุ่น มีความปลอดภัยและเกิดความไว้วางใจ เกิดความ รู้สึกที่ดีต่อครู ต่อการเรียน ทำให้กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออกในการร่วมกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับสำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 17-18) ที่เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เน้นการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย

ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล รองลงมา ได้แก่ จัดบรรยากาศ สื่อ กิจกรรมและสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างสร้างสรรค์ และใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า ครูเห็นความสำคัญของบรรยากาศสื่อการเรียน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการเรียนว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่ช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีความอยากเรียน อยากรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียนและเรียนรู้อย่างมีความสุข ดังที่ปัทมา ยืนยาว (2549 : 15-17) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ดีครูจะต้องจัดหาสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ครบถ้วน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการแสวงหาความรู้ เช่นเดียวกับสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544 : 166-167) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 163) กล่าวถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สอดคล้องกัน คือ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกล้าคิดกล้าทำ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของตนเองต่อสาธารณชนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้เกิดในตัวผู้เรียน

ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงทั้งในและนอกสถานที่เรียน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และให้ชุมชน ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้สำหรับให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ตามความสนใจ ตามความต้องการของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ทำชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 13-17) เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ดังได้กำหนดไว้ในมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริม การดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูจึงได้มีการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

2.3 การศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก (Y_{total}) พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทำนายภาพรวมได้ร้อยละ 41 ซึ่งสองปัจจัยนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์หรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกโดยรวม แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ สามารถพยากรณ์หรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกโดยรวม พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยนี้มีนัยเชิงพฤติกรรมที่สามารถชี้วัดได้ จึงมีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการโดยรวมของครู จะเห็นได้ว่าหากครูได้รับการส่งเสริมให้มีการสนับสนุนการทำงานของครูมากเพียงใด ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา การสนับสนุน ให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ความสามัคคี ของหมู่คณะ และความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ก็จะยิ่งส่งผลให้พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู ในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสาน ความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริม ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และการประเมิน ผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนการทำงานของครู เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด อาจเป็นเพราะว่าการที่ครูได้รับการสนับสนุนการทำงาน จะส่งผลให้ครูมีขวัญกำลังใจในการจัดการเรียน การสอนให้เกิดผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลของการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112,บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงที่สุด คือ การสนับสนุนการทำงานของครู (.467) รองลงมา ได้แก่ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (.403) ความพึงพอใจในงาน (.304) เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (.270) การพัฒนาครู (.197) เจตคติต่ออาชีพครู (.162) และประสบการณ์ในการสอน (.019) มีค่าอิทธิพลรวมต่ำสุด และพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ได้แก่

การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ร้อยละ 49.5 และสอดคล้องกับพินดา วราสุนันท์ (2547 : 120) ที่ทำการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ปัจจัยด้านผู้สอน ได้แก่ ความสามารถในการสอนของผู้สอน คุณลักษณะของผู้สอน และทัศนคติต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมของผู้สอน แสดงว่าปัจจัยด้านผู้สอน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการจัด การเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา กล่าวคือ หากครูมีความพร้อม มีความสามารถในการสอน มีคุณลักษณะที่ดีในการสอน และมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา จะส่งผลให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาสูงขึ้น และสอดคล้องกับนิเลาะ แวอุเซ็ง (2551 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ได้แก่ คุณลักษณะของความเป็นครู

จากผลการศึกษา ผลการวิเคราะห์รายด้านของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออกในรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ผลการวิเคราะห์ได้ปัจจัยตรงกับผลการวิเคราะห์โดยรวม คือ การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Y_1) ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ (Y_2) ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Y_5) ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_7) และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน (Y_8) ส่วนด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (Y_3) พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และเจตคติต่ออาชีพครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม (Y_4) พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และเจตคติต่ออาชีพครู

และการพัฒนาครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (Y_6) พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ และเจตคติต่ออาชีพครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแต่ละด้านมีค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายไม่มากนัก และพบว่า ความพึงพอใจในงาน กับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ ก็เป็นสองปัจจัยที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์เลย ทั้งนี้อาจเป็นดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 122) กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร อาจเป็นไปได้ว่าครูอาจจะยังไม่ได้รับการสร้างความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพครูต่อการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความพึงพอใจในงานเท่าใดนัก เนื่องจากครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นครูไม่ได้จบการศึกษาทางด้านครูโดยตรง และการเป็นครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นไม่มีความมั่นคง ด้วยไม่ได้เป็นข้าราชการประจำ จึงเป็นได้ไม่นาน เมื่อมีโอกาสได้งานที่ตรงกับวุฒิทางการศึกษา และความชอบของตน อีกทั้งมีความมั่นคงและมีโอกาสเจริญก้าวหน้ากว่าที่เป็นอยู่ ครูส่วนนี้ก็จะจากไป ดังนั้น สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระตุ้นหรือสร้างให้ครูมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีเจตคติที่ดีต่อการสอน และมีความพึงพอใจในงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง เมื่อครูมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เจตคติที่ดีต่อการสอน และมีความพึงพอใจในงานแล้ว ย่อมจะส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

3. การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ รวมถึงคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีความเหมาะสมโดยรวม

และรายข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงว่ารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้และดำเนินการจัดการสอนแบบบูรณาการได้เหมาะสม จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของพระจันทร์ หมั่นบำรุง (2550 : 95-96) ที่ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้การยอมรับรูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้อพบว่ารูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ และรูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานทางด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับมากที่สุด และคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้อพบว่าหลักการและเหตุผลมีความชัดเจน และวัตถุประสงค์ของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับนันทวัน เรืองอร่าม (2554 : บทคัดย่อ) ที่ทำการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน พบว่า ผลการประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินให้มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด และจากการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวกมีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และผลจากการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคะแนนเฉลี่ยปลายภาคของผู้เรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางรายวิชาของผู้เรียนสูงขึ้น จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของพระจันทร์ หมั่นบำรุง (2550 : 134, 139-140) ที่ทำการพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษา

ขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ครูช่วยให้นักเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น นักเรียนชอบเรียนเรื่องที่ครูสอน และนักเรียนชอบวิธีสอนของครู ตามลำดับ และเมื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการเปรียบเทียบ 2 ปีการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมสูงขึ้นทั้งสองช่วงชั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการศึกษาระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้ที่มีระดับค่าเฉลี่ยที่ควรมีการปรับปรุง คือ

1.1.1 การพัฒนาครู ควรให้โอกาสครูได้เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อได้รับประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขามากยิ่งขึ้น ควรมีการจัดสรรเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาครูให้มากขึ้นและควรให้ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.1.2 เจตคติต่ออาชีพครู ควรปรับเปลี่ยนเจตคติของครูในทางลบที่ว่า “อาชีพครูเป็นอาชีพของคนที่เรียนไม่เก่ง อาชีพครูเป็นอาชีพที่ด้อยกว่าอาชีพอื่น ผู้ประกอบอาชีพครูเป็นบุคคลที่เคร่งเครียดอยู่เสมอ อาชีพครูเป็นอาชีพที่ไม่ควรสนับสนุนให้ญาติพี่น้องประกอบอาชีพนี้ อาชีพครูเป็นอาชีพที่คนทั่วไปดูหมิ่นดูแคลน ว่ามีรายได้ต่ำ ผู้ประกอบอาชีพครูมีโอกาสประกอบอาชีพเสริมได้ง่าย” ควรให้ครูมีเจตคติต่อเรื่องดังกล่าวเป็นไปในทางบวก

1.1.3 ความพึงพอใจในงาน ควรให้ครูมีโอกาสได้เลื่อนเงินเดือนที่สูงขึ้นตามความสามารถในการทำงาน ควรให้ครูได้รับสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

1.1.4 เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ ควรเพิ่มการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีทักษะและมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องการประเมินคุณภาพผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น วิธีการสอนแบบบูรณาการ การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และการประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1.2 จากผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในตัวบ่งชี้ที่มีระดับค่าเฉลี่ยที่ควรปรับปรุง คือ ควรให้การอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการปรับเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชน ครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้

1.3 จากผลการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ร่วมกันพยากรณ์หรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ดังนั้นสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพต่อไป

1.4 จากผลการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู ผู้เรียนหรือครูผู้สอนสามารถปรับเนื้อหาที่บูรณาการกันให้ง่ายต่อความเข้าใจและเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงความยากง่ายและความเหมาะสมของกิจกรรมกับระดับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าน่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก เช่น ด้านหลักสูตร ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านคุณธรรมจริยธรรมของครู และด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูและชุมชน

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบหรือวิธีการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ทางด้านความพึงพอใจในงาน และด้านเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการอีกครั้งเนื่องจากเป็นสองปัจจัยที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์

2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก เช่น ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย

2.5 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบพุทธวิธี และการสอนแบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

2.6 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมากขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ครูได้พัฒนาตนเอง

บรรณานุกรม

กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล. **การพัฒนารูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาการสอนคณิตศาสตร์ .** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

กรมวิชาการ. **"การบูรณาการ" เอกสารชุดเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2544.

กระทรวงศึกษาธิการ. "การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง." **เอกสารชุดแนวทางปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.

_____. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการวิเคราะห์สาระสำคัญ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.

_____. **แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ **:** โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

กวินธร เสถียร. **แนวทางการทบทวนวรรณกรรมสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ด้านสังคมศาสตร์ : สภาพปัญหาและหลักการทบทวนวรรณกรรม.** พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552.

กิ่งเพชร ส่งเสริม. **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2552.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. **การสอนแบบจิตปัญญา : แนวการใช้ในการสร้างแผนการสอนระดับอนุบาลศึกษา**. กรุงเทพฯ : เอดิสัน เพรสโปรดักส์, 2543.

เกษม บุตรดี. **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.

โกวิท ประวาลพฤกษ์. **กระบวนทัศน์ใหม่ : การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี : SR Printing, 2541.

ขวัญฤดี ธราธารกุลวัฒนา. **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2556.

เข็มทอง ศิริแสงเลิศ. **หน่วยที่ 6 การบริหารจัดการเรียนรู้. ในประมวลชุดวิชาการจัดและบริหารองค์การทางการศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555.

เข็มเพชร ประดับศรี. **การพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ศรีสะเกษ : มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2554.

จันทร์แรม พุทธนุกูล. **ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพสระบุรี จังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2554.

จารีพร ผลมูล. **การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบ STEAM สาหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : กรณีศึกษา ชุมชนวังตะกอ จังหวัดชุมพร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2558.

จิตราภรณ์ พงษ์มาลี. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

จิตราภา กุณฑลบุตร. **การวิจัยสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, 2550.

จิราพร นราศรี. **การศึกษาการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาเด็กปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

จุฬารัตน์ ต่อหิรัญพฤกษ์. **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.

ใจนวล พรหมมณี. **การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

ชรัช ปานสุวรรณ. **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในโรงเรียนนายทหารสัญญาบัตรหลักของกองทัพไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. **การนิเทศการสอนแบบใหม่**. กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์, 2547.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์, 2544.

ณัฐวดี วังสินธ์. **ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 : การวิเคราะห์เส้นทาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2553.

ณิชากร พยุงแสนกุล. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.

ทิศนา แขมมณี. **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550

_____. **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์, 2557.

ธนกร ขันทเขตต์. **การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2558.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : วี.อินเตอร์ พริ้นท์, 2550.

_____. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์, 2552.

ธิดารัตน์ โสภา. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอนตามการรับรู้ของครูวิทยาลัยเทคโนโลยีวิศวกรรม บริหารธุรกิจ**. ชลบุรี : วิทยาลัยเทคโนโลยีวิศวกรรมบริหารธุรกิจ, 2556.

ธีร์ธอังกูร ธนายุตกูล. **การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนั กเรียนชั้ นมั ธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีวิกรม์ด้วยกิจกรรมบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับดนตรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2557.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการวัดเจตคติ**. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2542.

ธีรศักดิ์ อัครบวร. **ความเป็นครู**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ก. พลพิมพ์, 2542.

นงเยาว์ สมพิทยานุรักษ์. **การพัฒนารูปแบบการสอนแนะเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูพยาบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2559.

นงลักษณ์ วิรัชชัย, บุบผา เมฆศรีทองคำ และธีรวัฒน์ ฆะราช. **การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม : การพัฒนาและพัฒนาการ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), 2551.

นพดล แสนขวา. **โมเดลโครงสร้างเชิงเส้นความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2552.

นฤพนธ์ วัลลภวิสุทธิ์ . **การสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2548.

นันทวัน แย้มบาง. **การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วัฏจักรของสารในระบบนิเวศ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2555.

นันทวัน เรืองอร่าม. **การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554.

นิตยา กัณณิกาภรณ์. **การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.

นิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์. **เจตคติต่อวิชาชีพครูของครูที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.

นิรมล ศตวุฒิ. **การพัฒนาหลักสูตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551.

นิเลาะ แวอุเซ็ง. **รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.** ปัตตานี : วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2551.

นุสรา สกลนุกรกิจ. **การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบแบบบูรณาการโดยใช้ ONIE MODEL และ Khit – Pen**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : portal.edu.chula.ac.th/nfed1/assets//Nusara.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มิถุนายน 2558).

บัญญัติ ครุธพุ่ม. **เอกสารประกอบการสอนแบบบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3, 2550.

บุญชม ศรีสะอาด และนิภา ศรีไพโรจน์. **รูปแบบการสอนวิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ.** มหาสารคาม : ปรีดาการพิมพ์, 2531.

บุญชู ศรีเวียงผา. **ผลการเรียนรู้และการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปหัตถกรรม ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์เรื่องเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, 2547.

_____. **คู่มือการวิจัย การเขียนรายงาน การวิจัยและวิทยานิพนธ์.** กรุงเทพฯ : เรือนแก้ว, 2553.

บุญมั่น ธนาศุภวัฒน์. **จิตวิทยาองค์การ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2537.

บุญเลี้ยง เป็งทอง. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอแก่งหางแมว สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554.

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. **การสอนแบบบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้, 2548.

ประภารัตน์ ธิติศุภกุล. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2559.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, 2535.

_____. **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2544.

_____. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2546.

ปัญญา ทองนิล. **รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับนักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

ปัทมา ยืนยาว. **การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องคลองอู่ตะเภาโดยใช้หลักวิธีดำเนินการของ GLOBE เรื่องน้ำ : กรณีศึกษาโรงเรียนพะตงประธานคีรีวัฒน์ ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์, สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2549.

ปิยะมาศ อาจหาญ. **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์และ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.

พนัส หันนาคินทร์. **การบริหารบุคลากรในโรงเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2548.

พรทิพย์ เอี่ยมประเสริฐ. **การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2558.

พรพิพัฒน์ ซื่อสัตย์. **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.

พรศิลป์ ศรีเรืองไร. **การศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2553.

พระจันทร์ หมั่นบำรุง. **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2550.

พฤกษา สุขุมาภัย. **การศึกษาความสอดคล้องของการประเมินพฤติกรรมการสอนของครูที่ประเมินโดยตนเองเพื่อนรวมงานและผู้บริหารสถานศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

พัชรา ทิพยทัศน์. **พัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http:/www.br.ac.th/E-learning/lesson4_2html. (วันที่ค้นข้อมูล : 20 กุมภาพันธ์ 2559).

พัชรี จันทร์เพ็ง. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ปีที่ 33 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม, 2553.

พัศนีย์ นันตา, ชุลี ปัญจะผลินกุล และเพ็ญนภา สุขาภิรมย์. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของคณาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, 2556.

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. **จงทำและจงอย่าทำในการวิจัยสังคม**. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, 2551.

พินดา วราสุนันท์. **การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

พื้นฐานวิชาชีพครู. **การสร้างความศรัทธาและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://sites.google.com/site/orathaieducation/home/kar-srang-khwam-sraththa-laea-cet...(วันที่ค้นข้อมูล : 20 กรกฎาคม 2558).

ไพโรจน์ ตีรณธนากุล และคณะ. **การออกแบบและการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์การสอนสำหรับ e-Learning.** กรุงเทพ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2546.

ภคชาติ พุทธิปกรณ์. **การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง การออกแบบกราฟิกสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

มยุเรศ ฮาดวิเศษ. **สุขภาพจิตและความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรพยาบาลโรงพยาบาลกรุงเทพกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 9-12.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546.

เมธี สารดิษฐ์. **การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูคณิตศาสตร์ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2557.

ยนต์ ชุ่มจิต. **ความเป็นครู**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2550.

เย็นตะวัน แสงวิเศษ . **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2553.

ระพินทร์ โพธิ์ศรี. **การศึกษาระดับเจตคติต่ออาชีพครู ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่ออาชีพครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2555**. อุตรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2555.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร, 2548.

รัตนชนก เมืองเชียงหวาน. **การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม วิชาภาษาจีน โดยบูรณาการข้อมูลท้องถิ่นราชบุรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีสอน, นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2558.

รัตนะ บัวสนธ์. **วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วี.พริ้นท์ (1991), 2556.

รุ่ง แก้วแดง. **ปฏิวัติการศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2540.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. **การวัดด้านจิตพิสัย.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543.

ลักขณา สริวัฒน์. **จิตวิทยาสำหรับครู.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2557.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. **การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ : แอล ที เพรส, 2542.

_____. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2542.

_____. **เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.

วันเพ็ญ นันทะศรี. “โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21.” **วารสารสืบเนื่อง การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3**. 4 (สืบเนื่อง 1 2559) : 155 ; มิถุนายน 2559.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. **การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน**. ชุดวิชาการสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงเรียนและชุมชน หน่วยที่ 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535.

วิชัย วงษ์ใหญ่. **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2537.

วิเชียร อินทรสมพันธ์. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการ จริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูมัธยมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

วิน เชื้อโพธิ์หัก. **การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม.** กรุงเทพฯ : โอเอส พริ้นติ้งเฮาส์, 2537.

วินัย แต่งแก้ว. **แนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดการศึกษาเทียบเท่าเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.

วิเศษ ชินวงศ์. "การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ." **วารสารวิชาการ**. 4(5) : 22–29 ; พฤษภาคม 2544.

วีระพันธ์ มาทมูล. **รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2558.

ศรีสมร ครุยานนท์. **การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนชุมชนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน. **หลักสูตรและวิธีสอนทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

_____. **หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.

ศารทูล อารีวรวิทย์กุล. **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ บูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าตะเกียบ. **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560.** ฉะเชิงเทรา : ม.ป.ท., 2560.

_____. **รายงานค่าสถิติคะแนนสอบปลายภาคแยกตามรายวิชาที่ลงทะเบียน กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2559**. ฉะเชิงเทรา : ม.ป.ท., 2559.

_____. **รายงานค่าสถิติคะแนนสอบปลายภาคแยกตามรายวิชาที่ลงทะเบียน กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2560**. ฉะเชิงเทรา : ม.ป.ท., 2560.

โศภนา บุณยะกลัมพ. **แนวทางการจัดแผนการเรียนรู้ แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : โมเดอร์น อคาเดมิก เซ็นเตอร์, 2546.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์, 2543.

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก. **คู่มือนักศึกษานอกโรงเรียน วิธีเรียนทางไกล ประเภทการศึกษาต่อเนื่อง หลักสูตรการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย**. ระยอง : สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก, 2559. (อักสำเนา)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. **การจัดการระบบวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2534.

สมเกียรติ ทานอก. **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตโดยใช้โมเดลโค้งพัฒนาการเหลื่อมเวลาระยะยาวที่มีตัวแปรแฝง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

สมควร ไข่แก้ว. **การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบบูรณาการที่เน้นแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนในจังหวัดภูเก็ตเพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.

สมจิตรา เรืองศรี. **การสร้างแบบวัดจิตพิสัย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554.

สมบูรณ์ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์. **ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2543.

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. **เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

_____. **การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : การประเมินตามสภาพจริง.** พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, 2544.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. **การพัฒนาวิชาชีพครู.** กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545.

สมาน รังสิโยกฤษฎ์. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2541.

สาโรช บัวศรี. “การบรรยายแนวความคิดเรื่องจรรยาครู.” **รายงานการประชุมปฏิบัติการเรื่องจรรยาครู**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2524.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **ชุดฝึกอบรมทางไกลบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้ "ครูปฏิรูป"** : ตอนที่ 2 การเรียนรู้บูรณาการ ยุทธศาสตร์ครูปฏิรูป. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2547.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.

_____. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3).** กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2553.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. **การเมืองการบริหารของไทยในยุคโลกาภิวัตน์ การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์ และรัฐประสานศาสตร์ แห่งชาติครั้งที่ 5.** กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2547.

_____. **รายละเอียดของยุทธศาสตร์ของชาติ ข้อ 1, 2, 3 ที่เกี่ยวข้องกับงานโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทยแบบบูรณาการในรางวัลผลงานการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย ประจำปี 2548**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2548.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. **กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา เล่ม 2.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สกสค.ลาดพร้าว, 2550.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **รายงาน "การสังเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต้นแบบ" (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) สรุปรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. นนทบุรี : แคนดิด มีเดีย, 2547.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. **เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน.**. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **ชุดฝึกอบรมทางไกลบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้ "ครูปฏิรูป".** กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2547.

สำลี รักสุทธี และคณะ. **เทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : พัฒนศึกษา, 2544.

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. **การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : บุ๊ค พอยท์, 2546.

_____. **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

สิริอร วิชชาวุธ. **จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร. **การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่... สู่ประชาคมอาเซียน.** กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง, 2556.

สุคนธ์ สินธพานนท์. **การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่...เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง, 2558.

สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม. "การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)" **วารสารวิชาการ**. 4(12) : 57, 58-60 ; ธันวาคม 2544.

สุเทพ ธรรมะตระกูล และอนุวัติ คูณแก้ว. **การศึกษาคุณลักษณะของครูยุคใหม่**. เพชรบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2555.

สุภัค ยมพุก. **การบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557.

สุภัทรา ภมร. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนภาษาอังกฤษของครูช่วงชั้นที่ 1 – 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2554.

สุภางค์ จันทวานิช. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์, 2555.

สุภาพ เต็มรัตน์. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคใต้ตอนบน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.

สุรชาติ สังข์รุ่ง. **การพัฒนาระบบการสรรหาข้าราชการครู**. ม.ป.ท. , 2537.

สุรพล บุญลือ. **การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ห้องเรียนเสมือนจริงแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในระดับอุดมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

สุริยงค์ ชวนขยัน. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏ : กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.

สุวิชา บัวผุด. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการทำงานของข้าราชการครู โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. **เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2544.

_____. **Child Centered : Storyline Method : การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เล่ม 2.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2544.

_____. **21 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2545.

สุวิทย์ มูลคำ. **กลยุทธ์การสอนเชิงมโนทัศน์**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2547.

สุวิมล ติรกานันท์. **การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

_____. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

แสงเดือน อาตมียนันท์. **การพัฒนามโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ, นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557.

โสรฌา เครือเมฆ. **ทัศนคติต่อวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ของนิสิตและบัณฑิต สาขาคหกรรมศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.

หลุย จำปาเทศ. **จิตวิทยาการจูงใจ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สามัคคีสาส์น, 2533.

องอาจ นัยพัฒน์. **การออกแบบการวิจัย : วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

อนุมาน ลีละศร. องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา. **วารสารวิเทศสหการ**, 2 (1), 22-27, 2540.

อรทัย มูลคำ และคณะ. **การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.

อรนุช ลิมตศิริ. **การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

อรพิน เทพจอมใจ. **ความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุรกันดาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2553.

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

อลิศรา ชูชาติ. "การบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ " **ประมวลบทความ เรื่อง หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามรูปปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

อังสุรีย์ พันธ์แก้ว. **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ CLICK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตกผลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2557.

Anchor, J. Research and Development (R&D). In J. Michie (Ed.). **Encyclopedia of social science**, 3 (1414-1415). Chicago, IL : Fitzroy Dearborn Publishers, 2001.

Arends, R.I. **Learning to Teach**. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, 1994.

Ausubel, D.P. **Education Psychology A Cognitive View**. New York : Holt, Rinehart and Wunston, 1968.

Beane, James. The Middle School : "The Natural Home of Integrated Curriculum." **Educational Leadership**. 49 (2) : 9-13 ; October, 1991.

Beerens, D.R. **Evaluating Teachers for Professional Growth : Creating a Culture of Motivation and Learning**. Thousand Oaks : Corwin Press, 2000.

Benbasat, I. and Lim, J. Information Technology Support for Debasing Group Judgments : An Empirical Evaluation. **Organizational Behavior and Human Decision Processes**. 83 (1) : 167-183 ; 2000.

Borg, W.R. and Gall, M. D. **Education Research**, 3rd ed. New York : Longman, 1989.

Borko, H., Davinroy, K.H., Bliem, C.L. and Cumbo, K.B. Exploring and Supporting Teacher Change : Two Third-Grade Teachers' Experiences in a Mathematics and Literacy Staff Development Project. **The Elementary School Journal**. 100 (4) : 273 -306 ; 2000.

Bruner, J. **The Process of Education**. New York : Alfred A. Knopf, Inc. and Random House, 1963.

Casson, A. **Assessment in Outdoor Education.** The Degree of Master of Education. Queen's University Kingston, Ontario, Canada, 2009.

Dalin, P. **Changing the School Culture**. London : IMTEC Foundation, 1993.

Dewey, J. **Experience and Education**. New York : Macmillan Publishing Company, 1963.

Dickinson, V. and Yong, Terrell A. "Elementary Science and Language Arts : Should We Blur the Boundaries**?", School Science and Mathematics**. 9 (6) : 334-339 ; October, 1998.

Donahue, D. and Stuart, J. "Working Towards Balance : Arts Integration in Pre-service Teacher Education in an Era of Standardization." **Teaching and Teacher Education**. No.24 : 343-355 ; February, 2008.

Fishbein, M. and Ajzen, I. **Beliefs, Attitude, Intention and Behavior : And Introduction to Theory and Research**. Reading, Mass. Addison Wesley, 1975.

Gardner, H. **Frames of Mind : The Theory of Multiple Intelligences**. New York : Basic Books, Collins Publishers, 1983.

_____. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง **A Multiple Intelligences Approach to Education**. วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2548 โรงแรมโซฟิเทล เซ็นทรัลพลาซ่า, กรุงเทพฯ, 2548.

Gay, L.R. **Educational Research Competencies for Analysis and Application**. New York : Merrill Publishing Company, 1976.

Gilmer, B.Von Haller. **Industrial Psychology.** New York : McGraw – Hill Book, 1971.

Good, C.V. **Dictionary of Education**. Michigan : McGraw-Hill, 1973.

Gutex Gerald L. **Education and Schooling in America**. New Jersey : prentice. Hall, 1988.

Herzberg, F., Mausner, B. and Snyderman, B. **The Motivation to Work**. 2nd ed. New York : John Wiley and Sons, 1959.

Husen, T. and Postlethwaite, N.T. **Self-directed learning : A Guide for Learners and Teacher**. New York : Association Press, 1994.

_____. **The International Encyclopedia of Education**. New York : Pergamon Press, 1994.

Johnsen, Susan. "Figuring Out Interdisciplinary Curriculum." **Gifted Child Today Magazine**. 17 (3) : 37-39 ; May-June, 1994.

Krajewski, L.J. and Ritzman, L.P. **Operational management : Strategy and Analysis.** 6th ed. Upper Saddle River, NJ : Prentice-Hall, 2002.

Ladipo, Betly. "Motivational Factors and Attitude Change in Teacher,'' **Dissertation Abstracts International**. 47(7) : 2041 ; January, 1985.

Maslow, A. H. **Motivation and Personality**. New York : Harper and Row, 1970.

McInerney, D. and McInerney, V. **Educational Psychology : Constructing Learning**. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall, 1998.

Moriyama, J. ; Suzuk, T. Miyazaki, M. ; and Sakakibara. Y,. **Integrated Learning of "Modeling" Through Mathematics, Science and Technology.** Grant-in-Aid for Scientific Research of Japan Society for the Promotion of Science. 14658042 : 2-9 ; 2013.

Morse, Nancy C. **Satisfaction in the White Collar Job.** Michigan : University of Michigan, 1953.

Mupanduki, Blessing T. The Effectiveness of a Standards-based Integrated Chemistry and Mathematics Curriculum on Improving the Academic Achievement in Chemistry for High School Students in Southern California. **The Smithsonian/NASA Astrophysics Data System.** 70(9) : 3329 ; 2009. Available : http://adsabs.harvard.edu/ abs/2009PhDT.....149M.html. Retrieved April 28, 2016.

Oskamp, S. **Attitudes and Opinion**. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1977.

Parkay, F.W. and Stanford, B.H. **Becoming a Teacher : Accepting the Challenge of a Profession.** 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1992.

Rogers, C.R. **Freedom to Learn**. Columbus, Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company, 1969.

Rosenberg, M.J. and Hovland, C.I. Cognitive, Affective and Behavioral Components of Attitudes. In C.I. Hovland and M.J.Rosenberg (Eds). **Attitudes Organization and Change**. New Haven, CT. Yale University Press, 1960.

Russell et al. **Power : A New Social Analysis.** London : Unwin Paperbacks, 1987.

Scribner. J. P. Professional Development : Untangling the Influence of Work Context on Teacher Leaning . **Educational Administration Quarterly.** 35 (2) : 238-266 ; 1999.

Shann. M. H. Professional Commitment and Satisfaction among Teachers in Urban Middle schools**. The Journal of Educational Research**. 92 (2) : 67-73 ; 1998.

Steiner, E. **Pragmatics, Discourse and Text : Explorations in Systemic Semantics**. London : Frances Pinter, 1988.

Stumpf, S.E. **Philosophy : History and Problems**. New York : McGraw-Hill, 1994.

Summer, G.F. (Ed.). **Attitude Measurement**. Chicago : Rand McNally, 1970.

Takakura, S. Research and Development : The Present State of the Art. In N. Charoenpit, K. Preedeedilok, & P. Brudhiprabha (Eds.). **Research and Development in the Next Decade Asian Perspectives** (3-17). Bangkok : Office of Research Affairs and Office of International Relations of Srinakharinwirot University, 1990.

Tatar, M. Extent and Source of Parents' School-related Information. **The Journal of Educational Research**. 92 (2) : 101-105 ; 1998.

Tickle, L**. The Induction of New Teacher : Reflective Professional Practice.** London : Cassel, 1994.

Travess, D. Paul and Revores, Ronald W. **Foundations of Education : Becoming a Teacher**. 2 nd ed. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1990.

Triska, John William. **Measuring Teacher Leadership.** The Degree Master of Arts In Education, Northern California : The Faculty of Humboldt State University, 2007.

Wallerstein, Harvey. **A Dictionary of Psychology**. Maryland : Penquin Book Inc, 1971.

Westbrook, Susan L. "Examining the Conceptual Organization of Students in an Integrated Algebra and Physical Science Class", **School Science and Mathematics**. 98 (2) : 84-92 ; February, 1998.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและนวัตกรรมการศึกษา :

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย

ตำแหน่ง	หัวหน้าหลักสูตรนวัตกรรมการสื่อสารมวลชนและ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และนวัตกรรมสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
วุฒิการศึกษา	-Ph.D. (International Communication) Macquarie University, Australia -Certificate of Journalism and Mass Communication Kent State University, Ohio, USA -M.A. (Communication and Cultural Studies) The University of Western Sydney, Nepean, Australia -ปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผลงานวิจัย	-The Impact of New Communication Technologies on Education Values -The Impact of New Communication Technologies on Education in Thailand : Issues and Prospect -การสร้างทฤษฎีฐานรากมิติร่วมทางวัฒนธรรมและการค้นหาองค์ประกอบละครโทรทัศน์เชิงพาณิชย์เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมบันเทิงไทยสู่อาเซียน -พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยเพื่อการสื่อสารการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมไทยสากล มาเลเซีย และอินโดนีเซีย -พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยเพื่อการสื่อสารการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมไทยสากล แอฟริกาใต้ และสหราชอาณาจักรเลโซโท

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกโรงเรียน :

2. ดร. สุรีวัลย์ ลิ้มพิพัฒนกุล

ตำแหน่ง	รักษาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมมาตรฐานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงาน กศน.
วุฒิการศึกษา	-ปริญญาเอก สาขาวิชาการอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ -ปริญญาโท สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ผลงานวิจัย	-การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หัตถศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองและการมองเห็นคุณค่าในตนเองของผู้เกษียณอายุราชการ

3. ดร.กุลธิดา รัตนโกศล

ตำแหน่ง	ครูเชี่ยวชาญ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สำนักงาน กศน.
วุฒิการศึกษา	-ปริญญาเอก สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย -(The 2014 Fall Semester) Conducing studies and research as a part of the Doctorate in Education “Andragogy program” Lindenwood University, St.Charles, Missouri, USA -ปริญญาโท สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผลงานวิจัย	-การพัฒนาตัวบ่งชี้สภาพการศึกษานอกระบบโรงเรียนในระดับหมู่บ้าน -การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนบนฐานทุนทางสังคมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ชุมชน -การวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้การบริหารความเสี่ยงของกลุ่มพัฒนาอาชีพ (กพอ.) -การพัฒนาคู่มือการจัดการข้อมูลและสารสนเทศชุมชนสำหรับครูการศึกษานอกโรงเรียน

4. ดร.พงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์

ตำแหน่ง	อาจารย์ (เกษียณอายุ) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
วุฒิการศึกษา	-ปริญญาเอก สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย -ปริญญาโท สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย -ปริญญาโท สาขา Management Information System มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผลงานวิจัย	-การประเมินคุณภาพระบบบริหารการจัดการศึกษานอกโรงเรียน -ค่าใช้จ่ายต่อหัวในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2548 -ความร่วมมือเพื่อพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล :

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล กฤชคฤหาสน์

ตำแหน่ง	หัวหน้าภาควิชาการประเมินและการวิจัยและอาจารย์ประจำ ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
วุฒิการศึกษา	-ปริญญาเอก สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย -Certificate of Practice in Teacher Education AUT University New Zealand -Certificate of Psychological Measurement : Basic and Applications Illinois State University, Chicago, USA -ปริญญาโท สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผลงานวิจัย	-การสร้างแบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงและความตรงตาม ทฤษฎีการตอบข้อสอบจากคลังข้อสอบ -การพัฒนาคลังข้อสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

-ความเที่ยงของคะแนนจากมาตรประเมินค่าในประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
-การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสาธิต มศว. : การเรียนการสอนในโลกยุคแห่งสมอง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและโรงเรียนสาธิต (ฝ่ายประถม มัธยม และปทุมวัน)
-การสำรวจสมรรถนะครูตามการรับรู้ของนิสิต รหัส 57 หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) 5 ปี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฯลฯ

6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ ชนะสิทธิ์

ตำแหน่ง	คณบดี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
วุฒิการศึกษา	-ปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร -ปริญญาโท สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผลงานทางวิชาการ	-การติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกเชิงพื้นที่ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา -การพัฒนารูปแบบการสอนด้านจิตพิสัยเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม -การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน -การบริหารความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอนของคณะครุศาสตร์ -การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงกับการประกันคุณภาพบัณฑิตในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา :

7. ดร.สมบูรณ์ บูรศิริรักษ์

ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วุฒิการศึกษา	-ปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ -ปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผลงานวิจัย	-การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา -การศึกษารูปแบบของ E-Learning ที่เหมาะสมกับการศึกษานอกโรงเรียน

ภาคผนวก ข
หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙ /ว๓๓๕

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก
ต. ตะพง อ. เมือง จ. ระยอง ๒๑๐๐๐

๔ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย
๒. เค้าโครงรายงานการวิจัย

ด้วย นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. กำลังดำเนินการวิจัย “ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก” ปัจจุบันอยู่ในระหว่างขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฯ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวราวุธ พยัคฆพงษ์)
ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ส่วนฝึกอบรมและวิจัยทางการศึกษา
โทร. ๐-๓๘๖๕-๕๔๖๐
โทรสาร ๐-๓๘๖๖-๔๐๕๔

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙ /ว๓๓๕ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ต. ตะพง อ. เมือง จ. ระยอง ๒๑๐๐๐

๔ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล กฤชคฤหาสน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย

๒. เค้าโครงรายงานการวิจัย

ด้วย นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. กำลังดำเนินการวิจัย “ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก” ปัจจุบันอยู่ในระหว่างขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฯ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวราวุธ พยัคฆพงษ์)

ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ส่วนฝึกอบรมและวิจัยทางการศึกษา

โทร. ๐-๓๘๖๕-๕๔๖๐

โทรสาร ๐-๓๘๖๖-๔๐๕๔

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙ /ว๓๓๕ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ต. ตะพง อ. เมือง จ. ระยอง ๒๑๐๐๐

๔ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ดร.ดวงใจ ชนะสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย

๒. เค้าโครงรายงานการวิจัย

ด้วย นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. กำลังดำเนินการวิจัย “ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก” ปัจจุบันอยู่ในระหว่างขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฯ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวราวุธ พยัคฆพงษ์)

ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ส่วนฝึกอบรมและวิจัยทางการศึกษา

โทร. ๐-๓๘๖๕-๕๔๖๐

โทรสาร ๐-๓๘๖๖-๔๐๕๔

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙ /ว๓๓๕ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ต. ตะพง อ. เมือง จ. ระยอง ๒๑๐๐๐

๔ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ดร.พงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย

๒. เค้าโครงรายงานการวิจัย

ด้วย นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. กำลังดำเนินการวิจัย “ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก” ปัจจุบันอยู่ในระหว่างขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฯ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวราวุธ พยัคฆพงษ์)

ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ส่วนฝึกอบรมและวิจัยทางการศึกษา

โทร. ๐-๓๘๖๕-๕๔๖๐

โทรสาร ๐-๓๘๖๖-๔๐๕๔

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙ /ว๓๓๕ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ต. ตะพง อ. เมือง จ. ระยอง ๒๑๐๐๐

๔ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ดร.สมบูรณ์ บูรศิริรักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย

๒. เค้าโครงรายงานการวิจัย

ด้วย นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. กำลังดำเนินการวิจัย “ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก” ปัจจุบันอยู่ในระหว่างขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฯ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวราวุธ พยัคฆพงษ์)

ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ส่วนฝึกอบรมและวิจัยทางการศึกษา

โทร. ๐-๓๘๖๕-๕๔๖๐

โทรสาร ๐-๓๘๖๖-๔๐๕๔

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙ /ว๓๓๕

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก
ต. ตะพง อ. เมือง จ. ระยอง ๒๑๐๐๐

๔ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ดร.สุรีวัลย์ ลิ้มพิพัฒนกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย
๒. เค้าโครงรายงานการวิจัย

ด้วย นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. กำลังดำเนินการวิจัย “ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก” ปัจจุบันอยู่ในระหว่างขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฯ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวราวุธ พยัคฆพงษ์)
ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ส่วนฝึกอบรมและวิจัยทางการศึกษา
โทร. ๐-๓๘๖๕-๕๔๖๐
โทรสาร ๐-๓๘๖๖-๔๐๕๔

ภาคผนวก ค

คู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

คู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

คู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกนี้ จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งหวังให้สถานศึกษา กศน.ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งครู กศน.หรือผู้ที่สนใจเรื่องนี้ ควรได้ศึกษาคู่มือเล่มนี้ให้เข้าใจก่อนนำไปใช้

ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนทำให้คู่มือฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะเป็นแนวทางที่ดีและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้มีคุณภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

พนิตตา กิจจนศิริ
ผู้จัดทำ

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ 1

หลักการและเหตุผล 1

วัตถุประสงค์ของคู่มือประกอบรูปแบบ 2

บทที่ 2 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการ 3

1. ความเป็นมาของการสอนแบบบูรณาการ 3
2. ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ 4
3. ความหมายของพฤติกรรมการสอน 5
4. ความหมายของการสอนแบบบูรณาการ 5
5. ความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ 6
6. ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ 7
7. ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ 8
8. รูปแบบวิธีสอนแบบบูรณาการ 11
9. หลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ 14
10. การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการ 15

บทที่ 3 รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 17

1. พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 18
2. ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 20

บทที่ 4 การวางแผนการสอนแบบบูรณาการ 26

1. ขั้นตอนการวางแผนการสอนแบบบูรณาการ 27
2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 28
3. การวิเคราะห์ความสอดคล้องของทักษะ 3Rs กับ 7Cs กับการสอนแบบบูรณาการ 29
4. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการสอนแบบบูรณาการ 30

บรรณานุกรม 36

บทที่ 1
บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

การจัดการศึกษาของไทยในยุคปัจจุบันมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาฉบับแรกที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีผลให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น จะต้องมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน เน้นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้ตามธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร, 2556 : 147-148) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23 ที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นคนไทยที่มีความสมบูรณ์ตามความมุ่งหมายและหลักการ

จากสาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าวมานั้นแสดงให้เห็นได้ว่าการจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากที่สุด โดยจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง สังคม ชาติ และสังคมโลกทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการประกอบอาชีพซึ่งเป็นเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่จัดให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคลให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้คิด ปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ และสถานการณ์จริงในปัจจุบัน ด้วยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตจริงได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ทุกเวลาทุกสถานที่ และเมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดหลักการ ให้เป็น

หลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของบุคคล ชุมชน และสังคม นับได้ว่าเป็นหลักสูตร ที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนนอกระบบ ที่ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ จากการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต จึงเป็นการเสริมเติมเต็มเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ แบบบูรณาการ จะช่วยให้บรรลุตามหลักการของหลักสูตร เป็นการนำสภาพปัญหา ความต้องการ เรียนรู้ของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เพื่อการเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551 : 15)

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน มีการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้วิธีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่มีคุณภาพนั้น ขึ้นอยู่กับครูผู้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา และมีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ครูจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการอย่างพร้อมสรรพจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและระดับการพัฒนาของผู้เรียน การสอนแบบบูรณาการที่ครูการศึกษานอกโรงเรียน ใช้เป็นเครื่องมือในการสอน เน้นวิธีการที่หลากหลาย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ ตามสภาพจริง และการเชื่อมโยงเนื้อหาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก ซึ่งมีพันธกิจหลักประการหนึ่ง คือ วิจัยและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่สอดคล้องกับบริบทของภาค ซึ่งผู้จัดทำได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่และรับผิดชอบงานวิจัยของสถานศึกษา จึงได้สร้างรูปแบบและคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2. วัตถุประสงค์ของคู่มือประกอบรูปแบบ

1. เพื่อประกอบความรู้ความเข้าใจในรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2. เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 2
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการ

1. ความเป็นมาของการสอนแบบบูรณาการ

แนวคิดของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เริ่มต้นจากนักปรัชญาการศึกษาชาวอังกฤษ ชื่อ จอห์นล็อก (John Lock) ที่เสนอแนวคิดการจัดการศึกษาว่า เด็กไม่มีเวลาและกำลังที่จะศึกษาเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้หมด ดังนั้นเด็กจะสนใจแต่เฉพาะสิ่งจำเป็น และใช้บ่อยที่สุด (วิเชียร อินทรสมพันธ์, 2546 : 49) ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 นักการศึกษาชื่อดิวอี้ (Dewey) ได้เผยแพร่แนวคิดของ “กระบวนการสอน” ว่า เป็นการจัดสภาพแวดล้อมของผู้เรียนให้มีความเหมาะสม หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้ตั้งโรงเรียนชื่อ “Dewey School” เมื่อ ค.ศ.1896 โดยใช้ปรัชญาการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Dewey ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตัว มิใช่เป็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเรื่องเดียว การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นกระบวนการริเริ่มสร้างสรรค์ที่ผู้สอนต้องผสมผสานเนื้อหาสาระรายวิชาและวิธีสอนที่ประสบความสำเร็จจากที่ได้เรียนรู้ในอดีตเข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยองค์รวม (Morickel, 1998 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, บุบผา เมฆศรีทองคำ, ธีรวัฒน์ ฆะราช, 2551 : 18-19)

ดิวอี้ (Dewey) ได้นำแนวคิดของปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่ให้ความสนใจอย่างมากต่อการปฏิบัติหรือการลงมือทำ ความหมายของปรัชญานี้คือ “การนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ” และได้เสนอการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ “Learning by Doing” โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนได้รับอิสระในการริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิด เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะ และเน้นการปลูกฝังการฝึกฝนอบรมโดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-27) Dewey มีแนวคิดว่า การศึกษา คือ ชีวิต การจัดการเรียนการสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เริ่มเกิดขึ้นในสมัยของ Dewey มีความเชื่อว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ และในการจัดการเรียนการสอน ควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-166)

2. ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการมีนักการศึกษาหลายท่าน (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน, 2543 : 28-55 , 2549 : 34-70 ; นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 29-49 ; อรนุช ลิมตศิริ, 2553 : 27-44 ; สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 : 26-90) สรุปแนวคิดได้ดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ของ Dewey ➢ คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไป ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้สอนเป็นเพียงผู้ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner ➢ การจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียน และใช้วิธีการที่เหมาะสม มีการใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอก

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers ➢ การเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดแรงจูงใจ การจัดหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความสามารถหลายด้าน มีความรู้ในการแก้ปัญหา มีสติปัญญา ที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ

4. ทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (Theory of Multiple Intelligences) ➢ การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับเชาวน์ปัญญาหลายด้าน การสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคิดในเชิงสหวิทยาการโดยเชื่อมโยงสาระความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน การคิดเชิงสังเคราะห์เป็นองค์รวม การพัฒนาเชาวน์ปัญญาช่วยในการเรียนรู้ โดยการบูรณาการด้านต่าง ๆ กับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ในการสอนแบบบูรณาการ ควรเน้นการพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหลายด้านไปพร้อมกัน โดยการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยองค์รวม เน้นการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด การสื่อความหมาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. ความหมายของพฤติกรรมการสอน

ความหมายของพฤติกรรมการสอน มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้หลายท่าน (พฤกษา สุขุมาภัย, 2546 : 4 ; จิตราภรณ์ พงษ์มาลี, 2550 : 52 ; ขวัญฤดี ธราธารกุลวัฒนา, 2556 : 22 ; เมธี สารดิษฐ์, 2557 : 21) สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออกในขณะปฏิบัติการสอนที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยมีการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียน การวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปในทางที่พึงประสงค์

4. ความหมายของการสอนแบบบูรณาการ

ความหมายของการสอนแบบบูรณาการ มีนักการศึกษาให้ความหมายหลายท่าน (Travass and Revores, 1990 : 9 ; Beane, 1991 : 9 ; Johnsen, 1994 : 37 ; วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542 : 46 ; กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2543 : 62 ; วิเศษ ชิณวงศ์, 2544 : 28 ; สำลี รักสุทธี และคณะ, 2544 : 5 ; โศภนา บุญยะกลัมพ, 2546 : 8 ; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2547 ; ทิศนา แขมมณี, 2557 : 147) สรุปได้ว่า การสอนแบบบูรณาการ เป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความหมายของพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

จากความหมายของพฤติกรรมการสอนและการสอนแบบบูรณาการ สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เป็นการกระทำที่ครูแสดงออกในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ ประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย และสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. ความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ

การเรียนการสอนที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาแบบแยกส่วน การสอนแยกเป็นรายวิชา การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีต่าง ๆ ก็ถูกแยกไปเป็นรายวิชาเป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจแต่ละรายวิชาเป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างรายวิชาต่าง ๆ ได้ ทำให้ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตจริงได้ ประกอบกับความรู้ต่าง ๆ เพิ่มพูนมากขึ้นไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้หมด การบูรณาการเข้าด้วยกันจะช่วยลดปริมาณเนื้อหาความรู้ และการบูรณาการยังช่วยส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิด การแก้ปัญหา รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ด้วย (อลิศรา ชูชาติ, 2549 : 142-143)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 24-28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง และช่วยให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการกลวิธีต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนไปใช้ในการดำเนินชีวิต

2. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะรอบรู้ มีความรู้หลายด้าน เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม ความรู้ประสบการณ์ไม่คับแคบและเกิดการพัฒนาชีวิตทุกด้าน

3. ความรู้ที่ได้รับมีความหมายต่อชีวิตและสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง เพราะได้เรียนรู้สิ่งที่สอดคล้องกับสภาพจริง ได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม มีความรอบรู้เรื่องนั้น ๆ ซึ่งเมื่อจะใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตจริงจะต้องใช้ความรอบรู้ ความรู้ที่ได้เรียนอย่างบูรณาการกับสิ่งที่ต้องการใช้ในชีวิตจึงสอดคล้องกัน สะดวกต่อการใช้งาน

4. ช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ประหยัดเวลา การเรียนรู้ และช่วยลดภาระการสอนได้

5. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย คิดวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ และช่วยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่าง และนอกจากจะพัฒนาด้านความรู้แล้วยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจและการพัฒนาด้านทักษะของผู้เรียนควบคู่กันไป ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ลักษณะรอบรู้ มีความรู้หลายด้าน เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม และความรู้ที่ได้รับมีความหมายต่อชีวิตและสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

6. ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2546 : 16-17) และนุสรา สกลนุกรกิจ (2558 : ออนไลน์) กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชา ทำให้ผู้เรียนระลึกถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกและกว้าง ทำให้ผู้เรียนมีทัศนะกว้างไกล ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อแต่ละวิชาและทำให้มีเวลาเรียนมากขึ้น

2. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีเจตคติที่ดี เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ

4. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

5. ช่วยแก้ปัญหาด้านการขาดครูสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

6. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหาสังคมได้ดีกว่า สามารถพิจารณาปัญหา และที่มาของปัญหาอย่างกว้าง ๆ ใช้ความรู้อย่างหลากหลายมาสัมพันธ์กัน ส่งเสริมให้เกิดทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย

7. ช่วยทำให้การเรียนการสอนและการให้การศึกษามีคุณค่ามากขึ้น สามารถช่วยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระจ่างขึ้น ถูกต้องและสามารถปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ได้อีกด้วย

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ การยอมรับผู้อื่น การรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และเกิดการเรียนรู้จากการกระทำร่วมกัน

9. ช่วยส่งเสริมการพัฒนาค่านิยม และบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาวินัยในตนเอง ส่งเสริมความสามารถในการทำงานและการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน

10. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ และเกิดความสนุกสนานเพราะได้เรียนรู้หลายด้าน

11. ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจของตนเอง

12. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา ได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง และผู้เรียนลงมือปฏิบัติเองโดยมีครูผู้สอนเป็นเพียงให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา

7. ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ

การบูรณาการมีหลายลักษณะหลายแนวคิด แต่ละลักษณะเอื้อต่อการจัดการสอนแบบบูรณาการได้เป็นอย่างดี ในบางครั้งผู้สอนอาจบูรณาการหลายลักษณะเข้าด้วยกัน แล้วแต่แนวความคิดของผู้สอนแต่ละคนและความเหมาะสมเป็นเรื่อง ๆ ไป ลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ ดังนี้ (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 171-175)

1. การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ

การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระหรือองค์ความรู้ในลักษณะของการหลอมรวมกัน โดยตั้งเป็นหน่วย (Unit) หรือหัวข้อเรื่อง (Theme) เนื้อหาสาระที่นำมาหลอมรวมกันจะมีลักษณะคล้ายกันหรือต่อเนื่องกัน แล้วเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น แผนผังความคิดแสดง Concept Mapping เชื่อมโยงมโนทัศน์ของหัวข้อความรู้

2. การบูรณาการเชิงวิธีการ

การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เข้าในการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ใช้สื่อการเรียนการสอนแบบสื่อประสม ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างสัมพันธ์กันให้มากที่สุด เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ผู้สอนสามารถบูรณาการเชิงวิธีการด้วยการใช้เทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น

1) การสนทนา ผู้สอนอาจเริ่มต้นการสอนด้วยการสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับความสามารถของคนไทย ในการประดิษฐ์งานฝีมือด้านต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเห็นในท้องถิ่นและให้ยกตัวอย่างผลงานต่าง ๆ ที่เป็นของคนไทย พร้อมทั้งบอกว่าเป็นผลงานทางด้านใด

2) การอภิปราย หลังจากผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับความสามารถและผลงานที่เป็นภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ของคนไทยแล้ว ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญาไทย” แล้วช่วยกันอภิปรายความสำคัญของภูมิปัญญาไทย การเผยแพร่ผลงาน และการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

3) การใช้คำถาม เป็นวิธีการที่ผู้สอนนิยมใช้กันมาก ไม่ว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีใดก็ตาม จะมีวิธีการใช้คำถามแทรกอยู่เสมอ โดยผู้สอนอาจเป็นผู้ใช้คำถามถามผู้เรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย หรือผู้เรียนตั้งคำถามถามผู้เรียนด้วยกันเองก็ได้

4) การบรรยาย ผู้สอนอาจบรรยายเสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนบ้างในกรณีผู้เรียนยังได้ความรู้ไม่ครบ หรือประเด็นที่ผู้เรียนยังไม่ได้กล่าวถึง เช่น ภูมิปัญญาไทยด้านอื่น ๆ หรือตัวอย่างบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาไทยในด้านต่าง ๆ

5) การค้นคว้าและการทำงานกลุ่ม ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนร่วมกันค้นคว้าเกี่ยวกับประเภทของภูมิปัญญาไทย ลักษณะของภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยให้ทำงานเป็นกลุ่ม เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วให้ผู้เรียนจัดการกับข้อมูลเพื่อเตรียมนำเสนอต่อไป

6) การไปศึกษานอกห้องเรียน เช่น การไปค้นคว้าหาข้อมูลในห้องสมุด การไปสัมภาษณ์ผู้รู้หรือการไปค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่นอกห้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรงแล้วนำข้อมูลมาจัดการต่อไป

7) การนำเสนอข้อมูล เมื่อผู้เรียนวางแผนและจัดการกับข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้เรียนสามารถนำเสนอได้หลายวิธี เช่น การรายงานในรูปแบบต่าง ๆ การจัดป้ายนิทรรศการ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร หรือการเล่นเกมโชว์ แล้วแต่ความคิดของกลุ่มผู้เรียน

3. การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้ในอดีต ผู้สอนมักเป็นผู้บอกหรือให้ความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับสิ่งที่ผู้สอนหยิบยื่นให้ แล้วแต่ความสามารถของผู้เรียนว่าจะตักตวงได้เท่าไร แต่ในปัจจุบันมีแนวความคิดเปลี่ยนไป จากการเน้นที่องค์ความรู้มาเป็นเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีการแสวงหาความรู้ และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ต้องการและกระบวนการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ติดตัวผู้เรียนไว้ใช้ได้ตลอดไป ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนอยู่ในใจ แต่สามารถยืดหยุ่นได้ เช่น ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้สอนอาจแนะนำให้ผู้เรียนใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด ในการได้มาซึ่งความรู้ในเรื่องที่ต้องการ เช่น

กระบวนการแสวงหาความรู้

ผู้สอนแนะนำกระบวนการแสวงหาความรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักก่อน แล้วให้ปฏิบัติโดยการหาความรู้เกี่ยวกับประวัติของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชด้านต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่สามารถหาได้อาจให้หาเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ผู้สอนควรแนะนำวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

กระบวนการแก้ปัญหา

ในการแสวงหาความรู้นั้น ผู้เรียนอาจพบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ผู้เรียนควรรู้วิธีการแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาเฉพาะหน้า ผู้สอนควรแนะนำวิธีการแก้ปัญหาแก่ผู้เรียนให้เข้าใจ เมื่อพบปัญหาผู้เรียนจะได้ดำเนินการแก้ปัญหานั้นได้อย่างเป็นขั้นตอน

กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด

เมื่อได้ข้อมูลความรู้ตามที่ต้องการแล้ว ผู้เรียนควรรู้วิธีการจัดการกับข้อมูล เช่น การรวบรวมความรู้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า หลังจากนั้นจึงควรสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้น เพื่อที่ผู้เรียนจะได้มองเห็นภาพรวมและมีความเข้าใจในเรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราชอย่างถ่องแท้ทุกด้านและเป็นความรู้ที่ติดตัวผู้เรียนไปได้อีกยาวนาน

4. การบูรณาการความรู้ ความคิดกับคุณธรรม

สภาพการจัดการเรียนการสอนตามความเป็นจริงส่วนใหญ่ จุดประสงค์มักเน้นไปที่ด้านพุทธิพิสัยมากกว่าด้านจิตพิสัย บุคคลใดที่จะได้รับคำชมว่าเก่งต้องเด่นในด้านความรู้ ซึ่งเป็นค่านิยมมาแต่เดิม โดยหลักการแล้วควรให้ความสำคัญแก่ความรู้และคุณธรรมเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสดีที่ผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยบูรณาการความรู้ ความคิด และคุณธรรมเข้าด้วยกัน อาจเป็นการสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และใช้เทคนิคการสอดแทรกคุณธรรมเข้าไปโดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัว จนกระทั่งเกิดการซึมซาบเป็นธรรมชาติ เช่น การสอนเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ผู้สอนไม่ควรมุ่งสอนที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ทั้งของตนเองและผู้อื่นเท่านั้น เพราะจะทำให้ผู้เรียนคิดแต่สิ่งที่ตนพึงจะได้รับหรือพึงมีตามกฎหมาย แต่ผู้เรียนจะขาดคุณลักษณะในด้านคุณธรรม ดังนั้น ผู้สอนจึงควรสอนสอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือกัน ความเมตตากรุณาหรือการตรงต่อเวลาตามความเหมาะสม เพื่อผู้เรียนจะได้เป็น “ผู้มีความรู้คู่คุณธรรม”

5. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการปฏิบัติเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะเมื่อเวลาผ่านไปอาจลืมความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้นั้นได้ แต่ถ้าความรู้นั้นเชื่อมโยงไปกับการปฏิบัติจะทำให้ความรู้นั้นติดตัวไปยาวนานไม่ลืมง่าย เช่น การเรียนรู้เรื่องพวงมาลัยและวิธีการร้อยพวงมาลัยแบบต่าง ๆ โอกาสในการใช้พวงมาลัย วัสดุอุปกรณ์ในการร้อยพวงมาลัย ซึ่งหากเป็นการสอนแค่ความรู้ขณะเรียน ผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจได้ แต่จะไม่คงทนเพราะอาจลืมในเวลาต่อมา แต่ถ้าผู้สอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติร้อยพวงมาลัยแต่ละแบบประกอบไปด้วย จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้นไม่ลืมง่าย และขณะฝึกปฏิบัติอาจพบปัญหาต่าง ๆ ผู้เรียนก็จะสามารถคิดและใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาได้อีกด้วย

6. การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอน “ความรู้” เป็นสิ่งที่ผู้สอนทุกคนปรารถนาให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน แต่ความรู้นั้นไม่ควรเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความแปลกแยกกับชีวิตจริง เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่า และไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ แก่ตัวผู้เรียน ดังนั้น สิ่งที่สอนในสถานศึกษาควรเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับชีวิตจริงกับผู้เรียน และเป็นสิ่งที่จะช่วยเหลือผู้เรียนปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน อีกทั้งเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ มากขึ้น เช่น การสอนเรื่องอาหาร การป้องกันโรคติดต่อ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้เมื่อเรียนรู้ในห้องเรียนแล้ว ผู้สอนควรเชื่อมโยงให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตจริง

8. รูปแบบวิธีสอนแบบบูรณาการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547) กล่าวว่า วิธีการสอนแบบบูรณาการ (The Integration Method) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ที่มีความหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งรู้จริงในสิ่งที่ศึกษามา สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งวิธีสอนแบบบูรณาการมีหลายรูปแบบ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร, 2556 : 149-151) ดังนี้

1. การสอนบูรณาการแบบหลอมรวมหรือแบบสอดแทรก (Infusion)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนคนเดียวจะสอนในเนื้อหาวิชาหนึ่งหรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่ง จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาหรือทักษะกระบวนการในสาระการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาของตน หรือเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์เดิมที่ศึกษาจากวิชาต่าง ๆ เป็นการสอนบูรณาการแบบหลอมรวมโดยผู้สอนคนเดียวแต่บูรณาการความรู้และเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมองเห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นการสอนแบบ Student – Centered

ตัวอย่าง : ผู้สอนวิชาภาษาไทย ให้ผู้เรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระที่อ่านเรื่อง การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ผู้สอนทบทวนเชื่อมโยงความรู้เรื่องอาเซียนซึ่งผู้เรียนเคยเรียนมาจากวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นเนื้อหาในการเรียน แล้วให้ผู้เรียนเขียนบรรยายแสดงความรู้สึกหรือวิเคราะห์ วิจารณ์จากเรื่องที่อ่าน ต่อจากนั้นให้ผู้เรียนส่งผลงานทำเป็นแผ่นพับโดยใช้ความรู้เชิงศิลป์ในการออกแบบการจัดทำ

2. การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมุ่งสอนในความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกันหรือลักษณะเนื้อหาสาระใกล้เคียงกันมาวางแผนจัดการเรียนรู้ร่วมกันจะทำให้เนื้อหาสาระไม่ซ้ำซ้อนกัน จากนั้นก็ไปเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของตน กำหนดภาระงานให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า จัดทำสื่อ อุปกรณ์และรายงานการศึกษาค้นคว้า กำหนดกระบวนการวัดผลและประเมินผลตามลักษณะวิชาโดยให้ผู้เรียนใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาจากวิชาหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนในอีกวิชาหนึ่ง เป็นรูปแบบการสอบแบบ Learner – Based Teaching

ตัวอย่าง : ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์วางแผนการสอนร่วมกันเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์จะเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญและแนวทางการดูแลรักษา ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาจะเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการลดเนื้อหาสาระที่ซ้ำซ้อนกันและทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของเรื่องที่เรียนรู้

3. การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multi-Disciplinary)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้สอนมาร่วมกันพิจารณากำหนดหัวข้อที่เป็นปัญหาในสังคม หรือปัญหาในชีวิต จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ศึกษา หรือคิดหาทางแก้ไขโดยใช้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนวางโครงการร่วมกันกำหนดเนื้อหาที่จะสอนเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อน ต่างคนต่างเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของตน รับผิดชอบในการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ การวัดผลประเมินผลของตน และกำหนดโครงงานให้ผู้เรียนปฏิบัติร่วมกันเพียงโครงงานเดียวแต่ต่างคนต่างสอน และวัดผลความสนใจ ผู้สอนจะประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากโครงงาน เป็นการป้องกันการมอบภาระงานที่ซ้ำซ้อนให้ผู้เรียนมากเกินไปการสอนแบบนี้เป็นวิธีสอนแบบ Learner – Independence หรือ Self – Directed Learner

ตัวอย่าง : คณะผู้สอนเห็นความสำคัญของเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน จึงมาร่วมมือกันจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ กำหนดผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น

- •สังคมศึกษา ความรู้เกี่ยวกับความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน
- •ภาษาไทย เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้า
- •ศิลปะ วาดภาพความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
- •สุขศึกษา ปัญหาภาวะโภชนาการของประชากรในอาเซียนที่มีผลต่อเศรษฐกิจ
- •วิทยาศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศสมาชิกอาเซียน
- •คณิตศาสตร์ การเขียนแผนภูมิแท่งเปรียบเทียบข้อมูลสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าในแต่ละประเภทของประเทศสมาชิกอาเซียน
- •ภาษาต่างประเทศ การสนทนาและเขียนโต้ตอบเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน
- •การงานอาชีพและเทคโนโลยี อาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียน

คณะผู้สอนต่างคนต่างเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนวิชาสังคมศึกษามอบหมายให้ผู้เรียนทำโครงงานตามความสนใจของผู้เรียนเกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูลของเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยแสดงถึงการนำความรู้ของทุกวิชามาบูรณาการในโครงงานนั้น ผู้สอนแต่ละคนประเมินโครงงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ตนสอนหรือตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ

4. การสอนแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา (Tran-Disciplinary)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้สอนต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาร่วมประชุมปรึกษาหารือ วางแผน และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สอนร่วมกันโดยพิจารณากำหนดหัวข้อที่เป็นปัญหาสำคัญในชีวิตและสังคมที่ผู้เรียนควรศึกษาและจำเป็นต้องช่วยกันแก้ไข ผู้เรียนและผู้สอนกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ร่วมกันโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามหัวข้อที่ตนเองถนัดและสนใจอย่างเป็นอิสระ เมื่อคณะผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันแล้วจะร่วมกันสอนเป็นคณะ ซึ่งอาจจะมีผู้สอนแกนนำคนเดียวหรือหลายคนก็ได้เป็นผู้สอนทักษะที่จำเป็น ชี้แนะประเด็นปัญหาแนวทางการศึกษาค้นคว้า การเขียนโครงงาน การพัฒนาโครงงาน การนำเสนอโครงงานในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนคณะผู้สอนเป็นผู้ให้ความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า จัดบรรยากาศ หนังสือ เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า สื่ออุปกรณ์ และให้คำแนะนำปรึกษาหารือแต่ให้อิสระในการวางแผนงานการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ให้ผู้เรียนคิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองแต่อยู่ในขอบข่ายที่กำหนด ผู้สอนทุกวิชา (ต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้) จะร่วมกันกำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนร่วมกัน การสอนบูรณาการแบบนี้ผู้เรียนจะค้นพบความรู้ หรือสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการสอนแบบ learner – Independence หรือ Self – Directed Learner

ตัวอย่าง : คณะผู้สอนทุกรายวิชานำประเด็นปัญหาการลักลอบตัดไม้หายากเพื่อการค้าของอาเซียนมาประชุมปรึกษาหารือกันโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้และทักษะที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น

- •สังคมศึกษา ปัญหาการลักลอบตัดไม้หายาก หลักธรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม
- •วิทยาศาสตร์ ภาวะโลกร้อน การลดภาวะโลกร้อน
- •ภาษาไทย การเขียนบทความ
- •ภาษาอังกฤษ การพูดรณรงค์ต่อต้านการลักลอบตัดไม้ในภูมิภาคของอาเซียน
- •ศิลปะ การวาดภาพตามจินตนาการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของอาเซียนในอนาคต
- •กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จิตสาธารณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน
- •การงานอาชีพและเทคโนโลยี การปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน

คณะผู้สอนจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน สอนเป็นคณะหรืออาจให้ผู้สอนที่เป็นแกนนำเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด มอบหมายภาระงานหรือชิ้นงานให้ผู้เรียนเขียนโครงงานตามความสนใจ ตามขอบข่ายที่กำหนด ผู้สอนร่วมมือกันกำหนดเกณฑ์การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน

9. หลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ

สำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 17-18) สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544 : 166-167) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 163) ได้เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการที่สอดคล้องกันดังนี้

1. จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์
2. ยึดการบูรณาการวิชาเป็นสำคัญ โดยการบูรณาการทั้งภายในวิชาเดียวกันหรือระหว่างวิชาเชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้าด้วยกันให้เป็นความรู้แบบองค์รวม
3. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4. ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นสำคัญ
5. เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงานโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน โดยคำนึงถึงประสิทธิผลของงานด้วย
6. เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและการติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน
7. เน้นการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย
8. เน้นการเป็นคนดีและมีคุณค่าต่อสังคม ประเทศชาติ เห็นคุณค่าของสรรพสิ่งหรือส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
9. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
10. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานกลุ่ม ส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่มลักษณะต่าง ๆ
11. จัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมเข้าใจง่าย ตรงกับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล
12. จัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกล้าคิด กล้าทำ มีโอกาสแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของตนเองต่อสาธารณชนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้เกิดในตัวผู้เรียน
13. เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้องดีงามให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะความถูกต้องดีงามและความเหมาะสมได้ มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาและสามัคคี

10. การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2546 : 18) กล่าวว่า การประเมินผลที่สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบบูรณาการ ควรมีสภาพใกล้เคียงกับธรรมชาติมากที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริง ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงควรมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. สะท้อนภาพพฤติกรรม และทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในสถานการณ์จริง เป็นการแสดงออกในภาคปฏิบัติทักษะกระบวนการเรียนรู้ ผลผลิตและแฟ้มสะสมงาน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ใช้เทคนิคการประเมินผลที่หลากหลาย เนื่องจากการประเมินจากการปฏิบัติที่ผู้เรียนจะต้องลงมือทำจริง แสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมว่าทำอะไรได้บ้าง ไม่ว่าจะเป็นการประดิษฐ์ชิ้นงาน การทดลอง การเขียนรายงาน หรือการทำกิจกรรมอื่น ๆ ทุกอย่างควรเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน

3. เน้นให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยการสร้างสรรค์ผลงาน ดึงความคิดชั้นสูง ความคิดที่ซับซ้อน และการใช้ทักษะต่าง ๆ ออกมาได้ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลมาจากการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และสามารถประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

5. ใช้ข้อมูลอย่างหลากหลายเพื่อการประเมิน โดยครูผู้สอนควรรู้จักผู้เรียนทุกแง่ทุกมุม คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รับข้อมูลมาจากหลาย ๆ ทาง การกำหนดปัญหาหรืองานควรเป็นแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างคำตอบที่หลากหลาย

6. เน้นการมีส่วนร่วมในการประเมินระหว่างผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการประเมินผล จะทำให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผน การเรียนรู้ตามความต้องการของตนเองว่าเขาอยากรู้ อยากทำอะไร (โดยมีครูเป็นผู้ช่วยให้คำแนะนำ) ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและการประเมินผลนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ การใช้เทคนิควิธีการวัดและการประเมินผลที่หลากหลายจะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้มีความหมายมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ วิเศษ ชิณวงศ์ (2544 : 33) ได้กล่าวว่า ควรมีการประเมินแบบอิงการปฏิบัติ (Performance- base) และการประเมินแบบอิงสังเกต (Observation-base) ซึ่งจะช่วยให้ครูและผู้เรียนสามารถบูรณาการการเรียนการสอนกับการประเมินผลเข้าด้วยกัน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และการสอนกับการประเมินจะไม่แยกจากกัน จึงทำให้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสัมพันธ์กับชีวิตจริงมากที่สุด การประเมินตามสภาพจริงนับเป็นทางเลือกใหม่ที่จะช่วยให้สามารถประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม (2544 : 58-60) กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินการปฏิบัติวิธีหนึ่งใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เพื่อการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนปฏิบัติภาระงานที่เหมือนปฏิบัติภาระงานในชีวิตจริง ๆ การประเมินตามสภาพจริงประกอบด้วยการประเมินการปฏิบัติในสภาพจริง เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน การประเมินตนเองและการนำเสนอผลงาน ดังนี้

1. การปฏิบัติในสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริง ออกแบบขึ้นเพื่อประเมินการปฏิบัติในสภาพจริง เช่น เมื่อเรียนเรื่องการเขียน ผู้เรียนก็ต้องเขียนให้ผู้อ่านจริงเป็นผู้อ่าน ไม่ใช่ทดสอบด้วยการสะกดคำหรือตอบคำถามเกี่ยวกับหลักการเขียน งานที่ครูกำหนดให้ทำต้องสัมพันธ์กับความเป็นจริงในชีวิต กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาการคิดวิเคราะห์ ทั้งยั้งต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถในการเรียนรู้ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนด้วย

2. เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน (Criteria)

ต้องเป็นเกณฑ์ประเมิน “แก่นแท้” ของการปฏิบัติ มากกว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่สร้างขึ้นจากผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ เป็นเกณฑ์ที่เปิดเผย รับรู้กันอยู่ในโลกของความเป็นจริง ไม่ใช่เกณฑ์ที่เป็นความลับปกปิด อย่างที่การประเมินแบบดั้งเดิมใช้อยู่ การเปิดเผยเกณฑ์จะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนรู้ว่าจะส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างไร เนื่องจากเกณฑ์เป็นเรื่องที่นำมาจากการปฏิบัติเกณฑ์จึงเป็นข้อชี้แนะสำหรับการเรียนการสอนและการประเมินที่สะท้อนให้เห็นเป้าหมายและกระบวนการศึกษาอย่างแจ่มชัด ครูจึงอยู่ในบทบาทของผู้ฝึก (Coach) ผู้เรียนอยู่ในบทบาทของผู้ปฏิบัติ (Performer) พร้อม ๆ กับเป็นผู้ประเมินตนเอง

3. การประเมินตนเอง (Self Assessment)

การประเมินตามสภาพจริงมีจุดประสงค์ ดังนี้

3.1 เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการประเมินงานของตน โดยเทียบกับมาตรฐานทั่วไปของสาธารณชน

3.2 เพื่อปรับปรุง พัฒนา ขยับขยาย หรือเปลี่ยนทิศทางในการดำเนินงาน

3.3 เพื่อริเริ่มในการวัดความก้าวหน้าของตนเองในแบบต่าง ๆ

4. การนำเสนอผลงาน

การประเมินตามสภาพจริงคาดหวังให้ผู้เรียนเสนอผลงานต่อสาธารณชน และเป็นการเสนองานด้วยปากเปล่า (Oral Presentation) ซึ่งกว่าผู้เรียนจะได้ผลงานนั้น ๆ มาผู้เรียนต้องใช้ทักษะกระบวนการมากมาย ต้องวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหา กิจกรรมเหล่านั้นจะทำให้ผู้เรียนรู้คุณค่าของการทำงาน เป็นการเรียนรู้ที่หยั่งรากลึกและนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทที่ 3

รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

มโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ปัจจัยภายนอก

1. การสนับสนุนการทำงานของครู
2. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ
3. การพัฒนาครู

ปัจจัยภายใน

1. เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ
2. ความพึงพอใจในงาน
3. เจตคติต่ออาชีพครู

พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

1. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็นและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
2. ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม
3. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้
4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน
6. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข
7. จัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
8. จัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ
ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

❶ ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

- 1.1 ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบอย่างอิสระ
- 1.2 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- 1.4 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

❷ ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม

- 2.1 พัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัยในตนเองแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้
- 2.2 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นระบบกลุ่ม
- 2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

❸ ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญ สถานการณ์และการประยุกต์ความรู้

- 3.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้
- 3.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 3.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาร่วมกัน
- 3.4 กำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากคิด อยากทดลอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

❹ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

- 4.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
- 4.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
- 4.3 จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการและสภาพของผู้เรียน
- 4.4 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคน
- 4.5 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้
- 4.6 ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ

❺ ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

5.1 ทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง

5.2 ดำเนินการวัดและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนขณะผู้เรียนทำกิจกรรม

5.3 นำผลการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

5.4 วัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

❻ ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

6.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถที่หลากหลาย

6.2 จัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย

6.3 เสริมแรงจูงใจทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล

6.4 ให้ผลย้อนกลับ ข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมการเรียน หรือการนำเสนอผลงานของผู้เรียน

6.5 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

❼ ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

7.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

7.2 จัดบรรยากาศ สื่อ กิจกรรม และสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

7.3 ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างสร้างสรรค์

7.4 ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ

❽ ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

8.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

8.2 จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงทั้งในและนอกสถานที่เรียน

8.3 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

8.4 ปรับเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

8.5 ให้ชุมชน ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้

ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู ➢ การให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีกับผู้เรียน โดยการสนับสนุนการทำงานของครูในด้านข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ความสามัคคีของหมู่คณะและความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

❶ ด้านความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน
1.1 ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของครูและผู้เรียน
1.2 สถานศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน
1.3 ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา
1.4 สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน
1.5 สถานศึกษามีสื่อการเรียนรู้สำหรับให้บริการแก่ชุมชนอย่างเพียงพอ
❷ ด้านการสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้
2.1 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2.2 มีการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนอย่างชัดเจน
2.3 ส่งเสริมให้ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานสอนอย่างเต็มที่
2.4 มีการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน
❸ ด้านความสามัคคีของหมู่คณะ
3.1 ผู้บังคับบัญชาให้ความร่วมมือและสนับสนุนการทำงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ
3.2 การได้รับคำปรึกษาและร่วมกันแก้ไขปัญหาในการทำงานจากเพื่อนร่วมงาน
3.3 การได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา
3.4 บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
3.5 เมื่อท่านประสบปัญหาทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ท่านสามารถปรึกษากับผู้บังคับบัญชาได้
❹ ด้านข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา
4.1 การแจ้งข้อมูลข่าวสาร นโยบายที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วนและรวดเร็วทันกับเหตุการณ์
4.2 การจัดทำเอกสารหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
4.3 วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ
4.4 มีหนังสือ เอกสาร ตำรา คู่มือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ครูได้ศึกษาอย่างพอเพียง
❺ ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา
5.1 เพื่อนร่วมงานให้ความเชื่อถือและไว้วางใจท่านในด้านการปฏิบัติงานสอน
5.2 ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
5.3 ส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมและผลิตสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5.4 มีระบบสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัยและรวดเร็ว
5.5 การจัดหาและบริการสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ
5.6 มีอาคาร ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการทำงาน
5.7 มีคอมพิวเตอร์และระบบอินเตอร์เน็ตอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการสืบค้นข้อมูล

ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ➢ ความรู้ความสามารถของครูที่ทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

❶ ด้านความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
1.1 มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน
1.2 มีความสามารถในการให้ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
❷ ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร
2.1 สามารถจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้
2.2 สามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบได้
2.3 สามารถวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้
2.4 มีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ
2.5 มีความรู้เกี่ยวกับหลักการ จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา
2.6 รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2.7 สามารถสร้างสื่อของรายวิชาตามหลักสูตรได้
2.8 สามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น
2.9 สามารถพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเลือกเพิ่มเติมได้
❸ ด้านความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
3.1 ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น
3.2 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ด้วยตนเองได้
3.3 มีความรู้วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
3.4 สามารถใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ
3.5 สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลก่อนทำการสอนได้
3.6 มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3.7 สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชาที่สอน
3.8 สามารถสร้างเครื่องมือในการประเมินผลตามสภาพจริง
3.9 มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน
3.10 มีความรู้ในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้
3.11 มีความรู้ในเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง
❹ ด้านความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
4.1 สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้
4.2 สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนได้
4.3 มีความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน

ปัจจัยการพัฒนาครู ➢ การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม การทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู
❶ ด้านการจัดทำโครงการส่งเสริม พัฒนาบุคลากร
1.1 ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนการเรียนรู้
1.2 ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้
1.3 ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร
1.4 การให้ครูสามารถปรับปรุงเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้
1.5 ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้
1.6 สถานศึกษามีโครงการพัฒนาความรู้ความสามารถและเสริมประสบการณ์แก่ครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
❷ ด้านส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี
2.1 การพัฒนาความรู้ ความสามารถเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
2.2 การให้ครูพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน
2.3 การให้ครูค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา
2.4 การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพเพื่อให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ
2.5 การให้ครูเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายทางไกล
2.6 การให้ครูศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนสอนอย่างต่อเนื่อง
❸ ด้านส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน
3.1 การให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
3.2 ส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
3.3 การให้ครูศึกษาค้นคว้า ทดลอง ปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ
3.4 ส่งเสริมให้ครูพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้
3.5 สถานศึกษายกย่องและให้รางวัลสำหรับครูที่ตั้งใจทุ่มเทและอุทิศเวลาเพื่องานในวิชาชีพ
❹ ด้านการให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา
4.1 การเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น
4.2 สถานศึกษาได้จัดอบรมสัมมนาภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็น
4.3 การเข้าร่วมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
4.4 การเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา
❺ ด้านการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู
5.1 สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความรู้กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกระบบ
5.2 สถานศึกษาจัดมุมหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสารซึ่งกันและกัน
5.3 สถานศึกษานำครูไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้/ประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยาการ/เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
5.4 สถานศึกษาจัดสรรเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาครู

ปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ ➢ ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสอนแบบบูรณาการทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งทำให้ครูพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง ประกอบด้วย เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการในด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม

❶ **ด้านความรู้**
1.1 เชื่อว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน
1.2 การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง
1.3 วิธีการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน
1.4 การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการประเมินผลขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้
1.5 การสอนแบบบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้
1.6 การสอนแบบบูรณาการตอบสนองความสามารถในหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน
1.7 การประเมินผลตามสภาพจริงสามารถวัดผลได้ตรงตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน
1.8 ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ดูแล จัดหาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
1.9 การสอบข้อเขียนมีความเที่ยงตรงกว่าการประเมินคุณภาพผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น
❷ **ด้านพฤติกรรม**
2.1 ผู้เป็นครูต้องมีคุณธรรมในการประเมินผลผู้เรียน
2.2 ครูต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
2.3 ครูเป็นผู้ที่สนใจหาความรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้
2.4 ผู้เป็นครูต้องประเมินผลผู้เรียนอย่างยุติธรรม
2.5 ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพิจารณาความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน
2.6 ผู้เรียนสามารถคิด ทำ และแสดงออกได้มากเมื่อครูจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2.7 การสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้สอนไม่เป็นตัวของตัวเอง
2.8 การสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีการที่ทำได้ยาก
2.9 ผู้เป็นครูต้องไม่ประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย
2.10 การสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของเนื้อหาสาระหรือวิชาการต่าง ๆ ตามที่ครูต้องการ
❸ **ด้านความรู้สึก**
3.1 รู้สึกสบายใจเมื่อสอนให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
3.2 รู้สึกอารมณ์ไม่ดีอยู่เสมอเมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
3.3 การที่ต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ
3.4 รู้สึกตึงเครียดเมื่อจะต้องสอนแบบบูรณาการ
3.5 รู้สึกไม่ชอบเมื่อได้ยินคำว่า “การสอนแบบบูรณาการ”
3.6 ผู้เรียนมีความคิดเห็นแตกต่างมากเกินไปอาจทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้

ปัจจัยความพึงพอใจในงาน ➢ ความรู้สึกโดยรวมของครูที่มีต่อการทำงานในเชิงบวก เป็นความสุขที่เกิดจากการทำงานและการได้รับผลตอบแทนตามความต้องการ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของครู จนทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ในด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

❶ ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน
1.1 ท่านมีความชื่นชอบและภาคภูมิใจในผลของการปฏิบัติงานของตนเอง
1.2 การปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมาย
1.3 การปฏิบัติงานที่รับผิดชอบเป็นผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ
1.4 การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี
1.5 การปฏิบัติงานเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
1.6 การได้ปฏิบัติงานที่มีระเบียบแบบแผนแน่นอนและชัดเจน
❷ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ
2.1 การได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ
2.2 การได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ
2.3 การมีโอกาสได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน
2.4 การมีโอกาสในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองอย่างอิสระ
2.5 ปริมาณงานในความรับผิดชอบมีความเหมาะสมกับตำแหน่งและความสามารถ
❸ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ
3.1 ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานยอมรับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของท่าน
3.2 ผลการปฏิบัติงานของท่านเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน
3.3 ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานให้การยอมรับการเสนอความคิดเห็นของท่าน
3.4 การได้รับคำยกย่องชมเชยในผลสำเร็จของงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน
❹ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน
4.1 การได้รับการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ
4.2 การมีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน
4.3 การมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นตามความรู้ความสามารถในการทำงาน
❺ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน
5.1 การได้รับความร่วมมือและสนับสนุนการทำงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน
5.2 ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือเมื่อท่านมีปัญหาในการทำงาน
5.3 ผู้บังคับบัญชาเอาใจใส่และดูแลในการปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน
5.4 การได้รับเงินเดือนที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และเพียงพอต่อการดำรงชีพ
5.5 การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนมีความเป็นธรรมและโปร่งใส
5.6 การมีโอกาสเลื่อนเงินเดือนที่สูงขึ้นตามความสามารถในการทำงาน
5.7 การได้รับสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู ➢ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อของครูที่มีต่อการประกอบอาชีพครู ซึ่งแสดงออกได้ทั้งในเชิงบวกที่เป็นการแสดงออกถึงความพึงพอใจ ความภูมิใจ รักและศรัทธาในอาชีพครู และในเชิงลบที่เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจ ไม่ชอบ ไม่รักในอาชีพครู ประกอบด้วยเจตคติต่ออาชีพครูในด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม

❶ **ด้านพฤติกรรม**
1.1 อาชีพครูเป็นอาชีพที่สามารถสร้างเสริมความเจริญให้แก่สังคม
1.2 ผู้ที่ประกอบอาชีพครูต้องเป็นบุคคลที่รักการสอนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี
1.3 งานในหน้าที่ครูทำให้ข้าพเจ้าได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่
1.4 ในการปฏิบัติงานสอนข้าพเจ้าทำตามที่ได้รับมอบหมายในแต่ละปีอย่างมีประสิทธิภาพ
1.5 อาชีพครูมีโอกาสก้าวหน้าในการศึกษาต่อมากกว่าอาชีพอื่น
1.6 อาชีพครูเป็นอาชีพที่ข้าพเจ้าจะไม่สนับสนุนให้ญาติพี่น้องประกอบอาชีพนี้
1.7 อาชีพครูเป็นอาชีพที่คนทั่วไปดูหมิ่นดูแคลนว่ามีรายได้ต่ำ
1.8 ผู้ประกอบอาชีพครูมีโอกาสประกอบอาชีพเสริมได้ง่าย
❷ **ด้านความรู้**
2.1 อาชีพครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ
2.2 อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติสูงในสังคม
2.3 อาชีพครูเป็นอาชีพที่ได้รับการเคารพยกย่องจากบุคคลทั่วไปในฐานะผู้นำแห่งปัญญา
2.4 อาชีพครูเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ
2.5 อาชีพครูเป็นอาชีพที่สังคมให้การยอมรับมากกว่าอาชีพอื่น
2.6 อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและยั่งยืน
2.7 อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้มั่นคง
2.8 อาชีพครูเป็นอาชีพของคนที่เรียนไม่เก่ง
2.9 ผู้ประกอบอาชีพครูได้รับเงินเดือนไม่คุ้มค่ากับการปฏิบัติงานสอน
2.10 อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีวิต
❸ **ด้านความรู้สึก**
3.1 อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องมีความเสียสละอุทิศเวลาให้กับงานสอน
3.2 ข้าพเจ้ารู้สึกเชื่อมั่น รักและศรัทธาในอาชีพครู
3.3 อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องมีคุณธรรม จรรยาบรรณสูง
3.4 ผู้ประกอบอาชีพครูต้องเป็นผู้กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีงาม
3.5 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่ด้อยกว่าอาชีพอื่น
3.6 ผู้ประกอบอาชีพครูเป็นบุคคลที่เคร่งเครียดอยู่เสมอ
3.7 ผู้ประกอบอาชีพครูต้องเป็นผู้กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีงาม

บทที่ 4
การวางแผนการสอนแบบบูรณาการ

ในที่นี้จะนำเสนอขั้นตอนการสอนบูรณาการแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจของตนเองอย่างอิสระ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีผู้สอนร่วมคณะด้วยหลายวิชา การที่ผู้สอนหลายวิชาต้องร่วมกันคิดวางแผนการสอนร่วมกัน การยอมรับความคิดซึ่งกันและกัน การที่จะให้คนบางคนมีวิสัยทัศน์ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ มองเห็นการณ์ไกลเหมือนกันย่อมเป็นเรื่องยาก ผู้สอนจำต้องศึกษาแนวทางการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการศึกษาค้นคว้า รักการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแนวทางในการพัฒนาให้เป็นคนใฝ่รู้ตลอดชีวิต และพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ 3Rs & 7Cs ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ดังที่ Bernie Trilling and Charles Fade (2009 : 175-177 อ้างถึงใน สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558 : 16-17, 104) ได้กล่าวไว้ มีดังนี้

3Rs ประกอบด้วย

- R1 : Reading (การอ่าน)
- R2 : (W)Riting (การเขียน)
- R3 : (A)Rithmetic (การคำนวณ)

7Cs ประกอบด้วย

- C1 : Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา)
- C2 : Creativity and Innovation (ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)
- C3 : Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)
- C4 : Cross-cultural Understanding (ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)
- C5 : Communication, Information and Media Literacy (ทักษะการสื่อสาร ข้อมูลสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)
- C6 : Computing and Media Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร)
- C7 : Career and Learning Self-reliance (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

รายละเอียดการวางแผนการสอนแบบบูรณาการ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558 : 104-117) ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผนการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ 1 เลือกหาทีม Theme

คณะผู้สอนจะต้องมาร่วมกันปรึกษาหารือ กำหนดหัวข้อที่จะศึกษา (Theme) พิจารณาหัวข้อที่เป็นปัญหา ควรศึกษาและหาแนวทางแก้ไข สามารถบูรณาการได้หลายวิชา

ขั้นที่ 2 พัฒนา Theme

คณะผู้สอนช่วยกันคิดประเด็นปัญหาและพิจารณาว่าแต่ละปัญหาเกี่ยวข้องกับวิชาใด ผู้เรียนจะสามารถศึกษาหาความรู้ และค้นคว้าได้จากที่ไหน

ขั้นที่ 3 หาแหล่งข้อมูล

คณะผู้สอนจะต้องรวบรวมเอกสารประกอบการสอน หนังสือเรียน เอกสารการศึกษาต่าง ๆ แนวทางการศึกษาค้นคว้าหรือเสนอแหล่งข้อมูลที่อื่น ๆ ให้ผู้เรียนค้นคว้า

ขั้นที่ 4 การสร้างกิจกรรมและวางแผนพัฒนากิจกรรม

ผู้สอนที่เป็นแกนนำต้องให้ผู้เรียนกำหนดกิจกรรมว่าต้องการทำกิจกรรมอะไร มีวัตถุประสงค์อย่างไร กิจกรรมต้องหลากหลายตอบสนองความถนัดความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การสร้างกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมตามแผน

มอบภาระงานให้ผู้เรียนได้เข้ากลุ่ม เลือกประธาน รองประธาน เลขานุการตามความเหมาะสม ปรึกษาหารือ วางแผนทำกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจอย่างอิสระ ผู้เรียนวางแผนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำชี้แนะหรือสอนทักษะที่จำเป็นให้ เช่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการใช้ภาษา ผู้สอนทุกคนร่วมให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนมีปัญหา ทำหน้าที่ในฐานะแหล่งความรู้และวิทยาการ

ขั้นที่ 6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

ผู้สอนจะต้องติดตามและบันทึกความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะ ให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนมีปัญหา เช่น การขาดทักษะในการศึกษาค้นคว้า การขาดทักษะในการทำงาน การขาดความรับผิดชอบ หรือไม่รู้แหล่งศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 7 ประเมินผลกิจกรรม

เมื่อผู้เรียนศึกษาค้นคว้าแล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด จะต้องนำเสนอความรู้ในรูปรายงาน นิทรรศการ แสดงละครหรือเสนอโครงงาน ผู้สอนร่วมคณะจะเป็นผู้ประเมินผลกิจกรรมตามแบบประเมินตามสภาพจริง ประเมินความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระความรู้ที่ผู้เรียนค้นพบ ประเมินกระบวนการกลุ่ม ประเมินทักษะทางสังคม เมื่อนำเสนอความรู้จะประเมินการใช้ภาษา บุคลิกภาพ และรูปแบบการนำเสนอ นอกจากนี้ผู้สอนอาจแนะนำผู้เรียนให้รู้จักประเมินตนเอง ประเมินผลงานของเพื่อน และยอมรับคำติชม ผู้สอนควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย เพื่อเป็นความภูมิใจในผลการศึกษาค้นคว้าของบุตรหลาน

ขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนข้อมูลกิจกรรม

ขณะที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ผู้เรียนกลุ่มอื่นจะเป็นผู้ชมผู้ฟัง จะเรียนรู้การทำงานของกลุ่มอื่น ๆ ด้วย เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลกิจกรรมซึ่งกันและกัน สำหรับกลุ่มที่มีผลงานดีเด่น ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มจะเก็บผลงานเข้าแฟ้มสะสมงานของตนเองเพื่อเป็นความภูมิใจส่วนตัว

2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1) ผู้สอนที่เป็นแกนนำเสนอภาพข่าว หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความตระหนักและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหา

2) ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ผลดีผลเสียของการกระทำนั้น

ขั้นกิจกรรม

1) ให้ผู้เรียนระดมพลังสมองช่วยกันคิดวิเคราะห์ประเด็นปัญหา และหาแนวทาง แก้ไขหรือหาวิธีศึกษาหาความรู้ โดยวิธีการเขียนแผนที่ความคิด

2) ให้ผู้เรียนที่มีความถนัด มีความสนใจร่วมกันเข้ากลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการอื่น ๆ ผู้เรียนศึกษาสภาพปัญหา กำหนดแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนการทำงานทำกิจกรรมร่วมกัน

3) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงงานการศึกษาค้นคว้า ให้ผู้สอนที่เป็นแกนนำพิจารณาและอนุมัติโครงงาน

4) ผู้สอนแนะนำแหล่งศึกษาและวิทยาการเพิ่มเติม (จากกลุ่มวิชาที่เกี่ยวข้องซึ่งคณะผู้สอนวางแผนการทำงานร่วมกันไว้แล้ว) กำหนดระยะเวลาดำเนินงาน และระยะเวลานำเสนอโครงงาน

5) ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงานตามแผน ผู้สอนติดตามดูแล ให้คำแนะนำและประเมินกระบวนการทำงาน กระบวนการศึกษาค้นคว้า กระบวนการกลุ่ม ระหว่างดำเนินงาน

ขั้นสรุป

1) ผู้เรียนสรุปผลการศึกษาค้นคว้า และเตรียมเสนอผลงานตามเวลาที่กำหนด รูปแบบการนำเสนอโดยการทดลอง การสาธิต การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การแสดงละครวิพิธทัศนา บทบาทสมมติ หรือทำรายงานเป็นรูปเล่ม ผู้สอนให้คำแนะนำการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ

2) ผู้เรียนเสนอผลงาน ผู้สอนช่วยสรุปหัวข้อหรือประเด็นที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจหรือไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เรียนรับฟังและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

3) การพัฒนาผลงาน ผู้สอนประเมินผลสำเร็จของงานตามแบบประเมินตามสภาพจริง ช่วยสรุปความรู้ที่ผู้เรียนนำเสนอบางประเด็นที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ชัดเจน เนื่องจากเวลาอันจำกัด แนะนำให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมได้ และให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

3. การวิเคราะห์ความสอดคล้องของทักษะ 3Rs กับ 7Cs กับการสอนแบบบูรณาการ

การบูรณาการทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนจะสามารถฝึกและพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยกระทำได้ทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนด้วยภาพ ภาพข่าว หรือสถานการณ์ต่าง ๆ แล้วใช้การตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา (C1 : Critical Thinking and Problem Solving)

ขั้นกิจกรรม

ในขั้นนี้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมได้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ที่เป็นคำตอบที่ผู้เรียนสงสัยใคร่รู้จากประเด็นคำถามของผู้สอนตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้เรียนจะได้ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม รู้จักการทำงานร่วมกัน และผลัดกันเป็นผู้นำทีม (C3 : Collaboration, Teamwork and Leadership) รู้จักการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (C6 : Computing and Media Literacy) ในการสืบค้นข้อมูลความรู้ ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการพูด ฟัง เขียน อ่าน ผ่านเทคโนโลยี (C5 : Communication, Information and Media Literacy) โดยใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนตัดสินใจเลือกรับข้อมูลข่าวสาร และเมื่อมีปัญหาก็รู้จักแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง (C1 : Critical Thinking and Problem Solving) มีการบูรณาการความรู้ข้อมูลจากวิชาต่าง ๆ ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ย่อมทำให้ผู้เรียนได้มองภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างไกล มีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (C4 : Cross-cultural Understanding) อีกทั้งการหลอมรวมประสบการณ์ระหว่างวิชาย่อมเป็นทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ และเป็นทักษะพื้นฐานของอาชีพของผู้เรียนในอนาคต (C7 : Career and Learning Self-reliance) เพื่อเป็นทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม และเมื่อผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ที่ตนสนใจแล้ว ก็มีการเตรียมนำเสนอข้อมูลต่อกลุ่มหรือต่อชั้นเรียน ซึ่งอาจนำเสนอด้วยรูปแบบที่หลากหลาย โดยใช้ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (C2 : Creativity and Innovation) ตลอดเวลาที่ทำกิจกรรมกันนั้น ผู้เรียนย่อมเกิดทักษะสำคัญ ทั้งการอ่าน (R1 : Reading) การเขียน (R2 : (W)Riting) และการคิดคำนวณ (R3 : (A)Rithmetic)

ขั้นสรุป

ผู้เรียนย่อมได้ทักษะสำคัญและนำมาใช้ในการสรุปและนำเสนอผลงาน หลอมรวมทักษะที่ได้รับทั้ง 3Rs และ 7Cs

4. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการสอนแบบบูรณาการ

4.1 ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ : กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เรื่อง ภัยธรรมชาติ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกสาเหตุของภัยธรรมชาติชนิดต่าง ๆ และวิธีป้องกันภัยได้
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้
3. วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากภัยธรรมชาติได้
4. ลำดับเหตุการณ์การเกิดภัยธรรมชาติของไทยจากอดีตถึงปัจจุบันได้
5. อธิบายการพึ่งพาอาศัยภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจได้
6. เสนอแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีได้ เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติได้
7. วิเคราะห์คุณค่าของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องการทำดีได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูนำภาพเหตุการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติประเภทต่าง ๆ มาให้ผู้เรียนดู เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง วาตภัย ไฟป่า แผ่นดินถล่ม แผ่นดินไหว สึนามิ แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้

- ภาพเหตุการณ์นั้นเกิดจากภัยธรรมชาติประเภทใด มีความเสียหายอย่างไรบ้าง
- สาเหตุสำคัญของภัยธรรมชาติดังกล่าวเกิดจากอะไร

2. ครูอธิบายเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการระวังภัยที่เกิดจากธรรมชาติ

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

1. ผู้เรียนรวมกลุ่มกันตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5-7 คน ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ ตามหัวข้อที่กำหนด ดังนี้

- ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ
- ภูมิลักษณ์ที่มีต่อภูมิสังคมของประเทศ

2. สมาชิกในแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้สืบค้น มาอภิปรายแลกเปลี่ยนกันแล้วช่วยกันสรุปประเด็นความรู้ที่สำคัญลงในแผนผังมโนทัศน์

3. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูตรวจสอบความถูกต้องแล้วเสนอแนะเพิ่มเติม

4. ครูให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันหาภาพเหตุการณ์ภัยธรรมชาติ ที่พบเสมอในสังคมไทย มาอภิปรายร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้

- ชื่อภัยธรรมชาติ
- ลำดับเหตุการณ์ที่เคยเกิดภัยธรรมชาติดังกล่าวในประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- ผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่มีต่อประเทศไทยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
- การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้ประสบภัยในด้านเศรษฐกิจและสังคม และการพึ่งพาอาศัยกัน
- แนวทางป้องกันและแก้ไขเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ

5. ตัวแทนกลุ่มร่วมกันสรุปประเด็นการอภิปรายนำเสนอผลงานตามหัวข้อที่กำหนด สมาชิกกลุ่มผู้ฟังร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ครูตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุป เรื่อง ภัยพิบัติธรรมชาติ เป็นแผนผังมโนทัศน์ ส่งครูผู้สอนตามกำหนดเวลา ครูคัดเลือกผลงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ ติดป้ายนิเทศ

4.2 ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ : เรื่อง พลเมืองดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เป็นแกน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์การกระทำของการเป็นพลเมืองดีได้
2. วิเคราะห์ผลของการกระทำของพลเมืองดีได้
3. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้
4. บรรยายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติตนตามสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ได้
5. บอกคำศัพท์ และแต่งประโยคสั้น ๆ เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ได้
6. เขียนแผนภูมิแท่งและแผนภูมิวงกลมเปรียบเทียบจำนวนคนในการใช้สิทธิเลือกตั้งได้
7. วาดภาพประกอบคำบรรยายเกี่ยวกับการใช้สิทธิ หน้าที่และเสรีภาพได้ถูกต้องเหมาะสม
8. แต่งเพลงที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพได้ถูกต้องเหมาะสม
9. วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคที่ดีและปฏิบัติได้
10. เสนอแนวทางการประกอบอาชีพสุจริตตามหน้าที่ของพลเมืองดีได้
11. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมการเรียนรู้

สังคมศึกษา

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูเสนอข่าว/ภาพข่าว/คลิปวีดิโอ จากสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการกระที่แสดงถึงการใช้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ เช่น

- การชุมนุมบริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัด เรียกร้องให้ขึ้นราคาผลผลิตทางการเกษตร
- แม่ค้า พ่อค้า วางสินค้า และขายของบนทางเท้า
- นักเรียนกลุ่มหนึ่งเรียกร้องสิทธิในการไว้ทรงผมยาว
- ประชาชนและนักเรียนร่วมกันเดินขบวนไปตามถนนเชิญชวนให้ผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิของตน

2. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์การกระทำดังกล่าวในประเด็นต่อไปนี้

- การกระทำใดเหมาะสม อธิบายเหตุผล
- การกระทำใดไม่เหมาะสม อธิบายเหตุผล
- การกระทำดังกล่าวมีผลดีอย่างไร มีผลเสียอย่างไร อธิบายเหตุผล

3. ครูอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

1. ครูให้ผู้เรียนรวมกลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5-7 คน ร่วมกันแสวงหาความรู้เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในหัวข้อต่อไปนี้

- การใช้สิทธิและหน้าที่
- การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง

2. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายผลงานที่แสวงหาความรู้มาในประเด็นสำคัญ แล้วหลอมรวมกันสรุปเป็นผลงานของกลุ่มและนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

3. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้นข้อมูลบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เกี่ยวกับการใช้สิทธิและหน้าที่ การใช้เสรีภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง นำมาวิเคราะห์ถึงผลของการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ แล้วเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

4. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพลเมืองดี กลุ่มละ 1 กิจกรรม โดยนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นมาบูรณาการในการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ภาษาไทย

1. ครูทบทวนความรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการแต่งประโยค และวิธีการเขียนความเรียง และอธิบายความรู้เพิ่มเติม

2. ให้ผู้เรียนเขียนเรียงความ/นิทาน/เรื่องสั้น/บทละคร เกี่ยวกับเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชาวไทย โดยนำความรู้จากการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ มาเป็นข้อมูลพื้นฐาน

3. ผู้เรียนนำเสนอผลงาน ครูตรวจสอบความถูกต้องและคัดเลือกผลงานที่มีคุณภาพดี ตามเกณฑ์ นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

4. ผู้เรียนร่วมกันเขียนบันทึก/รายงานผลของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี และวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลงานที่ครูสังคมศึกษามอบหมาย ผ่านการตรวจและรับข้อเสนอแนะจากครูภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

1. ครูนำภาพการปฏิบัติตนของชาวไทยตามสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ มาให้ผู้เรียนดู แล้วช่วยกันบรรยายเป็นประโยค Example :

- All Thai should aware to save the environment in nowadays.

2. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอ่านบทความเกี่ยวกับหน้าที่ของประชาชนชาวไทย โดยช่วยกันหาคำศัพท์สำคัญ แล้วสรุปเนื้อเรื่องในประเด็นสำคัญ

3. สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันทำแบบฝึกทักษะ เรื่อง Civic duty of Thai people แล้วให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูตรวจสอบความถูกต้อง

4. สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเขียนคำมั่นสัญญาว่า “I will be a good citizen of the country” ส่งครูผู้สอน ความยาว 5-8 บรรทัด

5. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปวิธีการแต่งประโยคบอกเล่าให้ถูกต้องตามหลัก การเขียน

คณิตศาสตร์

1. ครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สิทธิและหน้าที่ของบุคคล ในเรื่องต่อไปนี้ตามความเหมาะสม เช่น การเลือกตั้งประธานนักเรียน การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งระดับประเทศ

2. ครูอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับการหาอัตราส่วนและค่าร้อยละ

3. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคำนวณการใช้สิทธิระหว่างชาย-หญิง และร้อยละของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งประธานนักเรียน

4. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนแผนภูมิแท่ง หรือแผนภูมิวงกลม เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผู้เรียนมีภูมิลำเนา ส่งครูผู้สอน

5. ครูคัดเลือกผลงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ติดป้ายนิเทศ

ทัศนศิลป์ (ศิลปะ)

1. ครูนำภาพวาดเกี่ยวกับการใช้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชาวไทยในด้านต่าง ๆ ที่สมควรยกย่องมาให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ลักษณะเด่นของภาพ ครูตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการ/หลักการวาดภาพและระบายสี

2. ผู้เรียนแต่ละคนวาดภาพความประทับใจในการกระทำของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมแสดงถึงการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทยส่งครูผู้สอน

3. ครูคัดเลือกผลงานของผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ให้นำเสนอหน้าชั้นเรียนโดยบรรยายประกอบภาพ ต่อจากนั้นนำผลงานติดป้ายนิเทศ

ดนตรีและนาฏศิลป์

1. ครูให้ผู้เรียนร้องเพลงเกี่ยวกับการใช้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชาวไทย แล้วร่วมกันวิเคราะห์สาระสำคัญของบทเพลง และข้อคิดสำคัญที่ได้จากบทเพลง

2. ครูอธิบายวิธีการ/หลักการแต่งเพลง แล้วให้สมาชิกแต่ละกลุ่มลองฝึกการแต่งเพลงง่าย ๆ ที่มีสาระเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ

3. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนโดยมีจินตลีลาประกอบเพลง สมาชิกผู้ชมผลัดกันแสดงความชื่นชม ครูตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ

สุขศึกษา

1. ครูให้ผู้เรียนดูภาพเด็กไทยที่มีรูปร่างอ้วน ผอม และได้สัดส่วน แล้วให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ทำไมเด็กในภาพนี้จึงมีรูปร่างแตกต่างกัน อธิบายเหตุผล
- บุคคลในภาพใดมีรูปร่างได้สัดส่วน อธิบายเหตุผล
- ถ้าประชากรไทยมีรูปร่างที่อ้วนมากหรือผอมมากเกินไป จะส่งผลอย่างไร อธิบายเหตุผล

2. สมาชิกแต่ละคนตรวจสอบพฤติกรรมการกินอาหารของตนในแต่ละวันว่ามีคุณค่าทางอาหารตามหลักโภชนาการหรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาตนอย่างไร ต่อจากนั้นผลัดกันเล่าพฤติกรรมการกินอาหารของตนให้เพื่อนฟัง

3. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนพัฒนาพฤติกรรมการบริโภค สมาชิกแต่ละคนนำไปปฏิบัติและบันทึกผลการปฏิบัติส่งครูตามกำหนดเวลา 1-2 เดือน ตามความเหมาะสม

4. ผู้เรียนทุกคนส่งแบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคส่งครูตามกำหนดเวลา ครูตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติตนของผู้เรียนทุกคน

5. ผู้เรียนและครูร่วมกันสรุปว่า บทบาทหน้าที่ของคนไทยที่ต้องปฏิบัติตนตามพฤติกรรมผู้บริโภค จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนชาวไทย

การงานและอาชีพ

1. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละคนไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่มีความก้าวหน้าหรือประสบความสำเร็จในอาชีพที่ผู้เรียนสนใจมาคนละ 1 อาชีพ โดยมีประเด็นคำถามที่ไปสัมภาษณ์ ดังนี้ ท่านประกอบอาชีพอะไร ท่านมีแนวทางการดำเนินงานอย่างไร สิ่งที่ท่านมีความภาคภูมิใจในอาชีพหรือประสบความสำเร็จในอาชีพคืออะไร ท่านได้ปฏิบัติตนตามสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ เกี่ยวกับอาชีพของท่านอย่างไร

2. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มผลัดกันเล่าสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง ร่วมกันสรุปเป็นประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

3. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสำรวจการประกอบอาชีพสำคัญของชาวไทยตามความสนใจมา 1 อาชีพ ในประเด็นต่อไปนี้ ความสำคัญของอาชีพ วิธีดำเนินการประกอบอาชีพ ผลของการประกอบอาชีพ แนวทางปรับปรุงแก้ไข

4. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และให้คำแนะนำเพิ่มเติม

วิทยาศาสตร์

1. ครูนำข่าวเกี่ยวกับการเผาป่า ตัดไม้ทำลายป่า มาให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำดังกล่าว

2. ครูให้ผู้เรียนร่วมกันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อต่อไปนี้ ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ความสำคัญ วิธีการอนุรักษ์

3. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์

4. ครูมอบให้ผู้เรียนร่วมกันทำโครงงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามความสนใจ เป็นการแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีในด้านการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างโครงงาน เช่น โครงงานปลูกป่าและรักษาพันธุ์ไม้ โครงการบำบัดน้ำเสีย โครงงานปลูกต้นไม้ใกล้บ้าน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปแนวทางสำคัญในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีร่วมกัน และคัดเลือกผลงานที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพมาจัดนิทรรศการ เนื่องในโอกาสวันสำคัญของโรงเรียน

บรรณานุกรม

กุลยา ตันติผลาชีวะ. **การสอนแบบจิตปัญญา : แนวการใช้ในการสร้างแผนการสอนระดับอนุบาลศึกษา**. กรุงเทพฯ : เอดิสัน เพรสโปรดักส์, 2543.

ขวัญฤดี ธราธารกุลวัฒนา. **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2556.

จิตราภรณ์ พงษ์มาลี. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

ทิศนา แขมมณี. **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์, 2557.

นงลักษณ์ วิรัชชัย, บุบผา เมฆศรีทองคำ และธีรวัฒน์ ฆะราช. **การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม : การพัฒนาและพัฒนาการ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), 2551.

นิรมล ศตวุฒิ. **การพัฒนาหลักสูตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551.

นุสรา สกลนุกรกิจ. **การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบแบบบูรณาการโดยใช้ ONIE MODEL และ Khit – Pen**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : portal.edu.chula.ac.th/nfed1/assets//Nusara.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มิถุนายน 2558).

พฤกษา สุขุมาภัย. **การศึกษาความสอดคล้องของการประเมินพฤติกรรมการสอนของครูที่ประเมินโดยตนเองเพื่อนรวมงานและผู้บริหารสถานศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

เมธี สารดิษฐ์. **การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูคณิตศาสตร์ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2557.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. **การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ : แอล ที เพรส, 2542.

วิเชียร อินทรสมพันธ์. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการ จริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูมัธยมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

วิเศษ ชินวงศ์. "การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ." **วารสารวิชาการ**. 4(5) : 22–29 ; พฤษภาคม 2544.

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน. **หลักสูตรและวิธีสอนทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

_____. **หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.

โศภนา บุณยะกลัมพ. **แนวทางการจัดแผนการเรียนรู้ แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : โมเดอร์น อคาเดมิก เซ็นเตอร์, 2546.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **ชุดฝึกอบรมทางไกลบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้ "ครูปฏิรูป"** : ตอนที่ 2 การเรียนรู้บูรณาการ ยุทธศาสตร์ครูปฏิรูป. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2547.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **รายงาน "การสังเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต้นแบบ" (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) สรุปรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. นนทบุรี : แคนดิด มีเดีย, 2547.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. **เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน.**. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **ชุดฝึกอบรมทางไกลบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้ "ครูปฏิรูป".** กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2547.

สำลี รักสุทธี และคณะ. **เทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : พัฒนศึกษา, 2544.

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. **การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : บุ๊ค พอยท์, 2546.

_____. **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร. **การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่... สู่ประชาคมอาเซียน.** กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง, 2556.

สุคนธ์ สินธพานนท์. **การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่...เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง, 2558.

สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม. "การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)" **วารสารวิชาการ**. 4(12) : 57, 58-60 ; ธันวาคม 2544..

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. **เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2544.

อรนุช ลิมตศิริ. **การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

อลิศรา ชูชาติ. "การบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ " **ประมวลบทความ เรื่อง หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามรูปปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

Beane, James. The Middle School : "The Natural Home of Integrated Curriculum." **Educational Leadership**. 49 (2) : 9-13 ; October, 1991.

Johnsen, Susan. "Figuring Out Interdisciplinary Curriculum." **Gifted Child Today Magazine**. 17 (3) : 37-39 ; May-June, 1994.

Travess, D. Paul and Revores, Ronald W. **Foundations of Education : Becoming a Teacher**. 2 nd ed. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1990.

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

แบบสอบถามฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

คำชี้แจง แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู กศน. มีจำนวน 35 ข้อ ให้พิจารณาข้อความว่าท่านมีพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงตามช่อง ดังนี้

ระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติ	หมายถึง
5	มีระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติมากที่สุด
4	มีระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติมาก
3	มีระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติปานกลาง
2	มีระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติน้อย
1	มีระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อ	**รายการ**	ระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติ				
		5	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล						
1	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้					
2	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้					
3	ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคน					
4	จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการและสภาพของผู้เรียน					
5	ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ					
6	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน					

ข้อ	รายการ	ระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 2 การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้						
7	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาร่วมกัน					
8	กำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากคิด อยากทดลอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง					
9	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
10	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้					
ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง						
11	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
12	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง					
13	ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบอย่างอิสระ					
14	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง					
ด้านที่ 4 การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม						
15	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
16	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นระบบกลุ่ม					
17	พัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัยในตนเองแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้					

ข้อ	รายการ	ระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 5 การ จัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้						
18	จัดบรรยากาศ สื่อ กิจกรรม และสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้					
19	ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ					
20	ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างสร้างสรรค์					
21	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล					
ด้านที่ 6 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน						
22	ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย					
23	จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงทั้งในและนอกสถานที่เรียน					
24	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
25	ให้ชุมชน ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้					
26	ปรับเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น					

ข้อ	รายการ	ระดับพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 7 การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข						
27	จัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย					
28	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถที่หลากหลาย					
29	ให้ผลย้อนกลับ ข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมการเรียน หรือการนำเสนอผลงานของผู้เรียน					
30	เสริมแรงจูงใจทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล					
31	ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้					
ด้านที่ 8 การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน						
32	วัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย					
33	ทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง					
34	ดำเนินการวัดและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนขณะผู้เรียนทำกิจกรรม					
35	นำผลการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง					

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู

แบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู

คำชี้แจง แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู มีจำนวน 25 ข้อ ให้ท่านประเมินตามสภาพจริงตามความคิดเห็นของท่านในแต่ละข้อว่า สถานศึกษาให้การสนับสนุนการทำงานของครูในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงตามช่อง ดังนี้

ระดับการสนับสนุนการทำงาน	หมายถึง
5	มีระดับการสนับสนุนการทำงานของครูมากที่สุด
4	มีระดับการสนับสนุนการทำงานของครูมาก
3	มีระดับการสนับสนุนการทำงานของครูปานกลาง
2	มีระดับการสนับสนุนการทำงานของครูน้อย
1	มีระดับการสนับสนุนการทำงานของครูน้อยที่สุด

ข้อ	**รายการ**	ระดับการสนับสนุนการทำงานของครู				
		5	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านที่ 1 ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา						
1	การแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและรวดเร็วทันกับเหตุการณ์					
2	การจัดทำเอกสารหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน					
3	วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ					
4	มีหนังสือ เอกสาร ตำรา คู่มือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ครูได้ศึกษาอย่างพอเพียง					

ข้อ	รายการ	ระดับการสนับสนุนการทำงานของครู				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 2 การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้						
5	ส่งเสริมให้ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานสอนอย่างเต็มที่					
6	มีการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนอย่างชัดเจน					
7	ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้					
8	มีการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน					
ด้านที่ 3 การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา						
9	ส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมและผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน					
10	ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา					
11	การจัดหาและบริการสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ					
12	มีระบบสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัยและรวดเร็ว					
13	มีคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการสืบค้นข้อมูล					
14	มีอาคาร ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการทำงาน					
15	เพื่อนร่วมงานให้ความเชื่อถือและไว้วางใจท่านในด้านการปฏิบัติงานสอน					

ข้อ	รายการ	ระดับการสนับสนุนการทำงานของครู				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 4 ความสามัคคีของหมู่คณะ						
16	ผู้บังคับบัญชาให้ความร่วมมือและสนับสนุนการทำงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ					
17	การได้รับคำปรึกษาและร่วมกันแก้ไขปัญหาในการทำงานจากเพื่อนร่วมงาน					
18	เมื่อท่านประสบปัญหาทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ท่านสามารถปรึกษากับผู้บังคับบัญชาได้					
19	บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน					
20	การได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา					
ด้านที่ 5 ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน						
21	สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน					
22	สถานศึกษามีสื่อการเรียนรู้สำหรับให้บริการแก่ชุมชนอย่างเพียงพอ					
23	สถานศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน					
24	ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของครูและผู้เรียน					
25	ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา					

ภาคผนวก ฉ

แบบสอบถามฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู

แบบสอบถามฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู

คำชี้แจง แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู มีจำนวน 25 ข้อ ให้ท่านประเมินเจตคติของท่านต่ออาชีพครูว่าอยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงตามช่อง ดังนี้

ระดับเจตคติต่ออาชีพครู	หมายถึง
5	มีระดับเจตคติต่ออาชีพครูมากที่สุด
4	มีระดับเจตคติต่ออาชีพครูมาก
3	มีระดับเจตคติต่ออาชีพครูปานกลาง
2	มีระดับเจตคติต่ออาชีพครูน้อย
1	มีระดับเจตคติต่ออาชีพครูน้อยที่สุด

ข้อ	**รายการ**	ระดับเจตคติต่ออาชีพครู				
		5	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านที่ 1 ความรู้						
1	อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติสูงในสังคม					
2	อาชีพครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ					
3	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ได้รับการเคารพยกย่องจากบุคคลทั่วไปในฐานะผู้นำแห่งปัญญา					
4	อาชีพครูเป็นอาชีพที่สังคมให้การยอมรับมากกว่าอาชีพอื่น					
5	อาชีพครูเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ					
6	อาชีพครูเป็นอาชีพของคนที่เรียนไม่เก่ง					
7	อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้มั่นคง					
8	อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีวิต					
9	ผู้ประกอบอาชีพครูได้รับเงินเดือนไม่คุ้มค่ากับการปฏิบัติงานสอน					
10	อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและยั่งยืน					

ข้อ	รายการ	ระดับเจตคติต่ออาชีพครู				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 2 ความรู้สึก						
11	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องมีความเสียสละ อุทิศเวลาให้กับงานสอน					
12	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องอดทนและ เหน็ดเหนื่อยอย่างยิ่ง					
13	ข้าพเจ้ารู้สึกเชื่อมั่น รักและศรัทธาในอาชีพครู					
14	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่ด้อยกว่าอาชีพอื่น					
15	ผู้ประกอบอาชีพครูต้องเป็นผู้กระทำตน เป็นแบบอย่างที่ดีงาม					
16	ผู้ประกอบอาชีพครูเป็นบุคคลที่เคร่งเครียดอยู่เสมอ					
17	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องมีคุณธรรม จรรยาบรรณสูง					
ด้านที่ 3 พฤติกรรม						
18	อาชีพครูเป็นอาชีพที่ข้าพเจ้าจะไม่สนับสนุน ให้ญาติพี่น้องประกอบอาชีพนี้					
19	อาชีพครูเป็นอาชีพที่คนทั่วไปดูหมิ่นดูแคลน ว่ามีรายได้ต่ำ					
20	ผู้ประกอบอาชีพครูมีโอกาสประกอบอาชีพเสริม ได้ง่าย					
21	อาชีพครูเป็นอาชีพที่สามารถสร้างเสริมความเจริญ ให้แก่สังคม					
22	งานในหน้าที่ครูทำให้ข้าพเจ้าได้ใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่					
23	อาชีพครูมีโอกาสก้าวหน้าในการศึกษาต่อ มากกว่าอาชีพอื่น					
24	ในการปฏิบัติงานสอนข้าพเจ้าทำตามที่ได้ รับมอบหมายในแต่ละปีอย่างมีประสิทธิภาพ					
25	ผู้ที่ประกอบอาชีพครูต้องเป็นบุคคลที่รักการสอน และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี					

ภาคผนวก ช
แบบสอบถามฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู

แบบสอบถามฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู

คำชี้แจง แบบวัดการพัฒนาครู มีจำนวน 25 ข้อ ให้ท่านประเมินตามสภาพจริงที่เกิดขึ้นว่าอยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงตามช่อง ดังนี้

ระดับการพัฒนาครู	หมายถึง
5	มีระดับการพัฒนาครูมากที่สุด
4	มีระดับการพัฒนาครูมาก
3	มีระดับการพัฒนาครูปานกลาง
2	มีระดับการพัฒนาครูน้อย
1	มีระดับการพัฒนาครูน้อยที่สุด

ข้อ	**รายการ**	ระดับการพัฒนาครู				
		5	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านที่ 1 การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา						
1	การเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการที่หน่วยงานต่าง ๆจัดขึ้น					
2	การเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา					
3	การเข้าร่วมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ					
4	สถานศึกษาได้จัดอบรมสัมมนาภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็น					
ด้านที่ 2 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี						
5	การให้ครูศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนสอนอย่างต่อเนื่อง					
6	การให้ครูค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา					
7	การพัฒนาความรู้ ความสามารถเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ					
8	การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพเพื่อให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ					

ข้อ	รายการ	ระดับการพัฒนาครู				
		5	4	3	2	1
9	การให้ครูเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายทางไกล					
10	การให้ครูพัฒนาตนเองให้มีความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอน					
ด้านที่ 3 ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน						
11	การให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนา การเรียนการสอน					
12	ส่งเสริมให้ครูพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้					
13	ส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมไปใช้ในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ					
14	สถานศึกษายกย่องและให้รางวัลสำหรับครูที่ตั้งใจ ทุ่มเทและอุทิศเวลาเพื่องานในวิชาชีพ					
15	การให้ครูศึกษาค้นคว้า ทดลอง ปรับปรุงการสอน ให้มีประสิทธิภาพ					
ด้านที่ 4 การจัดทำโครงการส่งเสริม พัฒนาบุคลากร						
16	สถานศึกษามีโครงการพัฒนาความรู้ความสามารถ และเสริมประสบการณ์แก่ครูอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง					
17	ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร					
18	ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้					
19	การให้ครูสามารถปรับปรุงเนื้อหารายวิชาในหลักสูตร ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้					
20	ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถ ในการจัดทำแผนการเรียนรู้					
21	ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการใช้แผนการ จัดการเรียนรู้					

ข้อ	รายการ	ระดับการพัฒนาครู				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 5 การจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู						
22	สถานศึกษานำครูไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง					
23	สถานศึกษาจัดสรรเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาครู					
24	สถานศึกษาจัดมุมหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสารซึ่งกันและกัน					
25	สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความรู้กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกระบบ					

ภาคผนวก ซ

แบบสอบถามฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

แบบสอบถามฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

คำชี้แจง แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ มีจำนวน 25 ข้อ ให้ท่านประเมินตามสภาพความเป็นจริงว่า อยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงตามช่อง ดังนี้

ระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ	หมายถึง
5	มีระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพมากที่สุด
4	มีระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพมาก
3	มีระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพปานกลาง
2	มีระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพน้อย
1	มีระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพน้อยที่สุด

ข้อ	**รายการ**	ระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ				
		5	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร						
1	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับหลักการจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของของหลักสูตรสถานศึกษา					
2	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ					
3	ท่านสามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและภาพแวดล้อมของท้องถิ่น					
4	ท่านสามารถวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้					
5	ท่านสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบได้					
6	ท่านสามารถจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้					
7	ท่านรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
8	ท่านสามารถพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเลือกเพิ่มเติมได้					
9	ท่านสามารถสร้างสื่อของรายวิชาตามหลักสูตรได้					

ข้อ	รายการ	ระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 2 ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ						
10	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี การจัดการเรียนการสอน					
11	ท่านมีความรู้ในเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอน อย่างลึกซึ้ง					
12	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนแบบบูรณาการ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
13	ท่านสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ก่อนทำการสอนได้					
14	ท่านสามารถใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ					
15	ท่านสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน สามารถหาความรู้ด้วยตนเองได้					
16	ท่านมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น					
17	ท่านมีความรู้ในการพัฒนานวัตกรรม เพื่อการเรียนรู้					
18	ท่านสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการจัด การเรียนรู้ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์และ เนื้อหาวิชาที่สอน					
19	ท่านมีความรู้วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง					
20	ท่านสามารถสร้างเครื่องมือในการประเมินผล ตามสภาพจริง					

ข้อ	รายการ	ระดับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 3 ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้						
21	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน					
22	ท่านสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้					
23	ท่านสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนได้					
ด้านที่ 4 ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา						
24	ท่านมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน					
25	ท่านมีความสามารถในการให้ผู้ปกครอง ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา					

ภาคผนวก ฌ

แบบสอบถามฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

แบบสอบถามฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

คำชี้แจง แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ มีจำนวน 25 ข้อ ให้ท่านประเมินเจตคติของท่านต่อการสอนแบบบูรณาการว่าอยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงตามช่อง ดังนี้

ระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ	หมายถึง
5	มีระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการมากที่สุด
4	มีระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการมาก
3	มีระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการปานกลาง
2	มีระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการน้อย
1	มีระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการน้อยที่สุด

ข้อ	**รายการ**	ระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ				
		5	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านที่ 1 ความรู้						
1	การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง					
2	เชื่อว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน					
3	วิธีการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน					
4	การสอนแบบบูรณาการตอบสนองความสามารถในหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน					
5	การสอนแบบบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้					
6	ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ดูแล จัดหาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน					
7	การประเมินผลตามสภาพจริงสามารถวัดผลได้ตรงตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน					

ข้อ	รายการ	ระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ				
		5	4	3	2	1
8	การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการประเมินผลขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
9	การสอบข้อเขียนมีความเที่ยงตรงกว่าการประเมินคุณภาพผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น					
ด้านที่ 2 ความรู้สึก						
10	รู้สึกไม่ชอบเมื่อได้ยินคำว่า “การสอนแบบบูรณาการ”					
11	รู้สึกตึงเครียดเมื่อจะต้องสอนแบบบูรณาการ					
12	การที่ต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ					
13	ผู้เรียนมีความคิดเห็นแตกต่างมากเกินไปอาจทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้					
14	รู้สึกอารมณ์ไม่ดีอยู่เสมอเมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน					
15	รู้สึกสบายใจเมื่อสอนให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง					
ด้านที่ 3 พฤติกรรม						
16	การสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้สอนไม่เป็นตัวของตัวเอง					
17	การสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีการที่ทำได้ยาก					
18	การสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของเนื้อหาสาระหรือวิชาการต่าง ๆ ตามที่ครูต้องการ					
19	ผู้เรียนสามารถคิด ทำ และแสดงออกได้มากเมื่อครูจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ					
20	ผู้เป็นครูต้องประเมินผลผู้เรียนอย่างยุติธรรม					

ข้อ	รายการ	ระดับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ				
		5	4	3	2	1
21	ผู้เป็นครูต้องไม่ประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย					
22	ผู้เป็นครูต้องมีคุณธรรมในการประเมินผลผู้เรียน					
23	ครูต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย					
24	ครูเป็นผู้ที่สนใจหาความรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้					
25	ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพิจารณาความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน					

ภาคผนวก ญ

แบบสอบถามฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน

แบบสอบถามฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน

คำชี้แจง แบบวัดความพึงพอใจในงาน มีจำนวน 25 ข้อ ให้ท่านประเมินความพึงพอใจในงานของท่านว่าอยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงตามช่อง ดังนี้

ระดับความพึงพอใจในงาน	หมายถึง
5	มีระดับความพึงพอใจในงานมากที่สุด
4	มีระดับความพึงพอใจในงานมาก
3	มีระดับความพึงพอใจในงานปานกลาง
2	มีระดับความพึงพอใจในงานน้อย
1	มีระดับความพึงพอใจในงานน้อยที่สุด

ข้อ	**รายการ**	ระดับความพึงพอใจในงาน				
		5	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านที่ 1 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ						
1	การได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ					
2	ปริมาณงานในความรับผิดชอบมีความเหมาะสมกับตำแหน่งและความสามารถ					
3	การมีโอกาสในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองอย่างอิสระ					
4	การมีโอกาสได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน					
5	การได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ					
ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน						
6	การได้ปฏิบัติงานที่มีระเบียบแบบแผนแน่นอนและชัดเจน					
7	การปฏิบัติงานที่รับผิดชอบเป็นผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ					

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจในงาน				
		5	4	3	2	1
8	การปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมาย					
9	การปฏิบัติงานเสร็จภายในเวลาที่กำหนด					
10	ท่านมีความชื่นชอบและภาคภูมิใจ ในผลของการปฏิบัติงานของตนเอง					
11	การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและอุปสรรค ในการทำงานได้เป็นอย่างดี					
ด้านที่ 3 ความก้าวหน้าในการทำงาน						
12	การได้รับการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ให้เป็นมืออาชีพ					
13	การมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ตามความรู้ความสามารถในการทำงาน					
14	การมีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะ ในการปฏิบัติงาน					
ด้านที่ 4 การได้รับการยอมรับนับถือ						
15	ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานยอมรับความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานของท่าน					
16	ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานให้การยอมรับ การเสนอความคิดเห็นของท่าน					
17	ผลการปฏิบัติงานของท่านเป็นที่ยอมรับ ของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน					
18	การได้รับคำยกย่องชมเชยในผลสำเร็จของงาน จากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน					

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจในงาน				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 5 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน						
19	ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือเมื่อท่านมีปัญหาในการทำงาน					
20	การได้รับความร่วมมือและสนับสนุนการทำงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน					
21	ผู้บังคับบัญชาเอาใจใส่และดูแลในการปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน					
22	การได้รับเงินเดือนที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และเพียงพอต่อการดำรงชีพ					
23	การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนมีความเป็นธรรมและโปร่งใส					
24	การมีโอกาสเลื่อนเงินเดือนที่สูงขึ้นตามความสามารถในการทำงาน					
25	การได้รับสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากสถานศึกษาอย่างเหมาะสม					

ภาคผนวก ฎ

แบบสอบถามฉบับที่ 8

แบบประเมินคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

แบบสอบถามฉบับที่ 8 แบบประเมินคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ชื่อผู้ประเมิน.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษา.....
หน่วยงาน.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย✓ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านโดยพิจารณาจากเกณฑ์ โดยกำหนดระดับคุณภาพการประเมินเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับความเหมาะสม	หมายถึง
5	มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด
4	มีระดับความเหมาะสมมาก
3	มีระดับความเหมาะสมปานกลาง
2	มีระดับความเหมาะสมน้อย
1	มีระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ						
1	รูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานสอนแบบบูรณาการ					
2	รูปแบบมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการของสถานศึกษา					
3	รูปแบบมีความเหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติได้					
ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ						
4	รูปแบบเป็นที่ยอมรับได้					
5	รูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้					
6	ความเป็นไปได้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำรูปแบบนี้ไปใช้					
ด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ						
7	รูปแบบมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา					
8	สถานศึกษามีความมั่นใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเมื่อนำรูปแบบไปใช้ในการจัดการเรียนรู้					
9	ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานตามรูปแบบจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา					

ภาคผนวก ฏ
แบบสอบถามฉบับที่ 9
แบบประเมินคุณภาพคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

แบบสอบถามฉบับที่ 9 แบบประเมินคุณภาพคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ชื่อผู้ประเมิน.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษา.....
หน่วยงาน.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย✓ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านโดยพิจารณาจากเกณฑ์ โดยกำหนดระดับคุณภาพการประเมินเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับความเหมาะสม	หมายถึง
5	มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด
4	มีระดับความเหมาะสมมาก
3	มีระดับความเหมาะสมปานกลาง
2	มีระดับความเหมาะสมน้อย
1	มีระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1	หลักการและเหตุผลของคู่มือประกอบรูปแบบ มีความชัดเจน					
2	วัตถุประสงค์ของคู่มือประกอบรูปแบบ มีความชัดเจนเหมาะสม					
3	เนื้อหาที่นำเสนอในคู่มือประกอบรูปแบบ มีความชัดเจน					
4	เนื้อหาที่นำเสนอในคู่มือประกอบรูปแบบ มีความครอบคลุม					
5	การเรียงลำดับเนื้อหามีความเหมาะสม					
6	การจัดรูปแบบการพิมพ์มีความเหมาะสม					
7	ภาษาที่ใช้ในคู่มือประกอบรูปแบบ มีความชัดเจนเหมาะสม					
8	คู่มือประกอบรูปแบบมีประโยชน์					
9	คู่มือประกอบรูปแบบอ่านเข้าใจง่าย					
10	คู่มือประกอบรูปแบบสามารถนำไปใช้ ในสถานการณ์จริงได้					

ภาคผนวก ฐ

แบบสอบถามฉบับที่ 10 แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษา ต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

แบบสอบถามฉบับที่ 10 แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษา ต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความอย่างละเอียด แล้วพิจารณาข้อความว่ามีความพึงพอใจในการเรียนรู้เพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่นักศึกษาเห็นว่าตรงตามความพึงพอใจของนักศึกษา ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ	หมายถึง
5	มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด
4	มีระดับความพึงพอใจมาก
3	มีระดับความพึงพอใจปานกลาง
2	มีระดับความพึงพอใจน้อย
1	มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ข้อ	**รายการ**	ระดับความพึงพอใจ				
		5	**4**	**3**	**2**	**1**
ด้านที่ 1 การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง						
1	ครูให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบได้อย่างอิสระ					
2	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
3	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง					
4	ครูสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง					

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 2 การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม						
5	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอดแทรกค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และความมีวินัยให้แก่ผู้เรียน					
6	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม					
7	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น					
ด้านที่ 3 การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้						
8	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้					
9	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
10	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาร่วมกัน					
11	ครูกำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากคิด อยากทดลอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง					
ด้านที่ 4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด ของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล						
12	ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้					
13	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับสภาพ ของผู้เรียน					
14	ครูจัดเนื้อหาการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน					
15	ครูศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูล จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนแต่ละคน					
16	ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การเรียนรู้					
17	ครูออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตามความต้องการ					

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน						
18	ครูประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง					
19	ครูวัดและประเมินผลพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมของผู้เรียน					
20	ครูนำผลการประเมินผลมาใช้พัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง					
21	ครูวัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย					
ด้านที่ 6 การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข						
22	ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิดและความสามารถที่หลากหลาย					
23	ครูจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข					
24	ครูชมเชยหรือให้รางวัลผู้เรียนเพื่อเสริมแรงจูงใจทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น					
25	ครูให้ข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้หรือการนำเสนอผลงานของผู้เรียน					
26	ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน					
ด้านที่ 7 การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้						
27	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล					
28	ครูจัดบรรยากาศ สื่อ กิจกรรม และสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้					
29	ครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์					
30	ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม					

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 8 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสาน ความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน						
31	ครูให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย					
32	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากสภาพจริงทั้งในและนอกสถานที่เรียน					
33	ครูนำผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
34	ครูให้ครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้					

ภาคผนวก ฑ

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC)

แบบสอบถามฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

ตารางที่ 43 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
24	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ตารางที่ 43 (ต่อ)

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
26	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
27	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
28	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
29	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
30	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
31	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
32	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
33	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
34	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
35	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

ภาคผนวก ฒ

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.920	35

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 1 ข้อ 1	138.83	158.075	.310	.924
ฉบับที่ 1 ข้อ 2	138.40	155.007	.303	.920
ฉบับที่ 1 ข้อ 3	138.93	149.857	.468	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 4	138.83	152.213	.530	.917
ฉบับที่ 1 ข้อ 5	138.93	148.202	.601	.916
ฉบับที่ 1 ข้อ 6	138.50	154.741	.503	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 7	138.53	151.982	.595	.916
ฉบับที่ 1 ข้อ 8	138.97	152.723	.448	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 9	138.60	153.214	.549	.917
ฉบับที่ 1 ข้อ 10	138.50	153.914	.571	.917
ฉบับที่ 1 ข้อ 11	138.37	157.551	.219	.921
ฉบับที่ 1 ข้อ 12	138.20	156.097	.342	.919
ฉบับที่ 1 ข้อ 13	138.57	154.806	.320	.920
ฉบับที่ 1 ข้อ 14	138.50	152.603	.537	.917
ฉบับที่ 1 ข้อ 15	138.67	154.713	.389	.919
ฉบับที่ 1 ข้อ 16	138.43	154.116	.462	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 17	138.40	154.248	.498	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 18	138.63	148.447	.664	.915
ฉบับที่ 1 ข้อ 19	138.63	152.930	.447	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 20	138.77	153.013	.438	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 21	138.67	149.540	.518	.917
ฉบับที่ 1 ข้อ 22	138.40	149.697	.595	.916
ฉบับที่ 1 ข้อ 23	138.40	149.697	.638	.916
ฉบับที่ 1 ข้อ 24	138.80	149.890	.600	.916
ฉบับที่ 1 ข้อ 25	138.87	150.947	.591	.916
ฉบับที่ 1 ข้อ 26	138.93	153.651	.481	.918

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 1 ข้อ 27	138.53	152.809	.490	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 28	138.60	154.731	.440	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 29	138.70	152.907	.588	.917
ฉบับที่ 1 ข้อ 30	138.63	149.068	.591	.916
ฉบับที่ 1 ข้อ 31	138.77	150.737	.616	.916
ฉบับที่ 1 ข้อ 32	138.97	150.723	.562	.917
ฉบับที่ 1 ข้อ 33	138.80	151.890	.455	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 34	138.77	151.978	.435	.918
ฉบับที่ 1 ข้อ 35	138.90	153.541	.389	.919

Page 2

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.920 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.219-0.664

ภาคผนวก ณ

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC)

แบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู

ตารางที่ 44 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
24	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

ภาคผนวก ด

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก
แบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.956	25

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 2 ข้อ 1	92.43	215.564	.480	.956
ฉบับที่ 2 ข้อ 2	92.57	214.323	.554	.955
ฉบับที่ 2 ข้อ 3	92.47	213.430	.662	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 4	92.80	211.821	.708	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 5	92.57	206.599	.844	.952
ฉบับที่ 2 ข้อ 6	92.37	211.068	.734	.953
ฉบับที่ 2 ข้อ 7	92.50	206.397	.764	.953
ฉบับที่ 2 ข้อ 8	92.43	207.495	.776	.953
ฉบับที่ 2 ข้อ 9	92.63	203.068	.894	.951
ฉบับที่ 2 ข้อ 10	92.40	208.800	.704	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 11	92.97	204.654	.772	.953
ฉบับที่ 2 ข้อ 12	92.73	207.099	.794	.953
ฉบับที่ 2 ข้อ 13	93.07	205.030	.609	.956
ฉบับที่ 2 ข้อ 14	93.27	202.685	.700	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 15	92.27	221.444	.328	.957
ฉบับที่ 2 ข้อ 16	92.00	212.828	.646	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 17	92.20	215.683	.633	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 18	92.37	211.137	.690	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 19	92.13	211.499	.669	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 20	92.40	219.697	.519	.955
ฉบับที่ 2 ข้อ 21	92.23	210.254	.659	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 22	92.40	209.214	.659	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 23	91.93	213.926	.665	.954
ฉบับที่ 2 ข้อ 24	91.97	215.895	.575	.955
ฉบับที่ 2 ข้อ 25	92.10	212.990	.716	.954

Page 1

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.956 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.328-0.894

ภาคผนวก ต
การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC)
แบบสอบถามฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู

ตารางที่ 45 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
24	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ1.00

ภาคผนวก ถ
การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก
แบบสอบถามฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.904	25

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 3 ข้อ 1	97.77	167.151	.410	.902
ฉบับที่ 3 ข้อ 2	97.67	168.299	.354	.903
ฉบับที่ 3 ข้อ 3	97.77	165.426	.477	.901
ฉบับที่ 3 ข้อ 4	97.90	163.748	.571	.900
ฉบับที่ 3 ข้อ 5	97.87	165.913	.483	.901
ฉบับที่ 3 ข้อ 6 ลบ	99.17	149.316	.717	.895
ฉบับที่ 3 ข้อ 7	98.57	155.289	.569	.899
ฉบับที่ 3 ข้อ 8 ลบ	98.57	159.220	.577	.899
ฉบับที่ 3 ข้อ 9 ลบ	98.67	154.644	.632	.897
ฉบับที่ 3 ข้อ 10	98.27	158.961	.599	.898
ฉบับที่ 3 ข้อ 11	97.90	162.438	.521	.900
ฉบับที่ 3 ข้อ 12 ลบ	98.00	162.552	.557	.900
ฉบับที่ 3 ข้อ 13	97.93	164.892	.394	.902
ฉบับที่ 3 ข้อ 14 ลบ	99.20	154.234	.438	.904
ฉบับที่ 3 ข้อ 15	97.93	165.720	.447	.901
ฉบับที่ 3 ข้อ 16 ลบ	98.90	153.059	.562	.899
ฉบับที่ 3 ข้อ 17	97.93	167.030	.285	.904
ฉบับที่ 3 ข้อ 18 ลบ	99.27	149.513	.587	.899
ฉบับที่ 3 ข้อ 19 ลบ	99.20	155.959	.462	.902
ฉบับที่ 3 ข้อ 20	98.87	152.809	.629	.897
ฉบับที่ 3 ข้อ 21	98.00	164.483	.393	.902
ฉบับที่ 3 ข้อ 22	98.13	164.740	.397	.902
ฉบับที่ 3 ข้อ 23	98.20	158.510	.700	.897
ฉบับที่ 3 ข้อ 24	97.93	160.961	.640	.898
ฉบับที่ 3 ข้อ 25	98.00	165.172	.445	.901

Page 1

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.904 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.285-0.717

ภาคผนวก ท
การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC)
แบบสอบถามฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู

ตารางที่ 46 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดการพัฒนาครู

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
24	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

ภาคผนวก ธ
การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก
แบบสอบถามฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.965	25

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 4 ข้อ 1	86.50	281.086	.610	.964
ฉบับที่ 4 ข้อ 2	87.20	271.614	.774	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 3	87.17	281.730	.539	.965
ฉบับที่ 4 ข้อ 4	86.83	276.351	.820	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 5	87.17	276.833	.685	.964
ฉบับที่ 4 ข้อ 6	86.67	273.816	.861	.962
ฉบับที่ 4 ข้อ 7	86.60	281.145	.780	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 8	86.80	282.717	.707	.964
ฉบับที่ 4 ข้อ 9	87.03	281.482	.648	.964
ฉบับที่ 4 ข้อ 10	86.50	279.638	.753	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 11	86.60	273.628	.819	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 12	86.73	273.513	.722	.964
ฉบับที่ 4 ข้อ 13	86.63	278.516	.712	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 14	86.87	272.395	.745	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 15	86.77	272.944	.871	.962
ฉบับที่ 4 ข้อ 16	86.63	271.068	.892	.962
ฉบับที่ 4 ข้อ 17	86.70	279.597	.806	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 18	86.93	275.444	.814	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 19	86.80	283.062	.694	.964
ฉบับที่ 4 ข้อ 20	86.50	280.121	.776	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 21	86.53	284.395	.794	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 22	86.63	276.447	.750	.963
ฉบับที่ 4 ข้อ 23	87.57	281.013	.474	.966
ฉบับที่ 4 ข้อ 24	86.67	280.230	.599	.965
ฉบับที่ 4 ข้อ 25	86.57	290.875	.400	.966

Page 1

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.965 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.400-0.892

ภาคผนวก น

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC)

แบบสอบถามฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

ตารางที่ 47 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
24	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

ภาคผนวก บ
การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก
แบบสอบถามฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.953	25

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 5 ข้อ 1	89.73	119.030	.695	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 2	89.70	120.769	.638	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 3	89.70	116.838	.733	.950
ฉบับที่ 5 ข้อ 4	89.60	116.524	.729	.950
ฉบับที่ 5 ข้อ 5	89.50	119.638	.686	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 6	89.50	119.638	.610	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 7	89.70	117.597	.679	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 8	89.87	114.533	.723	.950
ฉบับที่ 5 ข้อ 9	89.83	114.351	.733	.950
ฉบับที่ 5 ข้อ 10	89.50	113.638	.762	.950
ฉบับที่ 5 ข้อ 11	89.80	118.510	.656	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 12	89.60	118.317	.658	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 13	89.50	123.293	.366	.953
ฉบับที่ 5 ข้อ 14	89.43	119.151	.705	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 15	89.40	121.283	.552	.952
ฉบับที่ 5 ข้อ 16	89.57	119.702	.632	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 17	89.70	118.148	.639	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 18	89.47	115.430	.760	.950
ฉบับที่ 5 ข้อ 19	89.50	119.362	.573	.952
ฉบับที่ 5 ข้อ 20	89.50	115.155	.760	.950
ฉบับที่ 5 ข้อ 21	89.80	117.338	.633	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 22	89.73	117.237	.646	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 23	89.63	116.654	.708	.950
ฉบับที่ 5 ข้อ 24	89.37	117.689	.621	.951
ฉบับที่ 5 ข้อ 25	89.37	122.447	.417	.953

Page 1

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.953 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.366-0.762

ภาคผนวก ป

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC)

แบบสอบถามฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

ตารางที่ 48 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
24	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

ภาคผนวก ผ

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก
แบบสอบถามฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.861	25

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 6 ข้อ 1	96.00	97.241	.215	.861
ฉบับที่ 6 ข้อ 2	95.87	95.154	.375	.857
ฉบับที่ 6 ข้อ 3	95.90	94.231	.522	.855
ฉบับที่ 6 ข้อ 4	96.17	93.799	.551	.854
ฉบับที่ 6 ข้อ 5	96.17	94.213	.449	.856
ฉบับที่ 6 ข้อ 6	96.23	97.633	.235	.863
ฉบับที่ 6 ข้อ 7	96.27	93.926	.527	.855
ฉบับที่ 6 ข้อ 8	96.17	95.454	.337	.858
ฉบับที่ 6 ข้อ 9	96.73	96.823	.228	.865
ฉบับที่ 6 ข้อ 10 ลบ	96.97	89.757	.413	.857
ฉบับที่ 6 ข้อ 11 ลบ	96.77	87.357	.584	.850
ฉบับที่ 6 ข้อ 12 ลบ	96.53	82.740	.719	.843
ฉบับที่ 6 ข้อ 13 ลบ	97.07	83.789	.663	.846
ฉบับที่ 6 ข้อ 14 ลบ	96.53	83.775	.732	.843
ฉบับที่ 6 ข้อ 15	96.53	103.775	.236	.882
ฉบับที่ 6 ข้อ 16 ลบ	96.83	88.006	.487	.854
ฉบับที่ 6 ข้อ 17 ลบ	96.90	86.507	.621	.848
ฉบับที่ 6 ข้อ 18 ลบ	97.10	86.438	.660	.847
ฉบับที่ 6 ข้อ 19	96.30	93.528	.394	.857
ฉบับที่ 6 ข้อ 20	96.10	97.472	.273	.862
ฉบับที่ 6 ข้อ 21 ลบ	97.03	90.999	.382	.858
ฉบับที่ 6 ข้อ 22	96.00	93.379	.540	.854
ฉบับที่ 6 ข้อ 23	95.90	93.748	.502	.855
ฉบับที่ 6 ข้อ 24	96.10	95.610	.348	.858
ฉบับที่ 6 ข้อ 25	96.23	93.495	.489	.855

Page 1

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.861 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.215-0.732

ภาคผนวก ฝ

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC)

แบบสอบถามฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน

ตารางที่ 49 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดความพึงพอใจในงาน

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
24	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

ภาคผนวก พ

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถามฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.913	25

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 7 ข้อ 1	90.80	104.097	.501	.911
ฉบับที่ 7 ข้อ 2	90.87	104.120	.516	.910
ฉบับที่ 7 ข้อ 3	90.93	105.651	.516	.910
ฉบับที่ 7 ข้อ 4	90.80	104.855	.450	.912
ฉบับที่ 7 ข้อ 5	90.53	110.533	.282	.915
ฉบับที่ 7 ข้อ 6	90.77	104.737	.608	.909
ฉบับที่ 7 ข้อ 7	90.70	105.459	.531	.910
ฉบับที่ 7 ข้อ 8	90.57	107.495	.403	.912
ฉบับที่ 7 ข้อ 9	90.60	110.041	.248	.916
ฉบับที่ 7 ข้อ 10	90.50	108.190	.308	.914
ฉบับที่ 7 ข้อ 11	90.73	106.478	.479	.911
ฉบับที่ 7 ข้อ 12	90.80	104.993	.475	.911
ฉบับที่ 7 ข้อ 13	91.17	96.626	.652	.908
ฉบับที่ 7 ข้อ 14	90.60	104.110	.604	.909
ฉบับที่ 7 ข้อ 15	90.80	103.752	.670	.908
ฉบับที่ 7 ข้อ 16	90.80	102.303	.792	.906
ฉบับที่ 7 ข้อ 17	90.80	103.200	.653	.908
ฉบับที่ 7 ข้อ 18	90.87	103.016	.638	.908
ฉบับที่ 7 ข้อ 19	90.67	103.540	.722	.907
ฉบับที่ 7 ข้อ 20	90.73	103.444	.674	.908
ฉบับที่ 7 ข้อ 21	90.60	102.938	.595	.909
ฉบับที่ 7 ข้อ 22	91.30	102.010	.407	.915
ฉบับที่ 7 ข้อ 23	90.80	100.097	.687	.907
ฉบับที่ 7 ข้อ 24	91.10	98.507	.579	.910
ฉบับที่ 7 ข้อ 25	91.57	100.116	.545	.910

Page 1

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.913 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.248-0.792

ภาคผนวก ฟ

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC)
แบบสอบถามฉบับที่ 10 แบบประเมินความพึงพอใจ
ของนักศึกษาต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

ตารางที่ 50 ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
24	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ตารางที่ 50 (ต่อ)

ข้อที่	ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ							รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
26	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
27	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
28	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
29	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
30	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
31	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
32	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
33	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1
34	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1

ค่าดัชนีความเที่ยงตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

ภาคผนวก ภ

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถามฉบับที่ 10 แบบประเมินความพึงพอใจ ของนักศึกษาต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.915	34

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 1	134.77	122.185	.280	.915
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 2	134.77	122.944	.253	.916
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 3	134.60	114.179	.664	.910
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 4	134.83	120.213	.474	.913
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 5	134.33	119.747	.498	.913
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 6	134.77	110.185	.831	.907
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 7	134.87	116.671	.660	.910
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 8	134.63	124.792	.294	.917
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 9	134.53	125.982	.222	.918
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 10	135.07	122.064	.346	.915
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 11	135.00	121.586	.249	.917
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 12	134.47	118.395	.495	.913
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 13	134.87	115.430	.754	.909
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 14	135.10	111.748	.880	.907
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 15	135.20	111.200	.708	.909
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 16	135.03	117.757	.787	.910
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 17	135.03	112.309	.887	.907
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 18	134.43	121.426	.403	.914
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 19	134.83	117.385	.718	.910
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 20	135.00	117.793	.720	.910
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 21	134.93	114.892	.633	.910
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 22	134.60	124.248	.210	.918
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 23	134.90	124.576	.211	.917
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 24	134.67	123.126	.288	.915
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 25	134.80	120.510	.384	.914
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 26	134.97	120.585	.388	.914

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 27	134.93	120.754	.524	.913
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 28	134.97	122.309	.291	.915
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 29	135.03	116.654	.700	.910
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 30	135.13	119.913	.571	.912
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 31	134.63	128.585	.217	.923
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 32	134.80	119.476	.420	.914
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 33	135.03	118.861	.478	.913
ฉบับที่ 10 ข้อที่ 34	135.27	114.064	.601	.911

Page 2

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.915 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.210-0.887

ภาคผนวก ม
การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๕๓๐๒/ ง ๙๙

กศน.อำเภอแก่งกระจาน
๑๕๕ หมู่ ๑ ตำบลแก่งกระจาน
อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ๗๖๑๗๐

๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ตอบรับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

อ้างถึง หนังสือสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙/ว ๐๒๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. ได้ทำผลงานทางวิชาการเรื่อง "ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอบแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก" และได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการมายังหน่วยงาน ตามรายละเอียดที่แจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแก่งกระจาน ได้รับเอกสารผลงานทางวิชาการดังกล่าวแล้ว โดยจะนำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานและผู้สนใจ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไปและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอขอบคุณในการเผยแพร่ผลงานในครั้งนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี)
ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอแก่งกระจาน

งานบุคลากร
กลุ่มอำนวยการและแผน
โทรศัพท์ / โทรสาร ๐ ๓๒๔๕ ๙๑๘๒

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๖๔๐๗/ ๐๑๒

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ๒๑๑๙๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ตอบรับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก

อ้างถึง หนังสือสถาบัน กศน.ภาคตะวันออกที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙/ว.๐๒๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัดสำนักงาน กศน. ได้ทำผลงานวิชาการเรื่อง "ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก" และได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการมายังหน่วยงาน รายละเอียดตามที่แจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปลวกแดง ได้รับเอกสารผลงานทางวิชาการดังกล่าวแล้ว โดยจะนำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานและผู้สนใจ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอขอบคุณในการเผยแพร่ผลงานในครั้งนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางพัทธกานต์ วัฒนสหโยธิน)
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปลวกแดง

กลุ่มส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ
โทร ๐ ๓๘๖๕ ๙๔๖๘
โทรสาร ๐ ๓๘๖๕ ๙๔๖๘

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๑๐/๐๑๖

สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ถนนชยางกูร อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๐๐๐

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ตอบรับการเผยแพร่ผลงานวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบัน กศน. ภาคตะวันออก

อ้างถึง หนังสือ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙/ว๐๒๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก สังกัดสำนักงาน กศน. ได้ทำผลงานวิชาการ เรื่อง "ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก" และได้เผยแพร่ผลงานมายังหน่วยงาน ตามรายละเอียดที่แจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับเอกสารผลงานทางวิชาการดังกล่าว โดยได้นำไปเผยแพร่ให้บุคลากรในหน่วยงาน เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไปและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียรโชติ โสอุบล)

ผู้อำนวยการสถาบัน กศน. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนวิจัยและพัฒนา
โทร.๐๔๕ ๓๑๑๕๑๑ ต่อ ๑๐๕ โทรสาร ๐๔๕ ๓๑๓๔๗๙
e-mail: esan@nfe.go.th

ที่ ศธ ๐๒๑๐.๒๓๐๓/๘๐

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอท่าตะเกียบ ๑๘๑ ม.๔
ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉช. ๒๔๑๖๐

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ตอบรับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

อ้างถึง หนังสือ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙/ว๐๒๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. ได้ทำผลงานทางวิชาการเรื่อง “ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอบแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก” และได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการมายังหน่วยงานรายละเอียดตามที่แจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าตะเกียบ ได้รับเอกสารผลงานทางวิชาการดังกล่าวแล้ว โดยจะนำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานและผู้สนใจ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอขอบคุณในการเผยแพร่ผลงานในครั้งนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวพัชยา ทับทิม)
ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอท่าตะเกียบ

งานอำนวยการ
โทร. ๐๓๘ ๕๐๘ ๑๒๑
โทรสาร ๐๓๘ ๕๐๘ ๑๒๑

ที่ นม. ๕๑๐๐๘.๒๗/๑๐๑

โรงเรียนสูงเนิน อำเภอสูงเนิน
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๑๗๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ตอบรับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก

อ้างถึง หนังสือ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙/ว๐๒๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. ได้ทำผลงานทางวิชาการเรื่อง " ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก " และได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการมายังหน่วยงาน ตามรายละเอียดที่แจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ โรงเรียนสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้รับเอกสารผลงานทางวิชาการดังกล่าวแล้ว โดยจะนำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานและผู้สนใจ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไปและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(เศรษฐ์ ยงพะวิสัย)
ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนสูงเนิน

โรงเรียนสูงเนิน
โทร. ๐๔๔-๔๑๙๒๐๒
โทรสาร ๐๔๔-๔๑๙๗๓๔

ที่ ที่ ศธ. ๐๒๑๐.๔๑๐๕/๑๕๓

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอทุ่งช้าง
ตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ๕๕๑๓๐

วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ตอบรับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

อ้างถึง หนังสือ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙/ว๐๒๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. ได้ทำผลงานทางวิชาการเรื่อง "ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอบแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก" และได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการมายังหน่วยงาน ตามรายละเอียดที่แจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอทุ่งช้าง ได้รับเอกสารผลงานทางวิชาการดังกล่าวแล้ว โดยจะนำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานและผู้สนใจ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอขอบคุณในการเผยแพร่ผลงานในครั้งนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุรพล ขันทแพทย์)
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอทุ่งช้าง

กลุ่มงานอำนวยการ
โทร ๐๕๔- ๗๙๕๑๒๖
โทร ๐๕๔- ๗๙๕๑๒๖

ที่ ศธ. ๐๔๐๔๗.๒๒๓/๑๕๓

โรงเรียนบ้านเชิงดอย (ดอยสะเก็ดศึกษา)
๑๑๑ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๒๐

๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ตอบรับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

อ้างถึง หนังสือ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก ที่ ศธ ๐๒๑๐.๐๙/ว๐๒๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก สังกัด สำนักงาน กศน. ได้ทำผลงานทางวิชาการเรื่อง "ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอบแบบบูรณาการ : การสร้างมโนทัศน์ การค้นหาและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก" และได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการมายังหน่วยงาน ตามรายละเอียดที่แจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ โรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา) ได้รับเอกสารผลงานทางวิชาการดังกล่าวแล้ว โดยจะนำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานและผู้สนใจ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอขอบคุณในการเผยแพร่ผลงานในครั้งนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายพิพัฒน์ แสงคำ)
ครูโรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา) รักษาการในตำแหน่ง
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา)

โรงเรียนบ้านเชิงดอย(ดอยสะเก็ดศึกษา)
โทร. /โทรสาร ๐๕๓-๔๙๕๕๐๑

21 / มิ.ย. / 2561 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

รายงานการวิจัยปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ NEW
การสร้างมโนทัศน์ การค้นหา และการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก **เข้าชม : [25]**

21 / มิ.ย. / 2561 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

การเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map NEW
การเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map **เข้าชม : [23]**

14 / มิ.ย. / 2561 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

รายงานการจัดทำแผนการเรียนรู้รายบุคล
การจัดทำแผนการเรียนรู้เป็นกรบวนการตัดสินใจอย่างเป็นระบบของครูว่าจะสอนอะไร และจะดำเนินการสอนอย่างไร **เข้าชม : [70]**

13 / มี.ค. / 2560 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

การเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักศึกษา กศน. เรื่อง ยล... ระยอง
ชุดการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักศึกษา กศน. เรื่อง ยล... ระยอง จัดทำขึ้นเพื่อตัดตามการเรียนรู้และทักษะด้านการอ่านของนักศึกษา กศน. โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา กศน. และให้ครูในสถานศึกษา **เข้าชม : [193]**

21 / ธ.ค. / 2559 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

รายงานการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออก
การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน มีการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้วิธีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในก **เข้าชม : [316]**

16 / มิ.ย. / 2559 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน : วิจัยอย่างง่ายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประจำปีงบประมาณ 2553
วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน : วิจัยอย่างง่ายเพื่อพัฒนากรบวนการเรียนรู้ ประจำปีงบประมาณ 2553 **เข้าชม : [528]**

8 / ก.พ. / 2559 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ชุดการเรียน การสร้างและพัฒนาชุดการเรียน
ชุดการเรียนชุดนี้ประกอบด้วยเอกสาร 2 เล่ม คือ เล่มเนื้อหา 1 เล่ม และสมุดบันทึกกิจกรรม 1 เล่ม มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนสำหรับครูผู้สอนที่จะนำไปใช้ในการสร้างและพัฒนาชุดการเรียน **เข้าชม : [629]**

30 / ธ.ค. / 2558 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

รายงานการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากร หลักสูตรเทคนิคการวิจัยเพื่อประเมินโครงการพัฒนาสถานศึกษา
รายงานการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากร หลักสูตรเทคนิคการวิจัยเพื่อประเมินโครงการพัฒนาสถานศึกษา **เข้าชม : [603]**

8 / ธ.ค. / 2558 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

รายงานผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558
รายงานผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สถานศึกษาในภาคตะวันออก เล่มนี้เป็นการรายงานผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเท่านั้น โดยใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 30จากคะแนนเต็มรายวิชานี้ **เข้าชม : [1347]**

16 / ต.ค. / 2558 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study)
การแก้ปัญหาการขาดสอบของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาในเขตการศึกษาภาคตะวันออก **เข้าชม : [724]**

12 / พ.ค. / 2558 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

หลักสูตรเทคนิคการวิจัย เพื่อประเมินโครงการพัฒนาสถานศึกษา
วิจัยเพราะเป็นหน้าที่เป็นสิ่งที่ต้องทำ วิจัยเพื่อสร้างผลงาน วิจัยเพื่อหาความรู้ วิจัยเพื่อค้นหาความจริง **เข้าชม : [1039]**

26 / ธ.ค. / 2557 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

รายงานการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรหลักสูตรการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย : การวิเคราะห์ผลสู่การจัดการข้อมูลด้วยโปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป
รายงานการประเมิน

5 / ก.พ. / 2557 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอาเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง
การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการ

3 / ต.ค. / 2556 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ
เป็นสื่อการเรียนการสอนของหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ ประเภทการศึกษาต่อเนื่อง ของสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

19 / ก.ย. / 2556 : ผลงานทางวิชาการสถาบัน กศน.ภาคตะวันออก

รายงานการวิจัยและพัฒนาศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน กรณีศึกษา กศน. ท่าตะเกียบ จ. ฉะเชิงเทรา
ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเป็นหนึ่งในนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของ

ประวัติผู้ทำการศึกษา

ชื่อ – สกุล นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ

สถานที่ทำงาน ส่วนฝึกอบรมและวิจัยทางการศึกษา สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก
ถนนหาดแม่รำพึง ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 21000

ประวัติการศึกษา
1. สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดชียงใหม่
2. สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ)
วิชาเอกจิตวิทยาการให้คำปรึกษาและแนะแนว มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. สำเร็จการศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม)
สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. ประกาศนียบัตรภาษาจีนระดับอุดมศึกษา (普通高等学校毕业证书)
ณ Chinese Language and Culture College of Huaqiao University,
Xiamen, Fujian, China

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเปรียบเทียบค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดเจตคติต่อวิชาคอมพิวเตอร์ที่มีสัดส่วนจำนวนข้อคำถามที่เป็นประโยคนิเสธต่างกัน
(มหาวิทยาลัยรามคำแหง : พ.ศ. 2543)

ชื่อผลงานวิจัย
1. การสำรวจความคิดเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในการรับถ่ายโอนงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
(กรมการศึกษานอกโรงเรียน : พ.ศ. 2545)
2. การศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดทดลองแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา
(กรมการศึกษานอกโรงเรียน : พ.ศ. 2546)
3. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญและสายอาชีพในโรงเรียนผู้ใหญ่
(สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน : พ.ศ. 2547)
4. การศึกษาสภาวะการรู้หนังสือของประชากรวัยแรงงานในภาคตะวันออก
(สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก : พ.ศ. 2552)
5. การวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในภาคตะวันออก
(สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก : พ.ศ. 2554)

6. การวิจัยและพัฒนาศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน กรณีศึกษา : กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก : พ.ศ. 2555)
7. รายงานการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรหลักสูตรการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย : การวิเคราะห์ผลสู่การจัดการข้อมูลด้วยโปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก : พ.ศ. 2557)
8. รายงานการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรหลักสูตรเทคนิคการวิจัยเพื่อประเมินโครงการพัฒนาสถานศึกษา (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก : พ.ศ. 2558)
9. รายงานการวิจัยการจัดทำแผนการเรียนรู้รายบุคคลหลักสูตรรายวิชาเลือกเสรีของสถานศึกษาในภาคตะวันออก (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก : พ.ศ. 2560)

ชื่อผลงานทางวิชาการ

1. กศน.46 : ครึ่งปีและก้าวต่อไป (กรมการศึกษานอกโรงเรียน : พ.ศ. 2546)
2. รายงานผลการดำเนินงานสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ประจำปี 2546 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน : พ.ศ. 2546)
3. กศน.47 : ครึ่งปีและก้าวต่อไป (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน : พ.ศ. 2547)
4. รายงานผลการดำเนินงานสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ประจำปี 2547 (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน : พ.ศ. 2547)
5. เหลียวหลังแลหน้า ครึ่งปี กศน.48 (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน : พ.ศ. 2548)
6. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2548 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 : พ.ศ. 2548)
7. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2551 สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร 3 (สถาบัน กศน.กรุงเทพมหานคร 3 : พ.ศ. 2551)
8. ชุดการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักศึกษา กศน.เรื่อง “ยล...ระยอง” (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก : พ.ศ. 2559)